

28 maj—23 juni

Debatter m. m.

Torsdagen den 28 maj fm.

	Sid.
Bidrag till vetenskaplig verksamhet vid vetenskapsakademien	5
Bidrag till byggnadsarbeten m. m. inom skolväsendet	10
Förberedelser för pensionsreformen	14
Den ekonomiska politiken m. m., tillika svar på interpellation av herr Hjalmarson ang. en redogörelse för det alternativa budgetförslag, gällande år 1959/60, som utarbetats inom finansdepartementet	15

Torsdagen den 28 maj em.

Den ekonomiska politiken m. m. (Forts.)	85
---	----

Fredagen den 29 maj

Barns tillträde till biografställningar	131
Förbud mot innehav av vissa stiletter m. m., tillika svar på interpellation av fru Svensson ang. åtgärder mot farliga leksaker	132

Lördagen den 30 maj

Vårsessionens avslutning	142
------------------------------------	-----

Samtliga avgjorda ärenden

Torsdagen den 28 maj fm.

<i>Statsutskottets</i> memorial nr 132, ang. skyddsrum för universitetsbiblioteket i Uppsala (gemensam omröstning)	5
— utlåtande nr 127, om bidrag till vetenskaplig verksamhet vid vetenskapsakademien	5
— nr 128, ang. bidrag till byggnadsarbeten m. m. inom skolväsendet	10

	Sid.
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 129, ang. anslag till Statens tekniska forskningsråd och till Tekniskt-vetenskaplig forskning m. m.	14
— nr 130, ang. anslag till förberedelser för pensionsreformen	14
— nr 131, om avsättning av kommunalskattemedel till budgetutjämningsfonden	15
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 51, ang. avtal med Förbundsrepubliken Tyskland för undvikande av dubbelbeskattning	15
<i>Bankoutskottets</i> memorial nr 34, ang. särskilt lönetillägg åt hos riksdagen tillfälligt anställda tjänstemän	15
— utlåtande nr 35, om pension till förste stenografen Albert Lundmans änka, m. m.	15

Torsdagen den 28 maj em.

<i>Bankoutskottets</i> utlåtande nr 39, om fortsatt giltighet av lagen angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv, m. m., om återgång till lågräntepolitik och om främjande av full sysselsättning	85
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 134, om avskrivning av nya kapitalinvesteringar	123
— nr 136, ang. komplettering av riksstatsförslaget m. m.	123
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 54, ang. ändrad lydelse av 10 § 2 mom. förordningen om statlig inkomstskatt, m. m.	124
— nr 50, ang. beräkning av bevillningarna, m. m.	127

Fredagen den 29 maj

<i>Statsutskottets</i> memorial nr 138, om anslag till Uppsala universitet: Avlöningar (gemensam omröstning)	130
— nr 139, rörande de teologiska fakulteternas forsknings- och undervisningsresurser	130
<i>Jordbruksutskottets</i> memorial nr 34, ang. statlig kreditgaranti för lån till rationalisering av trädgårdsföretag oavsett storleksordning ..	130
<i>Bankoutskottets</i> utlåtande nr 37, ang. Nordiska rådets svenska delegations ställning och arbetsformer	130
— nr 38, ang. utgifterna under huvudtiteln Riksdagen och dess verk m. m.	130
— memorial nr 40, ang. uppskov med vissa ärenden	130
— utlåtande nr 41, ang. tjänstemännens vid riksdagens verk löner m. m.	130
— nr 42, ang. pensionsreglering vid riksdagens verk	130
<i>Andra lagutskottets</i> utlåtande nr 39, ang. förordning med särskilda bestämmelser om biografföreställningar m. m.	131
— memorial nr 40, ang. uppskov med vissa ärenden	132
— utlåtande nr 41, om förbud mot innehav av vissa stiletter m. m.	132
<i>Tredje lagutskottets</i> memorial nr 21, ang. uppskov med vissa ärenden	139
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 52, om slopande av beskattningen av familjebidrag till värnpliktiga	139

	Sid.
<i>Statsutskottets</i> memorial nr 133, ang. uppskov med vissa ärenden	139
— nr 135, ang. tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1958/59	139
<i>Bevillningsutskottets</i> memorial nr 53, ang. uppskov med vissa ärenden	139

Lördagen den 30 maj

<i>Statsutskottets</i> memorial nr 138, ang. anslag till Uppsala universitet:	
Avlöningar (gemensam omröstning)	140
— nr 137, ang. statsregleringen	141

Torsdagen den 28 maj

Kl. 10.30

§ 1

Anställdes, jämlikt § 65 riksdagsordningen, omröstning över följande av statsutskottet i dess memorial nr 132 föreslagna, av riksdagens båda kamrar godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må, med bifall till motionerna I: 128 och II: 165, besluta, att ett speciellt skyddsrum skall inrättas för universitetsbibliotekets i Uppsala oersättligaste samlingar i huvudsaklig överensstämmelse med av byggnadsstyrelsen framlagt förslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat, att motionerna I: 128 och II: 165 icke må av riksdagen bifallas.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit uppläst, verkställdes omröstningen medelst omröstningsapparat, och utföll densamma med 113 Ja och 111 Nej.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 93 Ja och 49 Nej, vadan, då därtill

lades andra kammarens röster eller

113 Ja och 111 Nej,
sammanräkningen

visade 206 Ja och 160 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

§ 2

Justerades protokollet för den 22 innevarande maj.

§ 3

Föredrogs, men bordlades åter statsutskottets memorial nr 133 och 135 samt bevillningsutskottets memorial nr 53.

§ 4

Bidrag till vetenskaplig verksamhet vid vetenskapsakademien

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 127, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln gjorda framställning om anslag för budgetåret 1959/60 till Bidrag till vetenskaplig verksamhet vid vetenskapsakademien jämte i ämnet väckta motioner.

Kungl. Maj:t hade i propositionen nr 1 under åttonde huvudtiteln (punkt 49, s. 75—85 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 3 januari 1959) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 500 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehått fem motioner.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Ragnar Bergh* (I: 131) och den andra inom andra kammaren av fru *Kristensson* och herr *Edlund* (II: 164), hade hemställts, att riksdagen måtte avslå förslaget om ett anslag till Bidrag till vetenskaplig verksamhet vid vetenskapsakademien för budgetåret 1959/60 av 500 000 kronor.

I en inom andra kammaren av herr

Bidrag till vetenskaplig verksamhet vid vetenskapsakademien

Hamrin m. fl. väckt motion (II: 38) hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att avslå Kungl. Maj:ts förslag att till Bidrag till vetenskaplig verksamhet vid vetenskapsakademien för budgetåret 1959/60 anvisa ett anslag av 500 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 131 och II: 164, I: 250 och II: 310, sistnämnda två motioner såvitt nu vore i fråga, ävensom II: 38, till Bidrag till vetenskaplig verksamhet vid vetenskapsakademien för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 500 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Boman, Axel Johannes Andersson, Edström, Kaijser, Skoglund* i Doverstorp och *Nilsson* i Göingegården, fröken *Karlsson*, fröken *Vinge* och herr *Helén*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 131 och II: 164 samt II: 38 ävensom med avslag å motionerna I: 250 och II: 310, sistnämnda två motioner såvitt nu vore i fråga, till Bidrag till vetenskaplig verksamhet vid vetenskapsakademien för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 62 400 kronor.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr **NILSSON** i Göingegården (h):

Herr talman! Beträffande anslaget till denna vetenskapliga verksamhet har statens sakrevision redovisat, att vetenskapsakademiens reservfond vuxit från 1 470 000 kronor år 1952 till 3 210 000 kronor år 1957. Denna ökning utgöres huvudsakligen av s. k. almanacksmedel.

Med hänsyn till fondens stora ökning har vi reservanter — sakrevisionen har för sin del också varit inne på samma tankegång — bland annat med hänvisning till det budgetära läget ansett att möjligheter finns att för kommande bud-

getår ta fonden i anspråk för understöd-jande av den vetenskapliga verksamhet det här gäller, varför något statsbidrag ej skulle behöva utgå under nästa bud-jetår.

Detta är anledningen till den reservation av herr *Boman m. fl.* som fogats till detta utlåtande, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till densamma.

Fröken *Vinge* (fp) instämde häri.

Fröken **OLSSON** (s):

Herr talman! När det upptäcktes att det fanns gott om pengar i denna fond var det många som ville vara med och göra av med dem. Det avlämnades en del ganska märkliga motioner till årets riksdag som gick ut på att man skulle disponera dessa medel för ändamål, som inte har ett spår att göra med syftet med fonden. Reservanterna håller sig emellertid så till vida till fondens område, som de endast räknar med att vetenskapsakademien skulle få använda fondmedel för en del utgifter, som annars skulle bestridas med direkta statsanslag.

I detta sammanhang måste vi komma ihåg, att dessa almanackspengar har vetenskapsakademien fått. Det är ett privilegium som akademien länge haft och som beviljas på viss tid. Frågan är därför rent av, om riksdagen har rätt att utan vidare ta ifrån akademien dessa pengar; det är ju detta som nu föreslås. Vetenskapsakademien har själv gått med på att man skall få använda en del av fondmedlen i år, och en överenskom-melse härom har träffats mellan departementet och akademien. Men att gå så långt som reservanterna föreslår och nu på en gång ta över 400 000 kronor ur fonden måste väl ändå vara ganska oklokt. Det förhåller sig ju inte så, att man därmed gör någon besparing. Man sparar inte ett enda öre av utgifterna; man bara tömmer en fond i ganska hastig takt. Och när vi vet hur oerhört stort behovet är just på detta område,

Bidrag till vetenskaplig verksamhet vid vetenskapsakademien

är det inte fråga om annat än att man även i framtiden kommer att ha den allra största användning för dessa pengar för det avsedda ändamålet. I varje fall bör det inte vidtas en sådan brådstörtad åtgärd utan att man ens resonerat med vetenskapsakademien om saken.

Vi inom utskottsmajoriteten menar, att vad det gäller är den bästa användningen av pengarna. De finns ju kvar och försvinner inte. Om fonden fortsätter att växa är det naturligtvis inte fråga om annat än att en omdisposition skall göras, ty det finns ju ingen anledning att fonden skall vara större än vad som verkligen behövs som en reserv. Detta är ju vetenskapsakademien själv med på. Därtill kommer, att forskningsinstitutet för experimentell fysik, som har det största bidraget, skall omorganiseras och helt övertas av staten. Därför behöver vi inte ha så bråttom utan kan avvakta ett slutligt förslag i ärendet och vetenskapsakademiens dispositioner.

Fonden har visserligen växt tidigare, men under förra året skedde en ganska kraftig avtappning. En betydande reserv kommer i alla fall att behövas. Dessutom blir det anledning att ta upp hela frågan till omprövning, när almanacksprivilegiet utgår om man nu anser att vetenskapsakademien genom almanackspengarna fått för stor frihet.

Det finns alltså många skäl, herr talman, för att vi skall lugna oss litet och inte nu plötsligt ta ett sådant steg som reservanterna föreslår. Därför ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr HAMRIN (fp):

Herr talman! Jag vill bara mycket kortfattat be att få fästa uppmärksamheten på att i detta utskottsutlåtande behandlas en motion, som belyser vissa anmärkningsvärda omständigheter i samband med vetenskapsakademiens verksamhet. Utskottet går nu för sin del inte in på eu bedömning av denna

aspekt, och det må vara hänt. Men för egen del kan jag inte underlåta att framhålla, att jag tycker att anslagsfrågan likväl i någon mån bör ses också i ljuset av det sätt, på vilket vetenskapsakademien brukar sina medel. Gör man det, måste man ju ändå starkt reagera mot att medel, som uppenbarligen är avsedda att komma vetenskap och forskning till godo, utnyttjas för, som jag ser det, helt ovidkommande syften — för syften som är eller i varje fall borde vara vetenskapsakademien främmande.

Jag syftar här självfallet på inkomsterna av det s. k. almanacksprivilegiet, varom redan något talats, och i kraft av vilka inkomster vetenskapsakademien åt sig skapat en förmögenhetsställning, som ju måste sägas vara ganska unik. Detta i sin tur medför, att det här uppenbarligen finns tillfälle för statskassan att göra en avsevärd besparing.

Det är beklagligt, herr talman, att någon del av dessa inkomster har disponerats för en krigskassa, som akademien ansett sig böra upprätta för att kunna driva sin beryktade aktion mot en framstående svensk vetenskapsman. Jag har velat inlägga denna — säg gärna — protest, därför att jag anser, att den hör med till handläggningen av detta ärende. Utan att på något sätt provocera ecklesiastikministern skulle jag ändå till sist vilja göra den reflexionen, att jag i alla fall ifrågasätter, om landets kulturminister verkligen kan vilja ge sin sanktion åt ett förfaringsätt sådant som det här påtalade.

Herr talman! Jag har i övrigt bara att ge min anslutning till reservationen.

Herr WACHTMEISTER (h):

Herr talman! Jag vill bara fästa reservanternas uppmärksamhet på att i deras reservation det har blivit ett — som jag förmoder — rent skrivfel. Det står där att de vill ha pengar, 62 400 kronor, till avlöningskostnader för två statliga befattningar vid forskningsin-

Bidrag till vetenskaplig verksamhet vid vetenskapsakademien

stitutet för experimentell fysik. Men det är inte meningen. Det vill man inte ha. Det är fråga om en laborator vid detta forskningsinstitut och om en laborator — herr Sandberg — som är föreståndare för Abisko naturvetenskapliga station. Fattas beslut i enlighet med reservationen, avsätter man alltså laborator Sandberg och tillskapar en ny befattning, som inte finns omnämnd i propositionen.

Jag yrkar därför att reservationen måtte ändras så, att den får följande utformning: »Enligt utskottets mening två statliga befattningar, en vid forskningsinstitutet för experimentell fysik och en vid Abisko naturvetenskapliga station. Såsom bidrag 62 400 kronor.» Då håller reservationen, om den skulle bifallas.

För min personliga del tycker jag, att reservationen är en ganska tråkig historia. Jag förstår väl att man måste spara, men vad innebär förslaget i detta fall? Jo, det innebär att vi lägger i varje fall en del av dessa 437 000 kronor, varmed anslaget skulle minskas, på statens naturvetenskapliga forskningsråd. Hur mycket som kommer på reservfonden och hur mycket som kommer på rådet, får vi inte veta något om. Statens naturvetenskapliga forskningsråd är emellertid inte överhopat med pengar. Det hela innebär bara att vi får skära ned andra kanske mycket viktiga forskningsbidrag.

Jag kommer inte att rösta för propositionen, inte heller för reservationen, vilken utformning den än får, utan kommer att lägga ned min röst i denna fråga.

Herr NILSSON i Göingegården (h):

Herr talman! Det är, som den siste ärade talaren här anmärkte, riktigt att i reservationen inte redovisas, att en del av anslagsposten på 62 400 kronor avser en tjänst vid den naturvetenskapliga stationen uppe vid Abisko. Så till

vida har herr Wachtmeister rätt. Men det förändrar ingenting i reservationens förslag om anslaget som sådant.

Det är naturligtvis riktigt som herr Wachtmeister och även fröken Olsson sade, att det finns ett oerhört stort behov av pengar just till forskningsändamål, men det är också, fröken Olsson, ett oerhört stort behov av pengar till statskassan. Eftersom denna fond dock under en femårsperiod har vuxit till det dubbla, har vi reservanter ansett att det — åtminstone för ett år — finns möjlighet att spara något på det statliga anslaget. Det är därför som vi har tillåtit oss att i viss del yrka avslag på Kungl. Maj:ts förslag om pengar till denna vetenskapsakademiens forskning.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet EDENMAN:

Herr talman! Herr Hamrin uttalade en alldeles riktig förmodan, nämligen att jag inte kommer att låta mig provoceras till att i dag ta upp vetenskapsakademiens behandling av ett visst ärendet. Jag reagerar snarare mot att herr Hamrin gör det. Här gäller det ju att bedöma vetenskapsakademien som en vetenskaplig institution, och då är det intet tvivel underkastat att det är fråga om en sammanslutning i toppklass. Det bör i denna diskussion ändå klart sägas ifrån — och jag vill gärna göra det — att vetenskapsakademiens insatser på det vetenskapliga fältet är oerhört betydande.

Beträffande själva anslagsfrågan vill jag bara framhålla vad som står i propositionen, nämligen att redan 1946 års riksdag på förslag av dåvarande ecklesiastikministern, nuvarande statsministern Erlander, förklarade att man förutsatte att staten för en icke tidsbegränsad framtid skulle komma att ekonomiskt stödja ifrågakvarande forskningsanstalt, nämligen den Siegbahnska institutionen för experimentell fysik.

Bidrag till vetenskaplig verksamhet vid vetenskapsakademien

Om detta löfte skulle tas tillbaka, betyder det att akademien i och för sig inte har några ekonomiska förpliktelser mot institutet för experimentell fysik. Man kan när som helst göra sådana omdispositioner, att staten blir tvungen att helt överta Nobelinstitutet på samma sätt som har skett med andra s. k. nobelinstitut, nu senast det Theorellska. Därför är det, som herr Wachtmeister nyss sade från denna plats, nästan en lek med ord att säga att man här skulle kunna beröva vetenskapsakademien några anslag genom att dra in anslaget till forskningsinstitutet för experimentell fysik.

Jag vill också, herr talman, säga att det är riktigt att statsmakterna har ett gott samarbete med vetenskapsakademien när det gäller att kanalisera de ekonomiska tillgångarna för forskningsändamål. Det sades i går i första kammaren att varje krona, som man tror att man skall kunna beröva vetenskapsakademien, berövar man i praktiken andra grenar av svensk forskning — det är hela resultatet av ett eventuellt bifall till reservationen.

Herr HAMRIN (fp):

Herr talman! Till ecklesiastikministern vill jag bara säga, att jag självfallet inte ett ögonblick haft anledning att ingå på någon diskussion av vetenskapsakademiens allmänna verksamhet. Vad jag gjort är helt enkelt, att jag belyst vissa speciella förhållanden, som jag funnit klart otillfredsställande, ingenting annat.

Härmed vad överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan; 2:o) bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; samt 3:o) bifall till det av herr Wachtmeister under överläggningen framställda yrkandet; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Wachtmeister begärde

likväl votering, i anledning varav herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 2:o) angivna hava flertalets mening för sig. Jämväl beträffande kontrapositionen äskade dock herr Wachtmeister votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående statsutskottets utlåtande nr 127 antager det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit det av herr Wachtmeister under överläggningen framställda yrkandet.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Wachtmeister begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 52 ja och 42 nej, varjämte 129 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

* Kammaren hade alltså till kontraposition i huvudvoteringen antagit den under 2:o) angivna propositionen.

I enlighet härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets utlåtande nr 127, röstar

Ja;

Bidrag till byggnadsarbeten m. m. inom skolväsendet

Den, det ej vill, röstas

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtagandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter ånyo intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Därvid befanns flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 5

Bidrag till byggnadsarbeten m. m. inom skolväsendet

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 128, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1959/60 till bidrag till byggnadsarbeten m. m. inom skolväsendet jämte i ämnet väckta motioner.

Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 under åttonde huvudtiteln, punkt 214, föreslagit riksdagen att, i avvidan på särskild proposition i ämnet, till Bidrag till byggnadsarbeten m. m. inom skolväsendet för budgetåret 1959/60 beräkna ett förslagsanslag av 89 500 000 kronor, hade Kungl. Maj:t i propositionen nr 82, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 6 mars 1959, föreslagit riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att i avslutning till vad departementschefen anført medgiva, att bidrag av statsmedel finge utgå till stiftelsen Maria husmodersskola i Stockholm för anskaffande av lokaler för undervisning m. m.;

b) till Bidrag till vissa byggnadsarbeten inom det allmänna skolväsendet för budgetåret 1959/60 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 82 600 000 kronor;

c) till Bidrag till byggnadsarbeten m. m. vid yrkesskolor för budgetåret

1959/60 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 33 000 000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Aastrup m. fl.* (I: 29) och den andra inom andra kammaren av herr *Ohlin m. fl.* (II: 31), i vilka hemställts, 1) att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte uttala att särskilda bestämmelser utfärdades angående byggande av skolväsendet i ökad utsträckning upp till en total investeringsram av 30 miljoner kronor budgetåret 1959/60; 2) att riksdagen hemställde om sådan ändring i Kungl. Maj:ts kungörelse 1957: 318, att bidragsunderlaget från den 1 januari 1960 beräknades med utgångspunkt i ett grundbelopp av 900 kr. per kvadratmeter nettogolvyta, varvid dock grundbeloppet omräknades med hänsyn till dels den förändring av byggnadskostnaderna i allmänhet som inträtt under tiden från den 1 januari 1956 till den 1 januari 1959, dels de särskilda olikheter i fråga om byggnadskostnader som funnes mellan skilda orter; samt 3) att riksdagen likaledes i skrivelse till Kungl. Maj:t begärde skyndsam översyn av övriga bestämmelser rörande statsbidrag till byggnadsarbeten inom det allmänna skolväsendet i syfte att anpassa bestämmelserna med hänsyn till förefintliga, i motionerna redovisade möjligheter att förbilliga skolbyggandet och så att även statsverkets utgifter för bidragsgivningen sammanlagt kunde minskas med 10 milj. kronor budgetåret 1960/61;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Mannerskantz m. fl.* (I: 407) och den andra inom andra kammaren av herr *Edlund* (II: 499), i vilka hemställts, att riksdagen vid behandlingen av proposition nr 82 måtte a) besluta att bidragsunderlagets grundbelopp per kva-

Bidrag till byggnadsarbeten m. m. inom skolväsendet

dratmeter nettogolvyta, nu utgörande 900 kronor, skulle vara 750 kronor för byggnadsföretag, beträffande vilket beslut i bidragsfrågan fattades av statlig myndighet efter utgången av juni månad 1959; b) till Bidrag till vissa byggnadsarbeten inom det allmänna skolväsendet för budgetåret 1959/60 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 78 800 000 kronor; c) till Bidrag till byggnadsarbeten m. m. vid yrkesskolor för budgetåret 1959/60 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 30 000 000 kronor;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Per-Olof Hanson* (I: 413) och den andra inom andra kammaren av herr *Ståhl m. fl.* (II: 506), i vilka hemställts, att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 82 måtte 1) uttala att riktpunkten för utrymmet för det ur kostnadssynpunkt fördelaktiga paviljongbyggandet inom det allmänna skolväsendet under nästa budgetår angäves till 30 milj. kronor; samt 2) hemställa att staten måtte, förslagsvis genom statens nämnd för byggnadsforskning, utlysa en tävling bland byggnadsföretag och byggnadsmaterielfirmor om en pedagogiskt fullvärdig men kostnadsbesparande utformning av ett antal olika alternativa typ-hus för skoländamål.

Utskottet hemställde

I. att riksdagen måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att i anslutning till vad departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 6 mars 1959 anfört medgiva, att bidrag av statsmedel finge utgå till stiftelsen Maria husmodersskola i Stockholm för anskaffande av lokaler för undervisning m. m.;

II. att motionerna I: 29 och II: 31, i vad de avsåge slopande av den nuvarande anknytningen till byggnadskostnadsindex på skolbyggnadsområdet, samt motionerna I: 407 och II: 499, i

vad de avsåge bidragsunderlagets grundbelopp, icke måtte av riksdagen bifallas;

III. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 407 och II: 499, såvitt de avsåge medelsanvisningen,

a) till Bidrag till vissa byggnadsarbeten inom det allmänna skolväsendet för budgetåret 1959/60 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 82 600 000 kronor;

b) till Bidrag till byggnadsarbeten m. m. vid yrkesskolor för budgetåret 1959/60 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 33 000 000 kronor;

IV. att motionerna I: 29 och II: 31, i vad de avsåge skrivelse till Kungl. Maj:t om översyn av vissa statsbidragsbestämmelser, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;

V. att motionerna I: 29 och II: 31 samt I: 413 och II: 506, i vad de avsåge uttalande från riksdagens sida beträffande ett ökat paviljongbyggande, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

VI. att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 413 och II: 506, i vad de avsåge en tävling om utformningen av ett antal olika alternativa typhus för skoländamål, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört.

Reservationer hade avgivits

a) av herr *Boman, Axel Johannes Andersson, Edström* och *Ståhl*, fröken *Vinge* och herr *Helén*, vilka ansett att utskottet i nedan angivna delar bort hemställa

II. att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 29 och II: 31, i vad de avsåge slopande av den nuvarande anknytningen till byggnadskostnadsindex på skolbyggnadsområdet, samt med avslag å motionerna I: 407 och II: 499, i vad de avsåge bidragsunderlagets grundbelopp, besluta, att bidragsunderlaget från den 1 januari 1960 skulle

Bidrag till byggnadsarbeten m. m. inom skolväsendet

beräknas med utgångspunkt från ett grundbelopp av 900 kronor per kvadratmeter nettogolvyta, varvid dock grundbeloppet skulle omräknas med hänsyn till dels den förändring av byggnadskostnaderna i allmänhet som inträtt under tiden 1 januari 1956—1 januari 1959, dels ock de särskilda olikheter i fråga om byggnadskostnader som funnes mellan skilda orter;

IV. att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 29 och II: 31, såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en skyndsam översyn av övriga bestämmelser rörande statsbidrag till byggnadsarbeten inom det allmänna skolväsendet i syfte att anpassa bestämmelserna med hänsyn till möjligheterna att förbilliga skolbyggandet och för budgetåret 1960/61 minska statsverkets utgifter för bidragsgivningen med sammanlagt 10 000 000 kronor;

V. att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 29 och II: 31 samt I: 413 och II: 506, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala att riktpunkten för utrymmet för paviljongbyggandet inom det allmänna skolväsendet under budgetåret 1959/60 angavs till 30 000 000 kronor;

b) av herrar *Kajser*, *Skoglund* i *Doverstorp* och *Nilsson* i *Göingegården* samt fröken *Karlsson*, vilka ansett att utskottet i nedan angivna delar bort hemställa

II. att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 407 och II: 499, i vad de avsåge bidragsunderlagets grundbelopp, samt med avslag å motionerna I: 29 och II: 31, i vad de avsåge slopande av den nuvarande anknypningen till byggnadskostnadsindex på skolbyggnadsområdet, besluta, att bidragsunderlagets grundbelopp per kvadratmeter nettogolvyta, nu utgörande 900 kronor, skulle bestämmas till 750 kronor för byggnadsföretag, beträffande vilket beslut i bidragsfrågan fattades av statlig myndighet efter utgången av juni månad 1959;

III. att riksdagen måtte, i anledning av

Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 407 och II: 499, såvitt de avsåge medelsanvisningen,

a) till Bidrag till vissa byggnadsarbeten inom det allmänna skolväsendet för budgetåret 1959/60 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 78 800 000 kronor;

b) till Bidrag till byggnadsarbeten m. m. vid yrkesskolor för budgetåret 1959/60 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 30 000 000 kronor.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Fröken KARLSSON (h):

Herr talman! Jag vill gärna göra kamraren den glädjen att på denna solskensdag spara så mycket tid som möjligt. Då jag dessutom inte har utsikt att vinna hundra procentig anslutning till reservationen b) vid statsutskottets utlåtande nr 128, skall jag kort och gott be att få yrka bifall till denna.

Herr KARLSSON i Olofström (s):

Herr talman! Eftersom fröken Karlsson här fattade sig så kort och endast yrkade bifall till reservationen, har jag ingen anledning att i något längre anförande framlägga utskottets synpunkter, utan jag ber att med dessa ord få hemställa om bifall till utskottets förslag.

Herr HELEN (fp):

Herr talman! Det är en mycket stor fråga det här gäller, men arbetsläget i riksdagen gör att någon debatt knappast kan tas upp nu. Jag vill bara understryka, att vi i statsutskottet varit eniga om att rationaliseringsåtgärder måste vidtas för att förbilliga skolbyggandet.

Mot denna bakgrund yrkar jag bifall till reservation a) av herr Boman m. fl.

Överläggningen var härmed slutad.

Bidrag till byggnadsarbeten m. m. inom skolväsendet

Mom. I

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. II

Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan; 2:o) bifall till den av herr Boman m. fl. avgivna reservationen i motsvarande del; samt 3:o) bifall i samma del till den reservation, som avgivits av herr Kaijser m. fl.; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Fröken Karlsson begärde likväl votering, i anledning varav herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 2:o) angivna hava flertalets mening för sig. Jämväl beträffande kontrapositionen äskade dock fröken Karlsson votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammarerna till kontraposition i huvudvoteringen angående mom. II i statsutskottets utlåtande nr 128 antager det förslag, som innefattas i den av herr Boman m. fl. avgivna reservationen a), röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammarerna till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen b) av herr Kaijser m. fl.

Sedan kammarernas ledamöter här efter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 46 ja och 49 nej,

varjämte 126 av kammarernas ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammarerna hade alltså till kontraposition i huvudvoteringen antagit den under 3:o) angivna propositionen.

I enlighet härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammarerna bifaller statsutskottets hemställan i mom. II i utskottets utlåtande nr 128, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammarerna bifallit reservationen b) av herr Kaijser m. fl. i motsvarande del.

Sedan kammarernas ledamöter här efter ånyo intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Därvid befanns flertalet av kammarernas ledamöter hava röstat för ja-propositionen, vadan kammarerna bifallit utskottets hemställan.

Mom. III

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen b) i motsvarande del; och biföll kammarerna utskottets hemställan.

Mom. IV

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen a) i denna del; och biföll kammarerna utskottets hemställan.

Mom. V

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall i motsvarande del till reservationen a); och fann herr tal-

Förberedelser för pensionsreformen

mannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Helén begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i mom. V i utskottets utlåtande nr 128, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen a) av herr Boman m. fl. i motsvarande del.

Sedan kammarens ledamöter här efter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Helén begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgavs 137 ja och 56 nej, varjämte 23 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. VI

Utskottets hemställan bifölls.

§ 6

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 129, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1959/60 till Statens tekniska forskningsråd och till Tekniskt-vetenskaplig forskning m. m.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 7**Förberedelser för pensionsreformen**

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 130, i anledning av Kungl. Maj:ts i

statsverkspropositionen under femte huvudtiteln gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1959/60 till Förberedelser för pensionsreformen jämte i ämnet väckta motioner.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade

Herr HANSSON i Skegrie (cp):

Herr talman! Jag har i utskottet biträtt detta förslag men har fogat en blank reservation till utlåtandet. Det är i anledning härav jag nu har begärt ordet.

Vi har ifrån centerpartiet i en motion yrkat avslag på detta anslag. Det skedde emellertid vid riksdagens början, innan pensionsfrågan hade aktualiserats i form av en proposition. Centerpartiet har ju konsekvent motsatt sig genomförandet av det förslag till lösning av pensionsfrågan som nu har upphöjts till lag. Vi kommer, som jag förut sagt i pensionsdebatten, att vidhålla vår mening, att den frivilliglinje som vi företrätt i stället borde ha genomförts. Det kan därför måhända synas som om konsekvensen bjöde, att vi nu också skulle vidhålla avslagsyrkandet på detta anslag till pensionsreformens genomförande. Det torde väl emellertid höra till god demokratisk ordning, att man, så länge inte tillräckligt röstunderlag finns för genomförandet av den egna åsikten, får finna sig i ett majoritetsbeslut, även om detta vilar på en så bräcklig grund som beslutet om tilläggspensionen gör. Ett avslagsyrkande nu på detta anslag skulle därför få karaktären av en demonstration, och med hänsyn till beloppets ringa storlek i förhållande till kostnaderna för den reformation, som det utgör introduktionen till, skulle bara intrycket av demonstration förstärkas. När vi därför avstår från avslagsyrkande på nu ifrågavarande anslag, betyder det alltså inte, att vi accepterar det beslut som fattats, men väl att vi avstår från en

demonstration, som inte skulle tjäna något positivt syfte.

Vi som företräder den personliga frivilliglinjen har inte kunnat förhindra genomförandet av den obligatoriska tilläggspensionen på grund av bristande sammanhållning inom ett av oppositionspartierna. De som medverkat till genomförandet av beslutet får därför ensamma ta ansvaret. Vi kommer emellertid att noga följa verkningarna av detta pensionsbeslut och tänker inte avstå från kravet på sådana förändringar däri, som enligt vår mening kan visa sig nödvändiga med hänsyn till våra ekonomiska resurser framdeles. Vi kommer att noga bevaka pensionärernas rätt och folkpensionens ställning som den grundtrygghet, som inte får rubbas genom att våra ekonomiska resurser tas i anspråk för en tilläggspension åt vissa medborgare. Likaså kommer vi att se till att näringslivets ekonomiska bärkraft vidmakthålles och förstärkes, så att den medger möjligheter att bära de ökade pålagorna.

Ja, herr talman, jag har bara velat anföra detta som en motivering till att jag här inte har ansett att yrkandet i den motion, som vi har väckt, bör genomföras i det läge, som vi nu befinner oss i.

Vidare anfördes ej.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 8

Föredrogos vart för sig

statsutskottets utlåtande nr 131, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om avsättning av kommunalskattemedel till budgetutjämningsfonden för budgetåret 1959/60;

bevillningsutskottets betänkande nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan Sverige och Förbundsrepubliken Tyskland för undvikande av dubbelbeskattning beträffande skatter å inkomst

och förmögenhet ävensom beträffande vissa andra skatter; samt

bankoutskottets memorial och utlåtande:

nr 34, angående särskilt lönetillägg åt hos riksdagen tillfälligt anställda tjänstemän, och

nr 35, i anledning av väckt motion om pension till avlidne, förre förste stenografen Albert Lundmans änka, m. m.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtanden och memorial hemställt.

§ 9

Den ekonomiska politiken m. m., tillika svar på interpellation ang. en redogörelse för det alternativa budgetförslag, gällande år 1959/60, som utarbetats inom finansdepartementet

Föredrogos i ett sammanhang

bankoutskottets utlåtande nr 39, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv, m. m., dels i ämnet väckta motioner, dels väckta motioner angående åtgärder för återgång till lågräntepolitik, dels ock väckta motioner angående vissa åtgärder till främjande av full sysselsättning;

statsutskottets utlåtanden:

nr 134, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om anslag för budgetåret 1959/60 till avskrivning av nya kapitalinvesteringar, och

nr 136, i anledning av motioner, väckta i anslutning till Kungl. Maj:ts proposition angående komplettering av riksstatsförslaget för budgetåret 1959/60 m. m.; samt

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 10 § 2 mom. förordningen den 26 juli 1947 (ur 576)

Den ekonomiska politiken m. m.

om statlig inkomstskatt, m. m. jämte i ämnet väckta motioner, och

nr 50, angående beräkning av bevillningarna för budgetåret 1959/60, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet Sträng, hade tillkännagivit sin avsikt att i samband med behandlingen av statsutskottets utlåtande nr 136 besvara herr Hjalmarsons interpellation angående en redogörelse för det alternativa budgetförslag, gällande år 1959/60, som utarbetats inom finansdepartementet.

Bankoutskottets utlåtande nr 39

I en den 27 februari 1959 dagtecknad proposition, nr 74, som hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, jämlikt § 87 regeringsformen föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) lag om fortsatt giltighet av lagen den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv; samt

2) lag angående fortsatt giltighet av lagen den 7 december 1951 (nr 767) om räntereglering m. m.

Berörda lagförslag voro av följande lydelse:

Förslag

till

Lag

om fortsatt giltighet av lagen den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv

Härigenom förordnas, att lagen den 3 juni 1949 angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv, vilken jämlikt lag den 25 april 1958 (nr 207) gäller till och med den

30 juni 1959, skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1960.

Förslag

till

Lag

angående fortsatt giltighet av lagen den 7 december 1951 (nr 767) om räntereglering m. m.

Härigenom förordnas, att lagen den 7 december 1951 om räntereglering m. m., vilken jämlikt lag den 25 april 1958 (nr 208) gäller till och med den 30 juni 1959, skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1960.

I samband med propositionen hade utskottet till behandling förehåft dels två i anledning av densamma väckta, likalydande motioner, nämligen inom första kammaren nr 400 av herr *Sveiningsson* och fru *Gärde Widemar* och inom andra kammaren nr 494 av herrar *Nilsson* i Svalöv och *Agren*, dels två likalydande motioner angående åtgärder för återgång till lågräntepolitik, väckta inom första kammaren under nr 21 av herrar *Persson*, *Helmer*, och *Öhman* och inom andra kammaren under nr 23 av herr *Nilsson* i Gävle m. fl., dels ock två likalydande motioner angående vissa åtgärder till främjande av full sysselsättning, väckta inom första kammaren under nr 301 av herr *Aastrup* m. fl. och inom andra kammaren under nr 370 av herr *Ohlin* m. fl.

I motionerna I: 400 och II: 494 hade hemställts, »att riksdagen måtte

1. med ändring av vad Kungl. Maj:t hemställt i proposition nr 74 för sin del besluta sådan lydelse av 1 § lagen angående rätt för Konungen att meddela bestämmelse om bankaktiebolags kassareserv, att relationstalet mellan bankaktiebolags kassareserv och förbindelser fastställas till 35; samt

2. avslå det i propositionen framlagda förslaget om ytterligare förlängning av ränteregleringslagen».

I motionerna I: 21 och II: 23 hade yr-

Den ekonomiska politiken m. m.

kats, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om åtgärder, ägnade att återvända till lågräntepolitiken».

I motionerna I: 301 och II: 370 hade yrkats, »att riksdagen

1. måtte besluta att ett värdefast, statligt obligationslån må utgivast, enligt ovan angivna grunder, för finansiering av statsverkets kostnader för arbetslöshetens bekämpande, och i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om erforderliga förberedelseåtgärder,

2. måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om tillsättandet av ett ekonomiskt-socialt råd jämte särskild delegation, förslagsvis tre personer, med uppgift att på grundval av framlagt ekonomiskt-statistiskt material uttala sig om förutsättningarna för skapande och vidmakthållande av full sysselsättning, med särskild hänsyn till kostnadsnivåns betydelse för avsättningsmöjligheterna, arbetsmarknadens problem och penningvärdet,

3. måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om att regeringen måtte utarbeta ett utförligt motiverat förslag om att det göres till en huvuduppgift för OEEC att åstadkomma samordning av den ekonomiska politiken i Västeuropa i syfte att vidmakthålla full sysselsättning och goda konjunkturer, samt

4. måtte i samma skrivelse anhålla om att regeringen vidtar förberedelser för och tar initiativ till att en samordning sker av det ovan berörda västeuropeiska samarbetet för en produktions- och sysselsättningsfrämjande politik med en utvidgning av stödet åt de underutvecklade länderna».

Utskottet hemställde

I. att riksdagen, med avslag å de likalydande motionerna I: 400 och II: 494, måtte bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition;

II. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört i fråga om riktlinjerna för den ekonomiska politiken;

2 — Andra kammarens protokoll 1959. Nr 22

III. att de likalydande motionerna I: 21 och II: 23 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda; samt

IV. att de likalydande motionerna I: 301 och II: 370 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservationer hade avgivits

1) av herrar *Ewerlöf, Schmidt, Domö, Regnéll, Löfgren* och *Nordgren*, vilka ansett att utskottet under I. bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 400 och II: 494,

dels för sin del antaga Kungl. Maj:ts förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv, med den ändringen att 1 § erhöles följande lydelse:

1 §.

I den mån sådant med hänsyn till utomordentliga omständigheter prövas nödigt må Konungen, på framställning av fullmäktige i riksbanken och efter hörande av bank- och fondinspektionen, förordna,

a) att kassareserv, som avses i 63 § lagen den 31 mars 1955 (nr 183) om bankrörelse, tillsammans med bankaktiebolags ineliggande kassa skall uppgå till viss bestämd kvotdel, högst trettiofem procent, av bolagets förbindelser med undantag av garantiförbindelser och skulder på grund av insättningar å sparkasseräkning;

b) att viss bestämd kvotdel av den summa — — — eller bankir;

c) att viss bestämd kvotdel av den under b) — — — tre månader.

Oavsett vad — — — bestämda beloppet.

dels ock avslå Kungl. Maj:ts förslag om fortsatt giltighet av lagen den 7 december 1951 (nr 767) om räntereglering m. m.;

2) av herrar *Ewerlöf, Domö, Regnéll* och *Nordgren*, vilka ansett att utskottet under II—IV bort hemställa

Den ekonomiska politiken m. m.

II. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanternas anförut i fråga om riktlinjerna för den ekonomiska politiken;

III. att de likalydande motionerna I: 21 och II: 23 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda; samt

IV. att riksdagen måtte anse motionerna I: 301 och II: 370 besvarade genom vad reservanternas anförut;

3) av herrar *Schmidt* och *Löfgren*, vilka ansett att utskottet under II—IV bort hemställa

II. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala att den ekonomiska politiken måtte utformas med beaktande av vad i denna reservation anförts;

III. att de likalydande motionerna I: 21 och II: 23 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;

IV. att riksdagen — med bifall till de likalydande motionerna I: 301 och II: 370 — måtte

dels besluta att ett värdefast, statligt obligationslån finge utgivas, enligt i reservationen angivna grunder, för finansiering av statsverkets kostnader för arbetslöshetens bekämpande, och i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om erforderliga förberedelseåtgärder,

dels i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om tillsättandet av ett ekonomiskt-socialt råd jämte särskild delegation, förslagsvis tre personer, med uppgift att på grundval av framlagt ekonomiskt-statistiskt material uttala sig om förutsättningarna för skapande och vidmakthållande av full sysselsättning, med särskild hänsyn till kostnadsnivåns betydelse för avsättningsmöjligheterna, arbetsmarknadens problem och penningvärdet,

dels i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om att regeringen måtte utarbeta ett utförligt motiverat förslag om att det gjordes till en huvuduppgift för OEEC att åstadkomma samordning av den ekonomiska politiken i Västeuropa i syfte att vidmakthålla full sysselsättning och goda konjunkturer,

dels ock i samma skrivelse anhålla om att regeringen vidtog förberedelser för och toge initiativ till att en samordning skedde av det i reservationen sålunda berörda västeuropeiska samarbetet för en produktions- och sysselsättningsfrämjande politik med en utvidgning av stödet åt de underutvecklade länderna;

4) av herrar *Larsson*, *Nils Theodor*, och *Eliasson* i Sundborn, som ansett att utskottet bort hemställa

I. att riksdagen, med avslag å de likalydande motionerna I: 400 och II: 494, måtte bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition;

II. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanternas anförut i fråga om riktlinjerna för den ekonomiska politiken;

III. att de likalydande motionerna I: 21 och II: 23 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda; samt

IV. att de likalydande motionerna I: 301 och II: 370 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Statsutskottets utlåtande nr 134

I statsverkspropositionen (bilaga 19) hade Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 3 januari 1959, föreslagit riksdagen att till avskrivning av nya kapitalinvesteringar för budgetåret 1959/60 anvisa eller beräkna reservationsanslag å tillhoppa 295 329 100 kronor.

Sedermåra hade Kungl. Maj:t i propositionen nr 150, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 24 april 1959, framlagt förslag om anvisande av vissa avskrivningsanslag, varvid hänsyn tagits till de förändringar i förhållande till statsverkspropositionen som betingats av de definitiva anslagsäskandena samt av förslag om ytterligare investeringar utöver de i statsverkspropositionen beräknade. Av Kungl. Maj:t

Den ekonomiska politiken m. m.

till avskrivning av nya kapitalinvesteringar för budgetåret 1959/60 äskade anslag uppgingo härefter till ett belopp av 301 424 100 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte till avskrivning av nya kapitalinvesteringar för budgetåret 1959/60 i vissa angivna fonder anvisa i utskottets hemställan intagna reservationsanslag.

Statsutskottets utlåtande nr 136

I anslutning till Kungl. Maj:ts i propositionen nr 150 framlagda förslag angående komplettering av riksstatsförslaget för budgetåret 1959/60 m. m. hade följande — till behandling av statsutskottet hänvisade motioner — väckts, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Aastrup m. fl.* (I: 510) och den andra inom andra kammaren av herr *Ohlin m. fl.* (II: 621), i vilka hemställdes, 1) att riksdagen vid behandlingen av förenämnda proposition i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte — i syfte att nå begränsningar av statens utgiftsåtaganden — begära att förslag framlades för höstriksdagen 1959 om ändringar i gällande bidrags- eller subventionsgrunder i av motionärerna angivna avseenden, så att dessa ändringar kunde få statsfinansiell effekt snarast möjligt, 2) att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att Kungl. Maj:t måtte bevaka statens intresse av skälighetsutdelning av statens aktieinnehav i LKAB, samt 3) att riksdagen måtte i övrigt beakta i motionerna anförda synpunkter;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Ewerlöf m. fl.* (I: 511) och den andra inom andra kammaren av herr *Hjalmarson m. fl.* (II: 619), i vilka hemställdes, att riksdagen måtte 1) uttala att en statlig inkomst- och utgiftspolitik — i syfte att utan skattehöjningar göra det möjligt att täcka sta-

tens löpande utgifter med löpande inkomster — bort och borde föras enligt i motionen angivna riktlinjer, vilka skulle medföra att statens behov att låna pengar för utgifter skulle minska med ca 1 500 milj. kronor, 2) i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa a) att Kungl. Maj:t måtte, under hänvisning till den statsfinansiella krisen, före ingången av budgetåret 1959/60 dels anbefalla ämbetsverk och styrelser en restriktiv användning av alla tillgängliga anslag — av vad slag det vara må — dels inskräpa att anslagsöverskridanden ej finge förekomma, b) att medelsförbrukningen bland annat för vissa i motionerna angivna ändamål och inom särskilt nämnda anslag nedbringades med angivna belopp, c) att förbrukning av äldre anslag måtte begränsas så, att därav icke föranleddes en minskning av reservationsmedelsbehållningen som överstege 50 milj. kronor, samt 3) i övrigt beakta vad i motionerna anförts.

Utskottet hemställde

I. att motionerna I: 510 och II: 621 icke måtte av riksdagen bifallas;

II. att motionerna I: 511 och II: 619 icke måtte av riksdagen bifallas.

Reservationer hade avgivits

1) av herrar *Boman, Axel Johannes Andersson, Anders Johansson, Malmberg* och *Ståhl* samt fröken *Elmén*, vilka ansett att utskottet under I bort hemställa,

att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 510 och II: 621, i skrivelse till Kungl. Maj:t

1) begära att Kungl. Maj:t måtte — i syfte att nå begränsningar av statens utgiftsåtaganden — för höstriksdagen 1959 framlägga förslag om ändringar i gällande bidrags- eller subventionsgrunder i de avseenden, som angivits i motionerna, så att dessa ändringar kunde få statsfinansiell effekt snarast möjligt;

Den ekonomiska politiken m. m.

2) hemställa att Kungl. Maj:t måtte bevaka statens intresse av skälig utdelning av statens aktieinnehav i LKAB;

3) giva till känna vad reservanterna i anledning av motionerna i övrigt anfört;

2) av herrar *Domö, Skoglund* i Doverstorp, *Hjalmarson* och *Eliasson* i Moholm, vilka ansett att utskottet under II bort hemställa,

att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 511 och II: 619,

1) uttala, att en statlig inkomst- och utgiftspolitik — i syfte att utan skattehöjningar göra det möjligt att täcka statens löpande utgifter med löpande inkomster — bort och borde föras enligt i motionerna angivna riktlinjer, vilka skulle medföra att statens behov att låna pengar för utgifter skulle minska med ca 1 500 miljoner kronor;

2) i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa,

a) att Kungl. Maj:t måtte, under hänvisning till den statsfinansiella krisen, före ingången av budgetåret 1959/60 dels anbefalla ämbetsverk och styrelser en restriktiv användning av alla tillgängliga anslag — av vad slag det vara må — dels inskräpa att anslagsöverskridanden ej finge förekomma,

b) att medelsförbrukningen bland annat för följande ändamål och inom nedan angivna anslag måtte nedbringas med här angivna belopp:

Anslag	belopp i milj. kr.
Kommittéer och utredningar genom sakkunniga	3,0
Rese- och traktamentskostnader	7,5
Statsverkets tryckkostnader	4,0
Ersättning för minskad fiskerätt	3,0
Allmänna fastighetsfonden	
reparationer och underhåll	3,0
ny- och ombyggnader	7,0
Lån till allmänna samlingslokaler	4,0
Inventarier för beskickningar m. m.	0,6

Anslag	belopp i milj. kr.
Bidrag till kommunala nykterhetsnämnder	2,7
Understöd åt flyktingar	1,0
Bidrag till elevhemsbyggnader inom det allmänna skolväsendet	2,0
Bidrag till föreläsnings- och studieverksamhet	3,0
Bidrag till hushållningssällskapens undervisningsverksamhet	0,5
Statens skogsförbättringsanslag	1,0
Bidrag till vissa skogsbrukskurser	1,0
Riksdagen och dess verk	0,7
Avlöningsanslag	25,0

c) att förbrukning av äldre anslag måtte begränsas så, att därav icke föranleddes en minskning av reservationsmedelsbehållningen som överstege 50 miljoner kronor;

3) i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna i anledning av motionerna i övrigt anfört;

3) av herrar *Pålsson, Bengtson, Svensson* i Stenkyrka och *Hansson* i Önnarp, vilka ansett att utskottet bort hemställa

I. att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 510 och II: 621, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad dessa reservanter anfört;

II. att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 511 och II: 619, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anfört.

Bevillningsutskottets betänkande nr 54

I en den 15 maj 1959 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 159, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) förordning angående ändrad lydelse av 10 § 2 mom. förordningen den 26

Den ekonomiska politiken m. m.

juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt; samt

2) förordning med bestämmelser om beräkning av preliminär skatt åren 1960 och 1961 för aktiebolag m. fl.

I propositionen hade föreslagits, att den s. k. extra bolagsskatten skulle borttagas fr. o. m. den 1 januari 1960.

Till utskottet hade hänvisats den i anledning av propositionen väckta motionen II: 623 av herr *Kollberg m. fl.*, vari hemställts, »att riksdagen i samband med behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 159 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära skyndsam utredning och förslag till 1959 års höstriktdag om likställighet i fråga om skattesatsen för aktiebolag och ekonomiska föreningar samt om differentiering av beskattningen mellan större och mindre företag enligt i motionen angivna riktlinjer».

Vidare hade i anledning av propositionen väckts följande motioner, nämligen

I) de likalydande motionerna I: 514 av herrar *Hagberg* och *Svärd* samt II: 624 av herrar *Nilsson* i Svalöv och *Magnusson* i Borås, vari hemställts, »att riksdagen måtte

1) uttala, att skattesatsen för aktiebolag och ekonomiska föreningar vid den statliga beskattningen från och med inkomståret 1961 skall vara 32 procent;

2) i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte låta utreda frågan om samt framlägga förslag till sådana skattebestämmelser för aktiebolag och ekonomiska föreningar att dubbelbeskattningen undanröjes»;

II) motionen II: 625 av herr *Hagberg m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 159 samt i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om skyndsam utredning och förslag till förordning om beskattning av bolagens förmögenheter.

Till behandling i detta sammanhang hade utskottet upptagit följande vid riksdagens början väckta, till bevill-

ningsutskottet hänvisade motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 290 av herr *Bengtson m. fl.* och II: 360 av herr *Hedlund m. fl.*, vari hemställts, »att riksdagen måtte besluta att den extra bolagsskatten omedelbart skall avskaffas och att vederbörande utskott måtte få uppdrag att utarbeta förslag till här för erforderliga författningsändringar»;

2) motionen II: 197 av herrar *Hjalmarson* och *Ohlin*, vari hemställts, »att riksdagen måtte besluta, att den extra bolagsskatten slopas och att således 10 § 2 mom. förordningen om statlig inkomstskatt — i fråga om skatten för aktiebolag, ekonomiska föreningar m. m. — givdes den lydelse som författningsrummet hade före den genom KF den 3 juni 1955 (nr 300) vidtagna ändringen, att gälla den skatt som skall påföras enligt 1960 års taxering».

Utskottet hemställde

A) att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 159 och i anledning av de likalydande motionerna I: 290 av herr *Bengtson m. fl.* och II: 360 av herr *Hedlund m. fl.* om avskaffande av den extra bolagsskatten ävensom motionen II: 197 av herrar *Hjalmarson* och *Ohlin* om slopande av den extra bolagsskatten, måtte antaga

1) förordning angående ändrad lydelse av 10 § 2 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt; samt

2) förordning med bestämmelser om beräkning av preliminär skatt åren 1960 och 1961 för aktiebolag m. fl.,

B) att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 290 av herr *Bengtson m. fl.* och II: 360 av herr *Hedlund m. fl.* om avskaffande av den extra bolagsskatten,

2) motionen II: 197 av herrar *Hjalmarson* och *Ohlin* om slopande av den extra bolagsskatten,

3) motionen II: 623 av herr *Kollberg m. fl.*,

4) de likalydande motionerna I: 514

Den ekonomiska politiken m. m.

av herrar Hagberg och Svärd samt II: 624 av herrar Nilsson i Svalöv och Magnusson i Borås, ävensom

5) motionen II: 625 av herr Hagberg m. fl.

mätte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet anfört och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Reservationer hade avgivits

I) av herrar *Spetz, Söderquist, Kollberg* och *Stenberg*, vilka under hänvisning till innehållet i motionen II: 197 av herrar Hjalmarson och Ohlin ansett, att utskottet bort föreslå att den extra bolagsskatten skulle avskaffas fr. o. m. 1960 års taxering och att utskottet därför bort hemställa, att riksdagen med ändring av vad Kungl. Maj:t föreslagit och med bifall till motionen II: 197 mätte

1) antaga det i propositionen framlagda förslaget till förordning angående slopande av extra bolagsskatten med den ändringen att ikraftträdandebestämelsen erhöles i reservationen angiven lydelse;

2) antaga ett av reservanternas framlagt förslag till förordning med bestämmelser om beräkning av den preliminära skatten vissa år för aktiebolag m. fl.;

II) av herrar *Spetz, Söderquist, Kollberg* och *Stenberg*, vilka

dels hemställt, att riksdagen mätte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära skyndsamt utredning och förslag om likformig beskattning av aktiebolag och ekonomiska föreningar,

dels ock ansett att utskottet under punkten B 4) bort hemställa, att riksdagen, i anledning av de likalydande motionerna I: 514 och II: 624, mätte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning angående en sådan omläggning av aktiebolags och ekonomiska föreningars beskattning att dubbelbeskattningens olägenheter i största möjliga utsträckning undanröjdes samt framläggande för riksdagen av de förslag, som härav kunde föranledas;

III) av herrar *Hagberg, Magnusson* i Borås och *Stiernstedt*, vilka ansett

att utskottet under punkterna B 3) och 4) bort hemställa,

att riksdagen mätte

a) uttala, att skattesatsen för aktiebolag och ekonomiska föreningar vid den statliga beskattningen från och med inkomståret 1961 skulle vara 32 procent;

b) i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t mätte låta utreda frågan om samt framlägga förslag till sådana skattebestämmelser för aktiebolag och ekonomiska föreningar att dubbelbeskattningen undanröjdes; samt

c) besluta, att motionen II: 623, i den mån den ej kunde anses beaktad genom vad under punkterna a) och b) hemställts, icke skulle föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vidare hade särskilda yttranden avgivits

A) av herrar *Hagberg, Magnusson* i Borås och *Stiernstedt*,

B) av herrar *Bengtson* och *Vigelsbo*, samt

C) av herrar *Spetz, Söderquist, Kollberg* och *Stenberg*.

Bevillningsutskottets betänkande nr 50

Jämlikt § 40 riksdagsordningen hade bevillningsutskottet avgivit förslag till beräkning av de särskilda bevillningarnas belopp för budgetåret 1959/60 vid tillämpning av gällande eller vid innevarande års riksdag fastställda grunder.

På sätt framginge av det vid årets statsverksproposition fogade utdraget av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 3 januari 1959 (Bilaga 1 till statsverkspropositionen 1959: Inkomster å driftbudgeten) hade chefen för finansdepartementet nämnda dag underställt Kungl. Maj:ts prövning finansplan och beräkning av inkomster å driftbudgeten för budgetåret 1959/60 jämte därmed sammanhängande frågor. Departementschefen hade därvid anmält riksräkenskapsverkets skrivelse den 9 december 1958 med inkomstberäkning för nämnda budgetår.

Den ekonomiska politiken m. m.

I en den 24 april 1959 dagtecknad proposition nr 150 angående komplettering av riksstatsförslaget för budgetåret 1959/60, m. m. hade Kungl. Maj:t bl. a. föreslagit riksdagen att besluta, att statlig inkomstskatt för skattskyldig, som avsåges i 10 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt, skulle ingå i preliminär skatt för budgetåret 1959/60 med 100 procent av grundbeloppet.

Propositionen nr 150 hade i här berörda delar hänvisats till bevillningsutskottet.

Till utskottet hade hänvisats de i anledning av propositionen väckta motionerna I: 512 av herr *Ewerlöf m. fl.* och II: 620 av herr *Hjalmarson m. fl.*, vari yrkats, att riksdagen — under uttalande av att en statlig inkomst- och utgiftspolitik enligt i motionerna I: 511 och II: 619 redovisade och till sina statsfinansiella konsekvenser belysta riktlinjer borde föras i syfte att utan skattehöjningar göra det möjligt att täcka statens löpande utgifter med löpande inkomster — måtte med bifall till proposition nr 150 besluta, att statlig inkomstskatt för skattskyldig, som avsåges i 10 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt, skulle ingå i preliminär skatt för budgetåret 1959/60 med 100 procent av grundbeloppet.

Till behandling i detta sammanhang hade utskottet upptagit följande vid riksdagens början väckta motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 34 av herr *Ewerlöf m. fl.* och II: 45 av herr *Hjalmarson m. fl.*, vari hemställts, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte igångsätta en utredning med uppdrag att utarbeta förslag dels rörande införande av förhöjda ortsavdrag för barnfamiljer vid beskattningen, dels i fråga om den lämpliga kombinationen mellan sådana ortsavdrag och barnbidrag»;

2) de likalydande motionerna I: 55

av herr *Ewerlöf m. fl.* och II: 78 av herr *Hjalmarson m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte antaga ett genom motionerna framlagt förslag till lag om upphävande av lagen den 16 maj 1957 (nr 202) med särskilda bestämmelser om kommuns, landstingskommuns och annan samfällighets utdebitering av skatt för åren 1958—1965;

3) de likalydande motionerna I: 154 av herr *Ewerlöf m. fl.* och II: 198 av herr *Hjalmarson m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte antaga ett av motionärerna framlagt förslag till förordning om ändrad lydelse av 10 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt;

4) de likalydande motionerna I: 282 av herr *Aastrup m. fl.* och II: 353 av herr *Ohlin m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte

I. antaga ett i motionerna intaget förslag till lag om ändring av lagen den 16 maj 1957 med särskilda bestämmelser om kommuns, landstingskommuns och annan samfällighets utdebitering av skatt för åren 1958—1965;

II. besluta bemyndiga Kungl. Maj:t att i enlighet med i motionerna angivna grunder i administrativ ordning utfärda föreskrifter rörande beräkning av skatteunderlagsgraderade statsbidrag till kommunerna för speciella ändamål och av kommunala bidrag till vissa statliga utgifter;

5) de likalydande motionerna I: 291 av herr *Aastrup m. fl.* och II: 361 av herr *Ohlin m. fl.*, vari hemställts, »att riksdagen måtte besluta ändringar i de i motionerna angivna skatteförfattningarna av innebörd att det s. k. omkostnadsavdraget skall uppföras med i deklarationen redovisat belopp, dock lägst 100 kronor, att med bibehållande av nuvarande maximisummor försäkringsavdraget endast får utnyttjas till det belopp som motsvaras av erlagda premier, samt att avrundning av den beskattningsbara inkomsten skall ske nedåt till jämna tiotal kronor, samt att ve-

Den ekonomiska politiken m. m.

derbörande utskott måtte utarbeta förslag till erforderlig författningstext».

Utskottet hemställde

A) att riksdagen måtte — i anledning av Kungl. Maj:ts i proposition nr 150 framlagda förslag angående skatteprocenten — besluta, att statlig inkomstskatt för skattskyldiga, som avsåges i 10 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt, skulle ingå i preliminär skatt för budgetåret 1959/60 med 100 procent av grundbeloppet;

B) att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 34 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 45 av herr Hjalmarson m. fl.,

2) de likalydande motionerna I: 154 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 198 av herr Hjalmarson m. fl.,

3) de likalydande motionerna I: 55 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 78 av herr Hjalmarson m. fl.,

4) de likalydande motionerna I: 282 av herr Aastrup m. fl. och II: 353 av herr Ohlin m. fl.,

5) de likalydande motionerna I: 291 av herr Aastrup m. fl. och II: 361 av herr Ohlin m. fl., samt

6) de likalydande motionerna I: 512 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 620 av herr Hjalmarson m. fl., i den mån motionerna icke kunde anses besvarade genom vad utskottet i det föregående anfört och hemställt,

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

C) att bevillningarna för budgetåret 1959/60 måtte beräknas enligt en i utskottets hemställan intagen specifikation, som i fråga om skatt å inkomst och förmögenhet m. m. upptog ett belopp av 5 900 000 000 kronor.

Reservationer hade avgivits

I) av herrar *Hagberg, Nilsson* i Svalöv och *Magnusson* i Borås, vilka ansett

a) att utskottet under punkten A) bort hemställa, att riksdagen — under uttalande av att en statlig inkomst- och utgiftspolitik enligt i motionerna I: 511

och II: 619 redovisade och till sina statsfinansiella konsekvenser belysta riktlinjer borde föras i syfte att utan skattehöjningar göra det möjligt att täcka statens löpande utgifter med löpande inkomster — måtte med bifall till Kungl. Maj:ts i proposition nr 150 framlagda förslag rörande skatteprocenten och de likalydande motionerna I: 512 och II: 620 besluta, att statlig inkomstskatt för skattskyldiga, som avsåges i 10 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt, skulle ingå i preliminär skatt för budgetåret 1959/60 med 100 procent av grundbeloppet;

b) att utskottet under punkten B 1) bort hemställa, att riksdagen, med bifall till de likalydande motionerna I: 34 och II: 45, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville igångsätta en utredning med uppdrag att utarbeta förslag åels rörande införande av förhöjda ortsavdrag för barnfamiljer vid beskattningen, dels i fråga om den lämpliga kombinationen mellan sådana ortsavdrag och barnbidrag;

c) att utskottet under punkten B 2) bort hemställa, att riksdagen, med bifall till de likalydande motionerna I: 154 och II: 198, måtte antaga det vid motionerna fogade förslaget till förordning om ändrad lydelse av 10 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt;

d) att utskottet under punkterna B 3) och 4) bort hemställa, att riksdagen, med bifall till de likalydande motionerna I: 55 och II: 78 samt i anledning av de likalydande motionerna I: 282 och II: 353, måtte antaga det vid förstnämnda två motioner fogade förslaget till lag om upphävande av lagen den 16 maj 1957 (nr 202) med särskilda bestämmelser om kommuns, landstingskommuns och annan samfällighets utdebitering av skatt för åren 1958—1965;

II) av herrar *Spetz, Söderquist, Kollberg* och *Stenberg*, vilka

a) ansett att utskottets yttrande bort ha av dem angiven lydelse;

Den ekonomiska politiken m. m.

b) ansett att utskottet under punkten B 4) bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till de likalydande motionerna I: 282 och II: 353,

dels antaga det vid motionerna följande förslaget till lag om ändring av lagen den 16 maj 1957 med särskilda bestämmelser om kommuns, landstingskommuns och annan samfällighets utdebitering av skatt för åren 1958—1965;

dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att i enlighet med av reservanternas angivna grunder i administrativ ordning utfärda föreskrifter rörande beräkning av skatteunderlagsgraderade statsbidrag till kommunerna för speciella ändamål och av kommunala bidrag till vissa statliga utgifter;

c) ansett att utskottet under punkten B 5) bort hemställa, att riksdagen, med bifall till de likalydande motionerna I: 291 och II: 361, måtte antaga fyra i reservationen intagna författningsförslag, nämligen

1) Förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370);

2) Förslag till förordning angående ändrad lydelse av 9 § 2—4 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt;

3) Förslag till förordning angående ändrad lydelse av 8 § förordningen den 26 juli 1947 (nr 577) om statlig förmögenhetsskatt;

4) Förslag till förordning angående ändrad lydelse av 4 § 1 mom. uppbördsförordningen den 5 juni 1953 (nr 272);

d) ansett att utskottet under punkten C bort hemställa, att beviljningarna för budgetåret 1959/60 måtte beräknas i enlighet med den i utskottets hemställan intagna specifikationen med den ändringen, att skatt å inkomst och förmögenhet m. m. upptoges med 6 000 000 000 kronor i stället för 5 900 000 000 kronor.

III) beträffande punkten B 5) av herrar Hagberg, Nilsson i Svalöv och

Magnusson i Borås, utan angivet yrkande.

Vad utskotten hemställt föredrogs. Därvid yttrade:

Herr REGNELL (h):

Herr talman! Rapporterna från det storpolitiska toppmötet i Genève har sysslat en hel del med de för- och nackdelar som ligger i vad journalisterna kallat hopbuntningen eller paketeringen av skilda frågor. Ett liknande resonemang skulle man kunna föra också inför de ekonomiska debatterna här i riksdagen, som traditionellt kopplar samman frågor som hör hemma i en rad olika utskott.

Ett av de utskott som förser kammaren med material för debatten är bankoutskottet, som i detta fall har numrerat sitt utlåtande med nr 39. Det utlåtandet i sin tur innebär också en paketering. Den heterogena karaktären framgår redan av rubriken, som kursiverar orden *dels, dels, dels* och *dels ock*. Vänder man på paketet och kommer till klämmarna, går det emellertid ganska lätt att lösa upp det. Man finner då att allmän enighet inom utskottet rått på en punkt, nämligen den som redovisas under punkt III; det är en kommunistmotion med krav på att vi skulle återgå till lågräntepolitik, och den föreslås enhälligt icke föranleda någon riksdagens åtgärd. På den punkten ber jag redan nu att få yrka bifall till utskottets förslag.

Så återstå då bara två *dels* och ett *dels ock*. Här är det sämre med enigheten inom utskottet, och oenigheten har manifesterat sig i en rad reservationer. Lättast att redovisa är de meningsskiljaktigheter, som framkommer under den punkt som betecknats med I. Punkten gäller Kungl. Maj:ts proposition nr 74, som för resten också den är av sådan där modern paketttyp. Den inbjuder riksdagen att *dels* förlänga lagen angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser

Den ekonomiska politiken m. m.

om bankaktiebolags kassareserv, dels förlänga lagen om räntereglering. Socialdemokrater och centerpartister är med på noterna, medan däremot utskottets medlemmar från höger och folkparti i en gemensam reservation, betecknad med nr 1, hemställer om bifall till förslaget om förlängning av lagen angående kassareserverna med från 50 till 35 procent nedsatt kvotsiffra och avslag på propositionens hemställan om förlängd ränteregleringslag. Jag ber nu att få yrka bifall till reservationens hemställan och föreställer mig att kammaren är tacksam om jag beträffande motiveringen hänvisar till vad som finns att läsa i tryck, i motionerna och i reservationen.

På det viset skulle jag nu ha skilt mig från klämmarna under I och III. Det har varit lätt gjort, därför att i båda fallen en ganska välkänd situation har förelegat: i ena fallet en allmän enighet inom utskottet, i andra fallet en gruppering med socialdemokrati och centerparti å ena sidan, höger och folkparti å den andra. Men sedan blir det krångligare, och ett uttryck för svårigheterna är, att det i fråga om II och IV föreligger fyra olika skrivningar, en från varje politiskt parti. Vad som så splittrat utskottet är uttalanden om riktlinjer för den ekonomiska politiken, formellt gjorda i anslutning till en folktopmotion, i denna kammare betecknad med nr 370.

Oppositionens splittring brukar ofta ge regeringspartiet anledning till förnöjda kommentarer. Vad utlåtandena om den ekonomiska politiken beträffar, tror jag emellertid, att var och en som läser dem måste ge mig rätt, när jag påstår att, de skilda skrivningarna till trots, en betydande överensstämmelse föreligger i oppositionspartiernas uppfattning om läget. Skiljaktigheterna ligger egentligen i den betoning, som läggs på olika avsnitt. I folktopformuleringarna känner man igen partiledarens starka intresse för internationell ekono-

misk samverkan och för allmänna rekommendationer om samförstånd mellan olika intressegrupper här i landet. Högerpartiets tveksamhet inför att endossera vissa av folktopartiets skrivningar i den riktningen bottnar — om jag förstår rätt — i farhågor för att drömmar om framtida förebildligt samarbete kan komma oss att avstå från efter vår mening nödvändiga om också otrevliga åtgärder i dagens läge. Vad beträffar centerpartiets reservation har jag personligen en känsla av att den ligger ännu närmare den uppfattning vi från högern har framfört i vår reservation. Av väsentligheter är det, såvitt jag ser, bara en som skiljer, men den är mycket central: centerpartiet har inte ett ord att säga till invändning mot vare sig omsättningsskatt eller fortsatt statsupplåning, de båda allt överskuggande hoten mot den svenska ekonomin.

Bortsett från dessa differenser täcker oppositionspartiernas uppfattningar varandra i långa stycken. Som högerreservant kan jag därför nu helt övergå till att diskutera meningsskiljaktigheter mellan den socialdemokratiska majoritetens skrivning och högerreservationen, betecknad med nr 2.

En och samma sak kan för det mesta beskrivas på olika sätt. En till hälften fylld flaska kan av den förnöjda sägas ännu ha en hel del att bjuda men kan också ge anledning till klagomål över att halva innehållet är putz weg. Det är ju en fråga om vilka pretentioner man har på hur välfylld en flaska bör vara. Och så ligger det väl i sakens natur att de som varit med om att tulla flaskan inte är särskilt angelägna att understryka att den gärna kunde ha varit litet mera välfylld nu. Den där skillnaden noterar man snart, när man jämför den socialdemokratiska skrivningen med högerreservanternas. Jag skall plocka fram ett par exempel.

Vi kan börja med den totala produktionsökningen under 1958. Statistiker-

Den ekonomiska politiken m. m.

na säger oss, att den stannade vid en halv procent. Den socialdemokratiska kommentaren lyder: det är mer än vad som har redovisats i många andra västeuropeiska länder under fjolårets konjunkturavmattning. Vi i högern har för vår del också studerat OEEC:s produktionsindex, där Belgien och Norge redovisas med en sänkt enhet och Storbritannien med oförändrat index-tal. Men eftersom flertalet OEEC-länder registreras med höjda produktionssiffror för 1958, finner vi det vara en riktigare beskrivning att erinra om att Sveriges halva procent skall ses mot bakgrunden av en genomsnittlig uppgång för OEEC-länderna på två enheter.

I fråga om landets onekligen betänkligt tömda valutareserv finner den socialdemokratiska skrivningsversionen en möjlighet till att visa glädje genom att inte tala om kalenderåret 1958 utan söka ut en period (december 1958—mars 1959), då utfallet för valutareserven blev gynnsammare än under samma period ett år tidigare.

Genom att själv påpeka att förbättringen delvis berott på tillfälliga faktorer dämpar man kanske läsarens glädje något och gör det onödigt för oss andra att understryka att siffrorna är litet sol och vår-betonade — jag menar naturligtvis inget annat än att de påverkats av den för exporten gynnsamma situation, som den tidiga vårvärmen fört med sig i år.

För vår del har vi för att ge en rättvisande bild av tendenserna funnit det riktigt att erinra om att vår valutareserv, framräknad enligt bokföringsmässiga grunder, i fjol minskade med 237 miljoner kronor. Detta betyder att takten i avtappningen sedan 1957 ökat med drygt 100 miljoner och sedan året dessförinnan med ungefär 140 miljoner.

Ett nytt exempel, ett paradexempel höll jag på att säga, på hur ett och samma tema kan spelas i dur eller moll

är skildringen av landets prisläge. Här säger de socialdemokratiska utskottsledamöterna, att konsumentprisindex sedan april 1958 legat oförändrat, medan vi för vår del finner det angeläget att erinra om att konsumentpriserna under det gångna året genomsnittligt låg 5 procent högre än året dessförinnan, vilket varit nog så kännbart för konsumenterna.

Jag kommer så till den fjärde komponenten, som vid sidan av produktionsutvecklingen, valutaställningen och det inhemska prisläget hör till i bilden av fjolårets ekonomi, nämligen sysselsättningen.

Här håller sig majoritetsskrivningen till siffrorna för de första månaderna i år, då arbetslösheten glädjande nog för mars och april legat under fjolårssiffrorna. För vår del har vi understrukt omfattningen av arbetslöshetens problem genom att nämna, att siffran för den totala arbetslösheten i fjol låg omkring 40 procent över motsvarande siffror ett år tidigare.

Nu är det inte min avsikt att söka tvist om de formuleringar som olika grupper inom utskottet använt vid sin beskrivning av fjolårets ekonomiska läge, men jag har ändå inte kunnat låta bli att något granska nyanserna i formuleringarna. De säger nämligen en hel del om den ekonomiska politik som de olika politiska grupperna är beredda att rekommendera för framtiden, och sådant som läget är i år måste man sannerligen ta vara på alla möjligheter att tränga bakom den sfinxartade hemlighetsfullhet med vilken en del nyckelpersoner omger sina framtida avsikter.

Motivet till hemlighetsfullheten — att det är så svårt att profetera om framtiden — är onekligen ganska svagt. Nog förstår man att vår nuvarande regering ogärna vill löpa risk att spikas fast vid flera grovt felaktiga framtidsbedömningar, men den som sitter i regeringsställning kommer nu en gång aldrig ifrån nödvändigheten att fatta

Den ekonomiska politiken m. m.

beslut med sikte på framtiden. Att bankoutskottet och riksdagen vid sin ekonomiska debatt står utan besked från regeringen på den helt avgörande punkten, hur budgettäckning skall åstadkommas för instundande budgetår, är någonting som lyckligtvis aldrig tidigare har förekommit.

Statsverksamheten är samhällsekonomiens långtradare. I jämförelse med herr Strängs landsvägståg är vi alla — företag som enskilda — småbilägare och mopedister. Nu är vi en del som finner skäl till anmärkning mot herr Strängs körsätt. Vi menar att vägstadgan uttryckligen föreskriver, att fordon i god tid skall ge tecken om ändrad körriktning, men det vill inte herr Sträng. Han är nu strax framme vid finansårsvägskalet, men han kan inte ens bestämma sig för att välja fil. Allt som oftast vinkar han med vänsterpilen mot Högskatte men ibland också litet tveksamt med högerpilen mot Spara, och hela tiden fortsätter han att rulla i den breda utförslan mot Banklåna.

Det är inte herr Strängs ensak hur han kör. Hans körsätt är farligt för oss andra. Det är väsentligt för företagen att de i föreskriven ordning får besked om finansministerns planering för framtiden. Det beskedet behövs för företagens egen framtidsplanering.

Som enskilda har vi också rätt att kräva klara signaler. Vårens löneförhandlingar har saknat tillgång till en viktig faktor, nämligen utvecklingen av skattetrycket. Skall det göras som under 1958, när statliga ingrepp resulterade i sänkt reallön för många löntagare trots uppnådda nominella löneförbättringar?

Ytterligare en kategori kanske man kan få erinra om, fastän den är liten. Jag tänker på riksdagsmännen, som fått sitta här under vårriksdagen och i anslagsfrågor trycka på sina ja- eller nej-knappar utan möjlighet att väga sina beslut på det sätt som ekonomiska beslut bör vägas: i ena vägskalet önsk-

värdenheten av anslaget ändamål, i den andra vägskalet uppoffringen som ligger i utgiften. När regeringen vägrar att tala om, hur den tänker täcka utgifterna, kan ju inte riksdagen vid sina utgiftsbeslut över huvud taget göra en avvägning mellan ändamålets angelägenhet och högbeskattnings, låne- och transaktionernas eller vad det nu kan vara påfrestningar och risker.

På det sätt som herr Sträng kör sin långtradare är den en uppenbar fara i trafiken. Eller uttryckt med en striktare ekonomisk terminologi: vi är långt ifrån den tid när statsverksamheten kunde betraktas som en stabiliserande faktor i samhällsekonomin. Tvärtom har under de senare åren besvärande störningar i samhällsekonomin haft sina utgångspunkter just i den statliga sektorn. De lösningar av den statsfinansiella krisen, som skymtat fram genom herr Strängs hemliga finansdiplomati, ger anledning befara, att dessa störningar blir ännu mera vittgående.

Hur har vi hamnat i ett sådant läge? Svaret på frågan måste bli en hänvisning till dyrbara projekt som riksdagsmajoriteten beslutat utan att finansieringen varit säkrad. Regeringspartiet har, mot högerpartiets varningar, med stöd av mer eller mindre tillfälliga politiska kombinationer engagerat staten för en rad nya utgifter, till vilka man helt enkelt saknat pengar. Statsekonomisk svaghet har blivit följden, och med den dominerande betydelse, som statsekonomin numera har, har instabiliteten spritt sig genom hela samhällsekonomin. Värden som den ekonomiska politiken primärt borde bevara — jämn framstegstakt, internationell likviditet, full sysselsättning och fast penningvärde — har kommit i farozonen.

Jag tillät mig nyss att säga, att de båda sätt att möta den statsfinansiella krisen som tycks vara aktuella alternativ för regeringen — omsättningsskatt eller fortsatt bankupplåning — båda

Den ekonomiska politiken m. m.

är av den arten, att de kan väntas göra ont värre. Det påståendet skall jag nu be att få motivera, och jag börjar då med omsättningsskatten, som av allt att döma har finansministerns förord.

Vad beträffar höjden av en omsättningsskatt synes ofta siffran 3 procent i diskussionen, men också högre tal har skymtat. Hur kan nu samhällsekonomin tänkas reagera på en sådan omsättningsskatt? Vi vet så väl att herr Sträng i sitt kansli har tillgång till expertis, kompetent att ställa upp ekvationer som — för att tala på experternas språk — visar verkningarna på samhällsekonomin av »förändrade statliga handlingsparametrar».

Nu har åtminstone jag en känsla av att vad experterna kallar »de enskilda subjektens ekonomiska beteende» inte helt låter sig fångas in i dessa ekvationer. Orsaken härtil är i första hand att de »enskilda subjekten» inte längre är så helt enskilda och därför inte så helt maktlösa mot ändrade statliga handlingsparametrar. Det har nämligen skett en hel del, sedan 1800-talets professorer ställde upp sina teser. De enskilda subjekten har organiserat sig i intresse-sammanslutningar, som i många sammanhang inte drar sig för att utmana och bryta ner en än så armstark finansminister.

Tror regeringen verkligen att de stora löntagarorganisationerna skulle underlåta att föra fram krav på lönekomensation för en allmän omsättningsskatt? Är det inte bra blåögt att föreställa sig, att konsumenterna är beredda att finna sig i en inskränkning i sina disponibla inkomster för att krasa kastanjerna ur elden för regeringen?

Ånej, nog skulle sådana kompensationskrav komma som ett brev på posten. Javäl, säger man kanske, men det blir arbetsgivarsidans bekymmer. Vi har ju fria avtalsförhandlingar här i landet utan statlig inblandning. Detta är sant, men i den omständigheten ligger också en skyldighet för staten att åtminstone

inte vältra hinder i vägen för löneöverenskommelser. Och ett sådant hinder skulle utan tvekan en omsättningsskatt innebära, när kompensationskraven för densamma staplades ovanpå stridigheter om tilläggs pensioneringens och arbetstidsförkortningens inverkan på konstantlönen. Avvisade löntagarkrav skulle kunna innebära risker för arbetskonflikter, som vi inte vill ha och som vi nationellt sett inte har råd med. Accepterade löntagarkrav skulle komma att ge kraftiga utslag i det inhemska prisläget och, via försämrad internationell konkurrenskraft, snart nog hota sysselsättning och valutaställning.

Nog borde väl högbeskattningens inflationsdrivande effekt stå klar efter de gångna årens åskådningsundervisning. För egen del anser jag att ytterligare resonemang inte behövs för att visa att omsättningsskatt, lagd ovanpå de redan höga skatterna, för folkhushållet innebär sådana risker, att den lösningen av regeringens dilemma absolut måste avvisas av ekonomiska skäl.

Detsamma gäller om den absurda tanken att staten för att klara sina utbetalningar nästa budgetår skulle låna 3 000 miljoner kronor, d. v. s. mer än det totala utbudet på kapitalmarknaden. Eftersom faktiskt också näringsliv och kommuner finns till, måste en betydande konstlad kredit tagas i anspråk. Riksbank och affärsbanker stoppas fulla med riksgäldskontorets skattkamarväxlar och korta obligationer. På den vägen har man redan gått alldeles för långt. Vill man ha sifferbelägg, finner man dem på olika håll. Inte mindre än 5 252 miljoner av statsskulden — 26 procent av totalbeloppet — låg vid senaste årsskiftet på så kortfristiga lån, att de måste ordnas under 1959, och mer än hälften av upplåningen låg hos riksbanken, affärsbankerna och posten.

Spegelbilden av statens växeltransaktioner finner vi i riksbankens och affärsbankernas balansräkningar, där

Den ekonomiska politiken m. m.

korta statspapper utgör en allt större andel.

Nu vet vi att finansministern på tal om dessa förhållanden gjort gällande att ingen skada skett och att åtgärderna därför borde gå fria från anmärkning. Uttalandet kan bara förklaras med det kortsiktiga betraktelsesätt, som regeringen visat också i andra ekonomiska sammanhang. Sättet att finansiera budgetunderskottet har ju inneburit, att man byggt upp en väldig likviditet i banksystemet. Under konjunkturavmattningen har kontohavarna i stort sett låtit sina av statsaktiviteten påfyllda tillgodohavanden stå orörda. Men om konjunkturbedömningen svänger — och tecken tyder på att så redan sker — vill kontohavarna ta sina pengar i bruk för investeringar, för uppbyggnad av varulager eller vad det nu kan vara. Vad vill herr Sträng göra, när en sådan efterfrågan gör sig gällande med all sin prisuppdrivande effekt? Här duger inga kreditrestriktioner och inga räntehöjningar, ty här är det inte fråga om kredit. Här duger heller inga importrestriktioner. Genom internationella åtaganden har vi nämligen bundit oss för att inte kvantitetsbegränsa importen. Då återstår fysiska kontroller av typen byggnadstillstånd och andra ransoneringar på inhemska marknader. Tydligt är, att sådana bara i än högre grad skulle leda efterfrågan mot utlandsvaror — och då är vi på nytt tillbaka i våra valutabekymmer.

För en månad sedan lät finansministern perspektivet av bankfinansierad statsupplåning mynna ut i ordet devalveringsrisk. Här kan man tacksamt notera ett långsiktigare perspektiv än vad regeringen brukar anlägga — och därför också ett riktigare.

Det har ju under senare år förts vidlyftiga resonemang både i vårt land och utomlands om den ekonomiska politikens målsättning: full sysselsättning och stabilt penningvärde. Många har brytt sin hjärna med spekulationer om

möjligheten att föra en ekonomisk politik som befordrar både sysselsättning och fast penningvärde.

I årets reviderade nationalbudget finns ett litet påpekande, som är värt uppmärksamhet. Det sägs där att man på flertalet håll utomlands kan märka en tendens att låta omsorgen om sysselsättningen stå tillbaka för omtanke om penningvärdet och för valutförsvaret.

Iakttagelsen är riktig. Men vilken motivering ligger bakom åtgärderna utomlands? På den punkten säger konjunkturinstitutet ingenting. Är kanske förskjutningen i synpunkterna en följd av att utomlands en mindre human inställning till arbetslöshetens problem håller på att arbeta sig fram? Någon grund för ett sådant påstående finns inte.

Nej, det nya är en växande förståelse för att sysselsättningen i dagens internationella konkurrensläge är en funktion av penningvärdet, är beroende av ett upprätthållet penningvärde. Som mål är sysselsättning och penningvärde inte sidoordnade: det stabila penningvärdet är i dag en genomgångsstation, och en nödvändig sådan, före slutmålet, den tryggade sysselsättningen. Försummas värden av penningvärdet, blir det i längden omöjligt att upprätthålla sysselsättningen. Man hamnar i arbetslöshet och ser sin valutareserv rinna bort.

Detta, sade jag, är situationen i dagens internationella konkurrensläge. Vi måste göra klart för oss, att tendenser som under efterkrigstidens uppbyggnads- och efterfrågeboom kunde få göra sig gällande utan större risker, nu inte längre kan tolereras. Precis på samma sätt som företagen måste se över sin produktions- och distributionsapparat så att den når maximal ekonomi, så måste också staten se över sin ekonomi. Konkurrensläget har nämligen radikalt förändrats. I viktiga branscher finns en avsevärd överkapacitet. Sexstaternas industri trimmas samman till högre effektivitet. Nya konkurrenskraftiga industrier har byggts upp i utomeuropeiska

Den ekonomiska politiken m. m.

länder med billig arbetskraft, länder som förr var köpare av europeiska produkter. Sovjetblockets ekonomiska kapacitet växer oavbrutet.

Att sälja varor på världsmarknaden är nu en svår konst. Argumenten är pris- och betalningsvillkor. Där kommer alltså kostnadsläget och den inhemska kapitalmarknadens prestationsförmåga in i bilden.

Sådana frågor skulle man gärna ha velat se diskuterade i tilläggspropositionens konjunkturpolitiska avsnitt. Man har svårt att tro att de är främmande för finansministern. Snarare är det kanske så att han inte kan föra ett sådant resonemang, därför att slutsatserna av resonemanget med nödvändighet skulle ha hindrat honom från att rekommendera den inflationsfarliga beskattning, som han nu tycks vilja lägga på folket. Inte heller skulle han ha kunnat föra fram de utgiftsförslag som — även om nya skatter skulle inbringa en miljard — innebär en upplåning, som samlar inflationsdynamit.

Vårt hittillsvarande sätt att finansiera en god del av landets investeringar med inflation har tack vare den exceptionella säljrushen under de gångna åren inte fört med sig några större bekymmer för vår export. Att konsekvenserna av kreditexpansionen under 1958 inte blev mera påtagliga berodde på den avmattade konjunkturen, som höll tillbaka företagarnas investeringslust och löntagarnas anspråk. Men om nu konjunkturen vänder — vilket finansministern själv säger sig tro — det är då vi verkligen måste se om vårt hus. Och vad skulle den översynen innebära? Ett bestämt nej till statliga åtgärder som kan beräknas höja prisläget, alltså nej till skattehöjningar, nej till fortsatt kreditexpansion i banksystemet. Statens utgiftsåtaganden får inte motivera vare sig höjda skatter eller utvidgad bankkredit. I stället måste utgifterna reduceras. Vidare måste snabba åtgärder genomföras för att få liv i kapitalmarkna-

den och via den kunna ställa kapital till förfogande för nödvändiga strukturförändringar och rationaliseringar av företagen och för deras kreditåtaganden vid exportförsäljning.

Vad jag nu utvecklat, herr talman, är de tankegångar som förts fram i reservation nr 2, till vars punkt III jag ber att få yrka bifall, liksom jag tidigare gjort beträffande punkterna II och IV.

Herr LÖFGREN (fp):

Herr talman! Jag ber att få anföra några synpunkter med anledning av de frågor som behandlas i bankoutsrottens utlåtande nr 39, eftersom jag inte har kunnat ansluta mig till utskottsmajoritetens uppfattning utan har avgivit reservation i olika delar.

Vad först angår Kungl. Maj:ts proposition 74 vill jag hänvisa till vad som anförts i reservation nr I av herr Ewerlöf m. fl. Det är fullt i sin ordning att variationer i kraven på bankernas kassareservhållning utnyttjas i vissa lägen som ett penningpolitiskt medel, men det måste vara ett medel bland andra och inte ett ensidigt universalmedel. Därför framstår maximikravet om en kassareserv av 50 procent som alltför högt tilltaget. Vi reser vanter anser att det är fullt betryggande om procentsatsen för kassareserven fastställs till 35 procent och tillstyrker därför att 1949 års lag får förlängd giltighet med den ändringen av propositionens förslag att relationstalet mellan bankernas kassareserv och förbindelser fastställs till högst 35 procent.

Beträffande den del av propositionen som avser fortsatt giltighet av ränteregleringslagen vill jag likaså hänvisa till reservation nr I. Som där framhålles utsattes denna lag för en osedvanligt hård kritik av remissinstanserna då den tillkom år 1951. Den avstyrktes också av lagrådet, och vi har vid upprepade tillfällen framfört våra allvarliga erinringar mot denna lag, som ju för öv-

Den ekonomiska politiken m. m.

rigt inte heller har tillämpats, säkerligen på grund av de verkningar ett utnyttjande av den skulle medföra. Genom att yrka bifall till reservation nr I yrkar jag alltså också avslag på Kungl. Maj:ts förslag om fortsatt giltighet av rätteregleringslagen.

Jag övergår nu till folkpartimotionerna nr I: 301 och II: 370. Dessa motioner behandlar ingående vår syn på den ekonomiska politiken, och det är inte så mycket att förvåna sig över att den kritik som där framföres inte gillas av utskottets majoritet, som genom skönmålning söker dölja det bekymmersamma läge i vilket vårt land befinner sig. Jag ber att få hänvisa till reservation nr III av herrar Schmidt och Löfgren och vill i korthet anföra några synpunkter i anslutning till denna reservation.

Vårt lands likviditet gentemot andra länder är tyvärr otillräcklig. Valutarenserven är långt mindre än vad som skulle behövas för att klara olika slag av påfrestningar. Den har i verkligheten inte vuxit så som formella siffror anger. Tvärtom måste det anses helt sannolikt, att förskott och kreditgivning från utlandet successivt har tagit en sådan omfattning att valutareservens netto nu är mindre än för några år sedan, medan behovet av valutareserv vuxit genom att utrikeshandeln ökat. Detta tyder på att kostnadsnivån i Sverige ligger något för högt jämfört med andra länder, om dessa andra länder betraktas som en enhet.

Den relativt gynnsamma utvecklingen av exporten i början av detta år måste ses mot bakgrund av de osedvanligt goda skeppningsförhållanden vi hade på grund av den milda vintern och bör inte åberopas som bevis för den svenska konkurrensförmågan gentemot utlandet. Sett på längre sikt finns också anledning befara en svagare sjöfarktskonjunktur och ett hårdare läge för vår export av pappersmassa och papper. Vad detta kan komma att betyda

måste vi ha klart för oss, eftersom sjöfartsnettot utgör en betydelsefull del av vår valutatillgång. När det gäller pappersmasse- och pappersförsäljningen måste vi också riskera en betydligt hårdare konkurrens, bland annat beroende på en, som man nog måste bedöma det, överkapacitet i fråga om dessa tillverkningsenheter i andra länder.

Det måste då vara synnerligen angeläget att kostnadsutvecklingen i vårt land inte undergår en större stegring än utlandets, utan att utvecklingen tvärtom går i den riktningen att vår konkurrensförmåga gentemot utlandet ökas. Mot bakgrund härav måste det vara viktigt att en mera produktionsvänlig politik föres. Vi får inte glömma att vi ytterligare förkortar vår arbetstid och börjar utta avgifter till tilläggs pensionen nästa år. Om en sänkning av den reella köpkraften inte skall följa, krävs en samlad nominell ökning av timförtjänsten med över 4 procent. Skulle dessutom en omsättningsskatt genomföras, är det uppenbar risk för en sänkning av den reella lönen eller en stegring av den nominella, som allvarligt skadar näringslivets konkurrenskraft.

Riktlinjer för en mera produktionsvänlig politik har från vårt håll ofta uppdragits. I motionerna I: 301 och II: 370 anges nu såsom särskilt angeläget att vårt land mera aktivt tar upp frågan om samordnande åtgärder inom OEEC av konjunkturstödjande art. Hittills har samarbetet inom detta organ inte i tillräcklig grad omfattat sådana åtgärder. Man har nog mera sysslat med de handelspolitiska frågorna än dem som vi i den motion vi nu behandlar framfört såsom mycket viktiga.

Likaså anser vi det angeläget att större uppmärksamhet i detta sammanhang ägnas åt samordnande åtgärder för en produktions- och sysselsättningsfrämjande politik genom en utvidgning av stödet åt de underutvecklade länderna. Det går inte att som i andra ut-

Den ekonomiska politiken m. m.

talanden i detta utlåtande hänvisa till att vi redan gjort så mycket och håller på att göra så mycket på detta område att det inte finns anledning att ta de initiativ som föreslås i motionerna och i vår reservation. Jag anser att man med fullt fog kan säga att man verkligen med allvar bör se på dessa frågor och göra en insats som kan ha betydelse både ur sysselsättningsfrämjande synpunkter och ur hjälpsynpunkt. Att dessa åtgärder också samordnas genom samarbete med andra länder på det sätt vi föreslagit är säkerligen av mycket stor betydelse.

I det läge vi befinner oss är det angeläget att en mera produktionsvänlig skattepolitik genomföres, som tar sikte på ett ökat sparande. Kännedomen om det personliga sparandets storlek och inriktning är fortfarande alltför bristfällig för att det enligt vår uppfattning skall vara möjligt att göra sådana tvärsäkra påståenden som tid efter annan göres, att det personliga sparandet har ökat betydligt. Det är nämligen ganska svårt att se att det har kunnat öka så som det borde ha gjort i förhållande till den inkomststegring som vårt lands invånare har haft under senare år.

Försäkringssparandet kommer av fullt naturliga skäl säkerligen att minska, när man nu i stället skall inbetala avgifter till en tilläggspensionsförsäkring av annan art än försäkringssparandet. Skärpt konkurrens inom näringslivet måste också antas komma att minska företagssparandet. Med dessa och flera andra faktorer för ögonen måste man ha klart för sig att det finns risk för att sparandet i fortsättningen blir ännu mera otillräckligt än vad man annars hade kunnat räkna med.

Motionärernas förslag att man bör tillsätta ett ekonomiskt-socialt råd får också ses mot bakgrund av de allvarliga påfrestningar som inom de närmaste åren kan väntas möta. Det finns anledning att verkligen uttala sig för tillsättandet av ett sådant ekonomiskt-so-

cialt råd som föreslås av motionärerna och i vår reservation.

Jag skall inte här gå närmare in på frågan om skatternas avvägning — den kommer väl upp i annat sammanhang — men jag vill framhålla vikten av att det allmänna kostnadsläget inte ytterligare höjes. För dem som sysslar inom näringslivet måste det vara en allvarlig uppgift att arbeta för att kostnadsläget inte ytterligare ökar. Det är nämligen av allra största vikt att vår industri bevarar sin konkurrenskraft gentemot utlandet och att kostnadsläget över huvud taget blir sådant att produktionen och konsumtionen kan upprätthållas. Härigenom blir det möjligt att på naturlig väg bereda arbetskraften sysselsättning, och man behöver inte i alltför hög grad förlita sig på åtgärder av speciellt konjunkturstödjande art för arbetslöshetens bekämpande.

När det blev klart att vi måste vidtaga arbetslöshetsbekämpande åtgärder i högre grad än vi tidigare varit vana vid, signalerade finansministern, att staten måste få en inkomstförstärkning genom nya skatter. Det sades, att det var naturligt att den som hade arbete skulle betala en tribut för att den som inte hade något arbete skulle få det. Det skulle vara lättare att genomföra en sådan form av beskattning, därför att man skulle finna det vara rent moraliskt lämpligt. Men om vi genom att lägga ytterligare pålagor på vårt lands inkomsttagare minskar deras konsumtionsförmåga, har vi fått ytterligare en faktor som verkar dämpande på konjunkturen. Det är därför angeläget att man inte i onödan vidtar åtgärder som kan försämra konjunkturläget, i synnerhet i en tid då läget redan tidigare är ganska bekymmersamt.

Förslagen i motionerna I: 301 och II: 370 om ett värdefast statligt lån för finansiering av kostnaderna för arbetslöshetens bekämpande får också ses mot bakgrunden av de synpunkter jag här framfört. Jag kan inte finna annat

Den ekonomiska politiken m. m.

än att det ligger en riktig tankegång bakom dessa förslag. Även om man begränsar lånesumman och även om man i övrigt inte helt är klar med ställningstagandet till frågan om värdesäkra lån över huvud taget, har både motionärerna och vi reservanter ansett det vara angeläget, att man i samband med diskussionen av frågan om de arbetslöshetsbekämpande åtgärderna prövar en metod, som samtidigt ger en inkomstförstärkning och skapar rättvisa åt de sparare, som på detta sätt vill hjälpa till att klara upp de ekonomiska svårigheterna. Spararna i detta land har förlorat mycket pengar på inflationen; de utlånade pengarna har kommit tillbaka med ett betydligt mindre värde. Det är därför verkligen angeläget att denna gång pröva denna metod att utge ett värdesäkert lån för arbetslöshetens bekämpande. I vår reservation föreslår vi också, att riksdagen beslutar att skriva till Kungl. Maj:t och anhålla om erforderliga förberedelser.

Jag skall till slut säga några ord om motionerna I:21 och II:22 angående åtgärder för en återgång till lågräntepolitiken.

Det är uppenbart att det inte går att isolerat vidtaga sådana åtgärder, allra minst i nuvarande situation. Vi har också i vår motion pekat på nödvändigheten av att penningpolitiken samordnas med den ekonomiska politiken i övrigt och anpassas efter lagets krav. Motionerna bör inte föranleda någon åtgärd utöver vad som i vår reservation föreslagits beträffande den ekonomiska politikens utformning.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till reservationen nr III av herrar Schmidt och Löfgren.

Herr förste vice talmannen övertog nu förhandlingarnas ledning.

Herr ELIASSON i Sundborn (cp):

Herr talman! Som framgår av bankoutskottets utlåtande har vi från center-

partiets sida godtagit Kungl. Maj:ts förslag till en förlängning av lagen om kassareservbestämmelserna. Det har höger- och folkpartireservanterna också, men de vill ha ett lägre relationstal, 35 i stället för 50, som maximum. Jag har faktiskt svårt att förstå högerns och folkpartiets resonemang på denna punkt, särskilt i betraktande av att affärsbankerna redovisat en betydande likviditetsökning. Skall man ha en beredskap på detta område, skall den ju vara effektiv. I vissa lägen räcker inte kvoten 35 för att åstadkomma tillräckliga variationer i kraven på kassareserv. Och det lär väl finnas åtminstone en affärsbank i detta land, för vilken inte ens en kvot på 50 är tillräcklig.

Jag tycker därför att högern och folkpartiet borde ha kunnat vara med om att anpassa relationstalen efter de förändringar som sker rent allmänt i affärsbankernas likviditet. Man borde också ha kunnat godtaga 50 som relationstal på grund av att det alltid förutsatts att man skall kunna sätta kvottal som är varierande med hänsyn till den olika likviditet skilda affärsbanker har.

Motståndet från reservanternas sida är så mycket mera märkligt som det, enligt vad jag erfarit, i en rad länder betraktas som mycket naturligt att ha kassareservbestämmelser för att nå ett penningpolitiskt mål utan större räntehöjningar. En sådan ordning vill tydligen högern och folkpartiet inte till fullo acceptera, och inte heller vill de godtaga en förlängning av ränteregleringsbestämmelserna.

När det gäller bedömningen av den ekonomiska politiken i övrigt föreligger ju olika ståndpunkter i väsentliga stycken. Vi har inom centerpartiet inte kunnat godtaga majoritetsuttalandena som — det vill jag säga — är en ljusblå beskrivning av det ekonomiska läget. Men vi har heller inte ansett oss kunna godtaga de synpunkter i vissa fall som anförts i folkpartimotionerna.

Den konjunkturbild som nu föreligger

Den ekonomiska politiken m. m.

ger är mycket splittrad och oviss, och några säkra tecken på en påtaglig konjunkturförbättring, på en naturlig expansion inom näringslivet, föreligger ännu inte. Exporten försvåras av en hårdnande internationell konkurrens och det relativt höga kostnadsläge vi har här hemma. Jag är av den uppfattningen att det finns skäl för oss att rikta blickarna inte bara på vad som händer inom sexstatsmarknaden och vilka återverkningar det kan få för vår export och även för vår import, utan vi har anledning att — som en talare redan sagt — observera också vad som händer bakom järnridån. Det finns ett stort land som lär utbilda flera högskoletekniker än Förenta staterna och som lär satsa oerhört kraftigt på en utbyggnad av kapitalvaruindustrien och atomkraften. Redan vad som hänt på skogsområdet är ju en liten påminnelse om att man inte skall bortse från de ekonomiska resurser som finns bakom järnridån, där man hänsynslöst kan leda utvecklingen diktatoriskt på det ekonomiska området och inträda på exportmarknaden med sådana priser, att man kanske snart kan sätta den i gungning.

Men vi har skäl att inte bara tänka på den försvårade exporten. Även den betydande del av vårt näringsliv, som har att konkurrera med importvarorna, har ju fått kännning av försämrade avsättningsmöjligheter på grund av trycket utifrån.

Till det rådande konjunkturläget bidrar också att jordbrukets ekonomiska utveckling under de senaste två åren inte varit gynnsam, vilket självfallet påverkar efterfrågan inom samhället.

Från 1957 till 1958 ökade även arbetslösheten ganska kraftigt, och vi lär inte kunna räkna med någon nedgång i arbetslösheten under 1959 vad årsmedeltalet beträffar. Den minskning av arbetslösheten, som vi haft på senare tid, beror ju i hög grad på den mycket tidiga våren. Vissa beräkningar har

gjorts, och de tyder på att även om vi i år skulle uppnå en produktionsökning med 2,5 procent, kommer inte arbetslösheten att minska, om man tar hänsyn till arbetstidsförkortningen, en ökning av produktiviteten per arbetstimme och de nya stora årskullar som träder in i arbetslivet.

Det är i varje fall en betydande risk för att vi, även vid en produktionsökning som är betydligt större än den vi hade 1958, icke kommer att få en nedgång i arbetslösheten. På 1930-talet fick ju krispolitiken genomföras av socialdemokratien och vårt parti i samverkan, men om man bortser från en del senare meningsskiljaktigheter kan man påstå, att det numera råder allmän enighet om att samhället i ett sådant här konjunkturläge bör inrikta sina ansträngningar på att främja sysselsättningen och nå en så snabb framstegstakt som möjligt, se till att man minskar arbetslösheten och stimulerar till investeringar.

Om man således är överens om målet kan det dock råda olika meningar om medlen och hur man skall använda dem inom den ekonomiska politiken. Enligt vår uppfattning har vi en oroande handelspolitisk utveckling som kan skapa ytterligare svårigheter för avsättning och sysselsättning. Detta gör det nödvändigt att vi mycket starkt inriktar den ekonomiska politiken på att stärka företagets konkurrenskraft. Gör vi inte det kommer vi så småningom att få inse vad misstagen betyder. Hittills har regeringen och regeringspartiet i allt väsentligt litat till s. k. selektiva åtgärder — punktvis insatta åtgärder, beredskapsarbeten, industribeställningar, förflyttningsbidrag, omskolningskurser och sådant. Men svagheten i denna s. k. selektiva politik är ju att den i allmänhet inte sättes in och inte kan sättas in förrän arbetslösheten redan har uppstått, när olyckan så att säga redan har skett. Och det borde vara lika angelä-

Den ekonomiska politiken m. m.

get att man förebygger avsättningssvårigheter och arbetslöshet.

Jag tänker härvidlag på att man från regeringspartiets sida har behållit den extra företagsbeskattningen längre än som avsågs, när den infördes 1955. Därtill har man i nuvarande konjunkturläge en hög räntesättning. Det är klart att ränteläget främst innebär en belastning på de mindre och medelstora företagen, beroende på att dessa i hög grad litar till lånat kapital. De är över huvud taget känsligare för kreditåstramningar och räntehöjningar än de större företagen, som har bättre likviditet liksom också i allmänhet bättre bankförbindelser.

Vi har velat stryka under detta och har i reservationen framhållit vikten av att riksbanken tar till vara alla tillfällen till kreditlättnader som erbjuder sig. Vi har också pekat på att en effektivisering av låne- och kreditgarantivningen genom företagarföreningarna behöves. Vi har förutsatt att förslag från regeringen snarast möjligt skall komma på riksdagens bord, när utredningen på detta område är avslutad.

Man har i debatten om kreditlättnader velat göra gällande — och det kommer man säkerligen att göra i dag också — att de stora statsutgifterna för arbetslöshetens bekämpande medför en likviditetsuppladdning inom bankerna som innebär vissa faror. Och man menar att en sådan kraftig utgiftsstegring för staten omöjliggör varje tanke på en lättnad i kredithänseende.

Men om man hade gått in för att genomföra lättnader på kreditområdet skulle man därmed ha stimulerat näringslivets investeringar och därmed även ha minskat behovet av beredskapsåtgärder och andra åtgärder, som driver upp de statliga utgifterna. Det är väl ändå inte rimligt att ränteläget skall hållas högt i en tid då vi har sysselsättningssvårigheter och avsättningsproblem. En räntesänkning skulle stimulera näringslivet till investeringar

och samtidigt minska påfrestningarna på budgeten, inte bara i fråga om beredskapsarbeten och dylikt utan naturligtvis också i fråga om utgifterna för ränteeftergifter och för förräntningen av statsskulden.

Man får inte glömma bort den kanske viktigaste synpunkten i detta sammanhang, att den selektiva politiken i allmänhet *icke har någon som helst kostnadssänkande effekt för näringslivet*. Den bidrar icke till att direkt främja en sänkning av kostnadsläget och därmed en förbättring av konkurrenskraften hos våra exportföretag eller de företag, som har att konkurrera med importvarorna. Med en räntesänkning kan man nå en kostnadssänkning, och därmed skulle man ge näringslivet större möjligheter att hävda sig, bland annat på exportmarknaden. Med vårt näringslivs höga kostnadsläge, med de ökande kraven på långfristiga krediter och med den kapitalmarknad vi har i vårt land tror jag för min del, att om vi i längden skall kunna hävda oss väl på utlandsmarknaden, får vi försöka konkurrera mera genom att erbjuda fördelaktiga priser, eftersom vi inte kan hävda oss lika väl som t. ex. Västtyskland och vissa andra länder i fråga om möjligheter att ge krediter. Den aspekten är enligt min mening ytterst viktig när man bedömer frågan hur vi skall öka vår konkurrenskraft.

Vi har i reservationen påpekat — det är inte något nytt som jag tar upp här i kammaren — att man kan fråga sig om det i ett läge med sysselsättningssvårigheter, som beror på att vi har svårt att hävda oss i internationell konkurrens, är rimligt att ge prioritet åt kredit till bostadsbyggande, medan man sätter näringslivets investeringar i efterhand. Vi har i olika sammanhang från centerpartiet redovisat vår betänksamhet mot en sådan politik, och det finns anledning att göra det ytterligare i den situation som nu är rådande. Det är självklart att prioritering av kredi-

Den ekonomiska politiken m. m.

ter för bostadsbyggandet och våra stora generella bostadssubventioner försvårar möjligheterna att ordna en tillfredsställande kapital- och kreditförsörjning för näringslivet och också försvårar möjligheterna att genomföra en önskvärd räntesänkning. Man skall därtill inte förvåna sig över att allmänheten under senare tid med en viss förvåning lagt märke till detta resonemang om omöjligheten av att genomföra en kreditlättnad, när man samtidigt konstaterar att bankernas räntemarginaler stiger. Det ter sig litet svårt för många skuldsatta jordbrukare och andra småföretagare att riktigt begripa finessen i ett system, som gör det omöjligt att genomföra en sänkning av ränteläget, samtidigt som man har en betydande ökning av bankernas vinster.

En annan faktor, som inte är minst viktig, kommer in i bilden när man bedömer utvecklingen för det närmaste året. Här har riksdagsmajoriteten genomdrivit ett beslut om en tjänstepension, och jag är övertygad om — det finns många att denna kammare som har samma övertygelse — att detta beslut kommer att få återverkningar på vårt kostnadsläge och vår samhällsekonomi och att det kommer att försvåra vår anpassning till det hårdare internationella konkurrensläget. Framför allt frågar man sig hur det skall bli 1960 — det förefaller ju att bli ett utomordentligt besvärligt år. Då skall man genomföra en arbetstidsförkortning, som förutsätter lönehöjningar med drygt två procent för att det inte skall bli en inkomstminskning. Dessutom skall företagen betala in 1,9 procent på de totala lönerna för tjänstepensionen, och ovanpå detta skall man lägga en omsättningsskatt, som finansministern tydligen beräknar till tre eller fyra procent. Hur skall vi i ett i stort sett oförändrat konjunkturläge kunna klara allt detta utan risker för ytterligare stegringar i vårt kostnadsläge och därmed ytterligare svårigheter för företagen att

klara exporten och konkurrera med importen, och hur skall man undgå risken för minskade realinkomster?

Herr Regnell sade, såvitt jag fattade honom rätt, att vårt parti i bankoutskottet inte närmare gått in på skattefrågorna och budgeten. Det beror inte på att vi inte skulle ha någon uppfattning på den punkten, utan det beror på att vi anser att det inte i första hand är bankoutskottet som skall syssla med kompletteringspropositionen och statsregleringen. Det ankommer ju på ett annat utskott, och vi har därför inte ansett oss böra belasta utskottsutlåtandet med en detaljerad redovisning av partiets synpunkter — en sådan redovisning finns ju intagen i en reservation till ett utlåtande från statsutskottet. Men det är självklart att vi rent allmänt hyser den uppfattningen inom centerpartiet, att det inte kan vara välbetänkt att införa en allmän omsättningsskatt i ett läge där vi har en arbetslöshet, som vi kan räkna med blir bestående, eftersom detta endast kan verka försvårande på möjligheterna att öka sysselsättningen. Skall man finansiera arbetslöshetsåtgärder med omsättningsskatt — det har ju varit tal om det — betyder det, att sedan man lagt en omsättningsskatt på allmänhetens varukonsumtion med därav följande större arbetslöshet, skall man ytterligare höja omsättningsskatten. När man då får allt större arbetslöshet, skall man höja omsättningsskatten ännu mera. Det är ett litet underligt konjunkturpolitiskt resonemang, att vissa mediciner hjälper mot alla sjukdomar. Vanligen har man sagt att omsättningsskatt kan övervägas i ett läge med inflation, men nu vill man också införa den i ett läge som kännetecknas av en påtaglig konjunkturavmattning.

Så till sist, herr talman, några ord om folkpartiets motion. Där har man ju tagit upp en del synpunkter och ställt vissa yrkanden. Jag skall kommentera bara tre av dem.

Den ekonomiska politiken m. m.

Vad först beträffar samordningen av de olika ländernas ekonomiska politik inom OEEC för att man skall få en allmänt konjunkturstimulerande effekt råder det ingen meningsskiljaktighet om det angelägna i att man får till stånd en mera samordnad ekonomisk politik. Det är ett utomordentligt stort intresse ur svensk synpunkt. Men vi har från vårt håll inte ansett, att det föreligger anledning för riksdagen att skriva till Kungl. Maj:t i denna fråga. Kompletteringspropositionen ger nämligen klart uttryck för vad som hänt på detta område och svenska regeringens intresse för att göra fortsatta insatser. Jag vill understryka att det är ett starkt svenskt intresse att utnyttja alla de möjligheter som står till buds att söka åstadkomma en samordning för en expansionsfrämjande ekonomisk politik i de olika länderna inom OEEC.

Vad sedan sparandet beträffar förs ju i folkpartimotionen ett mera allmänt resonemang, som det kanske inte finns anledning att just i detta sammanhang ta upp till närmare diskussion. Vi är väl inom båda partierna ense om att det är riktigt att främja det frivilliga sparandet. Det pågår ju en del utredningar om detta. Liksom folkpartiet anser vi att direktiven för dessa utredningar är alltför begränsade. Vi har också från de borgerliga partiernas sida i särskilda utskottet även i år krävt, att man skall få en mera omfattande utredning om sparstimulerande åtgärder. Inte minst har det då gällt tanken att man med en skattebefrielse skulle stimulera olika former av långsiktigt sparande.

I detta sammanhang kan man ju inte undgå att göra den reflexion som återkom gång på gång i debatten om tjänstepensionen, nämligen att det är utomordentligt allvarligt, om vi 1960 — jag tänker närmast på det året, men det kommer att återverka även under året därefter — får en stark försvagning av det personliga sparandet.

Den fondbildning som regeringen räknar med som nödvändig för sitt pensionssystem har ju inte motiverats med att man skall ha en fond för att klara förskjutningar i utbetalningarna av pensioner, utan förslaget i denna del sammanhänger med, att man ser sig nödsakad att på grund av reformens konsekvenser kompensera det minskade personliga sparandet med statligt tvångssparande, en tankegång som vi från centerpartiets sida inte har kunnat acceptera.

Beträffande förslaget om värdefasta statliga obligationslån har folkpartimotionen på denna punkt inte fått stöd från någon remissinstans. Jag skall inte fördjupa mig i detta komplicerade problem om värdebeständighet. Vi har ju i varje fall inom de borgerliga partierna varit överens om att det är en utomordentligt komplicerad fråga och att man måste utreda vilka verkningar det skulle bli, om man skulle gå in för värdefasta placeringar. Man kommer inte ifrån att man måste ha litet större kännedom om verkningarna på kapitalmarknad och ränteläge, innan man känner sig — i varje fall på vår kant — intresserad av indexbundna statliga obligationslån.

Förslaget om ett ekonomiskt-socialt råd har ju inte tillstyrkts av någon remissinstans. För min del måste jag också säga, att jag inte kan begripa, att det är en praktiskt framkomlig väg, om man vill nå några resultat. Jag tror inte det är den formen man skall använda. Den användes i andra länder, men det beror på historiska omständigheter, som inte föreligger här. Vi har från centerpartiets sida i annat sammanhang hävdad, att man med hänsyn till att konjunkturläget och den handelspolitiska utvecklingen ju i många hänseenden är oroande bör tillsätta en kommitté bestående av representanter för de demokratiska partierna och för olika delar av näringslivet med uppgift att föreslå de praktiskt politiska åtgär-

Den ekonomiska politiken m. m.

der som behövs i detta läge för att stärka landets konkurrenskraft. Vi tror mera på en sådan väg än att tillsätta ett mera allmänt ekonomiskt-socialt råd.

Jag skall, herr talman, nöja mig med dessa synpunkter och ber att få yrka bifall till reservation nr 4.

Herr LÖFGREN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag begärde ordet för en replik, med anledning av att herr Eliasson uttryckte sin förvåning över folkpartiets och högerens inställning i fråga om storleken av bankernas kassareserver.

Jag tror inte att det finns så stor anledning att vara så förvånad över vår inställning, herr Eliasson. Vi tror, att redan 35 procent är ett tillräckligt tilltaget relationstal om man vill använda sig av bankernas kassareserv såsom en av de åtgärder som man vid ett speciellt tillfälle kan behöva tillgripa.

Herr Eliasson talar i flera olika sammanhang om vikten av att hålla räntan så låg som möjligt. Även i sitt anförande här berörde han bankernas marginaler; jag förstår, att han syftar på skillnaden mellan inlånings- och utlåningsräntan, alltså bankernas lönsamhet. Det finns då anledning för honom att ha i ågkomst, att om man i onödan skulle använda sådana medel, som driver kassareservsbestämmelserna till högre procentsats, finns det ingenting som säger, att detta skulle sänka priset på pengarna. Snarare finns det i så fall en tendens till höjning av marginalerna på bankernas pris på pengarna. Därför tycker jag, att vi har orsak att hysa den uppfattningen, att 35 procent är fullt tillräckligt såsom marginal. Herr Eliasson har här själv sagt, att det finns exempel på banker här i Sverige, för vilka inte ens en kassareserv på 50 procent är tillräcklig, om man skall använda detta medel. Detta är nog för att bevisa, att detta medel separat an-

vänt inte räcker till för att klara det som man kanske från herr Eliassons sida menar skall klaras. Därför anser vi, att 35 procent är tillräckligt.

Vad det gäller initiativet i OEEC till en gemensam politik i konjunkturfrämjande syfte är det tacknämligt, att man nu tagit upp denna fråga litet mera aktivt. Vi har emellertid fördenskull ingen anledning att sluta hävda, att detta är av stor vikt. Jag tror att det finns särskilda skäl att hålla på det. Jag kan inte i denna replik få tillfälle att säga något mer.

Herr REGNÉLL (h) kort genmäle:

Herr talman! Herr Eliasson förvånade sig något över att jag i mitt anförande hade efterlyst ett besked från centerpartiets sida till frågan om hur man skall täcka budgetunderskottet. Han menade, att ett ställningstagande till frågan om ökad upplåning i bankerna eller ökad beskattning föll utanför bankoutsiktens kompetens. Jag tror, att herr Eliasson då underskattar det samband som råder mellan penningpolitik och finanspolitik. Bläddrar man litet tillbaka i protokollen kan man mycket lätt finna uttalanden också från centerpartihåll, som innebär ett erkännande av att det existerar ett nära sådant samband. Vet vi inte hur skatteväget och lånemöjligheterna kommer att utvecklas här i landet, kan vi inte heller bedöma lämpligheten av den penningpolitik, som vi har att ta ställning till.

Herr Eliasson var inne på ett ränteresonemang. I det sammanhanget skulle jag som en liten anteckning i marginalen vilja erinra om att centerpartiets negativa inställning till att släppa regleringarna på den långa kapitalmarknaden utan tvekan är till förfång för möjligheterna att låna på den korta marknaden. De som normalt skulle hålla sig till den korta marknaden är just de mindre företagen, medan de stora

Den ekonomiska politiken m. m.

företagen med deras möjligheter att lägga upp obligationslån är hänvisade till den långa marknaden. Man har redan i vårt land sett en tendens — jag föreställer mig själv att den är riktig — till att öka spänningen i räntan mellan lång och kort kredit. Normalt föreligger det redan en sådan spänning, be- tingad av att långa krediter innebär en sämre likviditetsställning för långgiva- ren, medan korta krediter ur dennes synpunkt är värdefullare, därför att de bibehåller hans likviditet i ett bättre läge.

Frånsett detta finns det andra skäl — som man mer och mer börjar bli på det klara med — till att hålla den långa krediten dyrare. Man kan i ersättningen för den baka in ett visst indexpris, vil- ket också folkpartiet är inne på. Man vet nämligen med ganska stor säkerhet, att när de långa krediterna skall beta- las tillbaka är kronan mindre värd än när de gavs. En ökad förståelse på den- na punkt och mindre dogmatiska re- sonemang kring ränteläget skulle säker- ligen gynna just den mindre företag- samheten.

Herr ELIASSON i Sundborn (cp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Löfgrens resone- mang övertygade i varje fall inte mig, men det kanske han inte hade räknat med. Om vi har en ökad likviditet finns det också skäl att öka kassareserv- kvoterna. Om man vet, att åtminstone en affärsbank inte ens kan påverkas med kvoter på 50 procent och man inom systemet skall ha vissa möjlig- heter att sätta olika kvoter för olika banker med hänsyn till deras varie- rande likviditet, visar detta enligt min mening att man inte dragit ut konse- kvensen.

Sedan påstår herr Löfgren, att om man i ett läge vill skärpa kvotbestäm- melserna betyder det också att man får sämre lönsamhet för bankerna och där-

med ett högre ränteläge. Det kan man i och för sig diskutera, men herr Löf- gren bortser från den väsentliga syn- punkten när det gäller att använda kas- sareservsystemet, nämligen att om vi har inflation och då vill tillgripa kre- ditpolitiska medel men enbart gå fram med räntehöjningar, innebär det att en- bart räntans höjd skall vara utslagsgi- vande, och då får vi tillgripa oerhört stora räntehöjningar för att få någon effekt. Om vi däremot tillgriper kassa- reservbestämmelser för att begränsa kredittillgången, kan vi nå samma pen- ningpolitiska effekt till priset av mindre räntestegring. Det är detta som ligger bakom mitt resonemang.

Herr Regnéll tog upp frågan om ban- koutsnittet och skatterna. Jag har visst inte den uppfattningen, att bankoutsnit- tet är inkompetent att diskutera skatte- och upplåningsfrågor. Vad jag menar är att vi har diskuterat dessa ting så myc- ket — vi har också i någon mån berört saken i vår reservation — att det inte tjänar mycket till, att man i detta sam- manhang upprepar alla de budgetreso- nemang och alternativa besparingsför- slag, som partierna redovisat i stats- utskottet. Andra talare i debatten kom- mer väl att beröra dessa saker och där- för gick jag i stort sett förbi dem.

Vad lånemarknaden beträffar förstår jag mycket väl att högerpartiet skulle vilja släppa emissionskontrollen i riks- banken. Det vore naturligtvis bra för de företag som kan låna på denna marknad, något som småföretagen i all- mänhet inte kan göra, eftersom det för dem saknas hypoteksinstitut, en brist som jag hoppas så småningom skall bli avhjälpt. Men nog talar ändå mycket, för att inte säga allt för att konsekven- sen av en fullständig frihet att emittera lån på kapitalmarknaden nu skulle bli en stegring av ränteläget både för de korta och långa krediterna.

Till sist vill jag till herr Regnéll säga att så länge bostadskrediterna har före- trädessrätt på den långa marknaden, kan

Den ekonomiska politiken m. m.

man inte släppa loss denna marknad utan att undgå stora räntehöjningar. Det är därför som jag ifrågasätter kloketen av att behålla den prioritering av bostadskrediterna, som nu finns i så utomordentligt stor omfattning.

Herr REGNÉLL (h) kort genmäle:

Herr talman! En omständighet glömde nog ändå herr Eliasson, när han talade om att ett frigörande av den långa kapitalmarknaden skulle vara till fördel bara för stora företag. Som det nu är, brukar inte minst herr Eliasson och hans partikamrater påpeka att de stora företagen har kunnat få sina låneanspråk tillgodosedda i affärsbankerna. Normalt skall sådana krediter lyftas bort från affärsbankerna genom emitterande av industriobligationer på marknaden. Affärsbankerna får då möjlighet att lämna ut nya korta krediter. Om man kommer bort från nuvarande läge, som innebär att en stor del av bankernas kreditgivningskapacitet är nedfrusen, immobiliserad genom att man inte kunnat lyfta bort de stora klumpar av krediter, som nu ligger hos många banker, och lånemarknaden alltså på nytt kommer i gång, så ökar automatiskt bankernas förmåga att ge krediter till mindre och medelstora företag.

Herr LÖFGREN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag är givetvis inte övertygad av herr Eliassons bevisföring gentemot mig. Han är tydligen nöjd, därest det hålles en nominellt låg ränta. Om man i en sådan situation tvingas att tillgripa bestämmelser om en hög kassareserv, något som gör en hel del pengar overksamma eller mycket lågt räntebärande, och bankerna därvid väljer sådana vägar för sin utlåning att de får ut en högre ränta, då kan det mycket väl hända att det helt enkelt inte finns pengar att låna till denna låga ränta. Bankerna, som ju måste se till att deras rörelse är räntabel, har som sagt

måst låna ut pengarna till dem som är beredda att betala en högre ränta. Ingen är väl så dum att han tror att bankerna skulle skänka någon någonting gratis. Bankerna tar naturligtvis betalt för sina tjänster, och om pengarna i realiteten är dyrare, blir det dyrare att låna, även om räntan nominellt är låg.

Herr ELIASSON i Sundborn (cp) kort genmäle:

Herr talman! Problemet är nog inte, herr Löfgren, så enkelt. Herr Löfgren glömmer, när han säger att man genom kassareservbestämmelserna håller pengarna overksamma, bort att tala om att därest man genomför en räntehöjning och låter den vara det enda penningpolitiska medlet, så tvingar man företagarna att låta bli att låna, eftersom de inte kan ta på sig de ökade kostnaderna.

Så några ord om de mindre företagen. Det är väl ändå, herr Löfgren, bättre att det finns en begränsad tillgång på pengar, som man har råd att låna, än att det finns gott om pengar, som man inte har råd att låna på grund av det höga ränteläget.

Till herr Regnéll vill jag bara säga att jag hoppas att han inte missförstod mig. Jag anser det utomordentligt värdefullt, om man kunde få ett större utrymme på kapitalmarknaden, inte minst för de mindre företagen men även för de större företagen. Det är ju inte någon tillfredsställande ordning att näringslivet i så hög grad skall behöva lita till korta pengar. På den punkten är jag ense med herr Regnéll. Jag upprepar emellertid vad jag förut sade, att jag är övertygad om att därest vi skulle släppa emissionskontrollen och låta företagen fritt konkurrera, så skulle det bli en stegring av räntan både på korta och långa krediter. Jag tror därför att förutsättningen för att komma över till ett bättre tillstånd och kunna öka näringslivets, inte minst de mindre företagens, möjligheter att erhålla långa krediter,

Den ekonomiska politiken m. m.

är att man ändrar på prioriteten för bostadsbyggandet.

Herr SKÖLDIN (s):

Herr talman! I bankoutsjottets utlå-
tande behandlas Kungl. Maj:ts proposi-
tion angående bankernas skyldighet att
hålla en viss kassareserv och angående
en fortsatt giltighet av ränteregler-
ingslagen. I anslutning till denna pro-
position har utskottet upptagit till be-
handling motioner från folkpartiet och
även från kommunisterna för att åstad-
komma en diskussion i överensstäm-
melse med vad som tidigare tillämpats
i fråga om den ekonomiska politiken.

Det har väckts en motion om att
ränteregleringslagen skall avskaffas. Ut-
skottet har för sin del emellertid ansett
det vara otänkbart att gå ifrån denna
beredskapsåtgärd och har därför an-
slutit sig till vad som föreslagits i pro-
positionen. Den utgör ju ett stöd för
riksbankens politik bl. a. när det gäl-
ler — som tidigare påtalats — en kon-
trollverksamhet över de emissioner som
kan bli aktuella. Vi anser därför att
det inte funnits några skäl att biträda
förslaget i motionen att lagen om ränte-
reglering skulle avskaffas.

Beträffande affärsbankernas kassare-
serv vill jag erinra om att den 1954 ju
fastställdes till 50 procent. I motionen
har föreslagits att procentsatsen skulle
sänkas till 35 procent. 50-procentsgrän-
sen har varit föremål för diskussion
och överläggningar här i kammaren
många gånger tidigare. Det är väl ändå
ett obestriddigt faktum, att svårigheter-
na för vissa bankinrättningar att hålla
denna 35-procentsgräns inte förefinns
i samma utsträckning som tidigare. Det
är i dagens läge utan tvivel mindre be-
svärligt. Mot bakgrunden av detta för-
hållande har utskottet också biträtt vad
som föreslagits i propositionen, vilket
är liktydigt med att utskottet håller
fast vid den 50-procentsgräns som ti-
digare gällt. Det är ett obestriddigt fak-
tum att den kan komma att utgöra en

mycket betydelsefull broms i en infla-
tionsutveckling. Vi anser det därför
fullt motiverat, att den skall bibehållas
vid 50 procent.

Såsom har framgått av den diskus-
sion som tidigare förts om utskottsut-
låtandet har till detsamma fogats fyra
reservationer. Reservationerna och de
anföranden som här har hållits jämte
replikskiftena åskådliggör ju på ett myc-
ket bra sätt de svårigheter som förelig-
ger för oppositionen att enas om ett
alternativ när det gäller den ekonomis-
ka politiken. Oppositionen är enig om
att det föreligger fel i den förda poli-
tiken, men när det gäller att komma med
förslag till åtgärder för felens avhjäl-
pande är oppositionen alltid oense.

Centerpartiets avvikande meningar i
förhållande till utskottsmajoritetens är
ju inte så betydelsefulla som de andra
partiernas. I dess reservation talas det
om att man — vilket herr Eliasson vid-
rörde — för att åstadkomma kreditlät-
nader för vårt näringsliv skall genom-
föra en räntesänkning. I detta fall sam-
manfaller ju centerpartiets ställningsta-
gande med den motion som kommu-
nisterna har väckt. Eftersom jag väl
någon gång tidigare från denna talar-
stol har yttrat mig i detta ämne, är det
väl ingen som kan sväva i tvivelsmål
om min uppfattning när det gäller rän-
tan och dess betydelse. Ingen kan heller
betvivla, att jag är en varm anhängare
av lågräntepolitik.

Jag tror emellertid att kommunisterna
nas förslag att riksdagen skall skriva till
Kungl. Maj:t om en återgång till låg-
ränta är att något förenkla dessa pro-
blem. Jag skulle dock vara mycket
glad, om jag kunde tro, att det vore så
enkelt att lösa ett sådant här problem.
Vad som än sägs om vårt sparande, är
det ganska stort. Men på samma gång
är det odiskutabelt, att vi har en myc-
ket stor kapitalbrist på lånemarknaden,
framför allt när det gäller de långfristi-
ga lånen. Denna brist har ju dock när-
mast sin orsak i att vi alltför har en

Den ekonomiska politiken m. m.

ganska omfattande investeringslust och att vi måste göra nödvändiga investeringar. Det är detta som skapar bristen, och det är uppenbart att det skapar ett tryck på lånemarknaden, som är mycket besvärligt. Jag kan inte dela deras åsikter, som säger, att det är möjligt att sänka räntan trots de förhållanden, som är rådande på kapitalmarknaden i dagens läge. Vi är ju alla överens om att vi skall försöka hålla en god sysselsättningsgrad. Fråga är då vilka förutsättningar vi har att göra detta.

Att det kommer att bli ännu svårare när det gäller räntan beror på att vi har en underbalanserad budget. Frågan uppstår, hur detta underskott skall kunna täckas. Man kan minska statsutgifterna, men vi är på det klara med att det inte räcker med en minskning på 200 eller 400 miljoner kronor. Det medför, som jag ser det, att alla måste ta under allvarlig prövning om inte den enda utvägen i dagens läge är att höja statens inkomster. Det har sagts, att vi skall få tillfälle att pröva sådana förslag vid höstriksdagen, och såvitt jag kunnat förstå kommer det då att framföras ett förslag om omsättningsskatt, vilket enligt min mening vore det mest acceptabla.

Om man som centerpartiet och kommunisterna vill ha en lågräntepolitik — vilket även jag, som jag förut sade, vill ha — måste man skaffa staten mera inkomster och därigenom skapa en lättnad på kapitalmarknaden. Gör man det är det möjligt att vi i framtiden kan få förutsättningar för en lägre ränta. Under alla förhållanden skapar man därigenom större förutsättningar för att hålla en full sysselsättning. Det är såvitt jag förstår den enda väg man kan beträda om man eftersträvar en lägre ränta. Detta är en mycket obehaglig realitet, som ingen kan undgå att ta hänsyn till vid en diskussion om dessa spörsmål. Att jag inte kan ge min avslutning till eu räntesänkning i dag beror på de skäl jag här försökt skissera.

Det försämrade ekonomiska läget utomlands fick också återverkningar i vårt land. De statliga åtgärder som vidtagits för att höja sysselsättningsgraden har i hög grad bidragit till att göra läget bättre än det eljest skulle ha varit. Alla vill vi, som jag tidigare sade, ha full sysselsättning. Men då måste vi också skapa förutsättningar härför. Detta gör det också nödvändigt att skaffa mera inkomster för staten.

Folkpartiets motion får väl betraktas som ett mycket aktningvärt försök att komma med ett alternativ till regeringens ekonomiska politik. I motionen presenteras detta alternativ i fyra konkreta förslag.

När jag läste folkpartiets motion kunde jag inte undgå att tänka på en pristävling som utlystes i decembernumret av Svenska företagarnas riksförbunds tidskrift. Där uppmanades alla läsare som hade några förslag i företagarfrågor, som de ville ha framförda i form av motioner i riksdagen, att skicka in dessa förslag till riksförbundets kansli i Stockholm. Deltagarna skulle också ange vilket av de borgerliga partierna som borde framföra motionen. Jag vet inte om folkpartiets motion är en produkt av denna annonsering, men det förefaller inte uteslutet. Det är i och för sig, herr Löfgren, inget fel om tipsen till motionen kommit genom denna tävling; ingen känner väl bättre var skon klämmer än den som har den på sig. Detta är kanske ett nytt sätt för riksdagsmännen och partierna att föra fram förslag. Det kanske kommer att bli återupprepning.

I folkpartiets motion föreslås tillskapandet av ett ekonomiskt socialt råd, en svensk aktion för en samordning av den ekonomiska politiken i Västeuropa och en utvidgning av stödet åt de underutvecklade länderna. Slutligen har man föreslagit utgivandet av ett värdefast folklån som ett led i kampen mot arbetslösheten.

Förslaget om inrättandet av ett eko-

Den ekonomiska politiken m. m.

nomiskt socialt råd, har som tidigare sagts, tillbakavisats av samtliga remissinstanser som uttalat sig i frågan. Arbetsgivareföreningen har t. ex. tillbakavisat förslaget, eftersom det enligt föreningens mening skulle innebära att ett utomstående organ övertog en del av arbetsmarknadens ansvar. Remissinstanserna har också framhållit att företrädare för regering och riksdag samt för näringslivets intresseorganisationer och arbetsmarknaden redan nu har möjlighet att inom offentliga institutioner och utredningar tillsammans diskutera hithörande spörsmål.

Detta avsnitt av folkpartiets motion har tillbakavisats av såväl socialdemokraterna som högern och centerpartiet. Motionärernas önskan att Sverige skall medverka för en samordning av konjunkturpolitiken inom OEEC-länderna torde alla vara överens om. Däremot tycks folkpartireservanterna vara av en annan mening än vi andra om huruvida allt som kan göras blivit gjort av oss. En särskild arbetsgrupp inom OEEC kallad finansministrarnas ställföreträdare verkar permanent för att främja en samordning av den ekonomiska politiken i de västeuropeiska länderna. Dessa ansträngningar inom OEEC för att uppnå bättre samstämmighet i medlemsländernas ekonomiska politik har erhållit ett mycket aktivt stöd från vårt land. Regeringen har också uttalat att den är beredd att positivt pröva de möjligheter som erbjuder sig att intensifiera och skapa en breddning av det ekonomiska samarbetet.

Behovet av en gemensamt orienterad konjunkturpolitik i Västeuropa är odiskutabelt. De länder som underlåter att vidtaga aktiva sysselsättningsåtgärder i ett försämrat konjunkturläge fördröjer obestriddligen återhämtningen i de övriga länderna. De enskilda regeringarna, varav en del är konservativa, avgör dock suveränt utformningen av sin egen sysselsättningspolitik och möjligheterna för ett enskilt land att verka inom OEEC

bör nog inte överskattas. Men det är självklart att vi fördenskull inte skall misströsta i våra aktiva försök att medverka i utformningen av en gemensam europeisk konjunkturpolitik.

Bland de politiska partierna torde råda en allmän enighet om att stödet åt de underutvecklade länderna bör utvecklas efter måttet av våra resurser. Bankoutskottet har också tidigare under den här riksdagen enhälligt tillstyrkt Kungl. Maj:ts förslag om en fördubbling av den svenska andelen i världsbankens grundfond för att stödja banken i dess verksamhet att i växande utsträckning bedriva utlåningsverksamhet till de underutvecklade länderna.

I anslutning till det statsfinansiella läget har motionärerna också som en engångsåtgärd föreslagit utgivandet av ett värdefast folklån som ett medel mot arbetslöshet. Förslaget om ett sådant folklån har avstyrkts av samtliga remissinstanser, däribland också arbetsmarknadens organisationer. Sålunda har t. ex. Arbetsgivareföreningen bestämt avstyrkt med hänsyn till att konsekvenserna av utgivandet av ett sådant värdebeständigt lån inte kan överblickas. Vidare har man liksom övriga remissinstanser varit skeptisk i fråga om den utlovade effekten när det gäller nysparande. Socialdemokraterna och centerpartiet har därvidlag varit eniga i utskottet och gått emot förslaget.

Genom utgivandet av detta folklån mot arbetslöshet och genom vissa besparingar och budgetbefrämjande åtgärder av en storleksordning på drygt 200 miljoner kronor enligt motionärernas egna beräkningar anser man sig tydligen ha klarat de statsfinansiella problemen under 1959/60, och detta oavsett vilken konjunkturutveckling vi går till mötes under senare delen av året. Folkpartirepresentanterna i utskottet har i ännu högre grad försökt fly undan den statsfinansiella verkligheten genom att i sina förslag enbart tala om verkningarna för budgetåret 1960/61. Man

Den ekonomiska politiken m. m.

söker med andra ord blunda för de inflationistiska tendenser som vid en kraftigare konjunkturåterhämtning kan inträda i den nu fortsatta ökningen av budgetunderskottet och det statliga upplåningsbehovet. Enligt de beräkningar som finns i kompletteringspropositionen förutses ett statligt upplåningsbehov 1959/60 på cirka 3 miljarder kronor — ett belopp som är av samma storleksordning som upplåningsbehovet för de båda senaste budgetåren tillsammans. Ett upplåningsbehov av denna storleksordning kan också medföra en snabbare stegring av bankernas likviditet. Om en mera allmän konjunkturförbättring skulle inträda har utskottet därför ansett att det kan bli nödvändigt med en nedskärning av det statliga upplåningsbehovet. Om statens inkomster förstärkes för att minska upplåningsbehovet och därmed motverka likviditetssuppladdningen i banksystemet lättas också i ett sådant läge trycket på de kreditpolitiska medlen. Det är också mot den bakgrunden som utskottet har ansett sig böra bedöma det förslag som framförts från kommunisterna när det gäller åtgärder angående en lågräntepolitik.

Herr talman! Med detta skulle jag kunna sluta. Jag vill inte gå in på något bemötande av de anföranden som här har hållits, minst av allt skulle jag ge mig in på alla de överdrifter som herr Regnéll gjorde i sitt anförande. Jag vill emellertid ta upp ett uttalande som han gjorde, nämligen att utskottsmajoriteten inte har sett den uttömning av valutareserven som ständigt pågår, och bara för att få det antecknat till protokollet skulle jag vilja anförda att sedan 1950 har valutareserven ständigt ökat med ett enda undantag. Medan valutareserven 1950 var 1 106 miljoner kronor, är den i dag drygt 3 miljarder kronor. Det är alltså ett annorlunda förhållande än det som herr Regnéll sade.

Herr talman! Med vad jag här har an-

fört hemställer jag om bifall till vad bankoutskottet har föreslagit.

Herr REGNÉLL (h) kort genmäle:

Herr talman! Det var herr Sköldins senaste uttalande om vår valutareserv, som föranledde mig att anhänga om ordet.

Vi har förut diskuterat här i kamraren, att man kan räkna valutareserven på två sätt. Man kan dels intressera sig för den kassamässiga behållning av guld och valutor som riksbanken och affärsbankerna har, och man kan dels intressera sig för den utländska positionen sådan den kommer fram i handelsstatistiken. Det ena är alltså en kassamässig beräkning, det andra en bokföringsmässig beräkning.

Eftersom man utan framgång tidigare har försökt klargöra denna distinktion, kan jag kanske få dra en parallell.

Åtminstone i den stad där jag bor brukar vi från tekniska verken få våra räkningar på elektricitet, gas och vatten fyra gånger om året. Nu händer det emellertid ibland, att utsändandet av debiteringen förskjuts in på det nya året, och det innebär att vi bara får tre räkningar under ett år. Om emellertid herr Sköldin i ett sådant läge går och glädjer sig åt att han avsevärt har minskat sin konsumtion av elektricitet, gas och vatten, tar han fullständigt miste. Han måste nämligen revidera sin beräkning med hänsyn till att det finns en utelöpande skuld, som han ännu inte fått räkning på.

Det är detta som är innebörden av termen förskjutningspost. Där har av allt att döma skett en förskjutning av betalningsvanorna gentemot utlandet som lett till att vi har fått en allt större svävande skuld. Så småningom kommer den skulden att aktualiseras, precis som vi hemma i min stad får den där fjärde räkningen ett stycke in på det nya året. På samma sätt som vi först efter korrigering med den räkningen bedömer, hur mycket elektricitet, gas och

Den ekonomiska politiken m. m.

vatten vi konsumerat, måste vi också bedöma nettoresultatet av vår utländska rörelse efter bokföringsmässiga grunder. Gör vi det, finner vi för perioden 1955—1958 att förskjutningsposten uppgick till omkring 1,5 miljarder. Med det beloppet skall man revidera den kassamässiga förbättringen under samma tid på 478 miljoner kronor, och man kommer då till resultatet att förskjutningen under denna period skulle innebära en försämring på 1 miljard kronor. Vi bör ha klart för oss att vår reserv på 3 miljarder som vi har i fickan i själva verket uppgår till kanske 2 miljarder, eftersom vi netto har utelöpande skulder till ett väsentligt belopp.

Herr LÖFGREN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Ingen hade väl väntat sig att herr Sköldin och jag skulle vara överens och att vi därför inte skulle ha någon anledning att säga någonting om de olika skrivsätt som vi har anslutit oss till.

Herr Sköldin sade, att det verkade som om folkpartimotionen skulle ha kommit till genom en annons, där man uppmanat olika företagare att skicka in olika uppslag till ett företagarförbund. Jag fattade inte om herr Sköldin sade detta för att bevisa att vår motion är bra eller för att bevisa att den skulle vara dålig. Även om jag inte känner till alla de källor på vilka motionen bygger kan jag nog ändå säga till herr Sköldin, att folkpartiet har så goda både direkta och indirekta kontakter med näringslivet, att vi inte har svårt att få in uppslag. Han sade visst till och med, att han tyckte den angivna metoden var ett bra tillväggångssätt, men jag förstod inte om han sade det för att förlöjliga motionen.

Vi har försökt att genom kontakter med näringslivet, både via vår näringspolitiska delegation och på annat sätt, verkligen tränga in i de problem som vårt näringsliv brottas med. Det är emellertid inte bara näringslivets in-

tressen vi vill försöka bevaka, utan alla svenska medborgares berättigade krav på att få leva i ett land där de ekonomiska betingelserna är så gynnsamma som möjligt. Vi försöker bevaka dessa intressen på det sätt som enligt vår uppfattning är det lämpligaste, även om herr Sköldin har en annan utgångspunkt för sina bedömningar.

Herr Sköldin sade att vissa remissinstanser, som han tillmäter stor betydelse, har avstyrkt förslaget om det sociala rådet och även en del annat, men det kanske inte är så märkvärdigt. Om vi emellertid på grund av erfarenheterna i det politiska skeendet och det ekonomiska livet kommer fram till den bestämda uppfattningen, att här skulle ligga någonting av väsentligt värde för vårt land, är det alldeles självklart att vi för fram förslag härom.

Herr SKÖLDIN (s) kort genmäle:

Herr Regnéll har ju intima kontakter med Skandinaviska banken, och det är ingen idé att han och jag fortsätter diskussionen om valutareserven. Jag skulle vilja rekommendera herr Regnéll att läsa på sid. 71 i Skandinaviska bankens aprilhäfte, som jag föreställer mig att herr Regnéll ändå betraktar som vederhäftigt.

Till herr Löfgren vill jag säga att jag beklagar om han tog mitt påpekande som jag själv betraktade som skämtsamt så allvarligt. Jag sade även att om det till äventyrs skulle förhålla sig på det nämnda sättet, skall man ändå inte förringa motionen som sådan.

Herr REGNÉLL (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag har rent av så goda kontakter med Skandinaviska banken, att jag har bankens kvartalsskrift i min pulpet, och det var ur den skriften jag hämtade de uppgifter, som jag uppbyggde herr Sköldin med nyss. Det är herr Sköldin som behöver läsa litet noggrannare.

Den ekonomiska politiken m. m.

Herr HJALMARSON (h):

Herr talman! »Statsutgifterna, som nått en orimlig höjd, måste helt enkelt pressas ned. Inte i någon avlägsen framtid utan nu. Skatterna måste anpassas — på samma sätt som man håller på att göra i Tyskland, England och Frankrike — så, att produktionen snabbt växer, dess kostnader sjunker och vi får ett fast underlag för väl hävdad sysselsättning och goda arbetsförtjänster åt alla våra landsmän. Vi kan inte skjuta på operationen — genom löneoperationer. Vår främsta uppgift är att se till att tiden inte rinner bort — mellan fingrarna på oss. Har vi en gång tappat den, hittar vi den aldrig igen.»

Herr finansminister! Dessa meningar har satts på pränt inte av någon oansvarig figur i oppositionen utan av en person, som både är professor och finansminister. Generaldirektör tror jag däremot att han aldrig har varit. De ingår i den nye holländske finansministerns deklaration. Sitt stora intresse har de — också för oss — av två skäl. De visar från vilka utgångspunkter och med vilka medel man angriper problemen överallt på andra sidan våra gränser. De ger oss en förkänning av den finans- och skattepolitiska upprustning, med hjälp av vilken våra konkurrenter på världens alla marknader tänker stärka sin förmåga att konkurrera — en upprustning, som fortlöpande kommer att ställa oss inför ofrånkomliga fakta. Det bör antecknas till dagens protokoll, att rationaliseringsarbetet inom den ekonomiska politikens och skattepolitikens område drivs med särskilt eftertryck inom sexstatsunionen.

Den verkliga innebörden i regeringens politik kan sammanfattas i tre konstateranden:

1) Regeringen *vill* inte — ens försöka — få ner statsutgifterna till en nivå, som är förenlig med de inkomster rimliga skatter ger. Därför säger den: vi *kan* inte, men — i samma ande-

drag — den besparingsutredning — vars arbete finansministern genom offentliga uttalanden i förväg underkänt — den kan nog, kanske, måhända, säkert. På en alldeles avgörande punkt undviker man sitt ansvar genom att lova att överväga det som bör göras i dag, i morgon eller någon annan dag, när solen skiner och andan faller på. Att en sådan regering inte lägger fram en budget utan i stället en tidskriftsartikel förvånar mig inte. Finansministern kan ju inte gärna anmäla reservation till statsrådsprotokollet för den budget, som han egentligen ville ha — även om han kan göra det till Landsorganisationens protokoll — och i valet mellan en halv regering och en halv budget har finansministern valt det senare.

2) Från den 1 juli till den sista december obligatoriebeslutets år skall regeringen låna minst 2 700 miljoner kronor och därigenom föra upp vår statsskuld till någonting sådant som 23 000 miljoner kronor. Detta kallas konjunkturpolitik och är det också, om man inte tänker på den ekonomiska utan på den politiska konjunkturen. Upplåningen skall i allt väsentligt göras av pengar, som inte är pengar utan socialdemokratisk inflationskredit, tillskapad i banksystemet.

3) Där ovanpå kommer sedan i omedelbar följd omsättningsskatten, denna klockarfar för våra dagars högskattepolitiker, som mot ringa lön och utan pension skall allting bestyra. Omsättningsskatten, som gör allting människor kan köpa dyrare, träder i kraft, om finansministern får det som han vill, den 1 januari 1960. I december 1959 utbetalas omkring 800 miljoner i överskjutande skatt till människorna av pengar som riksbanken på regeringens order tillverkat, i pengar som vid årsskiftet förlorar minst tre procent av sin köpkraft. Veckorna efter det att regeringens omsättningsskatt slagit igenom i varupriser, gjort arbetsförtjäns-

Den ekonomiska politiken m. m.

terna mindre värda, skall förhandlingarna om arbetsförtjänsterna börja, de förhandlingar, som redan pensionsbeslutet gjort sitt för att försvåra. Parterna på arbetsmarknaden kan nog klara varandra, men frågan nästa år blir, om de också kan klara en regering, som alldeles uppenbart inte kan klara sig själv.

Herr talman! Bevisligen för höga statsutgifter, en statlig upplåning som är så stor, att den på intet sätt rymms inom resursernas ram, ett hot om nya skatter — vilket redan som hot måste påverka människornas handlande — vart leder det? Ja, inte behöver man fundera länge. Regeringspolitiken fräter sig in i penningvärdet. Den beställda inflationen kommer. När? Det är den enda fråga man längre kan ställa. Den kommer när vi får en internationell konjunkturförbättring, den förbättring som av många tecken att döma så sakta är på väg. Då lär vi väl på nytt få höra talet om att en »engångsanpassning» av den svenska prisnivån är nödvändig, det tal som avser att dölja att vår regeringspolitik på förhand gjort sig själv maktlös och hjälplös.

Och inflationen då? Ja, den ger myndigheterna nya låtsaspengar, ny skenbar grund för nya utgifter men människorna skärpta skatter, nya skatter, stigande kostnader i det dagliga livet och i arbetet.

Självfallet förnekar regeringen i dag att någon sådan krisrisk föreligger. Den 5 maj 1958 ansåg sig finansministern om den driftbudget, som under sina första tio månader lämnat ett underskott på 1 021 miljoner kronor, för egen del kunna framföra det glädjande budskapet, att den var balanserad med överskott.

Den statsfinansernas kris, vars allvar nu också börjar bli känt i regeringskretsar, är inte tillfällig. Den beror inte på några särskilda omständigheter, som ramlat över de ansvariga från en klar himmel. Krisen är strukturell — en

ofrånkomlig konsekvens av den politik som förts och förs. Visst har det gjorts felbedömningar, härresande sådana, både inom och utom regeringen — även på vår kant — samt felräkningar och kalkyler utan allt underlag i verkligheten. Men trots allt är detta inte det verkligt grundläggande för krisens framväxt. Det är däremot den inställning till frågan, vad skall myndigheterna sköta och vad människorna, som ligger i botten på alltihop.

Statsbidraget, statsbidraget i alla dess former, har varit och är alltså regeringspolitikens praktiska mål — och dess medel. Statsbidraget, subventioner, politikernas förmenta gåva till människorna.

Låt mig klart säga ifrån: statsbidragssjukan är oförenlig med friska statsfinanser och en frisk samhällsekonomi. Vill vi ha ordning och reda på statens affärer, vill vi ha underlag för framåtskridandets hushållning, för rimliga skatter, då måste vi göra rent bord med föreställningen, att staten åstadkommer någonting väsentligt genom att förvandla skatter, som man tar från människor med i stort sett likartade arbetsförtjänster, till statsbidrag, som man ger åt människor med i stort sett likartade inkomster. Det finns ändamål, för vilka överföringar av inkomster är självklart berättigade, men därav följer icke att alla sådana som anmäler sig är värda att ihågkommas. Ju mer människornas arbetsförtjänster stiger, ju jämnare de blir, desto mer kan statsbidragen begränsas, desto mera angeläget är det att så sker, desto mer koncentrerad på det verkligt väsentliga kan och bör vi göra statens budget. Vad vi framför allt måste undvika är ett system av statsbidrag, som blir så omfattande och så invecklat, att varje möjlighet till överblick försvinner både för den enskilde och för myndigheterna. Vi är på god väg åt det hållet. Antalet statliga tjänstemän med huvud-

Den ekonomiska politiken m. m.

uppgift att ge råd om statsbidragsmöjligheterna ökar snabbt.

Just därför att den statsfinansiella krisen är djupgående och betingad av den förda politikens centrala avvägningar, måste de konjunkturpolitiska aspekterna på den bli annorlunda än de mer eller mindre konventionella. Teoretiskt låter det sig sägas, att då man inte riktigt vet vad som kommer att hända med sysselsättning och produktionsutveckling, kan man vänta och låna. Men *när* vet vi säkert vad som skall hända? Jo, när det har hänt!

Var skall vi låna? Jo, i bankerna — där statens skulder den sista april översteg 9 700 miljoner kronor, varmed över 48 procent av alla skulderna låg som kortfristiga lån.

Men den fråga man framför allt måste ställa sig är: Går det över huvud taget att bedriva konjunkturpolitik med miljardunderskott i budgeten, och ett miljardunderskott som bara ökar och ökar, med ett av konjunkturerna oberoende behov av ständig upplåning — som inte ryms på marknaden, inte ens om man förbjuder envar utom finansministern att där låna pengar — med ett frivilligt sparande, som inte orkar hålla takten? Vi svarar nej. Det går inte. Genom att vänta och låna kan vi — till högt pris — vinna ett uppskov men inga resultat, och det är resultat vi vill ha.

Med en ny skatt, omsättningsskatt eller annan, löser vi inte heller problemet. Vi flyttar det framför oss två eller tre år. Det är allt. Naturligtvis kan regeringen då på nytt höja skatten och fortsätta sin politik genom att oupphörligen ta nya förskott på nya skattehöjningar. Den kan leva på lån två år av tre, och det tredje på tre nya procent i omsättningsskatt — ett slags socialdemokratisk automatik. Men förr eller senare — förmodligen förr — säger människorna stopp. De vägrar, ger inte bara den olust inför skattehöjningar till känna, som till och med finansministern anser mänsklig, utan också sin avsikt

att inte längre finna sig i en oavbrutet stigande avgiftsplikt till det allmänna. Vad händer då? De utgiftsbeskrningar som kunde ha gjorts i tid måste göras ännu mer ingripande eller måste göras när det är för sent.

Vi i högerpartiet vill tre saker med det alternativ till uppskovspolitik, för vilket vi söker människornas aktiva stöd. Vi vill sanera statsfinanserna nu, inte någon gång i en mer eller mindre avlägsen framtid. Vi vill lägga fast grund för en finanspolitik, som arbetar med successiva, konjunkturmässigt riktigt utformade och insatta skattelättnader. Vi vill en planerad lågskattepolitik. Vi är fullt på det klara med att den stora uppgiften — både nu och för den närmaste tiden — är att förebygga *nya* skatter men målet, sänkta skatter, släpper vi inte ur sikte. Vi vill till sist, men absolut inte minst, hindra att ineffektivitet i den statliga planeringen gör effektivitet i den personliga omöjlig.

Den första uppgiften för en politik av det slag vi i högerpartiet är beredda att medverka i blir att begränsa statens utgifter för administration, subventioner, statsbidrag och andra regelmässigt återkommande uppgifter så, att de — utan nya skatter — ryms inom de löpande inkomsternas ram. Detta ställer, så som regeringen styrt till det, krav på löpande utgifter, som är ungefär tusen miljoner lägre nästa budgetår än vad regeringen tänker sig. De förslag vi framlagt ger detta resultat.

Högerpartiets besparingsförslag går inte att genomföra, heter det. Nej, det gör inga besparingsförslag. Man kan inte spara, om man inte vill. Visst skulle våra förslag, om de genomfördes ha konsekvenser för människorna. Men dessa är enligt vår mening att föredra framför omsättningsskattens följder. Högerpartiets besparingsförslag skulle minska bidragen till kommunerna. Ja, visst, men på samma gång skulle de ge kommunerna faktiska möjligheter att låna för sådana ändamål, som man *skall*

Den ekonomiska politiken m. m.

låna till. De skulle ge kommunerna en impuls att själva och under eget ansvar göra precis det vi vill att staten skall göra, begränsa sin verksamhet och därmed sina utgifter. Högerpartiets besparingsförslag är för hårda mot den gruppen eller mot den, sägs det. De försämrar barnfamiljernas ställning. Men — detta är bara ett halvt besked. Vad vill man göra i stället? På vilket sätt vill de som påstår sig företräda barnfamiljernas intresse åstadkomma den jämvikt mellan statens utgifter och inkomster, utan vilken omsättningsskatten och inflationen är oundvikliga? Finns det någon enda barnfamilj i det här landet som på allvar tror, att den får det bättre om den lånar pengar till sina löpande utgifter? Säkert inte. Hur kan den då få det bättre genom att finansministern lånar pengar till barnbidrag?

Det är en ganska egendomlig situation denna. Här står ett oppositionsparti och försvarar sin budget, och en regering sitter och försvarar sig, därför att den inte har någon budget. Sedan finansministerns intresse för total balansering törnat mot den hårda verkligheten, har hans intresse för balans tydligen totalt försvunnit. Allt eller inget är tydligen herr Strängs valspråk, och då blir det inget.

Första steget i högerpartiets arbete för rimliga skatter är att göra omsättningsskatten sakligt onödig. Men vi nöjer oss inte med detta första steg. Vi vill framdeles fortsätta med att förvandla statsutgifter till skattesänkningar och därvidlag ta alla möjligheter i anspråk, också dem som nu opåräknade inkomsthöjningar kan skapa. Naturligtvis kan man, om ett överskott skulle uppstå för statens del, också med våra utgångspunkter fråga: Skall dessa pengar användas för att återinföra bidrag som vi avskaffat eller för skattelindringar? Vi föredrar principiellt skattesänkningar framför allmänna bidrag, därför att skattesänkningar är produktiva och växer i värde med den växande

de produktion och de växande arbetsförtjänster de medverkat till att få fram.

Det finns ingen gräns för statens möjligheter att låna pengar, ingen annan än den hänsynen till penningvärde, människornas arbetsmöjligheter och valutaställning sätter. En regering kan alltid få pengar. Den gör ju dem själv, och papper och trycksvärta ger låga framtämningskostnader. Men menar man någonting med talet om värdefasta pengar, full sysselsättning och internationellt sett stabil valuta, då har man bara en sak att göra: hålla upplåningen inom resursernas ram och noggrant akta sig för att monopolisera kapitalmarknaden för statens anspråk. Hur man kan tro, att en upplåning för löpande utgifter ger någon lösning på ett budgetproblem, är helt enkelt omöjligt att förstå. Det enda som inträffar är ju, att betalningsskyldigheten flyttas fram i tiden och att man binder ytterligare statsinkomster vid den fasta utgift som räntebetalningar är. Förhållandet mellan avkastningen på statens tillgångar och räntorna på dess skulder försämras stadigt. Fortsätter det staliga lånandet i de senaste årens takt, har vi snart ränteutgifter på tusen miljoner om året. Det betyder att en fjärdedel av den direkta statsskatt medborgarna betalar är bunden för räntor.

Med högerpartiets politik skulle upplåningsbehovet för nästa budgetår minskas till hälften eller till cirka 1 500 miljoner kronor. Vi har därvid tagit i anspråk det nysparande som alldeles säkert skulle uppstå, om staten i småposter till den stora allmänheten försålde sina nyförvärvade aktier i LKAB, men icke kalkylmässigt räknat med någon effekt av att den statliga långivningen till bostadsbyggandet enligt vår mening bör upphöra. Att detta kommer att få en sanerande och kostnadspressande verkan är dock uppenbart.

En icke obetydlig förbättring skulle alltså uppstå. Den är till och med större än siffrorna anger, eftersom det är den

Den ekonomiska politiken m. m.

speciellt farliga upplåningen — den för löpande utgifter — som vi främst undviker. Men låt mig stryka under: Vi är inte nöjda med resultatet. Det statliga lånebehovet måste ner ytterligare. Detta är nödvändigt för att den svenska kapitalmarkanden skall få den styrka den behöver ha, men också för att vi — då det gäller att motverka en eventuell konjunkturförsämring — skall i praktiken kunna öka upplåningen för investeringsändamål. Ju mindre vi lånar då konjunkturen ej behöver ryggstöd, desto effektivare blir våra ingrepp när en svacka kan befaras.

Vi godtar inte nya skatter som ett medel att minska statens behov av upplåning. Därför finns det för oss bara en väg att gå: de fortsatta utgiftsbeskränkningarna. Driftbudgeten skall — inklusive behövliga avskrivningar — göras balanserad och balanserad på en lägre nivå. Kapitalbudgetens nyinvesteringar skall finansieras med lån men just därför hållas inom den ram som sparandet sätter. Det kräver en ingående granskning och prövning av varje investeringsprojekt såväl med avseende på kalkylernas hållbarhet som från samhällsekonomisk räntabilitets- och effektivitets synpunkt. Det borde vara regeringen angeläget att ge också oppositionen reell möjlighet att göra en sådan, att bereda den verklig insyn.

Herr talman! Det tjänar ingenting till att dölja faktum. Klyftan mellan regeringspartiet och oss är djup och bred, när det gäller statsfinanser, skatter och samhällsekonomi. Men detta är icke hela sanningen.

Jag lyssnade ett litet ögonblick till herr finansministern i första kammaren. Han framhöll då att motsättningarna oss emellan djupast bottnar i att socialdemokratien företräder en annan syn än vi på de statliga utgifterna. Jag delar den meningen, herr finansminister. Vi i högerpartiet är inställda på att begränsa den statliga verksamheten, även av skäl som inte omedelbart hänger sam-

man med dagens överansträngda läge. Vi vill göra statens inflytande mindre, medborgarnas större. Vi vill ha ett mindre statligt samhälle, inte bara med färre myndigheter utan också med ett annat förhållande mellan människor och myndigheter. Vi tror inte på den suveräna staten utan på de suveräna medborgarna, på människor som mera rör sig själva och mera råder över sitt.

Herr talmannen återtog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr OHLIN (fp):

Herr talman! Vad vi här diskuterar är ju vad slags ekonomisk politik som skall föras här i landet. Man kan väl inte undgå intrycket att även om det finns ingalunda oväsentliga åsiktsdifferenser mellan de tre oppositionspartierna, går det likväl en vägdelare mellan å ena sidan oppositionen och å andra sidan regeringspartiet och det kommunistiska stödpartiet, som det väl numera i stort sett kan betecknas som. Den ena gruppen, oppositionen, vill satsa på produktionsökning. Socialdemokrater och kommunister tycks i dagens läge främst satsa på en ny ökning av skattetrycket.

Jag kan förstå att regeringen helst bara vill tala om de närmaste tolv månaderna — det vill alltid en regering som försatt landet i svårigheter — men ingen kan väl bestrida att det viktigaste är, att vi kommer till tals om vad slags politik som skall föras efter den övergångstid som de närmaste månaderna alltid måste utgöra.

Vi i folkpartiet tvekar inte att som första punkt i ett produktivt långsiktigt program uppställa satsen, att man skall eftersträva att främja näringslivets utveckling därför att detta är den enda vägen att skapa bättre levnadsförhållanden och i längden verkligen sänkt skattetryck.

Får jag, herr talman, på förekommen anledning tillägga att till näringslivet

Den ekonomiska politiken m. m.

hör naturligtvis inte bara industri, jordbruk och andra sådana näringsgrenar utan lika mycket handeln. Inom det socialdemokratiska partiet finns en tendens att låtsas som om distributionen vore mindre produktiv, mindre samhällsekonomiskt nyttig, än den s. k. produktionen. Detta är naturligtvis orimligt. Detta att sätta handeln i något slags strykclass vid diskussion av ekonomiska problem, som regeringspartiet så ofta gör, måste man opponera mot, liksom detta tal om att en omsättnings-skatt väl till väsentlig del kan bäras av handeln — löst utkastade påståenden utan någon motivering som skulle påvisa att handelsns folk fått någon större inkomsthöjning under senare år än andra människor. Nej, här måste vi hålla på att näringslivets olika grenar skall behandlas lika, när inget annat kan särskilt motiveras.

Herr talman! Tidigare i dag har herr Löfgren berört en del punkter i vårt näringspolitiska program. Herr Kollberg och herr Stenberg kommer senare att ta upp andra sidor. I övrigt har vi många gånger redovisat riktlinjerna för vad vi tror skulle vara en för hela folket gynnsam ekonomisk politik, och jag behöver inte nu upprepa detta.

Jag vill bara understryka en förut betonad sak, därför att dess innebörd förefaller mig understundom inte tillräckligt beaktad. Om man genom en klok ekonomisk politik kan få produktionen här i landet att växa med en procent mer än den ökning, som blir följden med en mindre väl övervägd ekonomisk politik, så betyder detta 500 miljoner kronor om året mer för Sveriges folk, varav inte fullt hälften får avstås till stat och kommun. Det betyder förutsättningar för skattesänkning, i något fall också för en snabbare utveckling på områden, som gäller allmänna angelägenheter, vilka ligger oss alla om hjärtat.

Punkt 2 i vårt näringsprogram — jag understryker att jag inte skall göra

någon fullständig uppräknings, och kam-maren drar säkert en lättnadens suck när jag meddelar detta — är att statens finanser bör skötas enligt de sedan ett par årtionden här i landet, fram till i alla fall de senaste årens debatt, allmänt erkända principerna. Man skall ta hänsyn till konjunkturväxlingarna, ty endast därigenom kan den statliga finanspolitiken påverka produktion och selsättning och medborgarnas levnadsförhållanden på det önskvärda sättet.

Hela denna princip om totalbalansering av budgeten avvisar vi bestämt. Den är sakligt ogrundad och medverkar endast till att skapa oklarhet. Jag är mycket tillfredsställd över att man inom de övriga oppositionspartierna numera bestämt tar ställning mot totalbalanseringsprincipen. Den innebär nämligen ingenting annat än ett förverkligande av den gamla socialdemokratiska tanken på ett statligt tvångssparande, fastän under förklädnad.

Det karakteristiska för de år 1937 fastslagna principerna var ju bl. a., att när en konjunkturförsämring inträffat och alltför stor arbetslöshet rådde, skulle det allmänna bedriva en sysselsättningsstödande politik dels genom offentliga arbeten och offentliga beställningar, dels genom att finansiera en del löpande utgifter genom upplåning. Detta är alltså inte något osunt, något i och för sig att beklaga, utan om man inte för den politiken får man större arbetslöshet. Erfarenheten bekräftar ju att det förhåller sig så.

Jag frågar eljest: Finns det någon som i sak vill bestrida, att om vi under tiden 1958—1959 hade haft en balanserad driftbudget, t. ex. genom att herr Sträng fått igenom sin omsättningsskatt redan för ett år sedan, så skulle arbetslösheten här i landet under den gångna vintern ha varit större än vad den nu varit.

Herr Hjalmarson fällde för en stund sedan ett yttrande, som måhända inte skall fattas alltför bokstavligt men som

Den ekonomiska politiken m. m.

jag tycker innebar, att han bestred att upplåning för löpande ändamål någonsin skulle kunna vara samhällsekonomiskt nyttig. Jag vill då säga, att den svenska högern har i 20 år accepterat den motsatta principen, och vi har inte fått någon närmare motivering, varför högern skulle ha begått detta misstag årtionde efter årtionde. Det är klart, att om det däremot hävdas, att man även i depressionsläge skall balansera budgeten, för att sedan när statsinkomsterna växer med bättre konjunktioner och vissa utgifter minskar, sänka skatterna, så innebär ju detta att man stimulerar den i alla fall goda och stigande konjunkturen, vilket medför ökade risker för överkonjunktur och inflation. En sådan kontra-cyklisk finanspolitik anser jag för min del skulle vara ett mycket allvarligt misstag. Jag måste säga, att det finns fortfarande en del oklarhet i det evangelium, som högerpartiet på denna punkt för fram.

Det avgörande är väl ändå verkan på samhällsekonomin och inte några bokföringsmässiga principer för den del av samhällsekonomin som statens finanser utgör. Det är inte statens förnögenhetsställning som det gäller att till varje pris skydda från förändringar, utan det är samhällets, hela folkets ekonomi det gäller. Detta, som från oppositionshåll så ofta betonas, leder just till att man inte uppställer några sådana stela bokföringsmässiga principer för statsfinanserna, som understundom framförts här från annat håll.

När man talar om verkan på samhällsekonomin får man emellertid självklart inte bara tänka på budgetens slutsummor. Man får även tänka på att i vissa lägen verkar höjda skatter mera ogynnsamt än i andra lägen, att en sysselsättningsskapande upplåning under en försvagad konjunktur kan vara ytterst välkommen och riktig. Om man i ett annat läge vill minska upplåningen, så inverkar det mycket vad slags instrument som används.

Jag skulle vilja återkomma till det spørsmålet, om det inte skulle ha ökat arbetslösheten, därest finansministern fått sin önskan uppfylld, att vi under budgetåret 1958/59 skulle ha haft ett »starkare» statsfinansiellt läge.

Är det inte så att regeringen har en benägenhet att dra in pengar, exempelvis med hjälp av omsättningsskatt, även i sådana lägen där detta minskar sysselsättningen, men sedan genom offentliga arbeten och beställningar vill försöka motverka arbetslösheten? Såvitt jag kan förstå har det varit en sådan politik som finansministern i själva verket skulle ha velat föra, om han haft tillfälle därtill, i varje fall är det en sådan politik som han tycks vilja föra under den kommande vintern, 1959/60. Han vill ju å ena sidan pålägga ny omsättningsskatt för att på det sättet dra in pengar, men å andra sidan säger han, att vi får räkna med stor arbetslöshet — men den skall vi bekämpa genom stora statliga utgifter.

Det är inte självklart, herr finansminister, att det är lämpligt att dra in mycket stora belopp från medborgarna för att sedan dela ut dem på detta sätt, även om det naturligtvis alltid finns ett visst utrymme för en *selektiv* sysselsättningsskapande politik.

Beträffande detta med omsättningsskatten skall jag tillåta mig att endast göra det påpekandet, att när en eller annan nationalekonom önskar en helt annan ekonomisk politik än regeringen men samtidigt säger, att i hans ekonomiska program kan i ett allvarligt läge möjligen ingå en omsättningsskatt, så kan ett sådant uttalande icke av regeringen åberopas som något stöd. Regeringen kan inte av denna anledning säga: Se där, denne nationalekonom uttalar sig för omsättningsskatt! Ty vederbörande vill ju föra en annan ekonomisk politik, och regeringen får väl lov att citera inte bara den ena delen av ett dylikt uttalande utan också den

Den ekonomiska politiken m. m.

andra — men det brukar man omsorgsfullt akta sig för.

Herr Sträng har varit nöjd med den ekonomiska utvecklingen det senaste året. Detta framgår av kompletteringspropositionen. Jag säger för min del: Jag är inte nöjd. Jag tycker att vi haft alldeles för stor arbetslöshet och därigenom ett behov av alldeles för omfattande och dyrbara offentliga ingripanden. Det hade varit mycket bättre med en annan politik, som lett till mera omfattande normal, mer produktiv samsättning inom näringslivet. Men när finansministern diskuterar den ekonomiska politiken är han i år mer än någonsin en förnöjsamhetens apostel. Inte så att han är nöjd med skattebetalarna, ty dem vill han pålägga nya och tyngre bördor, men han är nöjd med sig själv och den ekonomiska politik han fört. Han tycks vara missnöjd med finanspolitiken endast på en punkt: att han icke kunnat vid denna riksdag genomföra en ny omsättningskatt. Den bedömning som herr Sträng här presenterar måste jag beteckna som karakteristisk.

Det är väl alldeles klart att en sund finanspolitik i huvudsak måste innebära, att staten på längre sikt har balans mellan löpande inkomster och utgifter. Vi i folkpartiet har hävdat att utgifter och inkomster måste avpassas så att man vid en normalt god konjunktur får en balanserad driftbudget. Vi har föreslagit besparingar och andra budgetförstärkningar, som skulle tillföra budgeten året efter det nästa en förbättring på 500—600 miljoner kronor. Vi har vidare påpekat att vid en bättre konjunktur bör arbetslöshetsutgifterna kunna minska och statens inkomster automatiskt stiga.

Herr Sträng tycks inte vilja räkna med att det kan bli någon sådan förbättring av produktionen i samband med en bättre konjunktur, att den radikalt påverkar det statsfinansiella läget. Jag måste säga att detta förvånar

mig i högsta grad. Det är ju ändå så, att den försämring av budgeten 1958/59 som ägt rum innebär — såsom herr Hjalmarson nyss påpekade — ett radikalt försämrat statsfinansiellt resultat jämfört med vad finansministern trodde på i januari 1958. Denna försämring beror i huvudsak på att vi fått en svagare konjunktur. Finansministern kanske kan uppfatta det som ett litet försvar för honom om jag säger, att jag tycker inte att huvudorsaken här ligger i någon felräkning från finansministerns sida. Jag tycker att huvudorsaken är, att det har blivit större utgifter för arbetslöshetsbekämpande åtgärder och mindre statsinkomster än som eljest skulle ha blivit fallet.

Här har man alltså ett konkret bevis för vad konjunkturväxlingar betyder för statsfinanserna! Men om de går i andra riktningen bör väl detta ha en motsatt verkan? Om finansministern skulle invända: Ja, men vi tror inte att det utöver den vanliga trenden i stigande riktning, som är oberoende av konjunkturerna, skall bli någon vidare produktionsökning — så vill jag svara att det under senaste årtionde vid en rad tillfällen faktiskt har blivit en ökning av nationalinkomsten av ungefär den storleksordning, som man på vårt håll har räknat med. Det är ju inte så, herr finansminister, att man alla år haft bara en treprocentig ökning av nationalinkomsten. Jag skall be att få anföra några siffror. Från 1952 till 1953 angavs ökningen vara 4 procent, från 1953 till 1954 angavs den till 5 procent, från 1954 till 1955 till 4 procent och från 1956 till 1957 likaledes till 4 procent.

Jag har diskuterat med en del sakkunniga personer, om man i samband med en konjunkturförbättring från ett försvagat konjunkturläge skulle anse det vara realistiskt att räkna med en ökning av nationalinkomsten, inte med 3 procent utan på 4,5 procent om året under två år. Jag har fått till svar, att

Den ekonomiska politiken m. m.

detta förefaller vara ett ganska försiktigt antagande. Jag vet därför inte på vilken grund finansministern bygger sitt påstående, att detta är ett alldeles verklighetsfrämmande och orealistiskt antagande, men det kan vi kanske få upplysning om. Naturligtvis vet ingen hurudant konjunkturläget kan vara budgetåret 1960/61. Det är möjligt att vi då har normal konjunktur, men det är också möjligt att vi har annat konjunkturläge, och politiken får ju då anpassas därefter.

Som herr Hjalmarson påpekade har finansministern överraskande nog underlåtit att presentera en fullständig budget. Det är en helt annan sak än den här tidigare diskuterade frågan om finansministerns oklarheter i formuleringarna i januari i statsverkspropositionen. Men när vi nu, endast en månad före budgetårets början, från regeringens sida får möta en förklaring, att han inte vill precisera hur han tänker finansiera ett stort underskott, om vilket man anser att det är oerhört väsentligt att det blir finansierat genom ökade inkomster, då måste jag säga att man har rätt till förvåning — jag instämmer därvidlag till fullo med herr Hjalmarson. Skall riksdagen, som har skyldighet och rättighet att bestämma hur svenska statens utgifter skall finansieras, få vänta på den frågan till dess halva detta finansår gått till ända? Nej, herr finansminister, om man med rätta kan kritisera Edert uttalande och bristen på besked i statsverkspropositionen i januari, oberoende av huruvida man vill lägga detta till grund för en formell anmärkning eller inte, så måste regeringens tillvägagångssätt här nu betecknas såsom varande alldeles orimligt. Det står så vitt jag förstår i strid med både grundlagens bokstav och grundlagens anda.

Vad finansministern innerst inne vill och tänker vet vi nog, men det är inte det saken gäller, utan hans förslag till den svenska riksdagen. Att han innerst

inne vill ta ut en omsättningsskatt, att han vill samla mera resurser i samhällets händer, som det heter, det är klart nog.

Frågan är nu om en ny omsättningsskatt är ett lämpligt vapen mot inflationen. Till detta vill jag svara: naturligtvis inte, enligt vår mening. Omsättningsskatt vid en tidpunkt, då man på arbetsmarknaden har att ta hänsyn till både förkortad arbetstid och begynnande pensionsbetalningar, tillsammans medförande en belastning av 4 procent per timme räknat, måste framstå som olämplig, bl. a. därför att man riskerar att den medför en sådan höjning av kostnaderna, som kan bli allvarlig för vår export och allvarlig för sysselsättningen här i landet.

Herr talman! När regeringen med all rätt talar så mycket om sysselsättningen och vikten av dess upprätthållande, får jag lov att säga att jag tycker, att det blivit en viss snedbelastning i debatten. Regeringen talar så litet om det förhållandet, att kostnadsnivån blir för hög och exporten därför utvecklas mindre gynnsamt i förhållande till vår stigande exportbenägenhet. Det är en mycket viktig sida av saken som försummas. Det är alldeles uppenbart att det blir högre realinkomst för alla folkgrupper om man ordnar så att vår konkurrensförmåga upprätthålles. Det är alltså inte stridande mot de breda lagrens intressen, när man talar om vikten av kostnadsnivåns lämpliga anpassning, det är tvärtom en förutsättning för en utveckling i allas intresse.

Nu kan man säga, att staten inte bestämmer på arbetsmarknaden, till vilket jag vill svara: nej, men i en demokrati spelar den offentliga debatten en mycket betydande roll. Och att regeringen där inte lämnar svenska folket i tvivel om vad den anser, får väl betraktas som naturligt.

När vi i folkpartiet går emot en omsättningsskatt, sammanhänger det med vår inställning till förmån för upp-

Den ekonomiska politiken m. m.

muntran av enskilt sparande, som vi föredrar framför ett statligt tvångssparande. Detta är *ett* skäl till att vi vill ha rättvisa åt spararna, även om rättvisan ju är ett mål i och för sig. Spararna skall inte genom inflation berövas en väsentlig del av sparandets frukter. Den brist på intresse, som regeringen hyser för denna fråga, har många gånger påtalats, och jag tänker därför här förbigå den saken. Jag nöjer mig med att påpeka, att det ligger något fullständigt rörande i den förtyjusning som man på socialdemokratiskt håll visar, när man kan vara lika konservativ som de mest konservativa arbetsgivarna i fråga om en negativ attityd till en del åtgärder, som skulle skydda spararna. Att finansministern trivs så bra icke bara när han vid middagsgångar umgås med dessa män utan även när han kan tycka precis som de, det är verkligen högst intressant — det förefaller kanske efter gårdagens debatt mindre överraskande för kammaren än vad det har gjort tidigare.

Nu har emellertid pensionsutskottet, även dess socialdemokratiska ledamöter — socialdemokraterna i riksdagen har väl samma inställning — varit med om ett uttalande till förmån för att man verkligen skall göra någonting för att åstadkomma realvärdesäkring av sparandet. Jag tillåter mig nu att fråga regeringen — jag tycker det är något av det viktigaste som kan ske under denna debatt — om regeringen nu är villig att svänga om, att sluta upp med att bara säga att frågan ligger hos den och den utredningen, som har alla möjliga andra uppgifter eller arbetar med utstuderad långsamhet. Är regeringen villig att tillsätta en särskild utredning av personer som får speciella direktiv att försöka lösa denna uppgift och göra det snabbt, eller tänker regeringen fortsätta med att säga: Ja, här gäller det bara att man skall utreda, och det har vi varit villiga till tidigare, fast det inte skett någonting under tio års tid.

Enligt mitt sätt att se vore det, herr talman, anledning att börja med ett värdefast lån omedelbart. Det skulle ge mycket betydelsefulla erfarenheter. Jag tror att det skulle vara sparfrämjande och att man kan emittera ett sådant lån utan att först utreda. Det är mycket annat som skulle behöva utredas, just sedan man har förvärvat erfarenheter genom ett sådant lån. Men jag vill särskilt framhålla en hittills kanske inte så mycket betonad synpunkt. Värdefasta lån skulle vara en metod för ökad upplåning utanför banksystemet, alltså från privatpersoner, som för närvarande icke tycks vara villiga att köpa vanliga obligationer i nämnvärd omfattning. Man måste skapa en vidgad marknad för den statliga upplåningen, så att man inte tvingas att i alltför hög grad låna inom banksystemet. Här är en möjlighet att få ett ökat intresse för obligationsköp hos den allmänhet, som tydligen är villig att köpa aktier men inte vanliga obligationer, vilka förlorar i värde genom inflation. Det allmänna skulle då få in pengar genom frivillig upplåning.

Nu vill jag emellertid skynda mig att tillägga, herr talman, att upplåning inom banksystemet både i affärsbankerna och i vissa fall i riksbanken naturligtvis i vissa fall kan vara icke blott tillåten utan högst angelägen. Jag tror att de uttalanden som görs från högerhåll, när man gör gällande, att staten *aldrig* borde låna inom banksystemet, är svagt grundade. En sådan princip som att staten aldrig bör låna inom banksystemet tillämpas, såvitt jag vet, icke i de länder vi brukar jämföra oss med. Det skulle betyda att man binder den statliga finans- och konjunkturpolitiken på ett olyckligt sätt, eftersom det finns lägen, då det kan vara både försvarligt och tillrådligt att låna inom banksystemet. Men det är lika uppenbart att det finns lägen, där detta inte är önskvärt och i varje fall inte bör ske i alltför stor utsträckning.

Den ekonomiska politiken m. m.

I sådana lägen är det angeläget att staten begagnar sig av de alternativa metoder till upplåning som kan stå till buds, bland annat genom att emittera värdefasta obligationer.

Herr talman! Meningsskiljaktigheter-na mellan högern och oss på denna punkt är kanske inte så väsentliga. Jag gläder mig åt att både högern och centerpartiet i själva verket ställer sig positiva till tanken på en värdesäker upplåning, även om man är litet oenig om modaliteterna. Man är i alla fall intresserad av värdesäkring av sparandet på ett helt annat sätt än vad regeringspartiet hittills har varit.

Det är klart att det kan bli en del svårigheter för den statliga upplåningen under det kommande året, vilka sammanhänger med att regeringen har genomdrivit ett pensionsbeslut, som kommer att starkt minska sparandet inom försäkringsinstitutioner som nu köpt en icke ringa del av de statliga obligationerna. Det vore naturligtvis mycket värdefullt, om finansministern ville kommentera detta. Väntar finansministern under låt oss säga kalenderåret 1960 minskade inköp av obligationer från försäkringsföretagens sida och vilka åtgärder anser finansministern då motiverade för att kompensera detta? Det är kanske så, att den genom pensionsreformen minskade efterfrågan på statliga obligationer från de enskilda försäkringsföretagens sida är en av huvudorsakerna till att finansministern nu insisterar på att införa en ny omsättningsskatt, då han inte tror sig kunna skaffa pengar på något annat sätt. Eftersom regeringen hela tiden bestritt, att det finns något samband mellan pensionsreformen och den statliga beskattningen, är ett klagörande uttalande på denna punkt av mycket stort intresse.

För min del tänker jag inte alls nu närmare diskutera — det har ju skett förut — vad pensionsreformen här kan komma att betyda. Det åligger väl regeringen och dem som följde regeringen

vid genomförandet av denna reform att här ge ett klart besked.

Herr talman! Innan jag slutar, skulle jag vilja begagna tillfället att säga några ord om vad det är som skiljer högerpartiets finanspolitiska förslag från våra. Högern har ju givit intrycket att den finanspolitik som den företräder skulle ha helt annan ekonomisk skärpa än den som oppositionen i övrigt kunde tänkas åstadkomma med sina förslag.

Det är klart att det någon gång måste redovisas, vari skillnaderna egentligen består, så att det inte uppkommer missförstånd genom att den ena sidan lovar guld och gröna skogar, medan den andra sidan iakttar mer måttfullhet i fråga om löften av denna art. Det som man från högerhåll i stort sett har ställt i utsikt — ibland med hänvisning till en nära framtid, ibland på litet längre sikt — är väl väsentligen följande fem saker.

Budgeten skall balanseras. Den offentliga upplåningen skall starkt minskas — ett slag verkade det som om det inte skulle vara någon offentlig upplåning alls. Inflationen skall på detta sätt hindras. Människorna, även barnfamiljerna, skall få mer pengar att disponera. Företagsbeskattningen skall radikalt sänkas.

Dessa fem saker, som ju alla är mycket tilltalande, måste förutsätta väldiga utgiftsbeskrningar, därest människorna själva skall få mer pengar att röra sig med. Redan från början måste man därför ställa sig frågan: Vilka väldiga utgiftsbeskrningar skall kunna åstadkomma detta?

Ett överflyttande av utgifter från stat till kommun underlättar ju inte lösningen av våra samhällsekonomiska problem. Det ger inte heller oss skattebetalare mer pengar att röra oss med, och det medverkar inte till att bekämpa inflationen. I den mån det bara är fråga om att flytta över utgifter till kommunerna, kan vi alltså i detta sammanhang bortse från förslagen, särskilt som kom-

Den ekonomiska politiken m. m.

munerna i alla fall kommer att under de närmaste åren vara tvungna att föra en mycket hårdhänt besparingspolitik för att kunna undvika skattehöjningar.

En överflyttning av upplåning från riksgäldskontoret till exempelvis stads-hypotekskassan skulle inte heller lösa något samhällsekonomiskt problem. Herr Hjalmarson har nu mycket riktigt påpekat detta, något som jag med tillfredsställelse konstaterar, eftersom detta kanske tidigare inte har så mycket betonats från högerens sida.

Om man vidare såsom anslagsminskning bokför belopp, vilka i praktiken icke kan minskas under det närmaste finansåret, eftersom staten är bunden för utgifterna eller ej kan minska dem av andra skäl, så är det givetvis bara fråga om en transaktion på papperet och inte om någon verklig utgiftsminskning med direkta samhällsekonomiska verkningar.

Försäljning av statliga aktier kan i och för sig vara ett bra sätt att ta in pengar. Likaväl som staten ger ut ett värdefast lån, kan staten ju sälja vissa aktier. Men man kan naturligtvis inte påstå, att det ena har en mer radikal direkt inverkan på samhällsekonomin än det andra. Det kan här vara fråga om nyttiga saker, men man bör akta sig för att överbetona de direkta verkningarna. Man får inte heller utgå ifrån att det är möjligt att hux flux sälja aktier för belopp, som skulle överstiga den samlade omsättningen på Stockholms fondbörs under ett helt år. Man bör nog vara litet realist när det gäller vad som i detta avseende är möjligt och lämpligt på ett år. Personligen har jag den uppfattningen, att man bör inleda en politik som innebär försäljning av en del av de statliga aktierna. Vi inom folkpartiet har länge önskat, att regeringen skulle utarbeta en plan för en sådan politik, som man i andra länder har slagit in på steg för steg och med betydande försiktighet, något som nog inte varit utan grund. När regeringen

nu inte vill utarbeta en sådan plan, kommer vi för vår del att själva utreda saken och inom en ganska närliggande framtid ta ställning därtill.

Herr talman! Om man i högerens budgetförslag tar bort dessa saker, som alltså inte kan ha någon avgörande samhällsekonomisk verkan, hur ter sig då högerens driftbudget för 1959/60 till skillnad exempelvis från det förslag som framlagts av folkpartiet? Jag vill bara helt kort summera, att såvitt jag förstår innebär högerens förslag jämfört med regeringens besparingar och inkomstförstärkningar, som kan bli effektiva det närmaste året, till ett belopp som välvilligt räknat är 300 miljoner kronor plus det belopp som motsvaras av borttagandet av barnbidraget för första barnet. Låt mig, utan att på något sätt vilja förringa betydelsen av en budgetförstärkning med 300 miljoner kronor utöver borttagandet av första barnbidraget, slå fast, att skillnaden mellan denna summa och de förslag, som framlagts från folkpartihåll, inte är så stor. Våra förslag rör sig nämligen i varje fall om betydligt över 200 miljoner kronor.

Att en del av högerens förslag får i betydande utsträckning betraktas som rent fiktiva, har ju under debatterna i kamrarna redan klargjorts och jag behöver därför inte upprepa detta. Att t. ex. tänka sig att SJ plötsligt från den 1 juli, så att det har konsekvenser för utgifterna under budgetåret 1959/60, skulle kunna nedlägga trafiksvaga banor i sådan utsträckning, att man kan spara 50 miljoner kronor, betraktar jag som orealistiskt. Det är väl snarare riktigt att räkna med en tredjedel av detta belopp. Men till sådana detaljer får vi väl, herr talman, senare återkomma, därest det skulle bli nödvändigt; det har ju i huvudsak tidigare redovisats för kamrarna, hur det härvidlag ligger till.

Högerens budgetförslag innebär alltså för det närmaste året en effektiv bud-

Den ekonomiska politiken m. m.

getförstärkning på cirka 300 miljoner kronor plus borttagandet av första barnbidraget. Det är alltså detta sista som är den stora saken, som skiljer högerns linje från vår. Därför måste jag, som avstått från att yttra mig om barnbidraget tidigare, nu säga några ord om detta.

Det är märkvärdigt vilken stor skillnad för samhällsekonomien det skulle göra, om barnfamiljerna inte fick detta stöd för det första barnet. Jag tror för min del, att det är en väldig överdrift i talet om fördelen av en sådan åtgärd. I varje fall blir den för barnfamiljernas ekonomi liktydig med en skattehöjning. Om man tar bort ett barnbidrag eller ett skatteavdrag betyder det, att barnfamiljerna får mindre pengar att röra sig med. Det blir alltså en nettobelastning på barnfamiljerna, som icke drabbar andra grupper av medborgare.

Herr Hjalmarson sade nyss, att barnfamiljerna inte kan ha något intresse av att få barnbidrag, om de vet att staten skaffar pengar för dessa genom upplåning. Ja, men barnfamiljerna kan möjligen ha ett intresse av att man, om högern anser att man för tillfället måste lägga en ökad börda på människorna, fördelar denna jämnare på både barnfamiljer och andra. Då får nämligen de förra en mindre del av bördan. Detta resonemang gäller alldeles oberoende av finansieringsmetoderna.

När saken har diskuterats förut har man från högerhåll sagt: »Vi skyddar ju mot inflation, och en fyraprocentig inflation betyder för en människa med 10 000 kronor i inkomst en förlust på 400 kronor.»

Herr talman! En inflation innebär väl också, att inkomsterna går upp — kanske mera för den ena och mindre för den andra — men i stort sett betyder den inte, att priserna stiger med 4 procent medan inkomsterna förblir oförändrade. Vilket verklighetsfrämjande antagande högern här plötsligt gör när man påstår att inflationen skulle

betyda en lika stor nettobelastning på människorna varje år som borttagandet av första barnbidraget!

Nej, herr talman, jag finner för min del inte detta argument hållbart, lika litet som det högern eljest brukar använda, nämligen: »Om vi tar bort första barnbidraget kan vi sänka inkomstbeskattningen, och det har alla glädje av — även barnfamiljerna. Vad är det för mening i att staten tar pengar från människorna i skatt och betalar ut dem igen i bidrag? Det betyder bara att staten tar pengar ur medborgarnas ena ficka för att lägga ned dem igen i den andra.» Om jag ser saken ur barnfamiljernas synvinkel blir min slutsats att om staten tar en tjugofemöring ur den ena fickan för *alla* skattebetalare och ger en krona i den andra fickan bara till barnfamiljerna blir det faktiskt en skillnad på 75 öre till dessas fördel. Om man sedan tar bort detta bidrag innebär det en belastning på barnfamiljerna med 75 öre. — Hela resonemanget om att flytta pengar från den ena fickan till den andra kan inte föras utan att man talar om, *hur mycket* det är fråga om i det ena fallet och i det andra. Jag kommer för min del, herr talman, till den slutsatsen, att om det behöver införas extra bördor är metoden att lägga en extra börda speciellt på barnfamiljerna — det skulle man göra genom att borttaga första barnbidraget — i varje fall icke rättvis.

Detta är, herr talman, den väsentliga skillnaden i fråga om nästa års driftbudget mellan högern och oss, sedan man har skalat bort de andra sakerna, som innebär mera ett överskjutande på andra eller som är av mera bokföringsmässig karaktär och inte i verkligheten får någon effekt. Jag vill inte på något sätt därmed bagatellisera betydelsen av det arbete, som utförts både från högers håll och givetvis från vårt. Jag vill inte heller överdriva vikten av skillnaden när det gäller barnbidragen,

Den ekonomiska politiken m. m.

men jag har velat redovisa vari den består.

Vad inkomstbeskattningen beträffar förefaller det mig, som om högerpartiet genom sitt förslag om nya skatteskalor, som skulle träda i kraft den 1 januari 1961, ville ge svenska folket det intrycket, att skatterna skulle sänkas på angivet sätt, ty folk räknar automatiskt med en uttagning av 100 procent. Detta betyder en skattesänkning på styvt 600 miljoner kronor för enskilda. Var finns det pengar till det? Är det kanske meningen, att uttagningsprocenten icke skall vara 100 utan 110 eller ännu högre? Om man inte får upplysning på den punkten vet man inte vad det är som högerpartiet här har lovat svenska folket.

Beträffande företagsbeskattningen har högern och vi varit överens mycket länge, och jag hoppas, att det inte skall dröja förrän vi åter blir det. Den motion, som väcktes i januari om borttagande av den extra bolagsbeskattningen omedelbart, har högern nu för sin del gått ifrån. Man utställde en växel — om jag får uttrycka det så — om omedelbar lättnad i fråga om företagsbeskattningen, men nu anser man, att man inte kan inlösa den. All right! Man utställer däremot två nya växlar på större belopp. Nu skall man inte bara sänka bolagsbeskattningen till 40 procent utan till 32 procent, och man vill att riksdagen redan nu skall binda sig för att detta skall ske från den 1 januari 1961. Det kommer att kosta mycket mera pengar. Hur vet vi att situationen kan överblickas så väl, att vi kan binda oss för detta nu? Vad vinner vi på att binda oss så långt i förväg på denna punkt — utom möjligen att underlätta politiska föredrag.

Inte nog med detta. Högern ställer ut en växel till: att man skall utreda borttagandet av dubbelbeskattningen i svenska företag. För den saken anges inte någon tidpunkt. Detta är ett radikalförslag. Närmast till hands ligger

väl att befria bolagen från all skatt på de vinster som delas ut till aktieägarna. Det skulle kosta staten 400 miljoner om året eller något i den stilen.

Fastän jag tror att högern och vi har samma syn på betydelsen av en mera produktionsvänlig skattepolitik, tror jag inte att utställandet av dessa två växlar är en metod att rekommendera. Jag tror inte att man kan känna sig säker på att det kommer att finnas täckning för den första stora växeln redan vid den angivna tidpunkten om cirka 19 månader, ty vi har väl en hel del statsfinansiella bekymmer även efter den 1 januari 1961.

Före valet i fjol utlovades från högerhåll en betydande och allmän skattesänkning som skulle ske 1960. Det var vad svenska folket fick veta inför valet — jag har här belägg för det, om ni önskar konstatera att det är riktigt. Skattesänkningen skulle börja redan dessförinnan men på allvar sätta in 1960. Om man dessutom skulle genomföra de här förut omnämnda åtgärderna och samtidigt skall radikalt minska den statliga upplåningen, var skall då pengarna tas?

Beträffande *målsättningen* för den statliga finanspolitiken *på lång sikt* är däremot högern och vi alldeles överens. Man skall eftersträva en successiv sänkning av skattetrycket på företagen och även på de enskilda. Vi tror att det första steget nu är att ta bort den extra bolagsbeskattningen och hoppas att detta skall ha en gynnsam verkan.

Jag har nu för en gångs skull uppehållit mig ganska utförligt vid högerens program, därför att jag har fått så många uppmaningar, utifrån landet som det heter, att göra det. Folk begär att få preciserat *vari* vårt program skiljer sig från högerens, och detta är i och för sig ett rimligt önskemål. Man uppfattar ute i landet inte alla nyanser i formuleringarna här i kammaren utan vad man har uppmärksammat, åtminstone de som har rapporterat till mig, är att hö-

Den ekonomiska politiken m. m.

gern har lovat dessa fem strålande fina ting som jag räknade upp nyss. Man har av högerns propaganda fått intrycket, att herr Hjalmarson är någon sorts Alladin som i sin turban har fem härliga apelsiner att dela ut till oss alla. Vi skall kanske inte få alla genast, men vi skall få alla inom en ganska nära framtid. När man nu ser efter finner man — jag måste med hänvisning till vad jag här påpekat konstatera detta utan malis — att herr Hjalmarson inte har dessa fem apelsiner i sin turban. Han har några i och för sig välsmakande apelsinklyftor och en rätt sur citron åt barnfamiljerna. Jag vill inte kritisera honom fördenskull; vi i folkpartiet har inte heller mer än några apelsinklyftor till skattebetalarna just nu och i den framtid vi här nu närmast diskuterar. Vad jag vänder mig mot nu är inte högerpolitiken i och för sig utan att man inte tillräckligt effektivt har karakteriserat vari denna politik består. Om jag här nu gör ett litet försök att hjälpa till med att klargöra högerpolitiken, hoppas jag få tacksamhet från högerns sida.

Vi har samma syfte: balans i samhällets affärer, kamp mot inflationen, lägre skattetryck på de enskilda och en politik som gynnar näringslivets utveckling. Vi är inte så fruktansvärt oense om metoderna heller. Tvärtom tror jag likheterna är långt flera än olikheterna. Men det finns en viss skillnad i sättet att presentera dessa program, och den skillnaden måste någon gång belysas.

Jag skulle gärna ha velat tillägga något om räntepolitiken och centerpartiets attityd därvidlag, därför att detta just är en aktuell punkt där det finns en skillnad mellan centerpartiet och oss men jag hoppas att herr Hedlund ursäktar om jag inte ägnar honom så mycket uppmärksamhet som han annars skulle förtjäna. I en rad viktiga punkter är faktiskt både högern, centerpartiet och vi överens om vilken politik som skall föras.

Jag skall hoppa över resten av vad jag hade tänkt att anföra, eftersom mitt anförande ändå har blivit så pass långt. Jag skall sluta med att säga, att när vi någon gång har en sådan här diskussion — skall vi säga att det sker en gång vartannat år — och belyser menings- skilljaktigheterna inom oppositionen i ett fall som nu mellan oss och högern, i ett annat fall mellan oss och centerpartiet, görs understundom den kommentaren: Är detta verkligen ett lämpligt sätt att främja en effektiv politik från oppositionens sida? Skall man verkligen här belysa även kritiskt vari skillnaderna består? Jag vill svara på den frågan: Ja. Jag tror att det gagnar oppositionen och dess möjligheter att vinna förtroende hos Sveriges folk, varpå i sista hand framgång för oppositionens strävanden beror, om man har en fri och uppriktig debatt någon gång, inte bara mellan oppositionen och regeringen, vilket sker så ofta, utan även inom oppositionen. Att alltid släta över de meningsskilljaktigheter som finns kan inte vara naturligt i en demokrati, där människorna har rätt att verkligen få belyst vad förslagen innebär, inte bara genom monologer från partiledarna inom oppositionen utan även genom debatt.

Låt oss emellertid å andra sidan inte överdriva motsättningarna. Jag antydde tidigare, att jag tror att erfarenheten kommer att visa, att den stora vattendelaren i den ekonomiska politiken här i landet under de närmaste åren går mellan oppositionspartierna å ena sidan och socialdemokraterna med kommunisternas stöd å den andra sidan. Målsättningen på det sistnämnda hållet, regeringshållet, är att i samhällets hand samla mer och mer resurser, att öka samhällets makt och att använda även högskattepolitik för sådana ändamål. På den andra sidan står — jag hoppas och tror — alla de tre oppositionspartierna, som vill undvika att koncentrera mer och mer makt i statens och sam-

Den ekonomiska politiken m. m.

hällets händer, som vill stärka det enskilda näringslivet och som vill ge människorna själva mer att säga till om när det gäller deras egna angelägenheter.

Herr **HJALMARSON** (h) kort genmäle:

Herr talman! Sedan herr Ohlin här har framträtt, inte bara som en ställföreträdande finansminister utan som ett slags ställföreträdande herr Sträng, borde jag naturligtvis egentligen underkasta hans kritik en ordentlig kritik. Jag skall emellertid avstå från det just för ögonblicket. Det förefaller mig nämligen mera angeläget att syssla med den verkliga finansministern och den verkliga herr Sträng. De båda herrarnas argumentation när det gäller kritiken av högerpartiet är ju precis densamma. Jag skall därför be att få begränsa mig till att bara ta upp några speciella punkter, som herr Ohlin berörde i sitt inlägg.

Först kanske vi skall klara upp ett litet eventuellt missförstånd oss emellan. Jag är fullt medveten om att det kan förekomma situationer, då en upplåning kan ske för löpande utgifter. Mitt resonemang på den punkten hänför sig till dagens läge. Det är emellertid möjligt, att det finns en skillnad mellan herr Ohlin och mig, inte i teorien men i bedömningen av de praktiska möjligheterna att tillämpa teorien. Jag tror nämligen för min del, att det inte är svårt att vinna förståelse för driftbudgetens underbalansering i vissa lägen, men jag är rädd för att det överskott längre fram, som skulle jämnas ut den tidigare underbalanseringen, försvinner i nya löpande statsutgifter. Därav, herr Ohlin, förklaras vår kanske försiktigare inställning på denna punkt.

Herr Ohlin tog upp frågan om försäljningen av LKAB-aktierna. Vi vet att det i dag råder en enorm efterfrågan på aktier. Tillåt mig att göra två kon-

kreta förslag, som jag ber att med varm hand få överlämna både till den riktige finansministern och till hans ställföreträdare: kombinera återbetalningen av de 800 miljoner kronorna i överskjutande skatt i december med ett erbjudande till den stora allmänheten att få övertaga aktier i LKAB och uppmuntra försäkringsbolagen att placera försäkringstagarnas nysparade medel i aktier och naturligtvis även i andra realvärden. Då är jag fullkomligt övertygad om att LKAB-aktierna hastigt kommer att sugas upp.

Dess värre har vi emellertid en regering som sitter fast i gamla dogmatiska föreställningar. Ett nytt och friskt grepp på denna fråga fyller herrarna på regeringsbanken med förfäran, och därför, herr talman, kommer inte heller något att bli gjort.

Det är alldeles riktigt, herr Ohlin, att vi i fjol önskade att inkomstskatten skulle sänkas från den 1 januari 1960, vilket hänförde sig till det förslag om utgiftssänkningar, som vi tidigare framlagt och som enligt den bedömning, som man då statsfinansiellt sett kunde göra, skulle ha kunnat göra en sådan sänkning möjlig. Jag är den förste att beklaga, herr Ohlin, att vi har en regering, som driver en sådan utgiftspolitik och en sådan ekonomisk politik över huvud här i landet, att möjligheterna att realisera målet — en reell sänkning av skattenivån — skjuts oavbrutet framåt i tiden. Men även vi är dess värre bundna av att ta hänsyn till det läge vi faktiskt befinner oss i.

När det gäller bolagsskatten bedömer vi saken så, att den sänkning som vi anser önskvärd måste vara statsfinansiellt underbyggd. Ett ledmotiv för oss är att man, så trassligt som det handelspolitiska läget nu är, icke kan underlåta någonting för att stärka näringslivets konkurrenskraft. Detta är huvudskälet nummer ett; huvudskälet nummer två, som jag inte behöver diskutera närmare med herr Ohlin, efter-

Den ekonomiska politiken m. m.

som vi är överens på den punkten, är att likställighet bör åstadkommas vid beskattningen mellan bolagen och de ekonomiska föreningarna. En liten verkstadsägare eller köpman som råkar driva sin rörelse i bolagsform bör inte fördenskull behöva betala 20 procent högre skatt än den kooperativa butiken mitt emot.

Tiden rinner i väg, men jag hoppas att i inlägget efter herr Strängs anförande kunna ta upp ytterligare en del av de synpunkter som herr Ohlin berörde. Jag skulle emellertid vilja sluta med att framhålla följande.

Jag håller med herr Ohlin om, att det finns vissa väsentliga gemensamma linjer mellan oss i oppositionen och mellan folkpartiet och högerpartiet. Jag tycker emellertid att herr Ohlin har en egendomlig metodik för att främja de samförståndslinjer som herr Ohlin vill sätta upp som det gemensamma huvudmålet. Herr Ohlin vill då och då företräda samförståndet par preference i svensk politik. Det är ett samförstånd där bokstäverna är stora från början till slut, ända från S till D. Det blir därför, herr talman, lätt ett argt samförstånd, som inte har så mycket »av skönheten och behaget som en ren och himmelsk urbild ger».

Jag har ibland frågat mig, vad som kan vara den psykologiska förklaringen härtill. Herr Ohlins stora ambition är enligt vad han många gånger har framhållit för oss att åstadkomma en samling i mitten. Jag godtar denna beskrivning men det är en utgångspunkt för politiken, som ständigt sätter folkpartiet i en förmanarposition gentemot oss andra. Samtidigt måste herr Ohlin vara medveten om att om folkpartiets huvudlinje är att åstadkomma en samling i mitten, så blir folkpartiets politik bara en funktion av socialdemokratiens och högerpartiets politik. Den, vars strävan går ut på att ligga i mitten, bestämmer nämligen inte själv var mitten skall ligga.

Herr OHLIN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det sakligaste innehållet i herr Hjalmarsons replik var hans uttalande, att regeringen i sin politik ständigt förskjuter framåt den tidpunkt när en skattesänkning kan genomföras. Det är alldeles riktigt, men den repliken träffar inte det jag sade. Vad jag hänvisade till var nämligen vad högern hade lovat hösten 1958, och sedan den tidpunkten har högerpartiet inte kommit med några andra förslag än dem vi nu diskuterar. De förslagen kan ju inte innebära, att man har täckning för detta löfte om betydande allmänna skattesänkningar 1960 och dessutom den stora sänkningen av företagsbeskattningen den 1 januari 1961 m. m. Vi får nog konstatera, att man här har ställt i utsikt betydligt mer än vad man kan åstadkomma.

Herr Hjalmarson tyckte att jag nu uppträdde såsom stöd åt regeringen. Det var precis samma sak som herr Hjalmarson sade på våren 1956, när vi sist diskuterade meningsskiljaktigheter. Det innebär ett försök att tala om någonting annat, ty ingen annan ledamot av kammaren svävar väl i tvivelsmål om att jag har mycket hårt kritiserat regeringens politik. Att jag påvisar vissa brister även hos högerns politik kan inte innebära något försvar för eller stöd åt regeringen.

Det är en obegriplig föreställning, att oppositionspartierna inte skulle få belysa varandras förslag utan att den som gör det kallas biträdande finansminister eller säges hjälpa regeringen. Jag tolkar sådana klyschor så, att herr Hjalmarson inte har så många argument att komma med.

Jag skulle vilja uttrycka den förhoppningen, att högern, med vilken vi många gånger har haft ett gott samarbete, vänjer sig vid att någon gång — med bevarande av herr Hjalmarsons normalt mycket goda och friska humör — även åhöra en kritisk belysning av sina egna förslag, inte bara av herr

Den ekonomiska politiken m. m.

Sträng och herr Hedlund, vilka herr Hjalmarson i sådana fall bemöter med gott humör, utan någon gång även t. ex. av mig.

Herr Hjalmarson gjorde inte något försök att underbygga sitt resonemang, att den omständigheten, att vi har en annan uppfattning än högern, skulle innebära att vi inte har någon egen linje. Här har vi år efter år — ofta tillsammans med högern — presenterat riktlinjer för näringspolitiska program, som såvitt jag kan se bygger på en liberal, icke socialistisk inställning. Inte kan högern komma bort från det därför att vi nu belyser t. ex. innebörden av högens förslag om borttagande av första barnbidraget. Måste man inte i en sådan här debatt låta detta vara detta och försöka acceptera en kritisk debatt någon gång även inom oppositionen?

Herr Hjalmarson tror nu att detta är skadligt; jag tror att det i längden gagnar oppositionen. Jag tror att oppositionen får mer förtroende hos det svenska folket, om den inte drar sig för en debatt som denna. Vi har olika åsikter på den punkten, men var och en får handla efter sin övertygelse.

Till sist sade herr Hjalmarson, att jag framför samma kritik mot högern som regeringen gör. Ja, jag vet inte det. Enligt vad jag har hört refereras av herr Strängs anförande i första kammaren i dag vågar jag säga, att det inte fanns en tillstymmelse till likhet mellan herr Strängs anförande och mitt. Men även om det skulle ha varit så, att herr Sträng på någon punkt uttalade samma kritik mot högern som jag gjorde, får jag väl hänvisa till den gamla satsen, att vem som än påstår att två gånger två är fyra och inte fem, så är det riktigt i alla fall.

Herr HJALMARSON (h) kort genmäle:

Herr talman! När vi går ut i en valrörelse gör vi det på grundval av det

program, som vi har kämpat för under de närmast föregående riksdagarna. Det var vad högerpartiet gjorde i 1958 års bägge valrörelser, och jag förmodar att även folkpartiet gjorde på samma sätt, även om en och annan kanske hade svårt att få riktigt klart för sig vad programmet var. Vi tänker fortsätta efter den linjen. Den utgångspunkt man har när man presenterar ett förslag, som man säger sig vilja genomföra, är, att om man får tillräckligt stöd hos väljarna skall man också realisera programmet. Om vi vid valet hade fått majoritet bland väljarna för våra förslag, skulle vi också ha sett till att de blivit genomförda i praktiken, men jag medger gärna, herr Ohlin, att vi på hösten 1958 inte kunde förutspå, att den statsfinansiella krisen hade gått så djupt som den att döma av herr Strängs vårsiffror nu har gjort — den reservationen vill jag självfallet göra.

Om jag nu skall knyta an till herr Ohlin slutord, vill jag bara säga, att herr Ohlin alltid kan påräkna ett gott humör inom högerpartiet, och vi tycker självfallet att det skall bli angenämt att få fortsätta de här debatterna oss emellan i framtiden.

Jag gjorde ett litet försök för mig själv att koncentrera mig på vad det är som skiljer folkpartiet och oss. Vi vill ha balans i driftbudgeten redan i år; ni tycker att man skall vänta med att få balans i driftbudgeten till nästa år. Då vill vi också ha balans. Nästa år blir vi alltså överens i denna punkt om herr Ohlin fortfarande håller fast vid sin föresats.

Vad stort skall ske skall emellertid, så vitt jag förstår, ske i höst; det är då, om jag inte har missuppfattat situationen, som herr Ohlin har tänkt sig att folkpartiets handlingslinje skall presenteras. Vi får väl vänta till dess att höstdimmorna lättar, men jag lovar att det från vår sida skall bli en väntan i det goda humörets och de ljusa förhoppningarnas tecken.

Den ekonomiska politiken m. m.

Herr Ohlin talade om att man i politiken delar ut ibland apelsinklyftor och ibland citronklyftor. Jag är självfallet nyfiken på hurudan fördelningen kommer att bli i folkpartiets cocktail i höst. Om herr Ohlin har möjlighet att på något sätt lyfta på slöjan och låta oss få kasta en närmare blick på receptet för den nya blandningen, tror jag att många av oss skulle vara glada. Vi har nämligen ibland den känslan, att Bertil Ohlin på ett förtjusande trevligt sätt här anställer ett slags seminarieförhör med riksdagsledamöterna, men han har en egendomlig benägenhet att låta bli att tala om, vad han själv egentligen vill.

Herr OHLIN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Får jag beträffande fördelningen av apelsin- och citronklyftorna bara säga en sak som jag kanske hinner tala om för herr Hjalmarson även på denna korta stund, nämligen att vi i folkpartiet vill försöka ordna det så, att apelsinklyftorna blir någorlunda rättvist fördelade. Det tror jag att högern också gärna vill. Men vi vill dessutom att man, i den mån det blir nödvändigt att dela ut även mindre välsmakande frukter, inte till övervägande del skall ge dem åt barnfamiljerna. Även i detta fall bör man eftersträva en mera rättvis fördelning.

Herr HEDLUND (cp):

Herr talman! Jag skall glädja kammaren med att jag inte kommer att hålla något längre anförande. Dels kan väl läget i viss mån betraktas som interimistiskt med hänsyn till finansministerns antydningar i propositionen att han kan komma med nya skatteförslag i höst, och dels har jag råkat ut för en liten värförkylning, som gör det lämpligt att jag fattar mig kort.

Först några ord till herr Ohlin. Han hoppades att vi inte skulle ta illa upp, att han ägnade så ringa uppmärksamhet åt centerpartiet. Nej, herr Ohlin, 5 — *Andra kammarens protokoll 1959. Nr 22*

vi är aldrig missbelåtna med att någon avstår från att kritisera oss. När t. ex. socialdemokraterna underlåter att göra det, så är det inte vi som blir missbelåtna, utan det är herr Ohlin och andra i folkpartiet.

Det har sagts, att vissa tecken tyder på att de dämpade konjunkturerna kan komma att vända snart. Ingen vet emellertid hurudant läget blir i höst och vi får därför akta oss för att dra för vittgående slutsatser av profetiorerna om att vi nu har ett emotse bättre tider. Men vi har givetvis under alla förhållanden anledning att försöka stärka näringslivets ställning. Vad som då i första hand kommer i fråga är krediter på hyggliga villkor. Kortvariga lån är det ingen svårighet att få men det är åtskilligt besvärligare för näringslivet att erhålla lån på längre sikt. Där är det många som konkurrerar. Staten vill t. ex. låna för att bygga kraftverk, vägar och bostäder. Hur viktigt bostadsbyggandet än kan anses vara är det emellertid ändå fråga om huruvida inte den sammanlagda bostadsproduktionen bör krympas något till förmån för investeringar i näringslivet.

Småföretagsamheten har i dag som alltid besvärligt att få lån. Helt nyligen har emellertid presenterats ett utredningsförslag rörande möjligheterna att från den långa lånemarknaden ordna lån till småföretagare. Eftersom vi på vårt håll har drivit på för att få denna utredning till stånd vill jag uttala min tillfredsställelse med att vi nu har fått fram förslaget.

Från höger- och folkpartihåll har ofta framhållits, att åtgärderna mot inflationen haft en felaktig inriktning under 1950-talet och tidigare. De skulle i stället ha riktats litet mera mot konsumtionen, har det sagts. Det låter sig sägas, men vilka konkreta förslag har herrarna där kommit med, och vilka åtgärder skulle ni vilja vidta?

På vårt håll ser vi dagens situation så, att en sänkning av räntan snarast

Den ekonomiska politiken m. m.

möjligt bör företagas. Inte ens under överkonjunkturens dagar hade vi en så hög ränta som vi har i dag. Från företagarrhåll, och särskilt då från den mindre företagsamheten, har man sagt att det är obegripligt, att vi håller fast vid en räntesats av den storleken.

Låt mig sedan säga några ord om budgetsituationen. Finansministern har räknat fram ett budgetunderskott på ungefär 700 miljoner kronor och signalerar, att det kan komma att öka ganska väsentligt under budgetåret. Frågan är vad man då skall göra. Alla säger att vi skall spara. Det har både herr Hjalmarson och herr Ohlin sagt, och det säger också vi i centerpartiet. Men med undantag för högern har man inte lagt fram några förslag av den storleken, att de förslår att täcka gapet mellan utgifter och inkomster.

Folkpartiet har kommit med ett kombinerat förslag till nya pålagor och besparingar. Det har högern också gjort; jag återkommer strax till den saken. Summan av folkpartiets samlade pålagor och besparingar uppgår till 269 miljoner kronor, och av detta belopp är $40 + 25 + 33 = 98$ miljoner nya skatter och pålagor. Man återfinner där bl. a. en minskning av kommunernas bidrag, och detta tvingar helt naturligt kommunerna att höja sina skatter. Vidare föreslår man en ökning av folkpensionsavgifterna samt borttagande av vissa avdrag vid beskattningen. Kvar står sålunda 171 miljoner kronor. Folkpartiet och centerpartiet är i långa stycken överens om dessa besparingar, och folkpartiet är ensamt om bara 48 miljoner.

Vad högerpartiet beträffar redovisar detta, som herr Ohlin nämnde, ett väsentligt högre belopp, nämligen 750 miljoner kronor, varav dock hälften hänför sig till slopande av det första barnbidraget. Om vad det innebär, att man tar bort det första barnbidraget, har talats så mycket, att det inte är någon anledning att återkomma till det

nu. Det räcker att framhålla, att barnbidragets syfte var ju — till väsentlig del i varje fall — att ersätta ett upphörande skatteavdrag, och ett borttagande här betyder för alla de människor det gäller, herr Hjalmarson, det samma som höjd skatt. Vi i centerpartiet vill inte vara med om den saken.

Högern har även gått in för en del förslag, som i själva verket innebär en övervältring på kommunerna — det rör sig om 100 miljoner kronor — med påföljd naturligtvis att kommunalskatten och landstingsskatten får höjas. Om skatten finns på den ena eller på den andra raden av skattsedeln har väl inte så stor betydelse för slutsumman. Så jag kan inte förstå att det är någon fördel med denna överflyttning.

Det är, som herr Ohlin nämnde, rätt blygsamma belopp som blir kvar — alltså i sammanhanget blygsamma men i och för sig rätt stora belopp — när man har räknat bort barnbidraget och när man har räknat bort det belopp som man vill övervältra på kommunerna.

Vi har inte från centerpartiet heller något gigantiskt förslag i detta sammanhang. Vi har tänkt oss besparingar på bostäderna med 64 miljoner kronor, på sjukförsäkringen med 44 miljoner kronor och på försvaret med 40 miljoner kronor. Vidare menar vi med vår inställning i räntefrågan, att statens ränteutgifter skulle kunna väsentligen minskas. Vår inställning till tilläggs-pensionsförsäkringen skulle också innebära en förbättrad budgetsituation. Vi har räknat fram att om vårt alternativ hade genomförts, skulle detta ha förbättrat budgetläget med sammanlagt cirka 300 miljoner kronor. Bristen skulle alltså ha varit 400 miljoner i stället för herr Strängs 700 miljoner. Vi tror inte att det är orealistiskt, i varje fall inte ännu så länge, att räkna med en upplåning av ett belopp av den storleksordningen, alltså 400 miljoner kro-

Den ekonomiska politiken m. m.

nor. I ett annat konjunkturläge kan situationen naturligtvis vara förändrad och behöva bedömas på ett annat sätt.

Emellertid är vi på det klara med att vi inte kan fortsätta med en finanspolitik, som innebär att vi år efter år drar på oss nya utgifter, med påföljd att skatterna vart eller vartannat år får höjas. Detta är ju vad vi gjort hittills. I stort sett har vi varit överens om utgifterna. Vi måste väl då också vara överens om — och det hoppas jag att vi är — att nu får det vara slut med den politiken.

Vi beklagar emellertid från vårt håll, att man inte inom regeringspartiet har visat förståelse för de besparingsprojekt vi fört fram beträffande bostäder, sjukförsäkring och försvar, och vi beklagar också och framför allt, att inte det socialdemokratiska partiet velat ta ett krafttag när det gäller ränteläget och försökt åstadkomma en räntesänkning med de besparingar i budgeten som det hade kommit att föra med sig, dels i fråga om statsskuldens förräntning och dels i fråga om bostadssubventionerna.

Vi vill alltså från centerpartiet ha stopp för nya utgifter, och vi vill att man sorgfälligt går igenom de redan beslutade utgifterna. Vi räknar faktiskt med att 1958 års nu arbetande besparingsutredning verkligen skall komma fram med några realiserbara förslag till hösten, så att budgetunderskottet för det påföljande året kan nedbringas högst väsentligt.

Jag finner att folkpartiets inställning här i dag är tillfredsställande. Förut tyckte vi nog att folkpartiet, när vi inom centerpartiet ville bringa klarhet i problemställningarna, hade svårt att förstå angelägenheten ur demokratisk synpunkt av att bringa klarhet i situationen och försöka göra begripligt och föreståeligt för den stora allmänheten, var de olika partierna befinner sig. Samförstånd är en mycket viktig sak inom politiken, men jag tror det är

ännu viktigare att ge det svenska folket ett klart underlag för bedömningen av vad de olika politiska partierna vill. Det får inte vara så — för att använda herr Ohlins bild i fråga om apelsin- och citronklyftor — att man ger somliga en citron och försöker forma om den, så att den skall se ut som en apelsin. För att tala mera konkret: högern vill dra in barnbidraget för det äldsta barnet i varje familj. Det må vara högers ensak, men jag har svårt att smälta — det vill jag säga till herr Hjalmarson och alla andra i högerpartiet — om ni här i kammaren försöker säga att det skulle vara till fördel för barnfamiljerna att mista detta barnbidrag. Det är inte en riktig upplysning om man försöker göra gällande något sådant.

Med dessa ord har jag velat säga, att vi från vårt håll kommer att betrakta varje fråga från vad vi anser vara sakliga synpunkter. Vi kommer naturligtvis inte att försöka fördjupa motsättningarna utan tvärtom, men inte heller att dölja de variationer och de större skillnader som kan finnas mellan oss i olika hänseenden.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet STRÄNG:

Herr talman! När jag avlyssnade denna animerade debatt mellan oppositionsledarna, herrar Hjalmarson och Ohlin, fick jag en association till en gammal revy med Åke Söderblom i förgrunden: »Är det här ett privat slagsmål, eller får man vara med?» Jag utgår från att jag får vara med. Jag skulle följaktligen ha en del att säga.

Men, herr talman, jag skall först fullgöra en mycket seriös och formell skyldighet mot herr Hjalmarson. Herr Hjalmarson har i en interpellation i denna kammare frågat om jag vill lämna en redogörelse för det alternativa budgetförslag, gällande år 1959/60, som hade utarbetats inom finansdepartementet.

Den ekonomiska politiken m. m.

Jag överlämnade i går detta mycket utförliga och innehållsrika svar till herr Hjalmarson och kan därför koncentrera mig till att bara läsa upp de sista fyra raderna: »Jag anser mig därför sakna anledning att lämna någon redogörelse för det av herr Hjalmarson åsyftade budgetalternativet, lika litet som för andra överväganden som ägt rum i förarbetet till det sedermera av regeringen framlagda riksstatsförslaget.»

Därmed anser jag mig ha besvarat interpellationen.

Innan jag försöker replikera herrarna skulle jag, även om jag är väl medveten om hur irriterande det är framför allt för herr Ohlin att lyssna till det, ändå vilja såsom en bakgrund till regeringsförslaget om den ekonomiska politiken, sådant som det presenteras i kompletteringspropositionen, uppehålla mig vid några väsentliga ekonomiska data. På den punkten är ju både herr Ohlin, herr Hedlund och regeringen överens om att man alltid får se finanspolitiken och budgetpolitiken i sitt konjunkturpolitiska sammanhang. Till min glädje märkte jag under den föregående debatten, att även herr Hjalmarson nu står med ett ben eller i varje fall en liten tå inne i samma argumentation, och det är ett framsteg. Har vi tålmod, kanske vi så småningom blir relativt eniga om de bedömningar som jag menar skall ligga i bakgrunden.

Nu ber jag om ursäkt, herr Ohlin, om jag framstår som en sådan här »nöjd» finansminister, när jag refererar en del ekonomiska data. Det är i så fall inte mitt fel. Jag är alldeles oskyldig i dessa avseenden, ty dessa data har framställts av de ekonomiska experterna i den redovisning som finns i både nationella och internationella sammanhang. Jag skulle vilja bedöma själva konjunkturutvecklingen, tendensen i världen så, att det förslag vi presenterade riksdagen den 11 januari inte behöver revideras, i varje fall inte nedåt. Kanske man

i dag kan säga att konjunkturuppgången präglas av en något mera pålitlig tendens än den osäkerhet som jag tillät mig säga präglade läget vid årsskiftet. Men det finns ett alldeles speciellt karakteristiskt inslag i den konjunkturutveckling vi nu avläser, som jag tycker man bör ha i blickpunkten.

Trots att man t.ex. i Förenta staterna nu i produktionskapacitet har överträffat den högsta siffra man hade under senaste högkonjunkturen, har man ändå en kvarstående arbetslöshet av ungefär 3,5 miljoner arbetare. Man har tydligen så snabbt utvecklat rationaliseringen att man inte har varit tillräckligt djärv att ta konsekvenserna därav utan fortfarande har en outnyttjad arbetarreserv av ganska stora mått. När man bedömer konjunkturutvecklingen framöver skall man ha klart för sig, att även om produktionssiffrorna t. o. m. överträffar senare höga tal under 1950-talet, så karakteriseras ändå denna utveckling av en risk för en kvardröjande, kanske partiell och lokaliserad, men ändå icke oväsentlig arbetslöshet. Det ställer naturligtvis alldeles speciella problem. Det ger bl. a. oss anledning att säga oss, att så länge arbetslösheten är kvar, har man ju där en moderator på den inflationsutveckling och den inflationsfara som man i andra sammanhang kan tala om, när varje man är utnyttjad och det är ett allmänt slagsmål — vi har ju haft sådana — om arbetskraften.

Den europeiska ekonomin är onekligen också på uppgång. England, som under fyra års tid har legat på en helt oförändrad produktionsnivå, har ju under 1959 i varje fall förhoppningar om att kunna öka resurserna med några procent. I våra skandinaviska broderländer är utvecklingen också framför allt på investeringssidan påtagligt uppåtgående.

Ett slutomdöme om den internationella utvecklingen blir följaktligen, att vi nu torde ha ett något mera stabilise-

Den ekonomiska politiken m. m.

rat underlag för en relativt optimistisk uppfattning om konjunkturen än vi hade vid årsskiftet.

Vår egen ekonomi visar en likartad bild. Vi hade under 1958 ett i fråga om produktionsstegringen svagt år. Vi redovisade i efterhand endast 0,5 procents ökning, vilket ju är lågt med hänsyn till vad vi varit vana vid under efterkrigstiden. Vi har under ett par år i början av 1950-talet haft en ungefär likartad produktionsutveckling. Vi räknar nu försiktigtvis med att vi skall orka med 2,5 procent för 1959. Klarar vi det och kanske litet till, kan ju 1959 bli ett ganska normalt produktionsökningsår i vårt lands ekonomiska historia.

Vad som framför allt är intressant är att se att investeringssidan är den mest progressiva faktorn i denna ekonomi. Det gäller inte enbart de offentliga investeringarna, de statliga och kommunala, utan såväl under 1958 som under 1959 visar den privata industrisektorn en glädjande kraftig investeringsökning. Den är delvis styrd, det är jag den förste att erkänna, genom medgivanden från statsmakternas sida, genom förmånliga bestämmelser om avsättning till investeringsfonder och vissa andra ting. Men den privata företagsamheten skulle inte investera i en omfattning som är större än vad som är normalt för efterkrigstiden, om man ej hade en optimistisk tro på framtiden och vägrade att acceptera alla de katastrofteorier om utvecklingen som man från politiskt håll så gärna bär på läpparna.

Vi har sedan ett år tillbaka haft en absolut stabil konsumentprisnivå, och under de allra sista månaderna hade vi möjlighet att avläsa hur t. o. m. konsumentpriset hade gått ned med ungefär en halv enhet. Det ger i varje fall mig anledning tro, att för de närmaste månaderna framöver har vi de bästa förutsättningar för att fortsättningsvis få en fast och stabil prisnivå. Jag konstaterar därtill också att vi för det innevarande året har en lugn och balanserad löne-

rörelse bakom oss, varför det inte heller från lönesidan torde finnas någon egentlig anledning att räkna med en prisuppdrivande effekt.

Låt mig sedan säga något om utrikeshandeln och valutareserven, som var föremål för meningsutbyten framför allt mellan herr Regnéll och utskottets talesmän före partiledarnas inlägg. Vi har många gånger tidigare talat om den dualism som skulle föreligga mellan valutareservens utveckling och vår utrikeshandels utveckling. Jag har vid tidigare tillfällen gjort reservationer för den statistiska riktigheten i dessa uppgifter. Det har alltid för mig framstått som rätt underligt att man ute i Europa skulle vara benägen att inneståående i vårt land ha fordringar, vilka stiger år efter år, detta alldeles oberoende av hur de ekonomiska förhållandena är i omvärlden, där sannerligen under denna utvecklingstid åtskilliga av våra handelspartners varit i det läget att de inte i onödan har hållit konton i andra länder.

Själva exportutvecklingen har under det första kvartalet innevarande år i jämförelse med för ett år sedan varit enbart glädjande. Vi har naturligt en dålig exportperiod under det första kalenderhalvåret och en bättre under det andra, men den förlust som vi värde- och prismässigt gör på exporten normalt har varit väsentligt mindre under första kvartalet i år. Det valuta-utflöde som vi alltid har att räkna med under årets första fyra månader har också varit betydligt mera modererat innevarande år. Vi har, om jag skall vara riktigt noggrann, förlorat en miljon av den nominella valutareserven från den sista december till den sista april. Vi har inte haft en så i absolut mening hygglig valutareserv tidigare som den vi har i dag. Därför ser jag inga påtagliga tecken på oro från denna i övrigt mycket ömtåliga sektor, en sektor som kan vara något av en varnings-

Den ekonomiska politiken m. m.

signal när det gäller för statsmakterna att sköta samhällsekonomin.

Arbetslöshetssiffran har gått ned och ligger nu mellan 12 000 och 13 000 under fjolårets vid motsvarande tidpunkt. Men den siffran bör ses i samband med att arbetsmarknadsmyndigheterna i år har ungefär lika många tusen mer sysselsatta i beredskapsarbeten och i yrkesutbildning än de hade för något år sedan, varför man bara med utgångspunkt från arbetslöshetsstatistiken knappast kan tala om någon påtaglig förbättring i år i förhållande till fjolåret.

Arbetsmarknadsstyrelsen har tillåtit sig att göra upp prognoser — de är säkerligen så väl underbyggda som de kan vara — mot bakgrunden av att i höst en stor årgång ungdomar går ut och anmäler sig på arbetsmarknaden, ett perspektiv som vi får räkna med i varje fall för de närmaste fem, sex åren. Dessa prognoser ger vid handen att trycket på arbetslöshetspolitiken och kraven på pengar för uppehållet av sysselsättningen förmodligen inte kommer att i någon nämnvärd utsträckning under den kommande vintern skilja sig ifrån förhållandena under den nu tilländalupna.

Under dessa förhållanden har regeringen kompletterat, vågar jag säga, den tidigare omtalade selektiva sysselsättningspolitiken med vissa ingripanden av mer generell karaktär. Dessa har i första hand satts in till båtnad för den produktiva sidan, för investeringar och för näringslivet över huvud taget. Jag erinrar om riksdagsbeslutet att skjuta på den skärpning av lagervärderingsbestämmelserna som 1955 års företagsbeskattningsregler innebar. Jag erinrar om att vi litet senare i dag med all sannolikhet kommer att slopa den skärpta bolagsskatten. Jag erinrar om de uppmjukningar och kompletteringar av investeringsfonderna — de skatteförmånsade investeringsfonderna — som riskdagen fattat beslut om i år. Kungl.

Maj:t har i dagens konselj fattat beslut att godkända fondavsättning till just sådana typiska långsiktiga, omfattande, valutaskapande investeringar som rör sig om något hundratal miljoner kronor.

Detta ger anledning till omdömet att vi för närvarande är i god ekonomisk balans, kanske en bättre än tidigare under efterkrigstiden. Jag vågar väl också säga att den förda politiken, som ju kritiserats för att ha varit för expansiv, i stället varit avvägd så att den har stabiliserat och stött en konjunktur, som i annat fall skulle fört med sig hårdare depressiva verkningar. Vi tillhör ju de länder som kunnat, såsom jag hoppas, komma över den senaste nedgången i konjunkturen på ett lindrigare och bättre sätt än de flesta andra industriländer av vår struktur; jag kan därvidlag erinra om både Amerikas förenta stater och England och även vissa andra industrialiserade länder.

Det har denna vecka hållits ett expertmöte i Paris inom OEEC:s ekonomiska utredningsavdelningar. Mötet har vid en överblick över den ekonomiska situationen i världen i dagens läge konstaterat, att även om mycket talar för att vi nu bevittnar en klar vändning i konjunkturen, en uppgång alltså, är denna ändå inte särskilt markerad. Med bl. a. den kvardröjande arbetslösheten som motiv uttalar expertkonferensen, att fjolårets rekommendationer om en expansiv politik från staternas sida tills vidare alltför har sin giltighet.

Det har talats om nationalekonomiska professorer här i dag och en av dem refererade en av sina kolleger med orden, att om en nationalekonomisk professor ogillar regeringens politik i alla andra avseenden, bör regeringen inte gå och hålla honom som någon slags flagga framför sig, om han till äventyrs på någon punkt gillar regeringens politik. Jag vet inte om det var Montgomerys uttalande, publicerat i gårdags-tidningarna, som herr Ohlin åsyftade och vari denne gamle hederlige man

Den ekonomiska politiken m. m.

och nationalekonomiske professor konstaterade, att i detta läge vore det nog lämpligast att fundera på en allmän omställningsskatt.

Men det finns faktiskt en annan nationalekonomisk professor — jag skall inte nämna honom vid namn — som vid ett tillfälle tillät sig säga: »Vi har i dag en sådan fin balans i det allmänna ekonomiska läget, att det finns anledning påstå, att den budgetpolitik vi fört är den absolut riktiga och att budgeten är den absolut rätta budgeten.» Det låter fasligt skrytsamt när finansministern står och refererar detta, och jag tror nog också att det låg något av överdriven artighet i omdömet. Men det finns i alla fall experter som gör gällande att hitintills har den förda politiken strängt taget inte förtjänat den kritiska granskning, som framför allt herr Ohlin med sådan förkärlek presterar från talarstolen i denna kammare.

Om jag således tillåter mig konstatera att budgeten hittills med en underbalansering på driftsidan med ungefär 450 miljoner och en upplåning på 1 800 miljoner inte i detta läge har varit inflationsstörande utan i stället konjunkturstabiliserande, är jag övertygad om att jag har de flesta av kammarens ledamöter med mig.

Läget för det budgetår som riksdagen nu har att ta ställning till är emellertid något annorlunda. Vi kommer nästa budgetår inte undan med en underbalansering på 450 miljoner på driftsidan. Jag har redovisat en siffra på 735 miljoner kronor, vill jag minnas, om jag exkluderar omföringarna mellan budgeten och fonden för kommunalskattemedel. Medräknar jag de senare kommer jag till ett 150 miljoner kronor större underskott och det är ju bokföringsmässigt den riktiga siffran att redovisa.

Jag har också i den proposition, som ligger på kammarens bord, konstaterat att det för med sig en upplåning, som torde hålla sig vid omkring 3 miljarder

för nästkommande budgetår. Om jag säger, att vi har att emotse en underbalansering på driftsidan på i runt tal 1 miljard och en upplåning på 3 miljarder, så tror jag det är riktigt för nästa budgetår, och året därefter innebär ingen ljusning utan synes — så långt det nu står i mänsklig förmåga att läsa i framtiden — ge ytterligare accentuering åt detta underskott. Om man kan tolerera en upplåning på 1 miljard 800 miljoner kronor i dagens konjunkturläge, kan man då tolerera en upplåning på 3 miljarder i ett konjunkturläge som, trots de reservationer jag gjort, kan bedömas så att konjunkturen går mot en uppstramning? Jag har för min del kommit fram till att riskerna är för stora och har från den utgångspunkten också tillåtit mig säga, att under sådana förhållanden måste man helt enkelt se till att budgetens inkomstsida förstärks.

Här är vi då inne på den politiskt kontroversiella debatten. Herr Hjalmarson, som är den mest ambitiöse av oss när det gäller att spara — kanske därför att han utifrån sina utgångspunkter är, jag skall vara hygglig och säga mera tolerant mot alla de olyckor som skulle hända, därest hans besparingsprogram genomfördes — har kommit fram till såsom en politisk målsättning, att man bör spara sig till balans på driftsidan och bringa ned upplåningen till någonting på 1 miljard 800 miljoner. Eftersom dessa siffror inte rymmer några säkerhetsmarginaler för lönehöjningar till statstjänarna efter den 1 januari 1960, inga säkerhetsmarginaler för eventuellt indextillägg till folkpensionärerna, inga säkerhetsmarginaler för eventuella tilläggsstater — och de håller sig erfarenhetsmässigt inte under 300 miljoner — och inga säkerhetsmarginaler för ytterligare arbetslöshetspengar — jag ber få erinra om att för nästa år har reserverats 400 miljoner för sysselsättningspolitiken mot i runt tal 600 miljoner under innevarande budgetår —, inga säkerhetsmarginaler

Den ekonomiska politiken m. m.

för tilläggsstater för bostadsbyggandet — sådana tilläggsstater blir, enligt vad det sagts mig, ofrånkomliga — så är det klart att även herr Hjalmarsons ambitiösa program ändå kommer att sluta på en upplåning på ett par miljarder.

Det är alltså högerpartiets rent samhällsekonomiska bedömning: vi skall spara oss till balans på driftsidan och vi skall hålla oss till en upplåning som ligger vid ett par miljarder.

Folkpartiet har ju inte kunnat sträcka sig så långt i fråga om ambitionen att spara sig till en balans. Jag respekterar herr Ohlins skäl härför på praktiskt taget alla de punkter, där han inte velat dela herr Hjalmarsons uppfattning, ty där är han i samma fälla som jag. Bakom ligger naturligtvis en tanke på större tolerans gentemot upplåningen.

För nästa år har herr Ohlin officiellt presenterat ett förslag till besparingar på driftbudgeten på i runt tal 230 miljoner och på kapitalbudgeten cirka 25 miljoner. När vi satt dessa siffror under kritisk granskning i finansdepartementet har vi tvingats reducera besparingen på driftsidan till 114 miljoner, medan däremot besparingen på 24 miljoner på kapitalsidan väl i stort sett står sig. Men en besparing på mellan 150 och 200 miljoner betyder ju ingenting i egentlig mening för att sanera budgeten. Jag måste då i stället tolerera en upplåning av stor omfattning. Olika uppfattningar kan råda om vilken upplåning som går att tolerera.

För tiden efter nästa budgetår kommer folkpartiet med en, som jag menar, halsbrytande argumentering. Vi kan räkna med ett högre skatteunderlag är slutsatsen. Konsekvenserna av det utbyggda skatteunderlag som skulle innebära att vi automatiskt finge statsbudgeten rimligt finansierad, betyder ju i varje fall en 60-procentig Koreainflation, och så illa vill jag inte tro att det skall gå. Helt orealistiskt är det vidare, mot bakgrunden av de stora automatiska

utgiftsökningar vi faktiskt bundit oss för, när folkpartiet tror sig om att efter nästa budgetår kunna hålla utgifterna exakt så, att de stämmer överens med den inkomstförstärkning vi räknat med på premisserna av en treprocentig inkomstförstärkning hos de svenska skattebetalarna.

Från centerpartiets sida har man i sina budgetförslag redovisat besparingar på 290 miljoner kronor på driftsidan. Om vi granskar detta ordentligt, så kanske man kan reducera siffran till 275 miljoner kronor. På kapitalbudgeten är besparingen plus minus noll. Några extra upplåningskonsekvenser får inte centerpartiets förslag. Men eftersom centerpartiets besparingsförslag utgår ifrån, att man tillgodoräknar sig 50 miljoner kronor genom att räntan skall ligga en halv procent lägre än i dag, är det ju här fråga om ett liknande önsketänkande som det, vilket ligger bakom förslaget att spara 40 miljoner av försvarskostnaderna. Jag har inte kunnat finna, att centerpartiet har någon som helst möjlighet att få ut något av denna besparing. Väl medvetet här om har ju centerpartiet också annonserat, att det kanske bara är fråga om en glädje för dagen och att man kan bli tvungen att ta det på tilläggsstat, om det visar sig att det inte håller.

Ja, så ungefär är utspelet. Regeringen har presenterat och förklarat budgetläget och har inte tvekat att säga att vi icke vill driva den — jag kanske kan säga — reaktionära politik som det skulle innebära att spara sig till balans. En bastant majoritet av svenska riksdagen ställer sig nämligen bakom regeringens utgiftsförslag. Om man undantar bostadsbyggandet och jag vill minnas sjukförsäkringen, där dock nyanterna mellan oppositionspartierna har varit påtagliga, har vid voteringar under denna sista vecka kunnat mobiliseras högst tillfredsställande majoritet bakom regeringens förslag på alla de avgörande punkterna, det må vara

Den ekonomiska politiken m. m.

barnbidrag, skatteersättning till kommunerna, skolpolitiken, vatten och avlopp samt en hel del andra viktiga frågor. Regeringen har således kunnat inregistrera den framgången, att en bastant majoritet av riksdagens ledamöter har tyckt likadant som regeringen. Under sådana förhållanden har regeringen tillåtit sig säga ifrån i kompletteringspropositionen, att man får ta konsekvenserna av detta. Därför är perspektivet i dag med de siffror jag har anfört och med den konjunkturbedömning som jag också redogjort för, att regeringen inte har kunnat se någon annan möjlighet än att det måste bli en inkomstförstärkning till statskassan.

Herr Hjalmarson ogillar detta på det bestämdaste och säger, att vi skall spara oss till balans. Herr Ohlin har i sin motion, jag vill minnas på fem olika ställen, talat om att någon omsättningsskatt vill han under inga omständigheter vara med om. Han har inte angivit någon annan skatt, som för honom skulle vara mer acceptabel, om man bortser från höjningen av pensionsavgifterna och den skattehöjning som är en följd av att man slopar schablonbidragen eller den kommunalskattehöjning som är en följd av att man drar in på statsbidragen till kommunerna. Det kallar emellertid inte herr Ohlin för skattehöjningar, så att rent dialektiskt har han täckning, när han säger, att han inte vill vara med om någon skattehöjning, men det är också bara dialektiskt. Man kan dra den slutsatsen att dels tror Ohlin på en annan konjunkturbild än vi tror på, dels tycks han vara betydligt mera tolerant inför upplåning än vad regeringen vågar vara. Den uppladdning, som en för stor statsupplåning innebär i ett läge med åtstramande konjunktur, tror jag blir så besvärande, att man har anledning att beteckna herr Ohlins linje på denna punkt såsom åtskilliga grader lättsinnigare än den linje regeringen här står bakom.

Herr Hedlund har ju inte alldeles stängt dörren för tanken på en inkomstförstärkning åt staten, om jag har fattat honom rätt. Men han har, såsom den försiktige man han är, sagt, att det ju är alldeles onödigt att just nu bestämma sig. Man kan väl lugna sig några månader till. Det är fråga om en tidsförskjutning på fyra månader. Om riksdagen i dag skulle bestämma sig för en skatteförstärkning på den indirekta vägen, kan den sättas in tidigast den 1 september. Om riksdagen bestämmer sig i höst, kan det bli vid årsskiftet. Jag håller med herr Hedlund om att i det föreliggande läget och med hänsyn till den politiska konstellationen och uppfattningarna i frågan är inte fyra månader helt avgörande för bedömningen av ett sådant här problem.

Herr Hjalmarson sade i sitt anförande, som ju innehöll det gamla välkända anatemat över skatterna att regeringen egentligen inte hade någon fantasi annat än då det gällde att presentera nya skatteförslag, detta till skillnad från de kloka karlar som man hade på regeringsplanet i Tyskland och England. Vad som närmast är aktuellt är vad som under den sista tiden skett i England där den konservative finansministern har framlagt en budget med rätt överraskande och påtagliga skattesänkingsförslag. Hans företrädare i ämbetet mr Butler gjorde precis likadant före det förra parlamentsvalet, och han hade sedan ett oerhört besvär med att förklara hur han hade missräknat sig på det engelska folkets goda omdöme. Det var ju den ädle springaren som förätit sig på havre, och det var allt möjligt ur det förnämliga bildspråk, som en verkligt stor politiker kan kosta på sig.

Nu skall man ha ett nytt parlamentsval i England. Jag har en rent kollegial känsla för mina olycksbröder överallt i världen, och jag hoppas att mr Heathcoat Amory inte behöver göra om den operation, som mr Butler måste göra

Den ekonomiska politiken m. m.

i samband med det förra parlamentsvalet. Men nog blir man litet betänksam när man läser vad som stod på Svenska Dagbladets handelssida — alltså inte på ledarplats — dagen efter genomförandet av denna skattesänkning. Det var 295 miljoner pund i skattesänkning, och det är ju inte litet. Samtidigt talar man om att det krävs en ökad statsupplåning på 541 miljoner pund. Ja, mina vänner, är det så enkelt att sänka skatten, skulle kanske t. o. m. en skröplig svensk finansminister kunna våga sig på det: att sänka skatten med vissa hundratal miljoner och samtidigt öka den statliga upplåningen med väsentligt flera hundratal miljoner. Det är en djärv politik, som den engelske finansministern för. Bevekelsegrunderna skall jag avstå från att ytterligare kommentera, men jag tycker nog att herr Hjalmarson bör tänka på detta, framför allt med hänsyn till att herr Hjalmarson är ännu mera rädd än jag för en stor statlig upplåning.

Det är klart att denna skattesänkning i England ur många synpunkter var välkommen. Man hade där ett ganska låst ekonomiskt läge och behövde en stimulans för bland annat konsumtionen och detta krafttag på skattesänkningens område betyder därför att den, som köper en bil i England för cirka 10 000 svenska kronor, bara behöver betala 5 000 kronor i omsättningsskatt — tidigare fick han betala 6 000. I Sverige får man betala 1 200. Den som köper en TV- eller radioapparat, en gram-mofonskiva eller något liknande, behöver nu bara betala 50 procent i inköps-skatt i stället för tidigare 60 procent. Husmödrarna betalade tidigare 30 procent när de köpte sin stekpanna eller kastrull eller annan hushållsmateriel, och de slipper nu undan med 25 procent. Även för järn- och metallvaror för hushållsbruk, mattor, möbler, kläder för mannen och hustrun har vissa smärre förändringar gjort i de mycket höga konsumtionsskatterna.

Jag säger detta för att herr Hjalmarson inte skall vara alltför entusiastisk över dessa skattesänkningar. Man kommer ju på något underligt sätt på mera fast mark om man läser allt om detta och inte bara läser vad man tycker är roligt att läsa.

Här har finansministern presenterat en halv budget, säger herr Hjalmarson. Sedan talar herr Hjalmarson om för oss allesammans, att denna ofullständiga redovisning och det förhållandet, att inte finansministern i dag talar om, vilka nya skatter han skall ha, beror ju på att den elaka Landsorganisationen bestämt på det sättet. Men, herr Hjalmarson, varför skall man behöva gnata på LO? Under våra senaste överläggningar har jag, herr Ohlin och herr Hedlund varit överens om att det nuvarande ekonomiska läget inte i och för sig ingav några farhågor för den upplåning, som vi räknar med fram till hösten. Herr Ohlin har varit kritisk därför att jag inte har presenterat ett av formella skäl betingat förslag om inkomstförstärkning, om jag nu anser att en sådan är nödvändig. Herr Hedlund har för sin del sagt — om jag fattade honom rätt — att man kan vänta till hösten utan att över huvud taget fästa sig vid om jag formellt borde ha sagt någonting konkret eller inte behövt säga någonting alls.

Herr Hjalmarson har ju en benägenhet att komma tillbaka till det grundlagsenliga när han bedömer samhälls-ekonomien. Han har blivit ensam i denna sin argumentering vid den prövning, som skett i konstitutionsutskottet, och jag förmenar att han har all anledning räkna med att bli ensam även i fortsättningen. Den största synden vore säkerligen att föra en ekonomisk politik med bortseende ifrån vad konjunkturläget kräver.

Sedan kommer herr Hjalmarson tillbaka till sitt tal om att »herr Sträng gick ju omkring och talade om totalbalansering, och hur ser det ut nu?»

Den ekonomiska politiken m. m.

Vi har ju så många gånger tvistat om detta, herr Hjalmarson.

Skulle herr Hjalmarson helt ha fått det som han velat, hade läget varit ännu värre än nu — det kan inte bestridas. I varje fall skulle, om nu synderna skall bedömas relativt mildt, budgetläget inte ha varit bättre än nu, därest herr Hjalmarson fått igenom alla sina skattesänkningar. Herr Hjalmarson bör därför vara mycket försiktig när det gäller att komma med kritik av detta slag.

Hela anatemat om statsbidragssjukan, subventionsgåvor, en överdimensionerad och byråkratisk förvaltning med alltför många tjänstemän drabbar för övrigt i allt väsentligt 80 eller kanske t. o. m. 83 procent, om jag minns rätt, av denna riksdags hedervärda ledamöter, vilka ju efter moget övervägande har varit med om regeringens förslag i dessa avseenden.

»Det skall föras en planmässig lagskattspolitik. Målet skall alltid vara sänkta skatter», sade herr Hjalmarson. Hans tonläge var visserligen mycket anständigt, men det på förhand skrivna anförande, som han här läste upp, var ganska laddat med perfiditeter. Han kan inte ens säga att regeringen »styr», utan han måste tala om att regeringen »styr till» för att riktigt markera hur illa regeringen sköter sig. Här möter man, såsom jag sade i första kammaren, det fullkomligt oförenliga i vår bedömning av hur den samhälleliga verksamheten och politiken bör skötas och hurudan målsättningen bör vara. Herr Hjalmarson vill skapa budgetbalans genom försämringar för barnfamiljer och sjuka människor, för hyresgäster och egnahemsbyggare och för kommunerna. Jag skall inte nu ta upp frågan om alla dessa övriga små anslag, som är rena skyltfönsterprutningar, lämpliga att använda i enklare valmötessammanhang men inte i en seriös riksdagsdebatt. Det som herr Hjalmarson kom med i den där sista andhämtningen, som han

gjorde när han genom kompletteringspropositionen fått reda på hur läget såg ut, var egentligen kronan på verket. Jag tänker t. ex. på förslaget om besparingar i fråga om reseanslagen. Sedan herr Hjalmarson suttit här i bänken och accepterat en löneuppgörelse för statstjänstemännen, vilken innebär höjda resetraktamenten, så vill han att verken skall få mindre pengar till resor. Är det meningen att statsverksamheten skall drivas effektivt eller skall man sitta hemma på kontoret och spela femkort eller hitta på någonting annat att fördriva tiden med? Jag tror inte att de privata företagare, som herr Hjalmarson kanske litet för ofta tar som förebilder då det gäller allt klokt och skickligt handlande i vårt land, är inställda på att följa en sådan linje. Tvärtom tillmäter de nog effektivitetssynpunkterna en alldeles avgörande betydelse. Här är det också just fråga om, huruvida statsförvaltningen skall kunna arbeta effektivt eller inte.

I den allra sista andhämtningen ville herr Hjalmarson göra det experimentet att medan regeringen gett verken tillåtelse att förbruka 150 miljoner kronor i reservationsanslag, skulle verken bara få förbruka 50 miljoner. Vilka verk skulle detta gå ut över? Det bekymrar sig tydligen inte herr Hjalmarson om. Det skall ju vara regeringen som expedierar beslutet, och det får väl bli en sinkadus, vilka det går ut över. Men nu är ju användningen av dessa gamla reservationer begränsad genom ramanslag i den aktuella årsbudgeten. Om det skulle gå åt 150 miljoner kronor i reservationsmedel för att kunna driva verksamheten upp till den ram, som fastställts i budgeten, och herr Hjalmarson vill minska denna reservationsmedelsförbrukning med 100 miljoner, så får väl herr Hjalmarson vara så vänlig att minska exempelvis ramen för fjärde huvudtiteln, så att försvarets 143 miljoner kronor i reservationsmedel inte utnyttjas i den utsträckning som den

Den ekonomiska politiken m. m.

nuvarande ramen ger möjligheter till. Eller också får herr Hjalmarson skära ned ramen för väganslagen. Om en sådan här minskning av reservationsmedelsförbrukningen skall kunna komma till stånd, måste också riksdagen ändra sina rambeställningar. Annars går det inte att spara någonting.

Så relativt enkel är alltså problematiken härvidlag. Det är möjligt att den i alla fall är litet för komplicerad för herr Hjalmarson, men jag föreställer mig att kammarens ledamöter i övrigt förstår att det är en horribel linje som herr Hjalmarson här företräder.

Herr Hjalmarson menar att man skall pruta 1 miljon kronor på flyktinganslagen utan att närmare undersöka hur det på detta område ligger till. Flyktinganslaget är för närvarande helt förbrukat. Skall herr Hjalmarson spara sin miljon får vi skicka ett telegram ned till den båt som befinner sig någonstans i Medelhavet på väg till Sverige med 40 tbc-sjuka flyktingar från fånglägren i Grekland — det gäller här en extra ansträngning att hjälpa flyktingar som vi gjort i anledning av den internationella intensifieringen av flyktinghjälpn under detta år — och uppmana dem att vända tillbaka till Grekland igen, eftersom vi inte har några pengar att kunna ta emot dem.

Då svarar kanske herr Hjalmarson: »Ja, men det menade jag inte.» Det sade också herr Heckscher i fjol, när det var fråga om konsekvensen av högerens förslag då det gällde pensionen åt E. H. Thörnberg. Är det inte bättre att först se efter vad ens förslag innebär, så att man inte behöver hålla på och mena så mycket i efterhand?

Det vore frestande att ta upp herr Hjalmarsons ekonomiska argumentering — dessa enkla slagord: »Papper och trycksvärta är billigt. Sätt i gång i Tumba och gör papper, och låt tryckeriet på Norr Mälarstrand trycka sedlar! Det är regeringens sätt att finansiera det hela.»

Vi har — såsom redovisas varje år — ett sedelomlopp på cirka 5 miljarder kronor, och ökningen rör sig om ett par hundra miljoner kronor per år. Detta är helt naturligt med hänsyn till den ökade expansionen inom det ekonomiska livet. De stora finansiella operationerna är en annan sak, herr Hjalmarson och det har varken med trycksvärta eller papper att göra. Nog vore det önskvärt, att vi i vår gemensamma strävan att upplysa det svenska folket om de mera primära och enkla termerna på penningpolitikens område inte gav människorna de vanföreställningar, som de till äventyrs skulle kunna få när de avlyssnar herr Hjalmarson.

»Staten skall sälja aktierna i LKAB» — det är det allra sista förslaget från herr Hjalmarsons sida, och det är högst intressant. Den skatterestitution som betalas ut till jul till de medborgare, som betalat in för mycket i preliminär skatt, skall i stället, om vederbörande så önskar — jag har fattat herr Hjalmarson på det sättet — betalas i form av ett slags folkaktier i LKAB.

Det är naturligtvis från mina utgångspunkter rätt intressant att här göra denna reflexion: Herr Hjalmarson ömmar för de små i samhället och har samtidigt i allmänhet inte ord starka nog att fördöma hur illa staten sköter sina affärer — det må vara i form av regeringens handläggning av ekonomiska ärenden eller i form av statligt driven affärsverksamhet. Framför allt har ASSI fått löpa gatlopp liksom Norrbottens järnverk. Det är möjligt, att attackerna inte har satts in mot LKAB, men jag har aldrig hört herr Hjalmarson vara så ärlig, att han har sagt: »Jag gör undantag för LKAB, när jag anklagar den statliga verksamheten för att vara illa skött.» Om man ömmar för de små i samhället och konstitutionellt är kritiskt inställd mot all den verksamhet, som bedrivs i statens regi eller av de statliga företagen, hur har man då hjärta att prångla på dessa

Den ekonomiska politiken m. m.

människor aktier från ett statligt företag?

De skattebetalare som erhåller restitution är för övrigt inte bara fysiska personer av den speciellt typiska karaktär, som herr Hjalmarson talar om i all sin valagitation, utan också rikt folk — det skall väl inte straffas för att de är rika — och många juridiska personer. Privata bolag får varje jul ut bortåt ett par hundra miljoner i skatterestitution. Skall vi låta dem också få LKAB:s folkaktier, eller skall vi diskriminera dem bland det klientel, som har att välja mellan pengar och folkaktier från LKAB?

Det är så likt herr Hjalmarson att hosta ur sig saker och ting, som är fasligt litet genomtänkta. Jag skulle vilja ge honom ett gott råd. Det händer naturligtvis också, att en idé som kan rinna upp hos herr Hjalmarson är värd att överväga; kom då personligen och tala med mig om den! Jag lovar att med all respekt lyssna på herr Hjalmarson och kanske hjälpa honom, så att hans förslag inte ser alltför galet ut, när det presenteras inför offentligheten.

Herr Hjalmarson säger — enligt de anteckningar jag har framför mig — att vi har en klyfta mellan högerns och regeringspartiets uppfattning i de aktuella budgetfrågorna. Om jag lägger regeringsförslaget på bordet och bredvid det alla de accepter, som det har fått av folkpartiet och centerpartiet, och ser på skillnaden i fråga om besparing mellan de olika förslagen, råder det ingen tvekan om att när det gäller den presenterade budgeten står både herr Ohlin och herr Hedlund betydligt närmare mig än de står till herr Hjalmarson. Skall herr Hjalmarson i fråga om bedömningar av konjunkturen och statsfinanserna gräva en klyfta, får han följaktligen sätta spaden på något annat ställe än han från början tänkte sig.

Jag vill sedan övergå till herr Hedlunds inlägg. Jag har sparat herr Ohlin till sist, inte därför att man sparar det

bästa till sist utan helt enkelt därför att herr Hedlund var så pass koncentrerad att jag också kan svara honom mycket koncentrerat. Han presenterade sina önskemål så, att vi behöver bättre möjligheter för näringslivet, framför allt — jag vet inte om herr Hedlund sade det, men han tänkte det — för bönder, hantverkare och andra småföretagare, att komma i åtnjutande av den långa kapitalmarknadens billigare lån. Samtidigt uttalade han önskvärdheten av att man ändå borde sträva efter en lägre ränta och påpekade, att vi nu börjar få ett sådant ränteläge, att vi internationellt sett faktiskt är ett högränteland.

Jag ser dessa frågor, herr Hedlund, som direkt anknutna till en bedömning av budgetläget. En förstärkning av budgeten ger oss ju möjligheter att mera tolerant se på det penningpolitiska områdets. Vi behöver inte samma brutala insättning av kreditregleringar och vi behöver inte samma hårda räntepolitik, om vi via finanspolitiken lättar på ett ansträngt läge.

Som den logiker herr Hedlund är — han är juris doktor och det blir man inte utan att ha sinne för logik — borde herr Hedlund på samma sätt som jag följaktligen komma fram till att vill man ha dessa goda ting, blir det erforderligt just med en bättre finanspolitik. Vi får som jag hoppas — jag säger detta inte enbart till herr Hedlund utan till hela oppositionen — då vi diskuterar detta i höst, försöka komma fram till vad jag kallar en förstärkning av finanspolitiken utan att därför ge upp vad en så pass bastant majoritet av riksdagens ledamöter anser vara en riktig politik i fråga om utgifterna.

Även herr Ohlin började sitt anförande med att tala om den vågdal som låg mellan de borgerliga och regeringen. Man hade dock litet svårt att frigöra sig ifrån att det på vissa punkter var bräsch i muren, när han sedan började debatten med herr Hjalmarson.

Den ekonomiska politiken m. m.

Vi har i statsverksbudgeten en utgiftsstat på 13,5 miljarder och jag kan ge herr Ohlin samma replik som jag gav herr Hjalmarson, att det är större skillnad mellan herr Hjalmarson och herr Ohlin i fråga om budgetpolitiken och budgetbedömningen än det är mellan herr Ohlin och mig.

Herr Ohlin kom tillbaka till sin gamla tanke, att om vi bara kan få en procents produktionsstegring, skulle vi ju så småningom ändå gå emot en ganska hygglig och lysande framtid. Ja, herr Ohlin, jag tror inte att man skall bedöma en sådan här fråga för bara ett eller två år framåt. Ser jag tillbaka på efterkrigstiden, tvekar jag inte att säga, att vi har haft år — som herr Ohlin uttryckte det — med både fyra och fem procents ökning av nationalprodukten, och vi har haft år med mycket ringa höjning därav och det har vi haft, herr Ohlin, inte bara under 1958.

Ser jag tillbaka på utvecklingen under efterkrigstiden från 1946 till och med 1958 finner jag att produktionsstegringen i medeltal har varit 3,4 procent per år. Jag betraktar detta som en god produktionsstegring, en överraskande god utveckling av folkhushålllets resurser. Man kan naturligtvis föra — det har gjorts många gånger — en debatt, där siffrorna beror av det år man tar som utgångspunkt och då kan anföras skäl än för den ena än för den andra slutsatsen. Jag sträcker dock inte mina förhoppningar längre än att vi på sikt framöver håller en produktionsökning som, låt oss säga, ligger på efterkrigstidens nivå, 3,5 procent per år. Då kan jag inte göra befogade anmärkningar emot utvecklingen av samhällsresurserna. Den är tillfredsställande.

Även herr Ohlin kom in på frågan om totalbalansen och sade, att om herr Sträng hade fått göra som han velat, skulle arbetslösheten ha varit ännu större. Varför det? Hade vi haft en starkare budget, skulle vi förmodligen ha haft en bättre och pålitligare valutare-

serv, och vi hade kanske varit ännu mera aktiva i fråga om den sysselsättningspolitik vi driver. Det finns ingenting som talar för att herr Ohlin har rätt i sin slutsats.

Herr Ohlin säger samtidigt att man inte skall ha så stela bokföringsmässiga principer för statsfinanserna. Jag vet inte om han då närmast tänkte på den debatt, som förts av herr Hjalmarson. Jag håller dock med herr Ohlin om det. Jag måste dock i ärlighetens intresse säga, att jag aldrig har kunnat frigöra mig från att även herr Ohlin är bunden av driftbudgetens primära överhöghet ungefär som hönan är bunden vid kritstrecket.

Betraktar man budgetpolitiken ur konjunktursynpunkt, kan budgeten vara en stimulerande faktor i vissa konjunkturlägen och vara en återhållande faktor i andra lägen. Ja, då är det ju i sista hand totalbudgetens omfattning det är fråga om. De pengar som går ut till medborgarna i form av barnbidrag eller folkpensioner är icke mer aktiva än de pengar som går ut i form av bostadslån, lån till kraftverksbyggnader och blir avlöningar i fickorna på byggnadsarbetare, metallarbetare, kraftverksarbetare och metallarbetare vid turbinverkstäderna i Västerås. Gör man en konjunkturbedömning och har den som grund, är det ingen tvekan om att det är riktigt att se budgetpolitiken från den synpunkten.

Jag är emellertid glad om herr Ohlin börjar orientera sig över till min uppfattning, att man inte skall ha en sådan absolut övertro på den bokföringsmässiga skiljelinjen. Över huvud taget blir man mer och mer skeptisk, när man såsom finansminister ser de ganska flytande gränserna mellan vad som kallas driftutgifter och vad som kallas kapitalutgifter. I varje fall är det i en sådan här diskussion obefogat att lägga sådan vikt vid en balans på det ena hållet och samtidigt se bort från balansen på det andra.

Den ekonomiska politiken m. m.

Herr Ohlin kritiserade om jag fattade honom rätt den selektiva sysselsättningspolitiken genom att säga att när herr Sträng vill skaffa pengar för att kunna driva sin politik och punktvis sätta in pengar där arbetslösheten så kräver och tar in pengarna via en omsättningsskatt, så dämpar han den allmänna efterfrågan i samhället och åstadkommer en rakt motsatt verkan. Jag är benägen att använda herr Ohlins eget argument mot herr Hjalmarson i tvisten om barnbidragen och barnfamiljerna. Herr Ohlin sade då: Det är riktigt att ta 25 öre av alla för att ge barnfamiljerna en krona. Låt mig säga: Det är riktigt att ta en krona då och då av alla som har arbete för att ge de arbetslösa en tia just på de platser och de områden där arbetslösheten är besvärande.

Problemet är inte så enkelt att vi antingen har överkonjunktur, som kräver en budget- och skattepolitik, eller också en klart depressiv konjunktur, som kräver den motsatta budget- och skattepolitiken. Jag har under de senaste åren och framför allt i vår fått en mycket mera nyanserad bild av förloppen. Det finns områden som arbetar under typiskt progressiva förhållanden. Det finns ingen anledning att säga att de områdena drabbas hårt om en rimlig varubeskattning införs. Det finns andra områden som är illa ställda. Genom att ta pengar där pengar finns, behöver man inte rent allmänt dämpa konjunkturläget. Man kan ändå sätta in pengar på områden som har svårigheter. Det är det nyanserade läget mellan de båda ytterlighetslägena som herr Ohlin glömmar bort när han argumenterar.

När jag diskuterat med olika kolleger till herr Ohlin på den nationalekonomiska vetenskapens område har det ibland hänt att de inte accepterat min argumentation, men när vi har resonerat om saken har de ändå förstått min ståndpunkt på helt annat sätt än herr Ohlin, som gång på gång kommer till-

baka till den här onyanserade bedömningen.

Herr Ohlin har svårt att komma över att vi har en finansminister som envisas med att vara förnöjsam, som herr Ohlin uttrycker det. Jag vet inte hur många gånger jag måste förklara att jag fortsätter att vara som jag är, trots att jag därmed drar på mig kritik från herr Ohlins sida. Det kanske t. o. m. kan vara en fördel att det finns något av lugn och förnöjsamhet hos finansministern. Jag är rädd för att skall man bara sprida — det låter litet illa detta, men det finns fog för det — det förgrämda missnöje som jag tycker att herr Ohlin i vissa avseenden och tidvis är en så framstående exponent för, då finns det risk för återverkningar som varken herr Ohlin eller jag önskar.

Herr Ohlin kritiserar min budget för att vara ofullständig. Jag föreställer mig att jag hade kunnat undvika den kritiken om jag i stället för att tala om omsättningsskatt hade förklarat helt rätt och kallt att vi skall låna tre miljarder kronor. Hade jag sagt det hade det inte funnits något underlag för herr Ohlins formella kritik på denna punkt. Herr Ohlin kritiserar mig nu för att jag inte är villig att förorda denna stora upplåning och ej heller i dag är villig precisera hur stor skatteförstärkning som behövs. Jag har tillåtit mig att be att få komma tillbaka med den saken lite längre fram. Det finns efter vad jag förstår av de tre borgerliga partiledarnas uppträdande i våra diskussioner, inte gehör i dag för att diskutera den inkomstförstärkningen. Dess bättre har LO-ledningen, som tyvärr fått vara ute och åka i samma båt, i debatten, i detta avseende en helt annan och med finansministerns ståndpunkt mera samstämmande uppfattning än den som i varje fall herr Hjalmarson och herr Ohlin emfatiskt har deklarerat, nämligen att här inte får bli nya inkomstförstärkningar.

Det är ju rätt barnsligt att säga att

Den ekonomiska politiken m. m.

om bara herr Sträng varit beredd att låna alltihop så finns det ingen anledning till formell kritik mot honom. Herr Ohlins lilla besparing på 150 miljoner kronor — jag skall vara storsint i det här sammanhanget — ger ju bara en liten nyans och ändrar inte det reella innehållet i mina slutsatser. Det är mycket möjligt att herr Ohlin skulle ha tagit mig i hand och följt mig och inte ha sagt något, men för all del, så illa berördes jag inte av herr Ohlins kritik att jag inte föredrog att presentera läget som sådant, att det med all sannolikhet blir nödvändigt att skaffa staten bättre inkomster.

Herr Ohlin hann med mycket i sitt för all del rätt långa anförande — ungefär lika långt som mitt, skulle jag tro. Han hann bl. a. tala om att herr Sträng äter middag med företagarna och ser ut att trivas bra med det. Det tillhör ju ämbetets plikter att göra det, och varför skulle jag riva håret av dem? Det är ju hyggligt och bra folk i allmänhet. De är inte alls några sådana figurer som man skall undvika att vara tillsammans med. De allra flesta gör ett förtjänstfullt arbete på sitt område och en god insats för den välståndsutveckling vi ändå räknar med här i landet. Men det goda förhållandet mellan mig och företagarna har ändå inte blivit så intimt, att den svenska företagsvärlden finansierar mitt politiska partis valrörelse, så jag torde ha en bit kvar när det gäller att bli på riktigt god fot med företagarna.

Herr Ohlin har satt upp sina fyra punkter. När han talade om den gemensamma europeiska konjunkturpolitiken kom han som den — jag skall använda herr Hjalmarsons uttryck — stränge magister han är ständigt tillbaka till påståendet att regeringen inte gör någonting, att regeringen, om jag får citera motionen, måste vara mera aktiv och verkligen se till att det blir någonting av. Jag försäkrar herr Ohlin att regeringen inte underlåter någonting i

det sammanhanget. Vi bevakar alla våra möjligheter, men, herr Ohlin, detta är som så många andra internationella frågor ett komplicerat problem.

Det värdefasta lånet är en annan käpphäst som herr Ohlin återkommer till. Det låter kanske fasligt elakt om jag säger det, men jag tycker faktiskt att det är någonting av en räddhåga att inte se situationen sådan den är, att vilja försöka krypa undan med det allmänna talet om att vi skall försöka klara det hela med ett värdefast folklån, som skulle innebära ett så stort aktivt nysparande, att det skulle vara möjligt att behärska budgetsituationen, som präglas av de siffror jag här anförde.

Är det någon som tror på det? Remissinstanserna har inte trott på det, lika litet som de tror på det ekonomiska och sociala rådet.

Jag erinrar om det premiesparande av denna karaktär som sammanfaller med herr Ohlins värdefasta lån, som min företrädare i ämbetet accepterade efter mycket energiska påtryckningar från oppositionen. Visserligen sålde vi för 400—450 milj. kronor, men det var sannerligen inget nysparande. Enligt vad statistiken visar sade bara 1 procent av spararna klart och tydligt vid en intervjuundersökning att de tyckte att lånet var så fint, att de sparade i stället för att göra slut på pengarna. 92 procent sade, att de köpt obligationerna i stället för att sätta pengarna på banken, som de förut hade gjort. 7 procent kunde inte svara vare sig ja eller nej.

Jag skall inte bestrida att detta med värdefastheten är ett problem. Riksdagens särskilda utskott har ju också beslutat att hos regeringen begära en undersökning om vilka möjligheter som finns att komma till rätta med det här problemet, men det är en sak som tar var utredningar. Det går inte att som folkpartiet har tänkt sig rädda budgetsituationen för dagen med att ge ut ett värdefast lån.

Den ekonomiska politiken m. m.

Det premiesparande som jag tidigare talade om hade en utomordentligt stor räntestimulans. Om den normala bankräntan var 5 procent, fick man här 10 procent, och ändå blev resultatet det lilla nysparande som jag här talade om.

När jag lyssnade till överläggningen mellan herr Ohlin och herr Hjalmarson tyckte jag att det var intressant att avläsa herr Ohlins motivering för sitt behov att anmäla en från herr Hjalmarson avvikande politisk linje. Jag skall försöka uttrycka hur jag fattade herr Ohlin. »Jag har ett behov», sade herr Ohlin, »att markera skillnaderna mellan folkpartiets linje och högerns linje.» Det gjorde han genom att såsom jag tyckte ganska fränt attackera herr Hjalmarson bl. a. när det gällde barnbidragen. »Jag har ett behov av att göra detta med hänsyn till opinionen ute i landet», sade herr Ohlin — ett intressant avslöjande, i sanning!

Ärade kammarledamöter! Opinionen ute i landet har följaktligen blivit sådan, om man skall tro herr Ohlin, att man uppfattar skillnaden mellan högerns politik och folkpartiets politik som mycket liten och mot bakgrunden härav har herr Ohlin ett behov av att en gång för alla klart och bestämt tala om att det finns skillnader.

Efter att ha anfört den här ganska fräna kritiken mot herr Hjalmarson slutade herr Ohlin med att säga — jag kommer inte ihåg det så att jag kan citera ordagrant, — men det intryck jag fick var att herr Ohlin ville säga: »Hör du, snälle borgerlige broder, du förstår väl skoj! Det här var inte så allvarligt menat.» Ja, vad skall man säga om det? Förvirringen ute i landet fortsätter, förställer jag mig, i väntan på nästa klarläggande deklaration från herr Ohlin.

Det finns ett gammalt ordspråk som säger att när de stora träter får bonden tillbaka sin ko. Detta är nu, ärade riksdagsledamöter, inte någon invit till centerpartiet om en ny koalition — det är

nämligen en sak som ligger på statsministerplanet och inte hos finansministern — men jag kanske ändå kan tillåta mig att i all blygsamhet göra vissa reflektioner.

Herr OHLIN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Att bemöta finansministerns 80 minuter långa anförande på tre minuter är ganska svårt.

Jag vill börja med att säga till finansministern att våra debatter här i kammaren bl. a. är avsedda att vara upplysande för Sveriges folk. Märkvärdigt nog tycks herr Sträng anse att det inte förhåller sig så. Jag tror att det är betydelsefullt att debatterna visar skillnaderna inte bara mellan opposition och regering, vilket ju sker tio gånger om året eller tjugo, utan också att de någon gång visar skillnaderna inom oppositionen; inte att de finns — det vet alla — men vari de består.

När herr Sträng uttalar en förhoppning, att han skall få delta i den här diskussionen mellan herr Hjalmarson och mig, får jag säga att han är välkommen. Han får dock vara beredd på att herr Hjalmarson och jag finner, att vår huvudmotståndare i diskussionen om den ekonomiska politiken just är herr Sträng, men det gör inte vårt lilla meningsutbyte överflödigt.

Se till exempel på omsättningsskatten! Herr Sträng hade förhoppningar på herr Hedlund, men herr Hjalmarson och mig betraktar han som oförbätterliga. Ja, herr finansminister, nog skulle väl konjunkturen under kalenderåret 1959 vara sämre och arbetslösheten större, om ni fått genomföra en omsättningsskatt under den här tiden. Eller förutsäger finansministern stora olyckor genom att ni inte fick igenom en omsättningsskatt före den 1 juli i stället för vid nyår, som ni nu hoppas? Tror ni att det kommer att bli några väldiga olyckor av den anledningen att LO och andra bromsade?

En sak är att vänta med att tala om

Den ekonomiska politiken m. m.

hur man skall finansiera utgifter. En annan sak är att tala om att man vill låna av konjunkturpolitiska skäl. Men en tredje sak är det att tala om att man lånar, fastän man anser det vara fullständigt oriktigt — att man lånar därför att man inte har kunnat vinna gehör för den skattepolitik man anser vara riktig. När herr Sträng nu möter upp med en utgiftsplan som är ofullständig med avseende på finansieringen, kan man säga att han avträder som finansminister och bekläder en ny befattning som utgiftsminister eller vad man skall kalla det. Det är överraskande att herr Sträng går från kravet att en sammanhängande finansplan skall läggas fram och väntar med det tills finansåret är till hälften förflutet.

Sedan säger herr Sträng, att vi även om goda, normala konjunkturer återställes, inte kan räkna med större produktionsökning än 3 procent. Herr finansminister! Om vi i genomsnitt haft en produktionsökning på 3,4 procent under en lång period, vilket icke är en konjunkturverkan, och om vi nu under den sista perioden till följd av *konjunkturförsämring* haft en produktionsökning på endast $\frac{1}{2}$ —1 procent skulle det då vara orimligt att räkna med att vid en *konjunkturförbättring* komma över långtidstrenden, som är 3,4 procent? Om vi ligger lägre nu på grund av svag konjunktur, bör vi givetvis kunna öka produktionen snabbare än trenden när konjunkturen förbättras. Herr Sträng kan ju be statistikern Wahlund att ge honom en lektion angående det här resonemanget om trenden. Det förvånar mig verkligen att landets finansminister bygger sin kritik mot folkpartiets resonemang på en så osaklig grund som att det skulle vara uteslutet att en konjunkturförbättring under ett par år lede till 1,5 procents större årlig produktionsökning — eller 1,1 procent enligt hans egna siffror — än långtidstrenden.

Herr Sträng påstod att folkpartiet vill klara »det hela» med ett värdefast lån.

Den sammanfattningen har ingen likhet med vad jag sade.

Till sist vill jag säga ett par ord om företagarnas sällskap. Visst är de trevliga, men det är egendomligt att herr Sträng är så belåten med att vara i andligt sällskap just med *de mest konservativa* företagarna som inte ens vill attackera problemet med värdefast placering för att öka sparandet. Det socialdemokratiska partiet, som förut ansågs vara ett reformparti, gottar sig nu åt att kunna återropa de mest konservativa.

Att herr Sträng är förnöjsam bestrider han inte. Medan jag hänvisar till *offentliga* uttalanden av flera nationalekonomer, är herr Sträng så förnöjsam, att han i riksdagens båda kamrar tar upp ett privat uttalande av en okänd nationalekonom om hur duktig herr Sträng är. Det vore bättre om vi hade en mindre förnöjsam finansminister och om han inriktade sig på att göra skattebetalarna mera nöjda.

Herr HEDLUND (cp) kort genmäle:

Herr talman! 150 miljoner betyder egentligen ingenting för budgetbalansen, säger finansministern. Nu var ju vårt bud det dubbla. Men låt oss ändå tala — med herr Sträng — om 150. Det är klart att man inte kan fylla ut hela bristen eller ens större delen av bristen med 150 miljoner, men det är i alla fall inte en så liten del av underskottet, och jag har den uppfattningen, att beloppet är väl värt att ta vara på i sammanhanget. Värdet av att man inriktar sig på att få fram den summan ligger emellertid framför allt i att man visar, att man vill bjuda till även när det gäller prutningar.

Finansministern sade att det var ett önsketänkande när centerpartiet talar om att en räntesänkning skulle komma att sätta spår i budgeten. Detsamma gäller, sade han, t. ex. också prutningsförslaget rörande försvaret. Det är klart att allt vad vi vill i centerpartiet är ett

Den ekonomiska politiken m. m.

önsketänkande, om inte regeringspartiet går med. Det är ett önsketänkande även om högern, folkpartiet och centerpartiet går in för en sak och inte får socialdemokraterna med. Det blir ingenting av då, och så långt kan man säga att det är ett önsketänkande, eftersom man inte kan genomföra det.

Omsättningsskatten har i dagens läge en sysselsättningshämmande effekt och jag vill över huvud taget beträffande omsättningsskatten säga att en skatt av den typ där handlarna skriver på visst tillägg vid disken på notan, det är någonting som är utomordentligt motbjudande för oss. Det vill vi inte vara med om.

Jag skall inte i dag tala om hur vi skulle vilja försöka nå fram till en täckning i budgeten. Det är dags att göra det, sedan finansministern i höst presenterat sitt förslag och vi får göra det med utgångspunkt från det konjunkturläge som vi då har. Det är naturligtvis nödvändigt att vi kan få täckning för budgeten — genom besparingar, lån eller på annat sätt — men det är också nödvändigt att allmänheten får klart för sig att det inte ständigt och jämt blir fråga om nya skatter.

När jag säger detta vill jag samtidigt medge att vi från vårt håll har hjälpt till med att skapa den situation som nu råder. Praktiskt taget hela riksdagen och alla riksdagens partier har varit ense om detta, om man undantar att högern på sista tampen målt sig ut i fråga om barnbidragen. I övrigt har vi alla i huvudsak varit överens, och det gäller för oss att gemensamt söka klara ut detta och skapa ett bättre utgångsläge.

Herr HJALMARSON (h) kort genmäle:

Herr talman! Herr Sträng förklarade att vårt förslag att åstadkomma budgetbalans var det orimligaste han hade tänkt sig, men det finns något som är ännu orimligare i detta sammanhang.

Vet finansministern vad det är? Jo, det är en finansminister, som inte har något förslag alls.

Beträffande reservationsmedelsförbrukningens begränsning menade herr Sträng, att vi inte bekymrade oss om var den skulle åstadkommas. Vi har vänt oss direkt till herr Strängs eget departement för att få klarhet i var den orimliga ökningen ligger, men det har varit omöjligt att få något besked. Vårt förslag till prutning av flyktinganslaget sammanfaller med vad arbetsmarknadskommissionen begärt.

Våra förslag om utgiftsbegränsningar spänner över hela fältet, med undantag för folkpensioner och försvar. Hur många gånger har inte regeringens talesmän rest land och rike runt och talat om för människorna hur bra vi har det, hur konsumtionen stigit, hur många radio- och TV-apparater vi skaffat oss, hur många bilar och motorcyklar vi köpt, hur många utlandsresor vi kostar på oss, hur många semesteranläggningar vi bygger o. s. v. Det är bara en enda sak, som är absolut otänkbar i detta land, och det är att två unga människor i nuvarande statsfinansiellt besvärliga läge skulle kunna dra försorg om ett enda barn utan bidrag från det allmänna. Mer skulle alltså inte regeringens välfärdsmyt vara värd, mer skulle inte samhällssolidariteten betyda! Det tror vi inte på!

Naturligtvis är det omöjligt att sanera statsutgifterna utan att människorna märker det. Att gå vår väg betyder, att människorna själva får betala mer av sina egna personliga utgifter, men det betyder också på litet sikt att de själva får mer att säga till om, när det gäller att bestämma vilka utgifter de skall göra — och det är inte alldeles betydelselöst! Tusen miljoner i sänkta bidrag och tusen miljoner i sänkta skatter — kvittar det lika? Nej, det gör det inte. De höga skatterna i socialdemokratisk regi är permanenta, men bidragen är tillfälliga. Vi betalar skatt, när vi har

Den ekonomiska politiken m. m.

bidrag, och vi betalar samma skatt när bidragen upphör. Det stora flertalet vinner ingenting. Den som tror det, han lever på en socialdemokratisk myt. Skattehöjningarna är i själva verket bara ett kapitel i de socialdemokratiska skattehöjningarnas eviga följetong. Fortsättning följer i nästa nummer.

Sänkta statsutgifter åter är villkoret för att vi skall få hela vårt offentliga kostnadsläge under kontroll, så att vi äntligen kan få ett slut på den socialdemokratiska skatteföljetongen, hindra nya skatter och lägga en hållfast grund för sänkta skatter i framtiden, en grund som ger oss alla — även barnfamiljerna — mer att röra oss med för egen räkning.

Herr talman! Herr Sträng har rätt i att han själv, herr Hedlund och herr Ohlin är överens på en rad väsentliga punkter. Vi står däremot ensamma här. Men vi lägger inte ned vapnen bara för att vi har en majoritet emot oss. Vi ändrar inte uppfattning. Inte ändrar man uppfattning, herr finansminister, därför att man förlorat i en votering. Gjorde socialdemokraterna det, när de hade något stort att kämpa för? Nej, visst inte. Och det är just därför att socialdemokraterna inte följt samma råd som herr Sträng givit oss i dag som herr Sträng idag kan sitta som finansminister.

I detta anförande instämde herrar *Källenius, Heckscher, Björkman* och *Bohman*, fru *Kristensson*, herrar *Gansmoe, Stiernstedt, Skoglund* i Dovers-
torp och *Hedin*, fröken *Wetterström*, herrar *Lothigius, Magnusson* i Tumhult, *Hæggbloom, Svensson* i Krokstorp, *de Jounge, Wachtmeister, Nilsson* i Bäste-
kille, *Braconier* och *Darlin*, fröken *Karlsson*, herrar *Regnéll, Nilsson* i Svalöv och *Nilsson* i Göingegården, fru *Wallerius-Gunne*, herrar *Bengtsson* i Göte-
borg, *Staxäng, Magnusson* i Borås, *Eliasson* i Moholm, *Cassel, Hamilton, Edlund, Nordgren, Fröding, Östlund, Gezeli*us och *Agerberg* (samtliga h).

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **STRÄNG**:

Herr talman! Jag skall svara herr Ohlin på en fråga. Svaret skulle delvis kunna bli något av en deklaration. Jag skulle ha varit mera tilltalad, om den inkomstförstärkning, som jag ser erforderlig i dag vore i hamn. Men jag kan finna mig i att vänta i fyra månader. Jag bedömer inte läget mera äventyrligt än att också det är förenligt med min uppfattning.

Jag vill till herr Hedlund säga att visst är 150 miljoner kronor också pengar, det får sannerligen en finansminister lära sig. Men 150 miljoner löser inte budgetproblemet, som jag här har presenterat det. Det måste något annat till som inte klaras enbart med upplåning.

Slutligen tycker jag att det hedrar herr Hedlund att så oförskräckt ändå i detta läge tala om och hänvisa till att de utgiftsbeslut, som vi nu under den sista veckan med friska tag har voterat igenom är praktiskt taget hela riksdagen också ansvarig för — inte bara som utgifter betraktade utan även deras täckning med de erforderliga inkomsterna.

Jag har, herr talman, ingen anledning att replikera herr Hjalmarson. Denna min tystnad innebär naturligtvis inte ett instämmande i likhet med hela den övriga raden av hans partivänner utan helt enkelt att jag i detta läge inte finner något som egentligen är värt att replikera.

Som tiden nu var långt framskriden och många talare anmält sig för yttrandes avgivande, beslöt kammaren på förslag av herr talmannen att uppskjuta den fortsatta överläggningen till kl. 19.30, då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

Kammarans ledamöter åtskildes här-
efter kl. 17.12.

In fidem

Sune K. Johansson

Torsdagen den 28 maj

Kl. 19.30

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1

Den ekonomiska politiken m. m. (Forts.)

Herr talmannen meddelade, att överläggningen rörande bankoutsrottets utlåtande nr 39, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv, m. m., dels i ämnet väckta motioner, dels väckta motioner angående åtgärder för återgång till lågräntepolitik, dels ock väckta motioner angående vissa åtgärder till främjande av full sysselsättning, statsutskottets utlåtanden nr 134, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om anslag för budgetåret 1959/60 till avskrivning av nya kapitalinvesteringar, och nr 136, i anledning av motioner, väckta i anslutning till Kungl. Maj:ts proposition angående komplettering av riksstatsförslaget för budgetåret 1959/60 m. m., samt bevillningsutskottets betänkanden nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 10 § 2 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt, m. m. jämte i ämnet väckta motioner, och nr 50, angående beräkning av bevillningarna för budgetåret 1959/60, m. m., jämte i ämnet väckta motioner, nu komme att fortsättas; och lämnades därvid ordet, jämlikt förut gjord anteckning, till

Herr GUSTAFSSON i Stockholm (s), som yttrade:

Herr talman! Efter allt som har sagts

i debatten tidigare och i synnerhet efter finansministerns utförliga redovisning skulle jag egentligen kunna avstå från att säga något, men det är ett par av de saker som förts på tal, framför allt av högerledaren, som jag vill uppehålla mig litet vid. Debatten återkommer, antar jag, i höst, och det finns kanske anledning att då fördjupa sig mera i dessa saker.

När jag hörde herr Hjalmarson kunde jag inte undgå att erinra mig historien om honom som ringde upp i telefon och när han fick svar tvingades konstatera att inte en siffra var rätt. Med travestering härav skulle man kunna säga när man hör herr Hjalmarson: inte ett enda ord är nytt av vad herr Hjalmarson nu har att komma med. Jag tror att kammarens ledamöter håller mig räkning för att jag går förbi det mesta av vad herr Hjalmarson anförde. Jag skall alltså inte närmare bemöta det.

Men då högern gör gällande att den har presenterat ett alternativ till finansministerns budget, kan det finnas anledning att något granska detta alternativ. Såvitt jag begriper skulle ett genomförande av högerns budgetalternativ medföra en rad olägenheter. En nackdel, som tidigare inte tillräckligt har understrukits, är att det alternativt i dagens läge utan tvivel skulle leda till större arbetslöshet. Statsbudgeten är nu en av de expansiva faktorer i den svenska ekonomin som medverkar till att uppehålla sysselsättningen.

Man får ett intryck av att herr Hjalmarson, även om han som herr Sträng konstaterar, med en få tycks stå och trampa i den budgetteori som ganska allmänt har accepterats, i stort sett ändå lever kvar i den Thorsson-Hamrinska

Den ekonomiska politiken m. m.

budgetteorien, där det gällde att balansera varje års inkomster och utgifter.

En sak som det finns anledning att reagera mot är att högern utnyttjar människornas rädsla för skuldsättning och överför den på statens skuldsättning. Man drar med andra ord ett slags parallell mellan en enskild individs affärer och statens affärer.

På vårt håll säger vi nej till högerens olika besparingsförslag. De avser besparingar som förutsätter att riksdagen skulle acceptera en nära nog total social avrustning. Riksdagen har ju beslutat — inte bara vi i det socialdemokratiska partiet, ty vi har haft angenämt sällskap med många från de borgerliga grupperna — fastställa de utgifter som nu vållat underbalanseringen. Vi socialdemokrater tänker inte springa ifrån ansvaret att föreslå inkomstökningar för staten så att dessa utgifter också kan täckas. Anständigheten borde bjuda att även andra än vi bland dem som varit med om att besluta om dessa utgifter, ville medverka till att skaffa de nödvändiga inkomsterna.

Låt mig sedan, herr talman, säga några ord om en annan sak som herr Hjalmarson drog upp. Han frågade hur vi tänkte oss att avtalsrörelserna skulle gestalta sig, om de skulle föras i skuggan av ett beslut om allmän omsättningsskatt. Jag tror att vi kan överlåta den saken till arbetsmarknadens parter att avgöra. De har tidigare visat prov på både moderation och klokhet i dylika sammanhang. Men jag skulle gärna vilja returnera frågan till herr Hjalmarson och i min tur be honom svara på hur han tror att fackföreningsrörelsen skulle reagera om högern skulle få möjlighet att genomföra sitt budgetförslag. Tror verkligen herr Hjalmarson att fackföreningsrörelsen stillatigande skulle finna sig i denna sociala avrustning, denna ökning av familjernas direkta utgifter? Skulle inte den skapa betydligt större oro på den svenska arbetsmarknaden, en oro som utan

tvivel skulle kunna ta sig uttryck i öppna konflikter? Om herr Hjalmarson satt i den situationen, att han skulle genomföra förslaget i praktiken, hur skulle han då manövrera? Det är möjligt att herr Hjalmarson drömmer sig tillbaka till 1920- och 1930-talens borgerliga politik i Sveriges historia och tror att det även i dagens Sverige skulle gå att bemöta oro på arbetsmarknaden, strejker och annat genom att skicka ut militär mot de missnöjda. Jag tror inte att högerens förslag är något som går att förverkliga i dagens läge.

Låt mig till slut, herr talman, bara konstatera att i valet mellan två onda ting så väljer i varje fall den grupp jag företräder det minst onda. Av dessa alternativ, social avrustning eller skattehöjning, tror vi obetingat att det minst onda ändå är skattehöjningen. När och om en sådan blir aktuell, kommer ingen ur den socialdemokratiska gruppen att dra sig undan ansvaret för att ha sett till, att staten får de inkomster den behöver för att fylla sina uppgifter.

Härefter anförde:

Herr HAGBERG (k):

Herr talman! Eftersom vi ställt några förslag som också kommer in i det problemkomplex som behandlas i dag, skall jag be att få säga några ord om dem. Jag kanske först får knyta an till det allmänna resonemang som bankoutskottet utvecklat om den ekonomiska politiken. Jag skall fatta mig kort.

Man kan väl säga att det internationellt framträder huvudsakligen två tendenser. Det finns en grupp av länder som karakteriseras av kriser av skilda slag, en växande arbetslöshet och inflation. Det finns en annan grupp som karakteriseras av ett planmässigt uppsving, en verklig ekonomisk planering, full sysselsättning och stigande penningvärde.

För en stund sedan var en talare uppe i denna talarstol och berörde just den-

Den ekonomiska politiken m. m.

na senare grupp. Han var särskilt inne på den sovjetiska sjuårsplanen. Till vad han sade vill jag bara säga en enda sak utöver min mening att det vore något för vår regering att ta efter, att verkligen försöka lägga upp ett program på längre sikt, ett program som pekade framåt och gav folket konkreta mål att kämpa för.

Det jag tänkte säga var närmast att jag icke finner en sådan sjuårsplan på något sätt utgöra en fara vare sig för ett kapitalistiskt Sverige eller för ett annat Sverige. Jag tror inte att vare sig ryssar eller andra folk inom det socialistiska lägret tänker skänka bort sina varor och därigenom inleda ett handelskrig, som skulle kunna bli förödande för de svagare länderna. De vill öka handeln, men de vill ju driva handeln för att själva köpa varor. Ett allmänt uppsving i sjuårsplanens tecken kan bara utveckla positiva tendenser och möjligheter till ett ökat varuutbyte, som kommer att stimulera ekonomin även i den kapitalistiska världen.

Även om man försöker att litet spotskt och överlägset avfärda dessa strävanden, kommer de i alla fall att utöva ett oerhört starkt inflytande inte bara på arbetarklassen utan på folk överallt, inte minst i vårt eget land. Ty kan man inom ramen av sju år sätta som sin uppgift att i det närmaste fördubbla nationalinkomsten, pressa ner arbetsveckan till 30, högst 35 timmar, avskaffa skatterna och genomföra en rad sådana sociala och ekonomiska reformer, så måste ju detta ovillkorligen verka som ett exempel som inspirerar och får arbetarklassen att anstränga sig för att i samma utsträckning förbättra sitt eget läge.

Det är nu ingen tvekan om att Sverige tillhör den första gruppen av länder. Det är en synpunkt som jag tycker bör understrykas härvidlag, nämligen vårt ekonomiska beroende internationellt. Har vi högkonjunktur, beror det på att det är högkonjunktur i de andra kapitalistiska länderna; har

vi haft god sysselsättning, har det bara varit en avspeglning av den relativt gynnsamma sysselsättning som rått internationellt, och har vi haft inflation under en serie av år, har det bara varit en avspeglning av den inflation som ägt rum internationellt.

Jag företräder inte den meningen, att det är likgiltigt vad vi själva gör, ty det är klart att det finns bromsar som man kan dra till. Man kan dämpa tempot liksom man också kan gasa på så att man får högre fart i det ekonomiska maskineriet. Men i det väsentliga måste man väl ändå säga sig, att så som den ekonomiska politiken föres — finansministern har ju många gånger gjort jämförelser och påvisat att någon väsentlig skillnad inte föreligger mellan den ekonomiska politik som bedrivs av högerregeringar här och var och den ekonomiska politik som bedrivs av den svenska regeringen — så påverkas också vårt ekonomiska läge av det läge som råder internationellt i den kapitalistiska världen.

Om vi därför försöker att göra en prognos och frågar oss, hur den närmaste framtiden kommer att te sig, är det naturligt att vi undrar hur det står till i andra länder och med ledning därav gör våra egna antaganden. Nåja, jag tror inte vi nu kan måla oss ut ur detta sammanhang. Men mycket beror nog på vad man själv gör, om man vill tillgodogöra sig de gynnsamma verkningarna internationellt utan att samtidigt drabbas av de ogynnsamma. Jag vill inte precis ställa mig på den ståndpunkten att jag säger, att den svenska regeringspolitiken i allo varit så där passiv och utan vidare anpassad till de internationella händelserna och förhållandena.

Apropå diskussionen om dessa teorier rörande underbalansering, respektive överbalansering av budgeten, kan man väl göra den erinran, att den inflation vi haft har vi haft under en period av högkonjunktur med en mycket markant

Den ekonomiska politiken m. m.

överbalansering av driftbudgeten. Därav drar jag den slutsatsen, att det inte kan vara på grund av att budgeten underbalanserats som vi haft inflationssvårigheter, men å andra sidan har vi inte kunnat motverka inflationen.

1957 började, närmast tvångsvis, en underbalansering av budgeten och jag är benägen att understryka vad utskottsmajoriteten säger om verkningarna därav. Jag tror det är riktigt som utskottet säger, att vi visserligen har haft en avmattning, som är en avspeglning av den internationella avmattningen, men att vi trots detta haft en relativt fast prisnivå. Vi har haft högre produktion än i jämförliga kapitalistiska länder. Vi har haft i förhållande till jämförliga länder en inte så allvarlig arbetslöshet. Vi har haft stor utrikeshandel och har fått en förbättrad valutaställning. Lägg märke till att allt detta skett under en period av typisk underbalansering och medan både statsskulden och statsupplåningen varit stadda i betydande tillväxt.

Eftersom prisnivån har kunnat hålla sig så relativt fast under denna tid, måste detta ändå säga oss att talet om den höga statsupplåningens riskabla följder för prisnivå och penningvärde är överdrivet. Det är den slutsats jag har dragit av det hela.

Det har talats mycket om sparande och olika förslag har framkommit. Jag tror man kan säga att så mycket som för närvarande har det väl aldrig sparats här i landet. I verkligheten sker ett årligt sparande inte minst genom det nuvarande avbetalningssystemet inom exempelvis bilhandeln, vid TV-apparatköp och på andra sätt. Jag tror att det snarast är ett uttryck för att man inte har något recept att komma med, då man driver en sådan kampanj i sparfrågan.

När man nu rekommenderar nya s. k. värdesäkra lån för att uppmuntra till nysparande, tycker jag man skall hålla i minnet — finansministern erinrade

därom — det betydande initiativ, som riksdagen tog för några år sedan. 150 miljoner kronor skall vi betala i år för att subventionera detta »nysparande», för att klara den plan som riksdagen efter många års intensiv borgerlig kampanj accepterat. 150 miljoner! Nu säger herr Sträng att möjligen 8 procent av det sparbelopp, som uttrycktes i detta obligationsköp, var nysparande. Det betyder i själva verket att 138 miljoner kronor av dessa 150 miljoner skall vi betala åt tidigare s. k. sparare, d. v. s. huvudsakligen de svenska rikemännen. Det är ju ett brottsligt lättsinne att på detta sätt ösa bort pengar på skattebetalarnas bekostnad för att subventionera de rikemän, som har möjlighet att köpa särskilda statsobligationer. Om detta inte säger oss något annat, borde det väl säga oss: Låt oss vara varssamma med sådana engagemang!

Herr Sträng använde en tämligen våldsamt liknelse när han påminde om gumman som sa åt sin sugga, att hade du inte fått den här lilla kulturen så hade du grisat förgäves. Var inte detta tillmötesgående gentemot den borgerliga kampanjen ett grisande förgäves från regeringens sida?

Likadant förhåller det sig med räntepolitiken. Vi har föreslagit att man skulle återvända till den lågräntepolitik, som regeringen för några år sedan proklamerade såsom en väsentlig programpunkt. Vi har icke vunnit något gehör därför, och när man lyssnar på finansministern tycker man det är underligt, att han ofta kan hitta bättre argument för en dålig än för en riktig politik. Lika entusiastiskt som han försvarar skattehöjningar och lika duktigt som han kan motivera övergången till denna högräntepolitik, ja, lika duktigt kunde han ju argumentera *mot* högräntepolitiken bara för några år sedan. Och vad har egentligen inträffat som säger att det var en felaktig målsättning? Ingenting!

Det är anledning att tänka på att bara under de fyra senaste åren har han-

Den ekonomiska politiken m. m.

kerna och kreditinstituten tillgodogjort sig åtskilligt mer än en halv miljard kronor bara på dessa successiva räntehöjningar som ägt rum sedan 1955. Dessa pengar är syndapengar. De får bl. a. betalas av hyresgäster och småföretagare av olika slag, och det är en mycket liten grupp i samhället som gynnas. Därför vidhåller vi vår mening, att det vore ur alla synpunkter lyckligt, om regeringen återgick till den målsättning som den tidigare ställde upp för den ekonomiska politiken.

Nu är frågan, om man skall gå in för att låna detta år. Jag för min del tycker att detta år, när det ändå är så mycket som håller emot en produktionsökning, när det är så starka krafter som fortfarande motverkar ett ekonomiskt uppsving och när vi har en betydande arbetslöshet, så talar starka skäl för att man skall avstå från att genom omsättningsskatt eller till sina verkningar liknande skatter pressa ned konsumtionen. Om vi med lån kan hålla 50 000 människor i arbete, så är det ju rena affären för staten. Har var och en av dessa 50 000 en inkomst på 10 000 kronor, gör det en halv miljard. Det allmänna skulle tillföras ett par hundra miljoner i form av direkta och indirekta skatter och dessutom skulle statskassan befrias från att ge ut några hundra miljoner för att bekämpa arbetslösheten. I verkligheten skulle alltså statskassan tillföras en nettovinst, om man genom upplåning och andra sådana produktionsstimulerande åtgärder kunde bryta de återhållande krafterna inom det ekonomiska livet.

Vi vill inte veta av en omsättningskatt, och vi erinrar om vilka oerhört orättvisa verkningar en sådan har. En omsättningsskatt, som skulle ge en miljard kronor, tar 5 procent av den vanliga inkomsttagarens lön, d. v. s. av en tolvusenkronorsfamilj, och det är ganska mycket. Klasskaraktären framgår av att om en tolvusenkronorsfamilj betalar 5 procent, så betalar en hundratu-

senkronorsfamilj en halv procent av sin inkomst. Därför är det ju förvånansvärt att regeringspartiet, som tidigare så talangfullt uppträdde mot indirekt beskattning, nu håller på att svänga helt om. Och enligt finansministerns förklaring före middagspausen har ju t. o. m. LO gjort en kovändning. LO, som bara för ett och ett halvt år sedan bestämt och med goda argument avstyrkte en omsättningsskatt, skulle alltså enligt denna finansministerns förklaring nu ha gått över till omsättningsskattelinjen.

Det var förstas omsättningsskatten som finansministern tänkte på, när han om herrar Ohlin och Hjalmarson sade, att då herrarna slås, så får bonden igen sin ko. Jag tänkte: Är det Hedlund som skall vara kon då? Vi vill i alla fall vara varken ko eller kalv eller gris för att slaktas i samband med något omsättningsskattegästabud. Det huvudsakliga skälet har jag angivit: omsättningsskatten är en orättvis form av beskattning. Den är så kännbar för de små inkomsttagarna, att vi hoppas att regeringspartiet tio gånger vänder på denna fråga och verkligen försöker tänka igenom, om en omsättningsskatt är det enda sättet att klara de ekonomiska svårigheterna.

Ty hur är det nu? Tar jag Stockholm som exempel, visar det sig att en ogift med 12 000 kronors inkomst betalar 3 216 kronor i direkt skatt, och slår jag ut den indirekta skatten, blir den 810 kronor per capita, d. v. s. det blir 4 026 kronor i direkt och indirekt skatt eller 35 procent av lönen för en sådan inkomsttagare. Går jag över till en normalfamilj, alltså man, hustru och två barn — märk då att när det gäller den indirekta skatten räknar jag två barn som en konsumtionsenhet — så visar det sig, att en sådan familj i Stockholm får betala 2 436 kronor i direkt skatt och följaktligen 2 430 kronor i indirekt skatt. Det blir 4 866 kronor av 12 000, d. v. s. 40,5 procent. Alla sådana in-

Den ekonomiska politiken m. m.

komsttagare vet, att för varje hundralapp de ökar sin inkomst får de, beroende på progressiviteten, betala åtminstone 30 kronor i direkt skatt. Vi vet också, att medan de indirekta skatterna vid 10 000 kronors inkomst för en familj på 4 personer tar nära 25 procent av lönen, tar de av motsvarande familj med 100 000 kronors inkomst inte mera än en halv procent av lönen.

Jag vill också erinra om att fjolårets beslut beträffande punktskatterna för att klara försvarsuppgörelsen lade 300 kronor på en normalfamilj. Pensionsavgiften höjdes med 180 kronor, och planen är ju att denna avgift för en sådan inkomsttagare med 12 000 kronor så småningom skall höjas till 780 kronor. Det blir alltså 480 kronor bara genom dessa två beslut i fjol. Fullföljer herr Sträng planen på en omsättnings-skatt, sådan som han skisserat den, och får han riksdagen med på ett beslut därom, betyder det ytterligare 540 kronor för en normalfamilj i ny skatt.

Vi förstår naturligtvis regeringens svårigheter härvidlag, och inte minst kan vi förstå vad som döljer sig bakom de många orden, nämligen att vi måste genomföra en skattehöjning så fort som möjligt. Vi kan inte gärna genomföra den nästa år, ty då är det valår. Det är därför nödvändigt att klara saken i år till varje pris. Vi vill inte gärna göra svårigheter för regeringen, men vi kan inte förstå annat än att en sådan omsättningsskatt, om den genomföres, kommer att bli mest farlig för regeringen själv och för hela den svenska arbetarrörelsen. Det kommer verkligen att gynna den borgerliga propagandan.

Herr talman! Jag skall inte för mitt vidkommande fördröja denna debatt längre. Jag vill bara konstatera, att det icke har lyckats för regeringen att få ett underlag här i riksdagen för en omsättningsskatt och jag gläder mig däröver. Vad oss beträffar kommer vi att göra vad vi kan för att hindra genomförandet av en sådan omsättningsskatt.

Jag vill med dessa ord be att i vad avser bankoutskottets utlåtande nr 39 få yrka bifall till vår motion nr 23 om räntesänkning. Jag vill samtidigt med bifall till vår motion yrka avslag på förslaget om en sänkning av bolagsskatten med i runt tal 250 miljoner kronor, eftersom jag inte anser att det finns några rimliga skäl för en sådan sänkning. Vi anser tvärtom att goda skäl talar för att man genomför en förmögenhetsskatt för bolagen. Därigenom skulle regeringen utan vidare kunna rädda en halv miljard kronor för att klara budgeten.

Vi har i en motion, där vi vänder oss mot förslaget angående omsättnings-skatten, också föreslagit en skrivelse till regeringen, där några olika skatteobjekt rekommenderas. Jag har nämnt bolagsskatten. En förmögenhetsskatt för bolagen tycker vi inte är oskäligen. Vi anser också att man kan skärpa förmögenhetsskatten. Det finns 25 miljarder i taxerade förmögenheter. Dessa 25 miljarder ger sammanlagt 171 miljoner kronor i skatt, noga räknat 0,7 procent. Vi tror att man mycket väl skulle kunna fördubbla denna förmögenhetsskatt utan att det skulle medföra någon katastrof för förmögenhetsägarna här i landet.

Vi har pekat på inkomstskatten för de verkligt stora inkomsterna. Den som har 12 000 kronors inkomst har sedan han betalt alla skatter 7 100 kronor kvar. Den som har 100 000 kronors inkomst har 54 000 kronor kvar efter avdrag för direkta skatter, och lägger vi därtill att han betalar 4 000 kronor i indirekta skatter, har han i alla fall 50 000 kronor kvar, sedan han betalat alla skatter. Den som har 400 000 kronors inkomst har 140 000 kronor kvar, sedan han betalat skatt. Vi tror att man mycket väl skulle kunna ta 100 miljoner kronor från sådana inkomsttagare med årsinkomster på 50 000 kronor och uppåt.

Enligt vår mening skulle man kunna

Den ekonomiska politiken m. m.

ta ut 100 miljoner kronor på en markvärdestegringsskatt. Denna fråga har lagts på is, men vi hoppas att de allt svårare ekonomiska och finansiella problemen skall pressa fram en omvärdering av denna fråga. Där finns det pengar.

Regeringen är ju förälskad i omsättningsskatten. Varför inte ta ut en omsättningsskatt på börsaktier? Det har många länder genomfört. Varför skulle inte Sverige kunna göra det? Vi har pekat på områden, där man skulle kunna ta ut en miljard i skatter i stället för att genomföra en omsättningsskatt. Skulle man återföra försvarsutgifterna till vad de var under andra världskrigets allvarligaste år, så skulle man kunna spara in ytterligare en miljard kronor.

Det finns alltså möjligheter, om regeringen vill utnyttja dem, att utan en sådan typisk fattigmansskatt som omsättningsskatten är och måste vara, klara budgetens behov både för den närmare framtiden — jag bortser från det allra närmaste året — och för längre tid framåt.

Herr KOLLBERG (fp):

Herr talman! Bevillningsutskottets betänkande nr 54 berör den extra bolagsskatt som infördes 1955, varigenom beskattningen höjdes till 50 procent för aktiebolag och till 40 procent för ekonomiska föreningar. Det är alltså i dagarna femårsjubileum för denna tillfälliga extra beskattning av företagen. Det var bråttom den gången skatten infördes, och den sattes omedelbart i kraft. Eftersom man befann sig nästan mitt i ett beskattningsår, blev det nödvändigt att för det året — 1955 — räkna bara med en halv höjning — till 45 respektive 36 procent — vid den taxering som skulle ske i början av år 1956.

Regeringen hämtade sin motivering för denna höjning av företagsbeskatt-

ningen ur det då rådande konjunkturläget. Vi befann oss mitt uppe i en högkonjunktur, och ett efterfrågeöverskott rådde. I stället för arbetslöshet hade vi s. k. överfull sysselsättning.

Det hette på den tiden från regeringshåll att »de balanserande åtgärderna måste koncentreras till efterfrågesidan.» Ett planerat tvångssparande hade regeringen tvingats att skrinlägga. I stället tog man sin tillflykt till denna extra beskattning av företagsamheten i landet. Man skulle, som det hette på kanslihusets prosa, förlägga »tyngdpunkten i stabiliseringspolitiken till strävandena att åstadkomma en dämpning av vinstkonjunkturen och expansionstendenserna inom företagarkvärlden.»

Skattehöjningarna genomfördes av koalitionsregeringen mot stark opposition från folkpartiet och högern. Regeringen kunde aldrig på något rimligt sätt förklara, hur man skulle komma åt efterfrågeöverskottet genom att lägga nya hinder för produktionen. Men åtgärden genomtrufades med den motivering, som jag nyss nämnde och som alltså var av rent konjunkturpolitisk natur. Det framhölls också, att åtgärden var av rent tillfällig natur. Jag vill, herr talman, att kammaren skall observera att dessa två grundförutsättningar i fortsättningen icke blivit beaktade.

Från borgerligt håll har sedan år efter år påyrkats avskaffande av denna tillfälliga extra påлага för produktionen, och som bekant har den borgerliga oppositionen vid 1958 års riksdag enats i krav på omedelbart avskaffande av den extra bolagsskatten. Härvid framhölls särskilt de tendenser till konjunkturförsämring, som inträtt 1958.

Det har sitt intresse att erinra om med vilken motivering finansministern då, 1958, avböjde anspråket på avskaffande av denna extra skatt. Han började med att deklarerat, att regeringen fortfarande hade den uppfattningen, att skatten var att betrakta som en provisorisk

Den ekonomiska politiken m. m.

och tillfällig beskattning, motiverad med konjunkturpolitiska utgångspunkter.

Finansministern avvisade emellertid yrkandet om avskaffande av skatten under hänvisning till att man inte kunde dra några definitiva slutsatser, huruvida vi 1958 gick mot en klart uppåtgående konjunktur eller mot en klart depressiv konjunktur. Bl. a. yttrade finansministern: »Vi har inte betraktat de depressiva tendenserna som så iögonfallande, att det skulle vara riktigt att nu ge sig på en resolut liberalisering av generell karaktär på den ekonomiska återhållsamhetens område.»

Med hänsyn till den produktionsutveckling som vi alla känner kan det vara av intresse att erinra om att finansministern i juli 1958 också sade sig vara förbryllad över att bland andra folkpartiets representanter räknade med en depressiv utveckling, kännetecknad av sysselsättningssvårigheter och rentav en besvärande arbetslöshet. Ja, så lät det då.

Jag förmodar, att finansministern inte skulle vara beredd att upprepa de där uttrycken i dag. Det torde väl vara uppenbart för var och en att den högkonjunktur, som länge utmärkte vårt näringsliv, är bruten. Vi har en icke obetydlig arbetslöshet, och denna arbetslöshet har ju föranlett långtgående stödåtgärder av olika slag. Läget för dagen är alltså att vi bl. a. för att klara sysselsättningen måste satsa på ökad produktion. Produktionen måste stimuleras i stället för att begränsas genom extra beskattning.

I detta läge och med tanke på förra årets upprepade uttalanden om den skärpta bolagsskatten som ett provisoriskt konjunkturpolitiskt instrument hade man väl väntat att regeringen till årets riksdag just med konjunkturpolitisk motivering skulle föreslå ett omedelbart avskaffande av den extra företagsbeskattningen.

Men vad finner vi? Jo, att i propositionen nr 159 föreslås visserligen ett

avskaffande av den extra skatten men med en helt ny motivering och först från nästa år med tillämpning från 1961 års taxering. Det är inte längre fråga om konjunkturpolitik, utan nu sammankopplas frågan på något mystiskt sätt med genomförandet av pensionsreformen.

Vi har aldrig fått veta vilket samband som finansministern anser finnas mellan bolagsskatt och tjänstepension, men man kanske kan våga den gissningen, att det har föresvävat honom att produktionen måste stimuleras inför den belastning på näringslivet, som följer av pensionsreformen.

Detta skulle väl i och för sig kunna vara en motivering, men det är icke desto mindre obegripligt, att man i argumenteringen har tappat bort själva den ursprungliga frågeställningen.

Vare sig man accepterar pensionsresonemanget som grund för avskaffandet av den extra bolagsskatten eller man motiverar avskaffandet med konjunkturpolitiska överväganden, är det i alla fall svårt att förstå, varför man inte skall genomföra ändringen redan nu i år utan först från och med nästa år.

Det är trots de lugnande ord som finansministern yttrat tidigare i dag obestridligt, att de konjunkturpolitiska synpunkterna just nu talar med särskild styrka för ett omedelbart lättande av skattetrycket på företagen. Det måste ske genast. När det enligt regeringens tanke år 1955 gällde att bryta överkonjunkturen genom extrabeskattningen tövade man icke att sätta den i omedelbar tillämpning.

Det är föga rationellt att såsom här sker bevilja stora anslag till arbetslöshetens bekämpande, samtidigt som man vidmakthåller anordningar som är tillkomna i direkt syfte att lägga band på näringslivets expansion till skada för arbetstillgången. Och vidare: i ett läge då statsfinanserna är dåliga finns det än större anledning att främja produk-

Den ekonomiska politiken m. m.

tionen och därmed inkomstutvecklingen i landet.

Den stimulans åt produktionen som ernås får successiv verkan i form av ökad produktion. Att nu låta ett halvår av uppbyggnadsverksamheten gå till spillo kan inte vara försvarligt. För mig framstår det som uppenbart, att det måste ligga i samhällets intresse att nu omedelbart stärka företagsamheten. Låt mig ännu en gång erinra om att vi fortfarande — som finansministern för några timmar sedan framhöll — tills vidare har att räkna med en icke oväsentlig arbetslöshet.

Jag förmodar, att regeringens vägran att acceptera ett omedelbart avskaffande beror på rädsla för minskade skatteinkomster. Jag förmenar, att detta argument beror på ett felaktigt budgettekniskt tänkande.

Det kan för det första erinras om att vi väl knappast har lättare att ta stöten nästa år. För det andra vill jag framhålla, att den stimulans för produktionen, som skattelättnaden kommer att medföra, mycket snart bör kunna kompensera skattebortfallet och ge ytterligare statsinkomster. Herr talman! Ju förr denna effekt kan ernås, desto bättre måste det vara även ur statsfinansiell synpunkt.

Jag kan alltså icke acceptera i bevillningsutskottets utlåtande och i högerledamöternas särskilda yttrande i detta avseende gjorda uttalanden, utan tillåter mig — under hänvisning till den av herrar Hjalmarson och Ohlin i januari i år väckta motionen — att yrka bifall till den vid utskottets utlåtande nr 54 fogade reservationen nr I av herr Spetz m. fl.

Jag vill härefter med några ord beröra den i utskottsbetänkandet avhandlade frågan om likställighet mellan föreningar och aktiebolag i fråga om skattesatserna. Det föreslås av utskottet, att den gamla olikheten med 40 procents skatt för aktiebolag och 32 procents skatt för ekonomiska föreningar

skall bibehållas. Det finns icke någon rimlig motivering för denna olikhet. Redan 1949 års skatteutredning framhöll, att den verksamhet som bedrives i de båda företagsformerna är så likartad, att någon rationell grund för olika beskattning är svår att finna. Utredningen ansåg, att det bör vara ett önskemål, att den ena företagsformen icke beredes förmåner vid skatteberäkningen framför den andra.

Inte heller vår stora ekonomiska föreningsrörelse, Kooperativa förbundet, vill vara med om någon sådan särbehandling.

I en motion, som finns omnämnd i utskottsbetänkandet, har anvisats en väg till ernående av likformighet i beskattningen av de olika företagsformerna, men då även andra lösningar givetvis är tänkbara, kan riksdagen enligt min mening knappast omedelbart ta ställning till frågan. En skyndsam utredning i saken bör emellertid ske genom Kungl. Maj:ts försorg. Utredning bör också ske angående en sådan omläggning av aktiebolags och ekonomiska föreningars beskattning, att olägenheterna av dubbelbeskattningen i största möjliga utsträckning undanröjes.

På grund av vad jag nu anfört, herr talman, yrkar jag även bifall till den i bevillningsutskottets betänkande upptagna, med II betecknade reservationen av herr Spetz m. fl.

Herr NILSSON i Svalöv (h):

Herr talman! Jag skall med tanke på det stora program, som ligger framför oss innan riksdagen avslutas, inskränka mig till några mera allmänna, kortfattade anmärkningar kring de betydelsefulla skatteproblem vi nu har att ta ställning till.

Jag vill då först påpeka, att även vi inom högerpartiet i likhet med finansministern förordar en uttagningsprocent av 100 för budgetåret 1959/60.

Liksom tidigare år har vi från höger-

Den ekonomiska politiken m. m.

partiet i år framfört motioner, som tar sikte på olika sidor av skattesystemet. Den uppfattning, som genomgående bär upp dessa våra initiativ, är välkänd för alla i denna kammare. Vi hävdar bl. a. att de erfarenheter som vunnits under efterkrigstiden bekräftar både positivt och negativt, att en statsfinansiellt underbyggd lågskattepolitik är ett ofrånkomligt led i en progressiv stabiliseringspolitik. En sådan befordrar aktiviteten i arbetslivet. Den stärker sparviljan och ökar därigenom motståndskraften mot inflationsstörningar.

Den svenska kapitalmarknadens otillräcklighet ställer det ekonomiska livet och den ekonomiska politiken inför mycket svåra problem. En lågskattepolitik som berör såväl fysiska som juridiska personer — en skattepolitik som gör det möjligt att spara — anser vi vara ett av de mest verksamma medlen för att klara av kapitalmarknadens problem. Dessa löses inte genom regleringar och prioriteringar. Begränsningar i utgifterna på den offentliga sektorn tillsammans med åtgärder, som stimulerar och gör det möjligt att nyspara, måste till.

Det är mot denna bakgrund man får se de motioner från högerpartiets sida, vilka redovisas i de olika utskottsutlåtanden som vi nu diskuterar. Jag skall nu endast beröra dem som behandlas i bevillningsutskottets betänkande nr 50. Den motion rörande sänkningen av skatten för bolag, som behandlas i bevillningsutskottets betänkande nr 54, kommer att belysas av herr Magnusson i Borås.

För det första gäller det högerpartiets förslag om ett uttalande, att en statlig inkomst- och utgiftspolitik bort och bör föras i syfte att göra det möjligt att utan skatthöjningar täcka statens löpande utgifter med löpande inkomster. Att något sådant är genomförbart, har vi visat i våra motioner I: 511 och II: 619. Jag skall nu nöja mig med att hänvisa till de nämnda motionerna och till vad

högerpartiets talesmän från statsutskottet kommer att anföra i denna sak.

För det andra har vi vårt förslag om en utredning, dels angående införande av förhöjda ortsavdrag för barnfamiljer vid beskattningen, dels om den lämpliga kombinationen mellan sådana ortsavdrag och barnbidrag.

Ortsavdraget är nu dubbelt så högt för äkta makar som för ensamstående. För dessa kategorier skattskyldiga låter man sålunda skillnaden i skatteförmåga i ett givet inkomstläge komma till uttryck. Däremot göres det inte någon skillnad då det gäller att bestämma skatten för barnlösa makar och för barnfamiljer. Oavsett antalet barn får en barnfamilj i ett givet inkomstläge betala lika hög skatt som en barnlös familj med samma inkomst. Detta anser vi felaktigt. Problemet är inte heller löst enbart genom det nuvarande barnbidragssystemet. Det förefaller också som vi i Sverige är ganska ensamma om ett system där barnbidragen fått ersätta barnavdragen. I exempelvis Finland, Norge, England, Holland, Tyskland och Kanada förekommer barnbidrag, men samtidigt har man också barnavdrag. Det synes oss på högerhåll rimligt att det svenska skattesystemet på nytt kommer att omfatta barnavdrag liksom fallet var före 1947.

För det tredje föreslår vi, att minskningen av skatteersättningen till kommunerna i anledning av 1957 års ortsavdragsreform skall genomföras i den takt riksdagen tidigare beslutat, men under femårsperioden 1960—64 i stället för perioden 1961—65, samt att skatteersättningen på grundval av det av staten tillskjutna skatteunderlaget skall beräknas med utgångspunkt från den för 1957 fastställda utdebiteringssatsen. Motiven härför behöver jag inte erinra kammaren om. Vi har tidigare från högerhåll utförligt redogjort för dem. Tyvärr har riksdagen redan fattat beslut om att statsbidrag för detta ändamål skall utgå med det av regeringen för-

Den ekonomiska politiken m. m.

ordade beloppet. Jag avstår därför, herr talman, från att yrka bifall till den del av vår reservation nr I som berör just denna sak.

För det fjärde framför vi ånyo förslag om en ändring i skatteskalorna från och med den 1 januari 1961. Jag vill nu bara framhålla, att vårt förslag till nya skatteskalor skulle vid en uttagningsprocent av 100 medföra en *rejl skattelättnad* för alla personer. Vidare skulle den medföra att vi fick bort *den starka progressivitet*, som nu finns i progressionsskikten närmast över de lägsta. Vi skulle få bort den s. k. *puckel*, som finns i de nuvarande skatteskalorna i skiktet närmast över beskattningsbar inkomst på 10 000 kronor. De av oss föreslagna skatteskalorna är också så uppbyggda, att det proportionella bottenskiktet lätt skall kunna breddas.

Slutligen vill jag återigen erinra om att de skatteskalor som vi föreslår är så konstruerade, att *sambeskattningen för ett stort antal äkta makar där båda har förvärvsarbete kommer att lindras*. Konstruktionen hos de nuvarande skatteskalorna är sådan, att den s. k. *tudelningsprincipen* vid sambeskattningen ej kommer att tillämpas på årsinkomster som överstiger cirka 16 000 kronor, medan de av oss föreslagna skatteskalorna är så konstruerade, att det aldrig kan bli skatteskärpning genom att två personer gifter sig förrän den sammanlagda familjeinkomsten överstiger 30 000 kronor.

Under diskussionen här i dag har våra skatteskalor kommit på tal. Det har från olika håll sagts, att om våra skatteskalor tillämpades — med nuvarande skatteunderlag, vilket vederbörande inte nämnde — skulle minskningen av statens inkomster bli cirka 600 miljoner kronor. Var finns pengar till detta har man frågat. Skall uttagningsprocenten sättas till 110? Jag erkänner, att det i dag inte finns pengar. Det är alldeles riktigt. Men föres en ut-

giftspolitik i enlighet med högerens förslag och en produktionsvänlig politik, även den enligt högerens riktlinjer, bör pengar kunna finnas. Minskade utgifter och en sparvänlig skattepolitik, som ökar skatteunderlaget gör att vi bör kunna genomföra denna reform 1961.

Herr talman! Jag har här endast haft till uppgift att redogöra för några av de initiativ på skattefronten som vi inom högerpartiet tagit även vid denna riksdag. Jag beklagar att vi endast i enstaka fall och i begränsad omfattning fått förståelse för våra initiativ. Dock tror jag, herr talman, att förhållandenas eget tryck så småningom blir så starkt, att många utanför högerpartiet får ta sin avvisande hållning under omprövning.

Herr talman! Jag yrkar bifall till den reservation nr I av herr Hagberg m. fl., som är fogad till utskottets utlåtande nr 50, med undantag av vad som hemställles under punkten d.

Herr förste vice talmannen övertog nu förhandlingarnas ledning.

Herr VIGELSBO (cp):

Herr talman! Jag skall liksom den föregående talaren uppehålla mig vid bevillningsutskottets betänkande nr 54 och närmast beröra frågan om den extra bolagsskattens avskaffande.

Även vi har motionerat om den extra bolagsskattens avskaffande, men när finansministern i maj lade fram sin proposition om att denna skatt skulle avskaffas fr. o. m. år 1960, träffades en överenskommelse mellan höger och oss om att vi inte skulle aktualisera det krav som hade framförts från båda hållen om att den extra bolagsskatten skulle avskaffas redan 1959. Bevillningsutskottet har anslutit sig till finansministerns ståndpunkt och jag skall endast be att få yrka bifall till utskottets förslag i det avseendet.

Vid betänkandet har fogats två re-

Den ekonomiska politiken m. m.

servationer, en av folkpartiet och en av högern.

I folkpartiets reservation begärs såvitt jag förstår bland annat lägre skatt för mindre företag, mindre bolag och mindre föreningar. Det är synd att folkpartiet så sent kommit underfund med det önskemålet. För endast en månad sedan behandlades i bevillningsutskottet en motion om att sänka skatten för de mindre företagen, men vi blev den gången ensamma reservanter i bevillningsutskottet. Här i kamraren avslogs också motionen. Jag hoppas att vi inom centerpartiet kan räkna med folkpartiets stöd om vi återkommer med den motionen nästa år eftersom dess syfte i hög grad sammanfaller med de önskemål som nu aktualiserats i folkpartiets reservation.

I högerreservationen föreslås att bolagsskatten skall sänkas år 1961 till 32 procent eller till samma procent som för ekonomiska föreningar. En sådan sänkning har beräknats medföra ett inkomstbortfall för statsverket på inte mindre än 400 miljoner kronor. Att högern har vågat föreslå en sådan sänkning inger mig misstanken, att högern hyser mycket stora förhoppningar om en lysande framtid för industrien. Jag vill inte bestrida att högerns bedömning är riktig — jag hoppas liksom högern att deras förutsägelse skall slå in — när högern på ett enda bräde prutar 400 miljoner kronor på bolagsskatten och ändå anser sig kunna räkna med att få balans i statens ekonomi.

Gemensamt för både högerns och folkpartiets reservationer är, att de vill ha likställighet mellan aktiebolag och ekonomiska föreningar. Jag medger att det bedrivs affärsrörelser i båda dessa företagsformer. Men jag kan inte acceptera påståendet, att dessa företagsformer är av så likartad beskaffenhet, att de bör vara underkastade samma beskattningsregler.

De ekonomiska föreningarna — jag tänker nu närmast inte på de handels-

kooperativa företagen utan på jordbrukets ekonomiska föreningar — är väl inte att betrakta som företag av samma inre struktur som aktiebolag. Jordbrukets ekonomiska föreningar är ju sammanslutningar av jordbrukare som varenda en deltar i själva produktionsakten vid framställningen av de varor, som sedan efter eventuell förädling förs ut i marknaden genom dessa föreningar. Vad däremot beträffar aktiebolagen finns det aktieägare, som årligen klipper kuponger men inte ens har sett det företag, vars produktion bildar underlag för utdelningen. Man kan inte komma ifrån, att det är en väsentlig strukturskillnad mellan dessa företagsformer. När man införde 8 procents skatteskillnad mellan företag av de båda typerna, var det väl också därför, att man tog hänsyn härtill. Jag kan inte förstå att något i dagens läge gör skillnaden mindre berättigad än den då var. Under sådana förhållanden kan jag inte biträda någon av reservationerna utan kommer att rösta på utskottets hemställan.

Det är en del andra saker, som jag dessutom skulle vilja peka på.

I den reviderade nationalbudgeten anges på ett ställe, att jordbrukarnas inkomster beräknas ha minskat med cirka 3 procent från 1957 till 1958. Övriga företagares inkomster synes däremot ha ökat med 2 procent, medan kapitalinkomsterna för samma period blev oförändrade. Vad gäller prognosen för 1959, räknar man med att övriga företagares inkomster kommer att öka något mindre än under 1958, under det att jordbrukets inkomster kommer att bli praktiskt taget oförändrade. De 3 procent, varmed jordbrukarnas inkomster minskat, ger jämfört med de 2 procent, som löntagarna ytterligare har fått en differens på 5 procent. Om under år 1959 en ytterligare förskjutning uppåt med 2 procent sker för löntagargruppen, blir den sammanlagda förskjutningen 7 procent. Jag har velat

Den ekonomiska politiken m. m.

anföra dessa siffror och framhålla, att de är framräknade på basis av en normal skörds ekonomiska värde. Åtminstone vad beträffar Mellansverige grundar de sig följaktligen inte på reella förhållanden. Vi har haft tre—fyra års svår missväxt i Mellansverige, och man får väl då ändå inte förväna sig över, om det ekonomiska läget inom jordbruket på många håll är ganska prekärt.

I detta sammanhang vill jag framhålla, att jag är herr Jansson i Kalix mycket tacksam för ett yttrande, som han fällde under diskussionerna i går om ASSI. Han var upprörd över att någon hade påstått, att det var fråga om en subvention till ASSI. Det var det inte, utan det var ett bidrag och en hjälp till bygdens människor och traktens näringsliv. Jag hoppas därför med ganska stor säkerhet att få påräkna herr Janssons i Kalix hjälp, då vi skall söka förklara att de subventioner som vi har fått inte går till jordbruket utan till dem, som köper jordbrukets varor och som på grund av dessa subventioner har fått sina produkter billigare. Förhållandena i detta fall är klart jämförliga med dem som herr Jansson i Kalix relaterat beträffande ASSI.

Sedan är det också en annan sak jag vill påpeka. Enligt den nyligen slutförda nationalräkenskapen ökade hushållen från 1957 till 1958 sin konsumtion av varor och tjänster med 1,9 miljard kronor eller med 6 procent i löpande priser och 2,5 procent i fasta priser. Den reala ökningen översteg därmed med cirka $\frac{1}{2}$ procent den som inträffade 1956—1957. Eftersom priserna såsom nämnts steg med 4,5 procent, förslog inte tillskottet i disponibel inkomst till utgiftsökningens täckande. Denna blev möjlig endast genom att hushållen minskade sitt sparande från 1957 till 1958 med cirka 450 miljoner kronor, varigenom sparkvoten sjönk med inemot 2 procentenheter.

Nu har särskilt högern och folkpartiet i olika sammanhang förespeglat oss, att

om man får en tillräckligt hög räntesats, kommer det att stimulera till sparande och verka återhållande på den personliga konsumtionen. Det visar sig att både högern och folkpartiet — och även finansministern, om han har resonerat på samma sätt — har räknat kapitalt fel.

Resultatet av de senaste årens successiva räntestegring har ju varit, att de som har varit svårt skuldsatta har blivit allt hårdare belastade. Man kanske inte överdriver om man säger, att det finns många i dagens läge som nära nog är slavar under räntebelastningen. Den höga räntan har icke stimulerat till ökat sparande, och det enda resultat av högräntepolitiken, som har utkristalliserat sig, är att de som har haft pengar på banken har fått ett ökat inkomsttillskott under det att de som har befunnit sig i ett dåligt ekonomiskt läge och varit skuldsatta har fått en ytterligare belastning. Den höga räntan har följaktligen varit en belastning för näringslivet som sådant.

Nu får vi hoppas, att det ekonomiska läget skall rätta till sig. Kanske inte på grund av skatternas höjd men till följd av det tvångssparande, som vi får nu med anledning av tilläggs pensionens genomförande, kommer kanhända konsumtionen att skäras ned till en rimlig omfattning, och det kan tänkas få den verkan, att vi återvinner balans.

Professor Ohlin sade att statens finanser har skötts bra till för något år sedan. Jag skall sluta med att fråga herr Ohlin, om han möjligtvis anser, att det var under koalitionen tid som finanserna sköttes så bra och att vanskötseln har satt in sedan koalitionen upphörde.

Jag vill allra sist uttrycka en förhoppning, att vi skall återvinna balansen och komma till ljusare tider än vi kan skönja nu. I så fall kanske vi kommer att finna herrar Hjalmarson och Ohlin samlade i enighetens tecken på ett och samma apelsinkalas.

Den ekonomiska politiken m. m.

Herr MAGNUSSON i Borås (h):

Herr talman! För att börja där den senaste talaren slutade kanske det skulle vara lämpligt att fråga, om det är så att herr Vigelsbo känner sig manad att ta ansvaret för ekonomin i vårt land redan nu?

Jag har emellertid begärt ordet för att tala något om bevillningsutskottets betänkande nr 54.

Vid 1955 års riksdag beslöt den dåvarande regeringsmajoriteten att höja skatten för aktiebolag och ekonomiska föreningar med 25 procent. Motivet angavs då vara att man avsåg att dämpa expansionstendenserna inom näringslivet. Något statsfinansiellt behov av denna skattehöjning förelåg nämligen icke. Vi inom högerpartiet har varken vid denna skatts införande eller senare godkänt det motiv som föregavs för dess införande. Vi har alltid ansett, att detta var ett felaktigt sätt att försöka hindra inflation, då man härigenom kom att fördyra produktionen. Den fortsatta utvecklingen har också visat att vi haft rätt i denna bedömning. Trots nedgång i produktionsökningen och förekomst av en ganska stor arbetslöshet har denna beskattning behållits. Skatten torde för regeringen med tiden ha fått en viss statsfinansiell betydelse. Jag är dock övertygad om att man i detta fall i stor grad missbedömt dess verkningar. Alla de samlade åtgärder, som majoriteten vidtagit emot näringslivet under 1950-talet, har nämligen bidragit till att hålla tillbaka det beskattningsbara beloppet hos företagen.

Dagen efter det att regeringen genomdrivit sin tvångspensionering kom emellertid propositionen om att denna extra beskattning på näringslivet skulle försvinna fr. o. m. den 1 januari 1960. Regeringen har sålunda haft ett motiv för skattens införande och ett annat för dess borttagande. Detta visar att regeringen betraktar den införda obligatoriska pensionen som en ny beskattning på näringslivet. Man måste då frå-

ga sig, om de avgifter som skall inbetalas för de anställdas pensionering skall ersätta det inkomstbortfall som uppstår för regeringen genom minskad bolagsskatt. Enligt regeringens beräkningar uppstår ju ett skattebortfall på grund av den extra bolagsskattens borttagande.

Inom högerpartiet hade vi givetvis önskat att ifrågavarande skatt hade försvunnit från och med år 1959. För näringslivet är det emellertid ett livsvillkor att det blir balans i statens affärer, då en fortsatt lättsinnig finanspolitik ytterligare kommer att höja kostnadsläget. På basis av det riksstatsförslag, som finansministern framlade vid riksdagens början, har högerpartiet planerat sina utgiftsminskningar, som bl. a. skulle täcka det skattebortfall, som enligt våra beräkningar kunde tänkas uppstå för staten genom den extra bolagsskattens försvinnande. Det kompletteringsförslag som finansministern nu lämnat visar emellertid att bristen i nästa års budget blir betydligt större än som beräknades vid årets början. Högerpartiet har nu på de dagar, som sedan dess stått till vårt förfogande, föreslagit ändringar i statens utgifter, som gör att driftbudgeten skulle kunna gå ihop. Det är emellertid naturligt, att vi nu i efterhand icke haft den rörelsefrihet som hade varit önskvärd för att vidtaga sådana utgiftsminskningar, som kunde medgiva att vi redan under det löpande året hade kunnat taga bort denna extra företagsbeskattning. Jag har redan framhållit, att det är angeläget att undvika ytterligare kostnadsökningar för näringslivet genom en felaktig finanspolitik. De senaste årens politik har nämligen i stor utsträckning försämrat vår konkurrenskraft gentemot utlandet på grund av dessa av finanspolitiken förorsakade kostnadsstegringar. Balans i driftbudgeten är mot denna bakgrund synnerligen angelägen icke minst ur näringslivets synpunkt. Med hänsyn härtill har vi funnit oss kunna acceptera den av regeringen föreslagna tidpunk-

Den ekonomiska politiken m. m.

ten för den extra bolagsskattens borttagande.

I dagens läge är det framför allt angeläget att näringslivet får stimulans till en tro på framtiden och därmed till ökad expansionslust. Detta åstadkommes bäst genom att näringslivet kan räkna med en plan för framtida lindringar i beskattningen. Vi har därför i en motion yrkat, att riksdagen i dag måtte uttala, att skattesatsen för bolag och ekonomiska föreningar fr. o. m. år 1961 skall vara 32 procent eller samma som gällde före 1947. Principiellt anser vi också, att beskattningen bör vara lika för båda dessa företagsformer, och vi har aldrig godkänt den högre beskattningen för bolagen gentemot de ekonomiska föreningarna. Vi anser dock att likställigheten skall åstadkommas genom att bolagsskatten, herr Vigelsbo, sänkes till samma nivå som från nästa år skall gälla för de ekonomiska föreningarna och inte genom att höja skatten för de senare. Vi kan inte heller acceptera någon form av progressivitet i företagsbeskattningen, då vi anser att det skulle vara olyckligt.

Under den tid som ligger framför oss anser vi oss kunna åstadkomma de minskningar i statens utgifter, som är nödvändiga för att denna skattesänkning skall kunna vidtagas med bevarad balans i driftbudgeten. Det är inte heller så, att det förslag som vi här har lagt fram skulle innebära ett skattebortfall på 400 miljoner, ty man måste samtidigt också räkna med — och det har även utskottet gjort i sitt utlåtande — att genom en sådan åtgärd skatteunderlaget kommer att betydligt öka.

Vi har vidare föreslagit, att riksdagen i dag måtte besluta att en utredning omedelbart måtte tillsättas i syfte att framlägga ett förslag om avskaffande av dubbelbeskattningen på utdelningar. Den nuvarande beskattningen innebär att vinsterna först beskattas hos bolagen med omkring 57 å 58 procent. På de medel som sedan delas ut får aktie-

ägarna betala vanlig inkomstskatt, som med nuvarande höga marginalsatt ofta kan bli mycket hög och taga ibland nära nog hela vinsten. Samma blir förhållandet när t. ex. jordbrukens ekonomiska föreningar skall betala ränta på det insatskapital som de har fått.

Ur sparande- och kapitalförsörjningssynpunkt är det också angeläget att aktiekapitalet göres billigare för näringslivet. För närvarande är det för dyrt att anskaffa kapital genom aktieemissioner eller genom att föreningarna ökar sitt insatskapital. Den nuvarande kostnaden för kapital som anskaffas genom aktieteckning uppgår till cirka 15 procent på kapitalet för varje år.

De åtgärder som vi i denna motion har föreslagit för att lindra företagsbeskattningen måste ses i samband med det förslag, som vi i en annan motion har gjort om ändring av skatteskalorna för fysiska personer. Denna ändring avser närmast att avlägsna den mycket hårda progressiviteten för vanliga inkomster mellan 10 000 och 30 000 kronor per år. Det är just bland dessa grupper som vi har det stora antalet småföretagare, och dessa skulle genom vårt skatteförslag få en betydligt större möjlighet att genom besparingar klara vissa självfinansieringsproblem. Vi är dock angelägna att framhålla, att vi icke kan acceptera någon form av klasslagstiftning. Det är en angelägen uppgift att se till, att skattetrycket blir lika för alla grupper i samhället.

De olika förslag, som vi lämnat i de av bevillningsutskottet behandlade motionerna, utgör ett led i våra strävanden att skapa möjligheter för alla människor att få delägande i vårt näringsliv. Det är åtgärder för att åstadkomma en egendomsägande demokrati. Det är åtgärder som syftar till att skapa möjligheter till ägande i större företag för småspararna. Det inrymmer åtgärder som skall göra det lättare för de små företagen att genom besparing av vinstmedel kunna ytterligare utbygga

Den ekonomiska politiken m. m.

och förbättra sina företag, vare sig de är sysselsatta inom handel, industri, hantverk eller jordbruk.

Herr talman! Med detta ber jag att få yrka bifall till den vid utskottets betänkande nr 54 fogade reservation som har beteckningen III.

Herr STENBERG (fp):

Herr talman! De senaste årens ekonomiska debatt har till väsentlig del — och kanske med all rätt — dominerats av näringslivets skatte- och kapitalförsörjningsproblem. Orsakerna härtill är flera. Den ekonomiska politiken i vårt land har varit synnerligen hård när det gäller näringslivets kapitalförsörjning, eftersom statsmakterna på allt sätt beskurit kreditgivningen. Företagsbeskattningen har också bidragit till att minska företagens förmåga till självfinansiering, och den under senare tid vikande konjunkturen kommer väl också att innebära försämrade vinstmöjligheter och försämrade självfinansieringsmöjligheter.

När jag här i korthet kommer att beröra kapitalförsörjningsfrågan, är det i första hand de s. k. långa krediterna jag skall uppehålla mig vid, alltså de krediter som åstadkommes på obligationsmarknaden och genom långfristiga placeringar av våra försäkringsbolag. Båda dessa vägar att låna långfristigt kapital har av statsmakterna hårt beskurits. När det gäller obligationslån för industriell finansiering har det under senare år nära nog rått totalstopp — om vi inte dit räknar något enstaga lån för kraftverksbyggen. Det är ett synnerligen allvarligt ingrepp i det svenska näringslivet att genom den nuvarande hårda obligationskontrollen helt utesluta vår industri från en traditionell låneform. Det kan heller inte vara ett samhällsekonomiskt intresse att på olika sätt beskära försäkringsbolagens möjligheter till en något friare placering av sitt kapital.

Men om svårigheterna att erhålla långfristiga lån är stora för svensk företagsamhet över huvud taget, så är de utan tvekan störst för den mindre företagsamheten. Småföretagens kreditproblem är emellertid i dagens läge något mindre när det gäller rena rörelsekrediter — det har blivit lättare att ordna rena rörelsekrediter via affärsbankerna — medan däremot möjligheter att låna långfristigt kapital via obligationsmarknaden helt och hållet saknas.

Nu kanske någon omedelbart anmärker, att vi aldrig kan få en sådan kapitalbildning här i landet, att en mindre företagare kan få ett obligationslån. Detta är riktigt. Men då måste det vara ett angeläget intresse för samhället att skapa de institut, som behövs för att även denna grupp företagare skall få de finansieringsmöjligheter, som en välordnad obligationsmarknad skulle kunna ge möjligheter till. Vi har från vårt håll vid flera tillfällen framfört dessa synpunkter, och vi har gjort det senast i år i en motion om AB Industrikredit och dess verksamhet. Denna motion är emellertid bordlagd i bankoutskottet och uppskjuten till höstriksdagen, men jag hoppas att den då får en positiv behandling. Jag avser inte att här gå närmare in på de förslag vi rest i den motionen.

Den kreditgivning, som lämnas genom företagarföreningarna och statsgarantilånen, har fyllt och fyller alltjämt en viss uppgift, men den är ingen lösning av den långfristiga kapitalförsörjningen. Det kan vi vara ganska förvissade om. Jag vill i sammanhanget säga, att jag tror att såväl herr Eliasson i Sundborn som herr Hedlund drar litet för snabba slutsatser av den utredning angående statligt kreditstöd till hantverk och småindustri som verkställts. I sitt anförande tidigare här i dag sade herr Hedlund bl. a., att man från centerpartiets håll har påskyndat den utredningen och därför med tillfredsställelse hål-

Den ekonomiska politiken m. m.

sar utredningens betänkande. Jag är för min del också glad över att denna utredning kommit till stånd, men jag anser inte att vi därmed får slå oss till ro och vara nöjda. Jag har visserligen inte hunnit att i detalj granska utredningens förslag, men jag tycks ändå ha tagit del av det mera ingående än herr Eliasson i Sundborn och herr Hedlund. Redan i sammanfattningen av utredningens förslag skriver utredningsmannen nämligen, att utredningen icke till behandling upptagit den bl. a. i våra motioner till 1958 års A-riksdag aktualiserade frågan om behovet av en mera långfristig stödform för hantverk och småindustri. Utredningen har sålunda inte alls sysslat med den långfristiga kapitalförsörjningen för denna grupp företagare, och därför får vi som sagt inte slå oss till ro med utredningens förslag. I stället bör vi vara vaksamma och se till att vi får ut det bästa möjliga, om vi nu får ett förslag från Kungl. Maj:t. Det är ju inte alla gånger säkert att man får ett sådant förslag. Jag kan här bara nämna som exempel utredningsförslaget rörande resultat- och förlustutjämnningen. Där har utredningen lagt fram ett förslag, men vi saknar alltså en proposition i ämnet från Kungl. Maj:t.

En lösning på frågan om de långa krediterna till denna företagargrupp skulle enligt vår mening bli möjlig dels genom ändrade bestämmelser för AB Industri kredit och dels genom det finansieringsinstitut som affärsbankerna visat sig villiga att starta genom att bilda AB Företagsfinans. Såvitt jag förstår avser man med detta bolag att lämna långfristiga krediter just till mindre och medelstora företag. AB Företagsfinans avser med sin verksamhet att skaffa kapital genom obligations- och försäkringslån och därigenom fylla den brist som finns på den svenska kapitalmarknaden för den mindre företagsamheten. För att kunna bilda detta finansieringsinstitut har ansökan in-

lämnats till regeringen med begäran om vissa ändringar i banklagen, men såvitt jag vet har man ännu inte fått något svar från regeringen. Det skulle vara synnerligen intressant att här få höra, hur man på regeringsidan ser på denna fråga och om man där är beredd att lägga fram ett positivt förslag till lösning av finansieringsproblemen den föreslagna vägen.

Herr talman! Genom att anföra dessa synpunkter har jag än en gång velat fästa regeringens uppmärksamhet på de kapitalproblem som alltså finns för den mindre företagsamheten. Jag tycker det är särskilt angeläget att göra det just i en tid, då vi så intensivt diskuterar frågan om större marknader och alla vet, att vi på ett verkningsfullt sätt måste förbättra den företagargrups ställning, som det här gäller, speciellt då företagarnas kredit- och kapitalförsörjning. Jag tror att regeringen här måste försöka visa upp ett mera näringsvänligt ansikte när det gäller både skattepolitiken och kapitalförsörjningspolitiken.

I detta sammanhang vill jag också ställa en liten fråga med anledning av de anföranden, som här hållits av herr Eliasson i Sundborn och herr Vigelsbo. Herr Eliasson sade på förmiddagen, att vi måste försöka stärka företagens konkurrenskraft och att vi måste göra det nu. När olyckan hänt, är det för sent, sade herr Eliasson. Den företagsbeskattning han då talade om avsåg väl dels den skärpta bolagsskatten och dels varulagervärderingsreglerna. Han sade att vi har behållit företagsbeskattningen för länge, längre än nödvändigt. Jag vill då fråga om det är centerpartisterna i bankoutskottet eller centerpartisterna i bevillningsutskottet vi skall lita till. Vi har nu hört av herr Vigelsbo, att centerpartiet har träffat en överenskommelse med högern om att inte genast avskaffa den extra bolagsskatten utan vänta ytterligare ett år i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag. Det var sam-

Den ekonomiska politiken m. m.

ma förhållande beträffande varulager-
värderingsreglerna. Där anslöt sig cen-
terpartiet till förslaget att skjuta på
frågan ett år framåt i tiden och att
inte nu definitivt avvisa regeringens
förslag om en skärpning av bestämmel-
serna.

Sedan vill jag, herr talman, också
säga några ord om bevillningsutskottets
betänkande nr 50. I detta betänkande
har folkpartiet en reservation som upp-
tar två frågor, dels skatteersättningen
till kommunerna och dels vårt förslag
vid riksdagens början till vissa juste-
ringar av de s. k. schablonavdragen.

Skatteersättningarna till kommuner-
na behandlades under gårdagens debatt,
varför jag nu inte skall ta upp desamma
här.

Beträffande de s. k. schablonavdragen
har vi föreslagit vissa justeringar, som
berör bland annat försäkringsavdragen,
omkostnadsavdraget och avrundningen
av det beskattningsbara beloppet.

De ändringar i vår skattelagstiftning,
som genomfördes 1955, skulle leda till
vissa förenklingar i taxeringsförfaran-
det. Detta gäller i första hand de scha-
bloniserade försäkringsavdragen men
även ändringen av det s. k. omkost-
nadsavdraget. Nu har det visat sig, att
de vidtagna justeringarna inte inneburit
några verkliga förenklingar. Däremot
blev reformerna ganska kostsamma för
både staten och kommunerna.

Riksskattenämnden har därför i an-
ledning av de gjorda erfarenheterna fö-
reslagit finansdepartementet, att de
schabloniserade försäkringsavdragen
skulle avskaffas. Denna taxeringsform
har uppenbarligen försvårat deklara-
tions- och taxeringsarbetet. Detta gäller
även avrundningen av omkostnadsbi-
draget till närmast högre hundratal
kronor. Vad gäller försäkringsavdraget
tillkommer också den omständigheten,
att här har schabloniseringen motverkat
syftet med avdraget, nämligen att sti-
mulera till ett försäkringssparande, vil-
ket vi anser vara mycket viktigt.

Avrundningen av det beskattningsba-
ra beloppet till närmast högre hundratal
kronor har medfört en viss nedbant-
ning av tabellmaterialet för skattedebi-
tering, vilket vi också framhåller i
såväl vår motion som vår reservation,
men trots detta är det tveksamt om
detta medfört en sådan förenkling, att
det kan vara värt det inkomstbortfall
på 50 miljoner kronor som åtgärden
medfört. Vi tror inte detta och vill där-
för föreslå en återgång till den förut
gällande regeln om avrundning till när-
mast lägre tiotal kronor.

Beträffande det s. k. hundrakronors-
avdraget vid inkomst av tjänst kan man
vid en läsning av utskottsmajoritetens
skrivning få den uppfattningen, att vi
vill vidtaga ändring även i detta avse-
ende. Så är emellertid inte fallet. Vi
har inte föreslagit någon ändring av
detta. Vi säger i vår reservation här-
vidlag följande: »Härigenom bibehålles
således den del i 1955 års reform som
särskilt tog sikte på att nå ökad rättvisa
och likformighet i skattebördans verk-
liga fördelning till förmån för de mindre
inkomsttagarna.»

De av oss här föreslagna justering-
arna bör helt naturligt ses i första hand
som en del av ett samlat program för
besparings- och budgetförstärkande åtgärder i syfte att försöka stärka det nu
så svaga statsfinansiella läget. Vi vill
inte med våra förslag försöka åstad-
komma någon millimeterrättvisa vid
beskattningen av enskilda personer.
Men vi vet ju alla, att vi måste skaffa
pengar till finansministerns kassa. Från
vårt håll vill vi dock inte vara med om
att införa nya skatter, och därför har vi
ansett det vara lämpligt att i någon mån
förstärka statskassan genom att slopa
de ändringar i skattereglerna, som icke
medfört de förenklingar och lättnader i
taxeringsarbetet som man från början
hoppades på.

Jag vill med dessa ord, herr talman,
yrka bifall till reservation II) av herr
Spetz m. fl. i bevillningsutskottets be-

Den ekonomiska politiken m. m.

tänkande nr 50, dock med undantag för punkt b) som gäller skatteersättning till kommunerna.

Herr ERICSSON i Kinna (s):

Herr talman! Herr Stenberg talade i slutet av sitt anförande om den folkpartimotion, där det föreslås att vi skall öka statens inkomster genom att ändra skattereglerna. Det är tacknämligt att folkpartiet även tänkt på den sidan av saken och vill hjälpa till att öka inkomsterna. Nu konstaterar emellertid bevillningsutskottet, att den föreslagna ändringen skulle medföra en höjning av skatten för medborgarna med små inkomster. Därmed har väl den glädjen tagit slut!

Vi har alltså inte kunnat acceptera detta förslag. Avsikten med de nya reglerna var dels att åstadkomma en rättvisare beskattning och dels att förenkla taxeringsförfarandet. Nu sade visserligen herr Stenberg — det sades även i debatten i medkammaren — att förfarandet i stället blivit krångligare. Vi har ännu mycket liten erfarenhet av detta. Vi får nog anta, att myndigheterna kan ordna det hela så, att det blir en enklare procedur framöver. I varje fall har de nya reglerna tillämpats för kort tid för att vi skall kunna dra några slutsatser.

Eftersom jag börjat tala om motionerna, skall jag fortsätta med en granskning av de motioner, som behandlats i bevillningsutskottets betänkande nr 50.

Högern har i en motion föreslagit införande av andra skatteskalor än dem vi nu har. Man erkänner, att ett bifall till motionen skulle medföra ett betydande skattebortfall, men man skyndar sig att tillägga, att avsikten inte är att tillämpa de nya skalorna omedelbart utan först 1961. Vi skulle emellertid enligt motionärerna kunna trösta oss med att de skattesänkningar som blir resultatet av de ändrade skalorna skulle stimulera produktionen, och om bara pro-

duktionen stimuleras genom en näringsvänlig ekonomisk politik, så skulle vi snart ta tillbaka detta skattebortfall på 600 miljoner kronor, eftersom taxeringsunderlaget då skulle ökas i motsvarande grad. Det låter ju väldigt bra, att en skattesänkning skulle kunna stimulera människorna och ge ett sådant resultat i så snabb takt som här antydes. Jag har emellertid litet svårt att föreställa mig, att det är ett realistiskt resonemang. Bevillningsutskottets majoritet har i varje fall inte blivit övertygad därom. För övrigt är denna motion ingen nyhet.

När jag satt i min bänk och tänkte på högerens förslag i en annan motion om återinförande av barnavdragen, kom jag att tänka på en händelse för snart tjugu år sedan. Jag kom med i en skattekommitté, som hade i uppdrag att försöka finna någon metod för att lätta den statliga beskattningen för barnfamiljerna. När vi hade hållit på att utreda en rätt lång tid, fann vi, att tre fjärdedelar av alla barnfamiljer inte hade någon statlig skatt. Eftersom de inte hade någon skatt, gick det ju inte att lätta på någon börda i det avseendet. Vi började då i stället fundera på om man inte skulle kunna hjälpa barnfamiljerna genom att ge barnbidrag, och 1948 fick vi den konstruktionen.

Jag har med detta exempel velat säga, att barnbidragen blir rättvisare än barnavdragen. Att ha bådadera, som högern föreslår, skulle nog bli mycket besvärligt inte minst ur administrativ synpunkt.

Dessa högermotioner har alltså avstyrkts av bevillningsutskottet.

I fråga om bolagsskatten skall jag nöja mig med att erinra om den upplysning som herr Vigelsbo nyss lämnade; den belyser hela situationen. Vi är nämligen alla ense om att företagsbeskattningen skall sänkas genom att avskaffa den s. k. extra bolagsskatten. Det såg ut som om riksdagen skulle bli tämligen enig på den punkten, eftersom

Den ekonomiska politiken m. m.

det väckts motioner i denna fråga i riksdagens början och eftersom det sedan kom en proposition. Men det visade sig, att även om man var ense om att man skulle sänka bolagsskatten, så blev man inte ense om tidpunkten. Nu talar emellertid herr Vigelsbo om att centerpartiet och högerpartiet har kommit överens om att de inte skall aktualisera någon annan tidpunkt än den som föreslås i propositionen. Om dessa båda partier jämte det parti som jag representerar i utskottet är ense, så blir det ju en betryggande majoritet. Det är ju glädjande, men det har inträffat andra händelser som gjort att detta betänkande fått en något annan karaktär än vi från början trodde.

I detta sammanhang har ju beskattningen av bolag och ekonomiska föreningar aktualiserats, och det har sagts att man borde ha en likformig beskattning av dessa. Det var väl i verkligheten på det sättet, att den förste motionären, herr Kollberg, ville underlätta anslutningen till sin motion genom att säga att om de ekonomiska föreningarna blir hårdare beskattade än bolagen, så skulle man kunna hjälpa de ekonomiska föreningarna genom att ge dem ett bottenavdrag. Om man gav ett sådant bottenavdrag, skulle det bli jämställdhet. Men vi har ju nyligen avslagit en motion som gällde differentieringen av företagsbeskattningen.

Nu är det tyvärr så här i riksdagen, att om ett parti tar ett initiativ vill gärna ett annat följa efter. Skall man konkurrera, skall man göra det så att det syns. Därför befinner sig nu högerpartiet i den positionen, att man kräver en sänkning av bolagsskatten ner till 32 procent för att nå likhet vid bottennivån. Det innebär naturligtvis att det blir ett skattebortfall, men då, ärade kammarledamöter, säger man bara, att om vi stimulerar produktionen tar vi igen detta bortfall tämligen omgående.

Herr Kollberg sade att vi inte har råd att bromsa längre med denna höga

beskattning och dämpa konjunkturen. Och man tror på detta så starkt, att man säger att om man tar bort den extra bolagsskatten fr. o. m. den 1 januari innevarande år, så blir det bara ett inkomstbortfall på 50 miljoner kronor och kanske inte så mycket ens. Företagsbeskattningen ger 1 250 miljoner kronor om året. Den utgår för närvarande på bolagen med 50 procent. Då är det väl lätt att räkna ut, att en femtedel av detta blir 250 miljoner kronor. Vilket under skulle inträffa, när nu halva detta kanlenderår redan gått, för att man skulle kunna nå ett så utomordentligt resultat, att bortfallet bara blir 50 miljoner och knappt det? Det är nog ingen som tror på det.

Talet om att man skall stimulera produktionen genom att sänka beskattningen och därmed få omedelbara resultat har jag ärligt talat litet svårt att tro på. Visst är det angeläget för företagen att slippa betala skatt till det allmänna. Alla företag är intresserade av att slippa ifrån med minsta möjliga. Men om man reducerar beskattningen med en femtedel, från 50 till 40 procent, kommer då det att innebära, att man höjer utdelningen eller redovisar vinster, som man inte utdelar men som man anmäler till beskattningen, i så hög grad, att det skulle bli stora vinstökningar för staten?

Ärade kammarledamöter! Vi har väl alla medverkat till att på olika sätt öppna möjligheter för företagen att uppnå självfinansiering. Inte minst tror jag att det beslut, som innevarande års riksdag fattat om ändrade regler för investeringsfonderna, i mycket hög grad kommer att ha denna verkan. Det kan i varje fall ligga någon sanning i det som herr Stenberg nyss antydde, att om man sänker skatten, så kanske man har möjligheter att öka aktiekapitalet därför att det då blir lägre kostnader för detta kapital. Med det större aktiekapitalet behöver man större vinstsummor för att klara en rimlig utdelning, och

Den ekonomiska politiken m. m.

på det sättet kan det omsider bli ett ökat skatteunderlag. Men att man skulle kunna höja produktionen så snabbt som högern och folkpartiet gör gällande tror jag inte stämmer överens med verkligheten.

Det har också sagts att det kanske vore klokare att ta den här skattesänkningen omedelbart, därför att det nu kommer att bli ett intervall, under vilket företagen kommer att söka hålla undan mesta möjliga till nästa taxeringsår för att ta fram det först när skatten blir lägre. Jag vet inte vad finansministern anser, men jag tycker inte att det händer någon olycka. Så länge pengarna stannar i företagen och kan användas där är det väl inget fel. Det kan bli en förskjutning på ett år, det medger jag, men inte tror jag att det blir några stora belopp.

Herr talman! Jag har tidigare sagt att det råder enighet i huvudfrågan, dvs. att man bör sänka bolagsskatten och beskattningen av ekonomiska föreningar, men att det finns ett parti som har reserverat sig för tidpunkten 1 januari innevarande år. En sådan skattesänkning är ju en ganska ovanlig åtgärd, måste jag säga, men jag har i någon mån sökt skildra bakgrunden. Att vi kan sänka denna skatt nu utan att befara några särskilda risker i avseende på den allmänna konjunkturen är i och för sig glädjande, såsom finansministern också har framhållit. Jag tycker att det är en gynnsam situation, om vi kan säga att för närvarande har vi inga inflationsrisker, utan vi har stabila levnadskostnader. Alla som varit med på den tiden vet att vi under många år haft bekymmer med en överkonjunktur och inflationsrisker. Bekymret nu är att vi inte har balans i våra statsfinanser, men hittills har det gått bra genom en upplåning, som jag inte tror har åstadkommit någon som helst skada. Jag säger hittills, ty det är väl ingen som vill att vi skall fortsätta att någon längre tid ha denna brist i budgeten.

Eftersom riksdagen med betryggande majoritet sagt ifrån att vi skall stå fast vid de beslut om utgifter som vi fattat, gäller det bara att skaffa pengar på det ena eller andra sättet; det är ofrånkomligt. Tillåt mig då, herr talman, att till sist säga att om man uppnår balans på en högre nivå, kanske det vore ändamålsenligt att försöka få en överblick över statens inkomster och utgifter för en något längre period för att därmed möjliggöra beslut om nya reformer, när vi är säkra på att vi kan finansiera dem utan en bristande jämvikt i statens ekonomi som följd. Även detta tror jag vi kan klara om vi får tid att fundera på saken, och det skall vi väl få.

Här har inte sagts mycket om bevillningarna, herr talman, men det ligger i sakens natur att när vi nu har så mycket att besluta på en gång — kanske något alldeles speciellt för denna riksdag — blir det endast vissa ting som kommer i förgrunden.

Med det anförda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till bevillningsutskottets hemställan i dess utlåtanden nr 50 och 54.

Herr NILSSON i Svalöv (h) kort genmäle:

Herr talman! Bevillningsutskottets ärade ordförande kritiserade vårt förslag rörande utredning om återinförande av barnavdrag. I samband därmed påminde herr Ericsson i Kinna om att han suttit med i en kommitté som konstaterat, att tre fjärdedelar av barnfamiljerna inte hade någon statlig inkomstskatt och därför inte heller hade någon glädje av barnavdrag vid beskattningen. Det måtte nog ha varit ganska länge sedan herr Ericsson i Kinna arbetade i den kommittén, ty i dag är situationen icke sådan att tre fjärdedelar av barnfamiljerna inte har någon inkomstskatt. De flesta familjerna har inkomstskatt. Dessutom vill jag göra herr Ericsson uppmärksam på att vårt förslag går ut på

Den ekonomiska politiken m. m.

en kombination av barnbidrag och barnavdrag.

Herr KOLLBERG (fp) kort genmäle:

Herr talman! Bevillningsutskottets ärade ordförande tycktes inte ha så stor förståelse för att man genom ett omedelbart borttagande av den extra tillfälliga bolagsskatten skulle skapa stimulans för produktionen. Det är anmärkningsvärt att när det 1955 gällde att bromsa produktionen trodde dåvarande handelsministern på effektiviteten hos detta medel, men när det nu gäller att öka produktionen tror han inte att man kan åstadkomma detta genom att lätta på bromsen.

Tydligt är emellertid att vårt fortsatta välstånd kommer att direkt hänga samman med vår förmåga att hävda oss på den internationella marknaden, och då är det nödvändigt att vi i detta syfte vidtar alla tänkbara åtgärder. Kostnadsnivån inom produktionen är hög, och härtil bidrar den höga företagsbeskattningen. För att vår konkurrensförmåga skall kunna hävdas fordras ökade investeringar inom näringslivet. Endast därigenom kan produktionen per arbetstimme ökas och vår konkurrensförmåga på den internationella marknaden vidmakthållas och stärkas. Våra exportinkomster måste ju öka även i fortsättningen. Jag har nämligen inte samma optimistiska uppfattning rörande utvecklingen av våra valutatilgångar under de närmaste tolv månaderna som den finansministern gav uttryck åt på förmiddagen. Det är verkligen nödvändigt att vi på allt sätt understöder vår export, och det kan väl bevillningsutskottets ordförande ändå medge, att i det syftet bör vi även ta bort den extra bolagsskatten.

Om jag inte missuppfattade saken, sade bevillningsutskottets ordförande att staten skulle förlora 250 miljoner kronor i inkomst. Men det beloppet gäl-

ler väl för ett helt år, och det blir följaktligen nu bara fråga om en del därav som formellt faller bort. Och för min del har jag den uppfattningen, att vi kommer att mycket snabbt genom produktionshöjning ta igen det som förloras och mer till.

Herr ERICSSON i Kinna (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Kollberg talade om angelägenheten av att öka vår export. Ja, därom råder inga delade meningar.

Vidare sade herr Kollberg, att vi skall se till att vår kostnadsnivå inte stiger, och det är väl bra att i största allmänhet säga det. Vi som sitter här har ju nyligen varit med om att, såvitt jag förstår, belasta exportindustrien i avsevärd grad genom ett beslut som vi fattat. Då hade det verkligen varit anledning att fråga: Hur går det med exportindustrien? Men jag hörde ingen säga något sådant vid det tillfället — jag syftar på jordbruksuppgörelsen. Jag tycker det är malplacerat att nu, när det gäller smådetaljer, komma och varna för kostnadsökningar för exportindustrien. Man skall väl ge problemen deras rätta proportioner. Jag menar, att om man lyfter ett gränsskydd, som berör en femtedel av nationens medborgare, så har man anledning fråga, om inte vår kostnadsnivå ökas i litet för hög grad.

Detta om detta!

Jag lyssnade mycket uppmärksamt till herr Kollbergs anförande, men jag fick inte uppfattningen att han ansåg, att det skulle gå så snabbt att öka produktionen och ta igen inkomstbortfallet.

Herr Kollberg anklagar mig för brisande intresse för näringslivets problem. Men om jag inte hörde fel på förmiddagen stod herr Kollbergs partiledare här och sade, att vi haft mycket vackra siffror för nationalinkomstens ökning. Och det är ju den politik, som förts hela tiden, som herr Kollberg kritiserar.

Den ekonomiska politiken m. m.

Herr KOLLBERG (fp) kort genmäle:
Herr talman! Bara några ord!

Jag har aldrig sagt att bevillningsutskottets ärade ordförande visat bristande intresse för näringslivets problem — det måste vara en missuppfattning, jag har inte den åsikten.

Men med beaktande av det intresse, som jag förutsätter att bevillningsutskottets ordförande har för näringslivets problem, vill jag fråga: Varför skall man i dagens konjunktur behålla en 25 procent för hög beskattning, som man skapat för att hindra utvecklingen?

Herr HECKSCHER (h):

Herr talman! Denna debatt har ju organiserats på det viset, att vi först haft en diskussion med utgångspunkt från bankoutskottets utlåtande, huvudsakligen dess reflexioner om det allmänna ekonomiska läget och den allmänna ekonomiska politiken. Vi har därefter nu haft en delvis ganska tekniskt utformad skattedebatt, och tanken är väl att vi sedan kommer tillbaka till de mera allmänna frågorna i anslutning till statsutskottets utlåtande. Men naturligtvis hör alla dessa delar mycket nära samman. Och man kanske skulle kunna säga, utan att på något sätt brista i respekt för bevillningsutskottet, att den allra viktigaste skattedebatten i detta sammanhang är debatten om den skatt som nu *inte* har föreslagits, nämligen omsättningsskatten. Det är den som hänger över våra diskussioner, och det har den gjort under ganska lång tid.

Det har varit något egendomligt med denna omsättningsskatt. Den har svävat som ett moln över oss, och man vet inte riktigt när det skall börja regna, eller rättare sagt: det är kanske snarare motsatsen till regn som omsättningsskatten avses åstadkomma. Det har talats väldigt länge om den, och vi vet fortfarande inte när det är meningen att den skall komma. Dock har vi väl i dag fått ganska bestämda uttalanden om att den *skall* komma.

En omsättningsskatt måste ur statsfinansiell synpunkt vara en utomordentligt bekväm skatt. Man behöver litet mer pengar, och då ökar man omsättningsskatten med en halv eller en hel procent, vilket genast ger utslag i mycket stora inkomster på statsbudgeten. Ur den synpunkten är det naturligtvis för en finansminister ytterst angenämt att kunna laborera med skatter av denna typ. Det är bara det att omsättningsskatten i ovanligt hög grad har inte bara statsfinansiella utan också allmänna samhällsekonomiska verkningar. Man kan mycket väl tänka sig ett läge, tror jag, då en omsättningsskatt i och för sig skulle vara motiverad, nämligen om man behöver dämpa en mycket starkt uppdriven konjunktur och vill vidtaga verkligt kraftiga åtgärder i den riktningen. Då kan en omsättningsskatt under vissa omständigheter vara effektiv. Men den kan vara det bara under förutsättning att man inte kompenserar omsättningsskatten genom andra åtgärder. I samma stund som man går över till att kompensera en gång pålagda omsättningsskatter blir effekten en helt annan. Då är man inne i en skruv, där det blir ständiga ökningar av skatten och ständiga ökningar av kompensationen och sedan nya ökningar av skatten, alltsammans med mycket påtaglig inflatorisk verkan. På kort sikt kan omsättningsskatten också i det läget kanske verka konjunkturdämpande, på lång sikt ökar den i hög grad riskerna för inflation.

Det är väl alldeles uppenbart, att i det läge där vi nu befinner oss kan vi inte räkna med att en omsättningsskatt, om och när en sådan lägges på, kommer att accepteras utan att det reses så gott som omedelbara krav på kompensation genom höjning av sociala bidrag, höjning av löner och andra åtgärder. Det är utomordentligt svårt att avgöra om dessa kompensationer kommer att bli större eller mindre än den inkomst staten tar genom själva beskattningen.

Den ekonomiska politiken m. m.

Jag vill tillägga ytterligare en sak beträffande omsättningsskatten. Statsrådet Sträng sade tidigare i dag, att det kanske inte var så särskilt viktigt om en omsättningsskatt beslötes nu och infördes den 1 september eller om den beslötes i höst och infördes den 1 januari — det vore ju bara fyra månader som skilde. Men, herr talman, jag undrar om det är riktigt så enkelt. Är det inte så att dessa fyra månader från den 1 september till den 1 januari i detta sammanhang är särskilt betydelsefulla? Man har ju under hösten en alldeles ovanligt stor del av den vanliga statliga upplåningen. Om människorna dessutom vet eller åtminstone håller för sannolikt att det kommer en omsättningsskatt den 1 januari, kommer detta självfallet att ha en mycket stor inverkan på köplusten och på handelns utveckling över huvud taget under de månader, som närmast föregår omsättningsskattens ikraftträdande. Den saken blir ju ytterligare understruken därigenom att under tiden mellan den 1 september och 1 januari ligger dels, som tidigare framhållits i dag, återbetalningen av överskjutande skatt och dels julhandeln, som i detta sammanhang kanske inte är alldeles utan sin betydelse.

Ibland när man infört nya skatter och avgifter har man, för att undvika spekulation och liknande företeelser, velat hålla mycket tyst med åtgärden. Det har hänt att riksdagen fått sammanträda på en söndag för att dylika avgifter skulle beslutas i tysthet och träda i kraft med tillräcklig effektivitet. När det gäller omsättningsskatten går man rakt motsatt väg och gör allt vad man kan för att möjliggöra stora inköp och hamstring genom att långt i förväg tillkänna-ge att det nog blir omsättningsskatt från den 1 januari. Att under sådana förhållanden tänka sig att en omsättningsskatt ens på kort sikt skulle få konjunkturdämpande verkningar är mycket optimistiskt. Tvärtom är väl

detta bästa sättet att se till att inflationsrisken så gott som omedelbart ökas.

Inom högerpartiet har vi intagit den ståndpunkten, att man inte skall företaga vad herr Sträng med sin förmåga att finna älskvärda uttryck kallar en omfattande inkomstförstärkning för staten. Vi har menat, att i stället för inkomstförstärkning för staten skall man göra utgiftsminskningar för staten.

Det har varit en hel del diskussion tidigare i dag om högerpartiets alternativ i denna del, men det finns anledning att ta upp det igen, eftersom denna fråga hör till statsutskottets utlåtande nr 136. Det har kallats en skuggbudget, och för min del accepterar jag den beteckningen. Det är ett försök att visa en alternativ budget i den mån ett oppositionsparti har möjlighet att göra det. Jag skall gärna erkänna att det är en utomordentligt svår uppgift, och finansministern har sannerligen inte ansträngt sig för att göra det lättare för oss genom att presentera så olika beräkningar av behovet av s. k. inkomstförstärkningar i januari och maj månader. Det har i år varit extra svårt att veta ens vilken omfattning utgiftsminskningarna i denna skuggbudget måste få. Men ändå är det inte bortkastad möda att göra försöket — till och med från ett oppositionspartis sida — att med den risk för misstag som hör föreligger lägga fram en alternativ budget på utgiftssidan. Det är framför allt av vikt, eftersom man på det sättet har möjlighet diskutera utgifterna i deras sammanhang med inkomsterna, att klargöra för sig själv och för andra att skatterna inte är någonting som kommer med en naturlags nödvändighet, utan att skatternas tyngd beror på vilka utgifter staten vill göra.

Nu har de besparingsförslag, som man från högerens sida lagt fram, på sina håll inte väckt den rätta entusiasmen, och under debatten tidigare i dag har vi kunnat konstatera många uttryck för

Den ekonomiska politiken m. m.

att man inte riktigt tyckt om dessa förslag. Invändningar har gjorts på en hel del särskilda punkter, och jag skall be att få ta upp några av dem.

Det har t. ex. sagts om en betydande del av de statliga utgiftsminskningar som vi föreslår, att de skulle innebära en övervältring på kommunerna. Låt oss komma ihåg att man måste se också den saken i ett större sammanhang. Vad som här sker är alltså att staten lånar pengar för att betala ut bidrag till kommunerna. Men därigenom blir lånemarknaden så ansträngd, att man hindrar kommunerna att låna pengar. Varför skall man behöva gå den omvägen? Vore det inte rimligare att nu, i likhet med vad som varit vanligt tidigare, låta kommunerna, i den mån det är motiverat, företa upplåning för sina produktiva ändamål på lånemarknaden utan att förstöra denna lånemarknad genom en alltför långt driven statlig upplåning?

Men jag skall gärna erkänna att vi också menar att det skall ske en utgiftsbegränsning inte bara i den statliga budgeten utan också i kommunerna. I det sammanhanget trodde jag för min del, att vi hade en stark bundsförvant i den nuvarande chefen för finansdepartementet. Jag tror inte att det är mycket mer än ett år sedan herr Sträng talade om — ifall jag minns ordvalet rätt — den explosionsartade kommunala utgiftsexpansionen, som man då måste på något sätt hejda. Om det nu blir så, att man litet grand begränsar möjligheterna för kommunerna att få bidrag från staten, kan inte det möjligen vara en åtgärd som inskränker den explosionsartade utgiftsexpansionen?

Sedan har det varit mycket tal om barnbidragen och andra generella bidrag som högern vill minska. Det har använts en del känslomässiga argument, som jag i detta sammanhang kanske kan lämna åsido. Detta skall ju vara en ekonomisk debatt, och då kanske man inte behöver resonera i den formen. Men

man har också sagt att det är orimligt och fel att säga, att omsättningsskatt för att betala ut barnbidrag endast innebär överflyttning av medel från den ena fickan till den andra. Herr Eriksson i Kinna var inne på den saken liksom även herr Nilsson i Svalöv nyss. När man införde barnbidrag, skedde det för att en mycket stor del av barnfamiljerna inte betalade någon skatt till staten. Det är klart att vid den tidpunkten, då en väsentlig del av barnfamiljerna hade så låga inkomster att de inte betalade skatt till staten, var barnbidrag av den typ man då införde otvivelaktigt motiverade, och från högerns sida restes inte heller invändningar däremot. Men läget är nu ett annat. Vi har i detta samhälle fått en inkomstfördelning mellan olika inkomsttagare, som är så jämn, att det stora antalet inkomsttagare betalar inkomstskatt. Om man använder metoden med bidrag, blir det visserligen en överflyttning, men den blir ganska liten, därför att det stora flertalet inkomsttagare betalar inkomstskatt. En ännu mindre omfördelning blir det genom omsättningsskatt. På det hela taget blir det ändå bidragstagarna själva som får medverka till bidragets betalning. Vad särskilt beträffar förhållandet mellan omsättningsskatt och barnbidrag bör man kanske komma ihåg, att omsättningsskatten hör till de skatteformer, som i alldeles särskilt hög grad tynger just barnfamiljerna, speciellt de stora familjerna. Dessutom är det så, vilket framhållits här tidigare, att barnbidragen utbetalas under en viss tid av familjens tillvaro, men skatten får man betala jämt.

Emellertid är det klart att vad som för högerpartiet är väsentligt i detta sammanhang är, att man totalt får till stånd den erforderliga utgiftsbegränsningen. Om man från andra partiers sida, eller ännu hellre från regeringens sida — då skulle vår lycka vara fullständig — ville framlägga förslag om utgiftsbegränsningar av motsvarande stor-

Den ekonomiska politiken m. m.

lek men på andra områden, skulle vi givetvis gärna diskutera dem.

Det är dock tre områden som vi för vår del ansett att man bör undantaga i detta sammanhang. Det första är försvaret, därför att det är av sådan oerhörd betydelse för svenska folket i dess helhet; och i fråga om detta finns det dessutom en överenskommelse mellan de demokratiska partierna. Vidare är det folkpensionerna, som skall skapa den grundtrygghet på ålderdomen, som man enligt vår mening inte kan komma ifrån att ge. Slutligen är det anslagen till forskning och undervisning, som enligt vår uppfattning är oerhört betydelsefulla för den kommande utvecklingen i samhället. Kan man någon annanstans än bland de generella bidragen finna den stora begränsning i utgifterna som erfordras — vi har försökt men inte lyckats — skall vi nog för vår del gärna vara med om att diskutera dylika förslag.

Det har varit diskussion även beträffande en punkt, som inte direkt sammanhänger med skuggbudgeten, i varje fall inte med dess driftbudgetssida, nämligen frågan om LKAB-aktierna. Det kan finnas skäl att i dag erinra om vad vårt förslag går ut på. Enligt förslaget skulle statens innehav av aktier i LKAB säljas i småposter till allmänheten. Man har sagt att det inte går, ty folk köper inte aktier. Men vi vet ju, att på grund av fruktan för inflation är efterfrågan på aktier utomordentligt stor. Det kan väl inte vara på det sättet — det skulle jag i så fall bestämt vilja bestrida — att LKAB-aktierna skulle ha förlorat så mycket av sitt värde i jämförelse med aktierna i andra företag, därför att företaget blivit statligt? Än så länge har vi inte sett en sådan förstörelse av företaget, att man inte kan sälja dess aktier.

Man invänder vidare, att det inte går att sälja dessa aktier till små inkomstagare. Med anledning av den invändningen vill jag erinra om ett föredrag som hölls i går här i Stockholm av en

tysk regeringsledamot. Han beskrev hur det gick till när man sålde ur folkaktier i ett tyskt företag, Preussag. På fem dagar köpte 210 000 människor aktier för 100 miljoner DM, trots att försäljningen av aktierna begränsats enbart till personer, som hade en beskattningsbar inkomst icke överstigande 16 000 DM. Man lyckades alltså på fem dagar få fram 210 000 små inkomstagare, som ville vara med om att köpa dessa folkaktier.

Då invänder man kanske, att det ändå kommer att bli en koncentration i stor-kapitalets händer. Herr Nilsson i Gävle, som skall tala här närmast efter mig, kommer nog att lägga upp resonemanget på det sättet, ty det brukar vara vanligt på det håll han representerar. Men det är ju inte någon svårighet att göra en sådan konstruktion av det hela, att man undviker koncentrationer på större poster. I Tyskland har man valt den utvägen att helt enkelt begränsa rösträtten. Ingen aktieägare får rösta mer än för ett visst antal aktier. Den som har flera aktier får för dessa tillgodogöra sig avkastningen men inte rösträtten. Enligt vårt förslag skulle i stort sett tillämpas den metod, som används inom försäkringsbolaget De Förenade-Framtiden och som godkänts av Kungl. Maj:t, med en stämma vald på distriktsmöten. Det kan naturligtvis tänkas andra sätt att hindra en koncentration.

Jag har alltså mycket svårt att förstå, att förslaget om försäljning av folkaktier skulle vara någonting orimligt.

Under diskussionen här i dag har också 30-talets idéer beträffande konjunkturpolitiken spelat en ganska stor roll. Jag vill lämna därhän i vad mån dessa 30-talets idéer i alla delar är tillämpliga i den nuvarande situationen. Men även om så vore förhållandet, finns det anledning att erinra sig vad dessa idéer egentligen innebar. De gick ut på att man under en lågkonjunktur skulle öka statens utgifter, inte minst de utgifter som tog formen av generella bidrag, och sedan i väsentlig grad finan-

Den ekonomiska politiken m. m.

siera dessa ökade utgifter genom lån. På motsvarande sätt skulle man i en högkonjunktur begränsa statens utgifter och undvika statlig upplåning. Om vi nu ser tillbaka på de drygt 20 år som förflutit sedan denna ekonomiska politik lanserades, kan vi konstatera att bara ena ledet har förverkligats. Man har inte genomfört den begränsning av utgifterna och knappast ens den begränsning av upplåningen under en högkonjunktur, som utgör en förutsättning för expansionen under en lågkonjunktur.

Därtill kommer att denna politik förutsätter en fämligen säker bedömning av konjunkturerna, både den för tillfället rådande konjunkturen och konjunkturen i framtiden. Vi har här i dag onekligen fått de mest skiftande uppgifter om vilken konjunktur man för närvarande egentligen räknar med. Det kanske bästa sammanfattande uttrycket därför var, när statsrådet och chefen för finansdepartementet sade att han måste få komma tillbaka till riksdagen litet senare och tala om hur det skulle bli.

Till slut, herr talman, vill jag bara säga ytterligare en sak. Herr Ohlin har tidigare i dag tagit upp frågan om en debatt mellan oppositionspartierna, närmast då mellan högern och folkpartiet. Det är klart att det finns meningsskiljaktigheter mellan högern och folkpartiet — det är vi för vår del synnerligen väl medvetna om och har också varit det mycket länge. Det kunde i och för sig vara frestande att föra en diskussion av detta slag. Men när herr Ohlin gav sig in på en sådan, blev man onekligen litet betänksam, ty över anletena i den för tillfället väl fyllda regeringsbänken spred sig ett mycket lyckligt leende — det var så markant att det i hög grad smittade av sig på de likaledes ovanligt talrika tjänstemän som stod vid väggen. Man förstod att det i denna atmosfär kanske skulle bli litet svårt att föra en sådan vänskaplig diskussion mellan op-

positionspartierna som herr Ohlin förmodligen tänkt sig. Jag vågar för min del inte tilltro mig större förmåga än herr Ohlin att föra en sådan diskussion, och därför avstår jag nu från att göra det.

I stället vill jag, herr talman, yrka bifall till den reservation nr 2 av herr Domö m. fl. som är fogad till statsutskottets utlåtande nr 136.

Herr NILSSON i Gävle (k):

Herr talman! När jag i förmiddags lyssnade till debatten kunde jag inte undgå att tänka på en uppsats beträffande konjunkturläget hösten 1959, som professor Bent Hansen har skrivit och som jag läst med särskild tillfredsställelse. Med bästa vilja i världen kunde jag inte upptäcka några principiella skillnader mellan de argumenteringar som här fördes från regeringshåll och från högers, folkpartiets och centerpartiets sida. Professor Bent Hansen skriver i sin uppsats bl. a.: »I den ekonomiska politiken trampar vi i samma spår som man gör i andra länder.» Och han säger att skillnaden är härfin mellan den ekonomiska politik som föres i USA och i Sverige.

Detta konstaterande av en framstående nationalekonom bör vi lägga på minnet. Om jag inte är felaktigt underlättad, lär samtliga medlemmar av den amerikanska regeringen vara miljonärer. Man har därför anledning dra den slutsatsen, att denna regering för en politik som tillfredsställer de kretsar vilka står miljonärerna närmast. Om så skulle vara fallet måste man samtidigt fråga sig, vad det är för politik som förs i Sverige, där vi har en arbetarregering men där en professor i nationalekonomi kan skriva, att skillnaden gentemot USA när det gäller den ekonomiska politiken är härfin. Det finns — såvitt jag förstår — anledning för regeringen att betänka den saken och ställa sig samma fråga: »Vad är det för ekonomisk politik vi för?»

Den ekonomiska politiken m. m.

I samma skrift kan man läsa, att från år 1952 till år 1958 har industriproduktionen i Sovjetunionen volymmässigt ökat med cirka 90 procent, inom OEEC-länderna med 40 procent och i USA med 19 procent. Den blomstrande industriella utvecklingen, som sålunda kan noteras i den ena halvan av världen, och de krisföreteelser, den arbetslöshet och stagnation, som noteras i den andra, bör väl ge professorer i nationalekonomi och även finansministrar en del att tänka på. Vad kan det vara som gör, att man i den ena halvan av världen kan konstatera att industriellt uppsving av den omfattning, som professor Bent Hansen här ger uppgifter om? »Jo», blir svaret från regeringshåll, »det är diktatur i det landet. De metoder som man använder där kan vi inte använda. Här måste vi slå vakt om friheten. Här måste vi kanske räkna med konjunkturvållingar.»

Jag skall vara hygglig och säga, att även om man inte vill acceptera det system, som råder där det härskar industriellt uppsving, utan hellre tar ett system, som för med sig kriser, arbetslöshet och konjunkturedgångar, bör man ändå inte vara mera ortodox i sin uppfattning än att man skulle kunna diskutera, om det inte finns nya vägar att gå när det gäller att utforma den ekonomiska politiken.

Jag har tillsammans med herr Hagberg väckt en motion i vilken vi föreslår en skrivelse om att man skulle försöka komma tillbaka till en lägre ränta. Jag är medveten om att räntepolitiken har flera sidor, att den är mångskiftande och har en nyanserad funktion, och jag kan inte åta mig att vid denna sena timme försöka motivera alla dess funktioner inom kreditpolitik, finanspolitik och penningpolitik. Jag vill bara understryka betydelsen av en räntesänkning. Samma fråga var herr Eliasson i Sundborn inne på. Han yttrade bland annat, att den höga räntan drabbar de små företagen och att det inte

är rimligt att hålla hög ränta, när vi har sysselsättningssvårigheter.

Vidare anser man inte bara inom centerpartiet utan även inom de övriga partierna — också inom vårt — att det skall föras en produktionsbefrämjande politik, att man skall öka företagens konkurrenskraft etc. När de borgerliga partiernas representanter talar om produktionsbefrämjande politik har jag en känsla av att de snarast menar, att man skall lätta på skatterna och underlätta för företagen att få kapital. Jag har där emot inte hört någon tala om arbetskraften i företagen. Det finns något som vi kallar produktivkrafter och där återfinnes inte bara produktionsmedlen utan också människan. Om vi hade ett system för den ekonomiska politiken som gjorde det möjligt för dessa produktivkrafter att utvecklas, skulle ju produktionen mycket snabbt bli högre. Så är emellertid inte fallet. Förde man en politik som toge vederbörlig hänsyn till arbetskraften skulle man ge möjlighet för människor att tjäna pengar. Nu har man till och med i avtalen infört s. k. ackordstak, som faktiskt många gånger hindrar ett effektivt arbete och därmed också högre inkomster.

I anslutning till vår motion om räntesänkning vill jag understryka, att en procents räntesänkning för landets samtliga hyresgäster betyder cirka 14 procent hyressänkning eller en nettovinst på ungefär 200 miljoner kronor. En procents räntesänkning betyder också för Sveriges småbrukare ungefär 200 miljoner kronor mindre i ränteutgifter och för småföretagarna cirka 125 miljoner kronor i besparing. Det gör tillsammans en halv miljard kronor. En överflyttning av en sådan summa till småfolket från de banker och kreditinstitut, som lånar ut pengar, skulle medföra en ökad konsumtion för medborgarna, vilket — såvitt jag förstår — i nuvarande läge med sysselsättningssvårigheter skulle hälsas med tillfredsställelse.

Vad skulle inträffa i svensk ekonomi,

Den ekonomiska politiken m. m.

om man sänkte räntan med en procent och om hyresgäster, konsumenter och andra, som har skuldsatt sig, skulle få dessa pengar? Enligt min uppfattning ingenting annat än att det blir en inkomstfördelning, som väl ingen — i varje fall från arbetarrörelsens sida — skulle ha någonting emot.

Jag är förvånad över centerpartiets deklarationer här. Man talar från dess sida och skriver i sin tidningspress om hur intresserad man är av en räntesänkning, men centerpartiets reservation utmynnar i praktiskt taget ingenting annat än en läpparnas bekännelse. Det är ett vagt uttalat önskemål om att en räntesänkning bör övervägas i framtiden. Såvitt jag förstår, kan bara de ha intresse av en hög ränta, som lånar ut pengar, nämligen storfinanssen, bankerna, kreditinstituten, försäkringsföretagen etc. De som har intressé av en låg ränta är de skuldsatta, de små inkomsttagarna, de små företagen etc. Följden blir att de som vägrar att medverka till en räntesänkning företräder storfinanssens intressen, och de som talar för en räntesänkning företräder de skuldsattas, småföretagens och småböndernas intressen. Det förefaller mig märkligt, att man inte är mera intresserad av denna fråga än vad som kommit till uttryck här i kammaren.

Jag skall sluta detta inlägg med att be att få säga ett par ord helt utanför ämnet. Jag skulle vilja önska ledamöterna i talmanskonferensen och andra kammarens talmän en trevlig och vilksam sommar, att de emellertid under denna sommarsemester också får tid och tillfälle att studera riksdagsordningen § 52 andra stycket, och att de studier de därvid gör också skall komma till uttryck när vi möts vid höstriksdagens sammanträden. Därmed skall jag be att få tacka för ordet.

Herr andre vice talmannen **MALMBORG** (fp):

Herr talman! Vid det här laget har vi 8 — *Andra kammarens protokoll 1959. Nr 22*

haft en ekonomisk debatt på cirka nio timmar. Därunder har såväl det samhällsekonomiska som det statsfinansiella läget samt skiljaktiga ståndpunkter härutinnan fått en synnerligen ingående belysning. Innebörden i de alternativ till regeringens budgetförslag, som i statsutskottets utlåtande nr 136 i reservationsform har redovisats, har också i flera sammanhang klarlagts.

Mot bakgrunden härav måste jag nog tillstå, att det överstiger min förmåga att lämna något reellt nytt bidrag till denna del av debatten. Med hänsyn härtill liksom till den pressade arbetssituationen i kammaren finner jag mig böra avstå från argumentering för den reservation som jag här företräder.

Med hänvisning till de fakta och synpunkter som i relevanta delar under debatten har framförts av talare för folkpartiet ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den till statsutskottets utlåtande nr 136 fogade med nr 1 betecknade reservationen av herr Boman m. fl.

Herr **HANSSON** i Önnarp (cp):

Herr talman! Det nu aktuella budgetläget är inte något hastigt påkommet spörsmål. Svårigheter att få inkomster att täcka löpande utgifter har växt fram under trycket av ständigt växande anspråk på det allmännas verksamhet. Dessa anspråk har i sin tur roten i den allmänna tävlan mellan partierna i vällovlig avsikt att just bevaka väljarnas intressen. Detta uppträdande var populärt så länge inkomsterna till statskassan flödade rikt. Annorlunda är förhållandena nu. Inkomsterna börjar sina, medan utgiftsökningarna fortsätter. Vi ställes alla — jag betonar alla — inför nödvändigheten att få affärerna att gå ihop.

Här erbjudes olika vägar. En av dem är en radikal nedskärning av utgifterna. En annan är en förstärkning av inkomsterna av sådan omfattning att de kommer ifatt utgifterna. En tredje tänkbar

Den ekonomiska politiken m. m.

utväg är en kombination av bådadera, kompletterad med en tillfällig upplåning. Valet av väg kommer att ske till hösten.

Alla de här nämnda alternativen har självfallet sina fördelar och avigsidor. Och jag vill tillägga, att jag för min del inte ser någon utväg ur den uppkomna situationen som inte kan kritiseras. För kritik finns det alltid någon utgångspunkt, sakligt försvarbar eller taktiskt motiverad.

Vad taktik beträffar, tror jag det finns all anledning för varje parti och varje enskild ledamot av riksdagen att stanna en stund för självrannsakan. Med taktiska beräkningar i högsätet kommer vi ingen vart. Våra ansträngningar kommer att bli lika fruktlösa som stormakternas utrikeskonferenser, om vi inte förmår övervinna taktikens gastkramning.

Jag vill här redovisa som min bestämda mening att om inte insikt i lägets allvar får bli vägledande för riksdagens bedömningar av budgetutvecklingen, står den inför risken att mista både allmänhetens förtroende och förmågan att sköta de allmänna angelägenheterna.

Vid avgörandet om vilken av vägarna som lättast leder fram till den nödvändiga balansen i driftbudgeten inställer sig vissa centrala frågor. Några av dessa är t. ex.: Hur stort skatteuttag tolererar de svenska skattebetalarna? Med hur mycket kan vi minska nu utgående utgifter, utan att nedskärningen verkar som en kännbar, ensidig skattehöjning?

En väl motiverad utgångspunkt för sådana bedömningsgrunder borde vara den fasta förvisningen att utrymme för passivitet inte finns. Vi står obetingat inför nödvändigheten att göra någonting. På den punkten är vi, om jag fattat regeringens ståndpunkt rätt, alla lika eniga som vi är oeniga om metoderna att uppnå det avsedda målet.

Den ambitiösa reformpolitik, som förts under en följd av år, har skett i ett så hastigt tempo, att våra ekonomiska

resurser inte räckt till. Om man ställer sig likgiltigt till ett ständigt växande skattetryck och till en fortgående stark penningvärdeförsämring går sådant en tid, men det går inte hur länge som helst. Kostnadsläget kan bli besvärande för det svenska näringslivet. Mot bakgrunden av att vi inte än har en sådan investeringskrävande och i övrigt kostnadskrävande reform som enhetsskolans genomförande i hamn och inte heller kan överblicka de ekonomiska konsekvenserna av arbetstidsförkortningen och därtill har ett omfattande behov av att upprusta olika sjukvårdsgrenar, utbildningen av läkare och sjuksköterskor m. m., kan man fråga sig om det varit så klokt att lägga ytterligare bördor på näringslivet och skattebetalarna. Jag syftar då närmast på den allmänna tjänstepensionen. Ett sådant handlande kan inte sägas vara ekonomiskt välbetänkt. Det är ett vittnesbörd om att man inte har gett sig tid utan bara traskar vidare och tror att allt skall ordna sig.

Den utpräglade så kallade besparingslinje, som högern säger sig företräda, är i långa stycken och på avgörande punkter endast en chimär. Detta har med all önskvärd tydlighet belysts under denna debatt.

Det är alldeles uppenbart att besparingsåtgärder som skall ha utsikt att vinna allmän anslutning måste slå tämligen lika. Jag förmenar att besparingsutredningen just på den punkten har sin främsta uppgift. Om inte den i sin lilla krets förmår komma med något så när enhälliga förslag till besparingar, är troligen riksdagen än mindre kapabel därtill.

Av dessa bedömningar följer ingalunda, att alla nu presenterade besparingsförslag är att förkasta. Visst inte. Mycket talar för att besparingsvägen måste beträdas, hur hårt det än kan kännas. Men vi skall inte inbilla oss att vi på det sättet kan hjälpa oss ur de nu aktuella svårigheterna.

Lovvårda försök till besparingar har

Den ekonomiska politiken m. m.

gjorts såväl av regeringen vid petita-granskningen som av oppositionspartierna litet var med deras motionsförslag. Om man bortser från övervältringar av utgifter så rör det sig om relativt blygsamma belopp. I varje fall är de inte så stora som erfordras för uppnående av balans. Detta om något vittnar om svårigheterna att snabbt bringa ner utgifterna i nivå med inkomsterna.

En snävare anslagsram byggd på vad besparingsutredningen kan komma att föreslå blir vi således alla tvingade att på allvar pröva. Och i den mån inte budgetunderskottet därmed kan elimineras, får tillgripas andra utvägar, kanske också då viss tillfällig upplåning motsvarande de belopp som åtgått för sysselsättningsfrämjande åtgärder.

Om man bedömer upplåningen som farlig för prisutvecklingen vid en eventuell konjunkturförbättring, så måste därav framgå ett underkännande av den förda sysselsättningspolitiken. Med andra ord kan man säga att den i så fall varit aktivare än vad konjunkturläget krävt. Att motivera en skattehöjning som ett nödvändigt offer för sysselsättningsens bevarande öppnar hisnande perspektiv. Man kan med fog fråga sig med vilka skatter vi skulle tvingas möta en verkligt omfattande arbetslöshet. Jag tycker det ligger i öppen dag att man skall kunna möta en lågkonjunktur med upplåning såvida man också vill ta konsekvensen härav att vid konjunkturuppsving göra viss överbalansering.

Debatten i dag har i det mesta rört sig om tidigare kända argument. Jag vill inte på något sätt göra gällande att jag har skilt mig från de andra talarna. En sak vill jag dock gärna ha betonat som debattens behållning: att herr Ohlin äntligen upptäckt och vågat redovisa att högerens politik är behäftad med så stora svagheter att den inte heller, som han nu deklarerat, kan följas av folkpartiet. Han har redovisat i stort sett samma kritiska synpunkter som vi tidigare har gjort i samma sak.

Det är min förhoppning att det som har redovisats här från folkpartiets sida inte bara är en tillfällighet utan att det är av mera bestående art. Visst kan man säga att den här uppkomna klyftan mellan partier som tvingas till ett visst samarbete för att få ett gemensamt alternativ till den nuvarande regeringspolitiken är att beklaga, men jag har den uppfattningen att ett parti, som anstränger sig att ta ståndpunkter som är så långt som möjligt från de övrigas — i varje fall i vissa avseenden — självt får ta ansvaret för att det inte kan bli den enighet som man så ofta uttrycker som önskvärd.

Herr talman! Jag vill med dessa reflexioner yrka bifall till reservation 3) av herr Pålsson m. fl. i statsutskottets utlåtande nr 136.

Under detta anförande övertog herr andre vice talmannen ledningen av förhandlingarna.

Herr KÄRRLANDER (s):

Herr andre vice talmannen är en klok man; det gav han bevis på alldeles nyss, när han hade ordet. Även om jag inte helt kan följa hans föredöme och bli lika kortfattad, skall jag i varje fall försöka att vid den här sena timmen begränsa mitt anförande.

Jag kan instämma i vad andre vice talmannen sade alldeles nyss att det i det här skedet inte är möjligt att tillföra debatten någonting nytt. Jag tror att man dessutom kan utvidga det påståendet och säga att den ekonomiska debatt och den debatt om skatter som vi har haft i dag har omfattat argument som vi alla känner till sedan åtminstone ett årtionde.

En av företrädarna för högerpartiet sade t. ex. i förmiddags att regeringens ekonomiska politik innebär en försämring av vår internationella konkurrenskraft och ett förstörande eller en avtappning av vår valutareserv. Allt detta är argument som vi har lyssnat

Den ekonomiska politiken m. m.

till många gånger, och ju oftare de argumenten upprepas desto svagare blir de.

Herr Hjalmarson sade i förmiddags att högern vill sanera statens finanser nu. Jag behöver inte yttra många ord om det sätt på vilket man vill göra det, eftersom herr Heckscher alldeles nyss illustrerade hur det skall gå till. Han protesterade mot påståendet, att högers förslag innebär en övervältring från staten till kommuner och lands-ting. Herr Heckschers förklaring är kort sagt den, att om staten drar in t. ex. det nuvarande bidraget till kommunerna i anledning av ortsavdragsreformen betyder detta egentligen att kommunerna får det bättre ställt, eftersom de tvingas låna pengar, vilket är att föredra enligt herr Heckscher. Även om kommunerna tvingas att höja utdebiteringen skulle det i det långa loppet vara att föredra. Detta är enligt mitt sätt att se att ge en alldeles orealistisk och falsk bild av läget.

Även i övrigt vill högern att finanserna skall skötas på det sätt som det har talats om här och som jag rubrikmässigt kan ange så, att man övervärtar bördorna på barnfamiljerna.

Vi har i dag fått utdelad en motion från första kammaren, nr 515, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 159 med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 10 § 2 mom. förordningen den 26 juli 1947 om statlig inkomstskatt — det gäller bolagsbeskattningen. Under står det inom parentes »Motionen återtagen». Ja, det är ett nytt bevis på hur klokt folk handlar. Det skulle alldeles säkert ha varit ett realistiskt och klokt handlande om högern hade skrivit så på sin motion om den skuggbudget som man har tillverkat.

Med dessa korta ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr talmannen återtog förhandlingarnas ledning.

Herr JOHANSSON i Norrköping (s):

Herr talman! Visst skulle det vara lockande med en diskussion kring de problem som tas upp i statsutskottets utlåtande nr 136, men efter den långa ekonomiska debatt vi har haft i dag skulle jag väl bli mycket impopulär bland kamraterna i kammaren, om jag vid denna sena timme tog alltför lång tid i anspråk. Därför ber jag i anledning av motioner, väckta i anslutning till Kungl. Maj:ts proposition angående komplettering av riksstatförslaget för budgetåret 1959/60 få yrka bifall till statsutskottets utlåtande nr 136.

Herr ELIASSON i Sundborn (cp):

Herr talman! Jag har begärt ordet för att svara på en fråga av herr Stenberg, som tydligen har efterlyst centerpartiets uppfattning när det gäller företagsbeskattningen.

Jag förstår inte, vad som har motiverat den frågan. Såsom jag har framhållit i debatten och som framgår av mitt ståndpunkttagande inom bankoutskottet menar vi att den extra företagsbeskattningen borde ha avvecklats tidigare. Detta har också klargjorts av våra representanter i bevillningsutskottet. Att våra representanter i bevillningsutskottet inte nu har biträtt förslaget om att den extra företagsbeskattningen skulle tas bort redan den 1 januari i år utan enligt propositionen den 1 januari 1960 sammanhänger bl. a. med att företagen kan göra vissa dispositioner, när man har besked om vad som kommer att hända den 1 januari nästa år.

Jag förmodar att man inom högern har något större kännedom om bolagens möjligheter än vi har inom centerpartiet. När man på den kanten har haft den uppfattningen, att problemet blir väsentligt enklare därest det lämnas besked i förväg, har vi på vårt håll ansett att man inte behöver befara några större problem.

Den ekonomiska politiken m. m.

Jag skall inte försöka riva upp någon debatt med finansministern, som tog upp frågan om generella åtgärder respektive selektiv politik; jag vill bara säga att jag inte delar finansministerns uppfattning. Jag tycker det är märkligt att finansministern i sitt mycket långa anförande här i dag inte besvarade någon av de frågor som man ändå måste ställa sig, t. ex. hur det skall gå att bringa ner arbetslösheten. Om man räknar med arbetstidsförkortningen, produktivitetsstegringen och de nya årskullarnas inträde på arbetsmarknaden och förutsätter t. o. m. en så hygglig produktivitetsstegring som på 2,5 procent, kan utvecklingen leda till att arbetslösheten blir oförändrad. Finansministern förbigick även frågan, hur man med tanke på de omständigheter jag nämnde och tjänstepensioneringen skall kunna undgå en höjning av prisläget 1960. Jag tycker att det skulle ha varit välgörande att få höra något om regeringen vill vidta åtgärder för att om möjligt sänka kostnadsläget, vilket är så angeläget. Jag vill bara säga, att mig förefaller det som om man inte löser några problem genom att förbigå dem.

Herr HAGNELL (s):

Häromdagen förde vi här i kammaren en debatt om offentlig insyn i statliga företag, och högerns representanter visade då stort intresse för saken. I dag när vi diskuterade en annan fråga om offentlighet var inte intresset på högerhåll lika stort. Det var visst några åhörare som inte satt allvarliga nog under debatten, och det verkade tydligen störande.

Varför skall man inte diskutera offentligt om de politiska partierna, som är offentliga i mycket högre grad än aktiebolagen? Varför säger herr Heckscher att han stoppar sina synpunkter i en säck och att det är fel av andra att visa fram sina? Det sättet att fly undan en demokratisk debatt är ovär-

digt en statsvetare. Angrepp på folk som sitter vid sidan av och inte kan svara sig är inte heller så mycket att föra till torgs, herr Heckscher.

Det som högern har gått med på i statsbudgeten är ungefär 90 procent av utgifterna; de återstående 10 procenten vill högern inte vara med om. Genom att inte besluta om de 10 procenten klarar man balansen och slipper underskottet i driftbudgeten.

Om högern vore så vänlig i sin propaganda utåt, att den begränsade sig till detta, skulle debatten ha legat på en högre nivå än den nu gör. Nu lovar man folk inte bara att man skall skapa balans utan också att man skall sänka skatterna. Inom de här väggarna talas det om att detta skall komma »så småningom», men utanför hörs det talet inte så ofta som talet om att skattesänkningarna skall komma snart och vara kraftiga och att man samtidigt skall skapa balans. De där 10 procenten skall räcka dels till att åstadkomma balans och dels till en kraftig skattesänkning. Det är ingen föredömlig debatt som högern bedriver.

»Klyftan är djup och bred mellan oss och regeringspartiet», säger man på högerhåll. Det är ju en lämplig inledning till det förslag om samlingsregering som har förts fram i olika sammanhang. Är klyftan så djup och bred, att den betyder någonting, då har allt detta andra tal inte varit så allvarligt menat.

»Vi är inställda på en annan politik», säger man inom högern, »vi är inställda på att begränsa den statliga verksamheten och göra medborgarnas inflytande större.» Jag undrar bara: Vilka medborgares inflytande skall göras större och vilkas inflytande skall icke göras större? Kanske allas inflytande skall göras större? Det har funnits tider när den principen har tillämpats fullt ut, och de som har vunnit på det har varit rovriddarna, de starkaste. Den där gamla ideologien räcker inte i alla väder.

Den ekonomiska politiken m. m.

»Vi tror på de suveräna medborgarna som råder över sitt.» Alla medborgarna är emellertid inte suveräna, och alla har inte så mycket att råda över. Somliga har mera, andra har mindre. Det är möjligt att diskutera enligt en annan ideologi än den som högern har, nämligen om samverkan mellan vardagsmänniskorna. Det är inte lika lätt för dem att ensamma klara sina bekymmer som det är för söndagsmänniskorna.

Man undrar ibland varifrån högern har fått sin ideologi. I herr Heckschers anförande tidigare i dag fick vi en liten upplysning om det. Han sade att en tysk minister varit i Stockholm i går, nämligen ministern för den tyska statsegendomen. Jag var själv och lyssnade på hans anförande, och det var intressant att komma själva kärnan i högerens ideologi nära och få den litet friskare tappad än eljest, när det sker här genom andra talare. Denne minister, Lindrath, meddelade bland annat att man sålt en del aktier i det tyska statsbolaget Preussag. Herr Heckscher drog fram detta och sade att 210 000 människor under några dagar hade köpt dessa aktier. Men det är inte mer än en halv procent av Tysklands befolkning. Det är inte på något sätt övervåldigande att en halv procent av befolkningen köpt de aktier, som tidigare 100 procent av befolkningen har ägt!

Låt oss följa den linjen och sälja LKAB-aktierna, menar högern. Ja, men om desa aktier säljes till en halv procent av befolkningen här i landet, har man därvid lyft bekymren från och löst problemen för de återstående 99½ procenten? Vi kan dessutom inte sälja LKAB-aktier varje år. I ett samhälle av den typ vi har med permanenta utgifter är det föga bevänt, när det gäller framtidsproblemen, att komma dragande med en engångsföreteelse av detta slag.

Man kan för övrigt fråga vem som skall betala förlusten på Inlandsbanan.

Den går med en förlust på 100 miljoner kronor om året. Det får skattebetalarna täcka. Förlusten delas sålunda lika. Men enligt högern skall nu de som har råd att köpa LKAB-aktier kunna göra det. Utdelningen på de aktierna skall inte staten använda för att täcka underskottet på Inlandsbanan. Aktier i värdefulla företag skall sålunda säljas till privatpersoner, men driftsunderskott vid andra företag skall betalas av skattebetalarna. På den vägen skall högern sedan sänka skatterna. Hur skall det gå till?

Det har i dagens debatt sagts att det behövs mera värdepapper på börsen. Det kan jag hålla med om. Den svenska börsens omfattning är mycket liten. Men om man är intresserad av att sälja värdepapper till privatpersoner, varför sprider man då inte privatföretagens aktier? Varför driver inte högern fram en lagstiftning, som får de privata bolagen att sprida sina aktier i större utsträckning? Vad är det för mening i att bankerna skall behärska investeringsbolag i anslutning till sin verksamhet? Aktier bör ju spridas bland allmänheten, inte koncentreras på ett fåtal händer.

Och vill man ha aktierna spridda, så bör man inte — som herr Hjalmarson gjorde och har gjort i andra sammanhang — köra fram med att försäkringsbolagen skall köpa mera aktier. Om vi släpper in försäkringsbolagen på den lilla svenska aktiemarknaden, får vi dessutom en ytterligare kurshöjning. Men skall man nu ändå gå denna väg att sprida aktierna, så bör man först se till att man i större utsträckning får ut privatföretagens aktier. Enskilda koncerner kan lösas upp och aktierna försälgas, om man är intresserad av att sprida Volks-aktier bland medborgarna.

Och en sak är säker. Om högern driver denna Volks-aktieidé hårdare — inte bara som en ideologisk blindtarm utan med verkligt allvar — så kommer detta att väcka till liv strider på

Den ekonomiska politiken m. m.

områden, där vi på senare tid inte har haft några strider, nämligen krav på att enskilda koncerner skall komma under samhällets inflytande. Ett ökat samhällseligt inflytande i näringslivet ammas upp som motargument till Volks-aktie-idén. Det är ingen tvekan om den saken, det behöver man inte vara mycket till psykolog för att förstå.

Den tyska ekonomiska politiken är ett ideal för högern — det får vi höra i olika sammanhang. Men varför då inte tala om för skattebetalarna att den tyska ekonomiska politiken inte har präglats av särskilt låga skatter i förhållande till den tyska nationalinkomsten? Den tyska skatteprocenten har varit högre än den svenska i förhållande till nationalinkomsten; i Tyskland har man dock tagit ut mera genom indirekta skatter än vi har gjort.

Herr Kollberg, herr Magnusson i Borås och några andra talare har berört frågan om de svenska skatterna som bidrag till den svenska kostnadsnivån. Jag har tidigare haft anledning att taga fram exempel från en industri med utpräglad internationell konkurrens, nämligen bilindustrien. Dessa exempel har visat att de tyska skatterna på bilindustrien är två å tre gånger högre per hundra kronors försäljningsvärde än vid motsvarande bilfabriker i Sverige. Det kostnadsresonemanget håller alltså inte. »Var snäll och lägg fram siffror på att skatterna är högre här», har jag sagt. Några sådana siffror lämnas emellertid inte utan man får bara höra allmänna resonemang.

I Financial Times stod härom dagen en artikel, vari jämförelser gjordes mellan engelsk och svensk varvsindustri. Den var skriven av tidningens varvs-korrespondent, som var på besök i Sverige. Han framhöll de mycket förmånliga avskrivningsregler som tillämpas inom det svenska näringslivet och som satts i kraft av den svenska regeringen. Korrespondenten framhöll dessa regler såsom föredömliga.

Man får ett alltför ensidigt intryck när man hör högerens ständiga propaganda beträffande hur undertryckt och misshandlat det svenska näringslivet är. Det är det inte enligt utländska bedömare, och jag tror att de känner till internationella förhållanden och gör jämförelserna väl så objektivt som högern.

De problem, som kommer att uppstå för oss på det internationella ekonomiska området, gör att vår ekonomiska politik kan vänta sig att råka in i svåra situationer. Den tyska konservativa ekonomiska politiken, som går ut på att hålla nere konsumtionen och lönenivån — de tysk lönerna inom kullagerfabrikerna är endast 51 procent av de svenska kullagerarbetarnas löner — fullföljes och kommer att fullföljas inte bara i Tyskland utan den kommer sannolikt att ligga som grund för hela sexstatsgruppens ekonomiska politik. Det betyder att man medvetet håller nere konsumtionen, samlar på sig kapital, bedriver kapitalexport, går in på t. ex. den sydamerikanska marknaden genom att lämna långa lån och trycka undan andra länders export.

Med sådan konsumtionsfientlig politik och nedtryckande av arbetar- och tjänstemannalöner är det möjligt att göra exportoffensiv och genomföra det tyska undret — och det blir väl ett sexstatsunder också så småningom. Med en sådan mot vardagsmänniskor riktad politik kan man bygga upp formella tillgångar. Om högern nu värderar detta så mycket högre än att ge människorna en hygglig levnadsstandard, må det ha den uppfattningen. Jag anser att näringslivets uppgift är att ge människorna en tillfredsställande levnadsstandard, inte att som primärt intresse bedriva kapitalexport och som medel här för hålla nere lönerna.

Den konservativa propaganda, som vi fått höra här i dag, har även kommit till uttryck på en annan punkt. Herr Hjalmarson sade att en verkstadsägare, som bedriver sin rörelse i aktiebolags-

Den ekonomiska politiken m. m.

form, får betala 20 procentenheter högre skatt än konsumbutiken tvärs över gatan. Detta är ingen rättvisande jämförelse. Man bör jämföra likartade företag. Större delen av den svenska detaljhandeln bedrivs inte i aktiebolagsform utan i privatpersoners eget namn och för dem är inte bolagsskatten tillämplig. Skall man jämföra kooperativens beskattning och den enskilda handelns, skall man inte dra in aktiebolagen, som är en relativt sällsynt företagsform inom detaljhandeln. Det förhållandet omnämner man inte, utan man talar om kooperativet å ena sidan och å andra sidan den enskilda handeln som om den bedrevs i aktiebolagsform. Enskild handel bedrivs inte i aktiebolagsform även om det finns ett och annat kedjeföretag inom den enskilda handeln i aktiebolagsform, men det hör till undantagen.

Jag förstår att många argument i högerns politik röner anslag bland människorna första gången de hör dem. Det har speciellt folkpartiet fått kännning av. Jag tolkar herr Ohlins irritation på denna punkt som att han måste visa vari skillnaden ligger mellan högern och folkpartiet, för att inte folkpartiet alldeles skall glida åt sidan i folks medvetande. Den fördomsfria propaganda, som högern bedriver — som lovar balans i budgeten, lägre skatter, spridning av aktier m.m. — tilltalar säkerligen vissa grupper, när de först hör den. Men jag tror det är nödvändigt att argumenten noggrannare granskas av de olika partierna. Ett krav måste vi ha på den politiska debatten, nämligen att den föres från hederliga och allsidiga utgångspunkter. Man bör kunna lita på de uppgifter högern för fram.

Härmed var överläggningen slutad.

Bankoutskottets utlåtande nr 39**Mom. I**

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan,

dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen 1) av herr Ewerlöf m. fl.; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Regnéll begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bankoutskottets hemställan i mom. I i utskottets utlåtande nr 39, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen 1) av herr Ewerlöf m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, skedde omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Regnéll begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavos 133 ja och 77 nej, varjämte 3 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. II

Herr talmannen gav propositioner på bifall till 1:o) utskottets hemställan; 2:o) reservationen 2) av herr Ewerlöf m. fl.; 3:o) reservationen 3) av herrar Schmidt och Löfgren; samt 4:o) reservationen 4) av herrar Nils Theodor Larsson och Eliasson i Sundborn; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Regnéll begärde likväl votering, i anledning varav herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de tre åter-

Den ekonomiska politiken m. m.

stående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 2:o) angivna hava flertalets mening för sig. Beträffande kontrapropositionen äskade dock herr Löfgren votering, i anledning varav herr talmannen för bestämmande av kontraproposition i voteringen om kontraproposition i huvudvoteringen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 3:o) angivna hava flertalets mening för sig. Beträffande denna kontraproposition äskade dock herr Eliasson i Sundborn votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren till kontraproposition i den votering, som skall företagas för bestämmande av kontraproposition i huvudvoteringen angående mom. II i bankoutskottets hemställan i dess utlåtande nr 39, antager det förslag, som innefattas i den av herrar Schmidt och Löfgren avgivna, med 3) betecknade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraproposition i nämnda votering antagit reservationen 4) av herrar Nils Theodor Larsson och Eliasson i Sundborn.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 39 ja och 45 nej, varjämte 130 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså till kontraproposition i voteringen om kontrapropo-

sition i huvudvoteringen antagit den med 4:o) betecknade propositionen.

I enlighet härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren till kontraproposition i huvudvoteringen angående mom. II i bankoutskottets hemställan i dess utlåtande nr 39 antager det förslag, som innefattas i den av herr Ewerlöf m. fl. avgivna, med 2) betecknade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraproposition i nämnda votering antagit reservationen 4) av herrar Nils Theodor Larsson och Eliasson i Sundborn.

Sedan kammarens ledamöter härefter ånyo intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 58 ja och 47 nej, varjämte 109 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså till kontraproposition i huvudvoteringen antagit den under 2:o) angivna propositionen.

I enlighet härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren bifaller bankoutskottets hemställan i mom. II i utskottets utlåtande nr 39, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen

Den ekonomiska politiken m. m.

2) av herr Ewerlöf m. fl. i motsvarande del.

Sedan kammarens ledamöter härefter på nytt intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Regnell begärde likväl rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 108 ja och 44 nej, varjämte 62 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. III

Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till de i ämnet väckta motionerna I: 21 och II: 23; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Mom. IV

Herr talmannen gav propositioner på 1:o bifall till utskottets hemställan; 2:o bifall till den av herr Ewerlöf m. fl. avgivna reservationen 2); samt 3:o bifall till reservationen 3) av herrar Schmidt och Löfgren; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Löfgren begärde likväl votering, i anledning varav herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 2:o angivna hava flertalets mening för sig. Jämväl beträffande kontrapositionen åskade dock herr Löfgren votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen

angående mom. IV i bankoutskottets hemställan i dess utlåtande nr 39 antager det förslag, som innefattas i den av herr Ewerlöf m. fl. avgivna, med 2) betecknade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen 3) av herrar Schmidt och Löfgren.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 69 ja och 43 nej, varjämte 100 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså till kontraposition i huvudvoteringen antagit den under 2:o angivna propositionen.

I enlighet härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren bifaller bankoutskottets hemställan i mom. IV i utskottets utlåtande nr 39, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen 2) av herr Ewerlöf m. fl. i motsvarande del.

Sedan kammarens ledamöter härefter ånyo intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Därvid befanns, att flertalet av kammarens ledamöter rös-

tat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Statsutskottets utlåtande nr 134

Utskottets hemställan bifölles.

Statsutskottets utlåtande nr 136

Mom. I

Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan; 2:o) bifall till den av herr Boman m. fl. avgivna reservationen 1); samt 3:o) bifall till reservationen 3) av herr Påls-son m. fl.; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr andre vice talmannen Malmborg begärde likväl votering, i anledning varav herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 2:o) angivna hava flertalets mening för sig. Beträffande kontrapositionen åskade dock herr Hansson i Önnarp votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående mom. I i statsutskottets utlåtande nr 136 antager det förslag, som innefattas i den av herr Boman m. fl. avgivna, med 1) betecknade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen 3) av herr Påls-son m. fl. i motsvarande del.

Sedan kammarens ledamöter här efter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att

Den ekonomiska politiken m. m.

han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 36 ja och 34 nej, varjämte 142 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså till kontraposition i huvudvoteringen antagit den under 2:o) angivna propositionen.

I enlighet härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i mom. I i utskottets utlåtande nr 136, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen 1) av herr Boman m. fl.

Sedan kammarens ledamöter här efter ånyo intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Därvid befanns, att flertalet av kammarens ledamöter röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Mom. II

Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan; 2:o) bifall till den av herr Domö m. fl. avgivna reservationen 2); samt 3:o) bifall till reservationen 3) av herr Påls-son m. fl.; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Heckscher begärde likväl votering, i anledning varav herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 2:o) angivna hava flertalets mening för sig. Beträffande

Den ekonomiska politiken m. m.

kontrapropositionen äskade dock herr Svensson i Stenkyrka votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren till kontraproposition i huvudvoteringen angående mom. II i statsutskottets utlåtande nr 136 antager det förslag, som innefattas i den av herr Domö m. fl. avgivna, med 2) betecknade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraproposition i nämnda votering antagit reservationen 3) av herr Pålsson m. fl. i motsvarande del.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 64 ja och 33 nej, varjämte 115 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså till kontraproposition i huvudvoteringen antagit den under 2:o) angivna propositionen.

I enlighet härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i mom. II i utskottets utlåtande nr 136, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen 2) av herr Domö m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter ånyo intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Heckscher begärde likväl rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 111 ja och 43 nej, varjämte 58 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

***Bevillningsutskottets betänkande nr 54
Punkten A***

Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan; 2:o) bifall till den av herr Spetz m. fl. avgivna reservationen I); samt 3:o) bifall till det i motionen II: 625 gjorda yrkandet om avslag å Kungl. Maj:ts proposition nr 159; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Kollberg begärde likväl votering, i anledning varav och sedan till kontraproposition antagits den med 2:o) betecknade propositionen följande voteringsproposition efter given varsel upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten A i utskottets betänkande nr 54, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid betänkandet fogade reservationen I) av herr Spetz m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång upp-

Den ekonomiska politiken m. m.

läst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Kollberg begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 168 ja och 36 nej, varjämte 8 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkterna B 1 och B 2

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten B 3

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid betänkandet fogade reservationen II av herr Spetz m. fl.; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Kollberg begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten B 3) i utskottets betänkande nr 54, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid betänkandet fogade reservationen II) av herr Spetz m. fl. i motsvarande del.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Kollberg begärde dock rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat

verkställdes. Därvid avgåvos 163 ja och 36 nej, varjämte 13 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten B 4

I vad avsåge yrkandet om *sänkning av bolagsskatten* till 32 procent från och med år 1961 framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid betänkandet fogade reservationen III) av herr Hagberg m. fl.; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Nilsson i Svalöv begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten B 4) i utskottets betänkande nr 54, i vad avser yrkandet att bolagsskatten skall sänkas till 32 procent från och med år 1961, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid betänkandet fogade reservationen III) av herr Hagberg m. fl. i motsvarande del.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, skedde omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Nilsson i Svalöv begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 148 ja och 44 nej, varjämte 20 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Den ekonomiska politiken m. m.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Beträffande yrkandet om *utredning för undanröjande av dubbelbeskattningen* gav herr talmannen propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan; 2:o) bifall till den av herr Spetz m. fl. avgivna reservationen II); samt 3:o) bifall till reservationen III) av herr Hagberg m. fl.; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Nilsson i Svalöv begärde likväl votering, i anledning varav herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 2:o) angivna hava flertalets mening för sig. Jämväl beträffande kontrapositionen äskade dock herr Nilsson i Svalöv votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående punkten B 4) i bevillningsutskottets betänkande nr 54, i vad avser yrkandet om utredning för undanröjande av dubbelbeskattningen, antager det förslag, som innefattas i den av herr Spetz m. fl. avgivna, med II) betecknade reservationen i motsvarande del, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen III) av herr Hagberg m. fl. i samma del.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda

angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 43 ja och 52 nej, varjämte 117 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså till kontraposition i huvudvoteringen antagit den under 3:o) angivna propositionen.

I enlighet härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten B 4) i utskottets betänkande nr 54, i vad avser yrkandet om utredning för undanröjande av dubbelbeskattningen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid betänkandet fogade reservationen III) av herr Hagberg m. fl. i motsvarande del.

Sedan kammarens ledamöter härefter ånyo intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Nilsson i Svalöv begärde likväl rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 129 ja och 43 nej, varjämte 40 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten B 5

Utskottets hemställan i vad avsåge det i motionen II: 625 gjorda yrkandet om avslag å propositionen nr 159 förklarades bifallen genom kammarens beslut beträffande punkten A i utskottets förevarande hemställan.

Den ekonomiska politiken m. m.

I avseende å det i nämnda motion framställda yrkandet om *utredning av frågan om införande av förmögenhetskatt för aktiebolag* gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till motionen i motsvarande del; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Bevillningsutskottets betänkande nr 50**Punkten A**

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid betänkandet fogade reservationen I) av herr Hagberg m. fl.; och fann herr talman-
nen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Nilsson i Svalöv begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten A i utskottets betänkande nr 50, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid betänkandet fogade reservationen I) av herr Hagberg m. fl. i motsvarande del.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Nilsson i Svalöv begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 146 ja och 43 nej, varjämte 23 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten B 1

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid betänkandet fogade reservationen I) av herr Hagberg m. fl.; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Nilsson i Svalöv begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten B 1) i utskottets betänkande nr 50, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid betänkandet fogade reservationen I) av herr Hagberg m. fl. i motsvarande del.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Nilsson i Svalöv begärde dock rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 157 ja och 44 nej, varjämte 11 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten B 2

Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid betänkandet fogade reservationen I) av

Den ekonomiska politiken m. m.

herr Hagberg m. fl.; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Nilsson i Svalöv begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammarerna bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten B 2) i utskottets betänkande nr 50, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammarerna bifallit den vid betänkandet fogade reservationen I) av herr Hagberg m. fl. i motsvarande del.

Sedan kammarernas ledamöter här efter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Därvid befanns, att flertalet av kammarernas ledamöter röstat för ja-propositionen, vadan kammarerna bifallit utskottets hemställan.

Punkterna B 3 och B 4

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten B 5

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid betänkandet fogade reservationen II) av herr Spetz m. fl.; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Kollberg begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammarerna bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten B 5) i utskottets betänkande nr 50, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammarerna bifallit den vid betänkandet fogade reservationen II) av herr Spetz m. fl. i motsvarande del.

Sedan kammarernas ledamöter här efter intagit sina platser och voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarernas ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Kollberg begärde dock rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavos 174 ja och 34 nej, varjämte 3 av kammarernas ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammarerna hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten B 6

Utskottets hemställan förklarades bifallen genom kammarernas i avseende å punkten A fattade beslut.

Punkten C

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid betänkandet fogade reservationen II) av herr Spetz m. fl. i motsvarande del; och biföll kammarerna utskottets hemställan.

§ 2

Till bordläggning anmäldes statsutskottets memorial:

nr 138, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag för budgetåret 1959/60 till Uppsala universitet: Avlöningar, och

nr 139, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om motionsvis väckta förslag rörande de teologiska fakulteternas forsknings- och undervisningsresurser; samt

jordbruksutskottets memorial nr 34, föranlett av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om sådan författningsändring att statlig kreditgaranti för lån till rationaliseringsåtgärder må beviljas trädgårdsföretag oavsett storleksordning.

§ 3

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 264, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag för budgetåret 1959/60 till inrättande av en biblioteksdepå samt till byggnadsarbeten vid universitetet i Uppsala jämte i sistnämnda ämne väckta motioner;

nr 287, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1959/60 till Allmänna barnbidrag, Ersättning till postverket för utbetalning av allmänna barnbidrag, Bidrag till sjukkasor m. m. och Särskilda barnbidrag till änkors och invaliders barn;

nr 288, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1959/60 till Driftbidrag till statens järnvägar;

nr 289, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition rörande statsbidragsgivningen till anläggningar för vattenförsörjning och avlopp;

nr 290, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1959/60 till Skatteersättning till kommunerna;

nr 291, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1959/60 till studiebidrag och stipendier samt till bidrag till driften av folkskolor m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 292, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för bud-

getåret 1959/60 till reglering av prisstegringar på försvarshuvudtiteln m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 293, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1959/60 till Aktieteckning i Aktiebolaget Statens skogsindustrier;

nr 295, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln gjorda framställning om anslag för budgetåret 1959/60 till Bidrag till vetenskaplig verksamhet vid vetenskapsakademien;

nr 296, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1959/60 till bidrag till byggnadsarbeten m. m. inom skolväsendet jämte i ämnet väckta motioner;

nr 297, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1959/60 till Statens tekniska forskningsråd och till Tekniskt-vetenskaplig forskning m. m.;

nr 298, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1959/60 till Förberedelser för pensionsreformen;

nr 299, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om avsättning av kommunalskattemedel till budgetutjämningsfonden för budgetåret 1959/60; och

nr 300, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om anslag för budgetåret 1959/60 till avskrivning av nya kapitalinvesteringar; samt

från bankoutskottet:

nr 304, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i valutalagen den 22 juni 1939 (nr 350) så ock om fortsatt giltighet av samma lag, m. m., jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 306, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags

kassareserv, m. m., dels i ämnet väckta motioner, dels väckta motioner angående åtgärder för återgång till lågräntepolitik, dels ock väckta motioner angående vissa åtgärder till främjande av full sysselsättning.

§ 4

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 0.07 på natten.

In fidem
Sune K. Johansson

Fredagen den 29 maj

Kl. 10.00

§ 1

Föredrogs statsutskottets memorial nr 138, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag för budgetåret 1959/60 till Uppsala universitet: Avlöningar.

Kammaren biföll på framställd proposition utskottets hemställan att detta memorial måtte företagas till avgörande efter endast en bordläggning, varefter den i memorialet föreslagna voteringspropositionen godkändes.

Herr talmannen meddelade, att ifrågavarande omröstning komme att äga rum vid början av morgondagens plena.

§ 2

Föredrogs statsutskottets memorial nr 139, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om motionsvis väckta förslag rörande de teologiska fakulteternas forsknings- och undervisningsresurser.

Sedan kammaren på framställd proposition bifallit utskottets hemställan att detta memorial måtte företagas till avgörande efter allenast en bordläggning, lades memorialet till handlingarna.

§ 3

Föredrogs jordbruksutskottets memorial nr 34, föranlett av kamrarnas skilj-

aktiga beslut i fråga om sådan författningsändring att statlig kreditgaranti för lån till rationaliseringsåtgärder må beviljas trädgårdsföretag oavsett storleksordning.

Sedan kammaren på framställd proposition bifallit utskottets hemställan att detta memorial måtte företagas till avgörande efter allenast en bordläggning, lades memorialet till handlingarna.

§ 4

Föredrogos vart efter annat bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr 37, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret framställning angående Nordiska rådets svenska delegations ställning och arbetsformer,

nr 38, angående regleringen för budgetåret 1959/60 av utgifterna under huvudtiteln Riksdagen och dess verk m. m.,

nr 40, angående uppskov med behandlingen av vissa till bankoutskottet hänvisade ärenden,

nr 41, i anledning av framställning från delegerade för riksdagens verk angående tjänstemännens vid dessa verk löner under år 1959, m. m., och

nr 42, i anledning av framställning från delegerade för riksdagens verk angående pensionsreglering för anställningshavare vid dessa verk.

Kammaren biföll vad utskottet i nämnda utlåtanden och memorial hemställt.

§ 5

Barns tillträde till biografföreställningar

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 39, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med särskilda bestämmelser om biografföreställningar m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 3 april 1959 dagtecknad proposition, nr 135, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden, inhämtat riksdagens yttrande över ett vid propositionen fogat förslag till förordning med särskilda bestämmelser om biografföreställningar m. m.

I propositionen föreslogs bland annat införande av ytterligare en åldersgräns, varigenom de barntillåtna filmerna skulle uppdelas i dels helt barntillåtna filmer, dels filmer, tillåtna för — förutom vuxna — endast de äldre barnen.

I samband med propositionen hade utskottet behandlat följande motioner, nämligen

den i anledning av propositionen väckta motionen nr 579 i andra kammaren av herrar *Johansson* i Stockholm och *Hagberg*, samt

den fristående motionen nr 134 i andra kammaren av herr *Gustafsson* i Borås m. fl.

I motionen II:134 hade yrkats, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa

1. att dubbla åldersgränser infördes eller upptages till ny prövning — förslagsvis åldrarna 12 och 16 — för barns bevisande av offentlig filmföreställning, samt

Barns tillträde till biografföreställningar

2. att barn under 7 år, som ännu inte börjat skolan, förbjödes tillträde till offentlig biografföreställning, såvida de inte åtföljes av vuxen person, och att författningsbestämmelser utfärdas här-om».

I motionen II: 579 hade hemställts

»att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag om införande av ytterligare en åldersgräns vid 11 år för tillträde till biografföreställningar,

att Kungl. Maj:ts förslag till Förordning med särskilda bestämmelser om biografföreställningar m. m. omarbetas i enlighet härmed samt

att riksdagen i överensstämmelse med sådant beslut måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag, framfört i statsverkspropositionen, åttonde huvudtiteln, punkt 296 och i föreliggande proposition nr 135, om avlöningsanslag till ytterligare en fast anställd censor vid biografbyrån.»

Utskottet hemställde

A. att riksdagen, i anledning av förvarande proposition, nr 135, samt motionen II:134, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening giva till känna vad utskottet anförde;

B. att motionen II:134, i den mån den icke kunde anses besvarad genom vad utskottet anförde, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

C. att motionen II:579 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr JOHANSSON i Stockholm (k):

Herr talman! Statens biografbyrå, vars yttrande ligger till grund för förslaget, anför som i varje fall en av motiveringarna för det samma, att den internationella filmproduktionens tendens till hårdare inslag i filmerna gör att ett antal äventyrsfilmer inte kan visas heller för barn i tonåren. Jag och många med mig tycker, att det redan finns över nog av brutala kriminalfilmer, gangsterfilmer och andra förråande fil-

Förbud mot innehav av vissa stiletter m. m.

mer både i televisionen och på biograferna och att dessa filmer inte är utan skuld till den nedbusning som det talas om, till det s. k. tuffa maneret och efterapningar av dessa filmer bland våra ungdomar. Jag finner ingen som helst anledning till att man nu inför en byråkratisk regel om att man skall se efter om de unga är över eller under 11 år. Jag tycker att dessa ungdomar gott kan vänta, och det finns inte något som helst skäl att företaga denna ändring.

Jag ber alltså, herr talman, att i största korthet få yrka bifall till vår motion nr 579.

Herr JACOBSSON i Tobo (fp):

Herr talman! Med åberopande av den i andra lagutskottets utlåtande nr 39 anförda motiveringen tillåter jag mig att yrka bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad.

Mom. A och B

Vad utskottet hemställt bifölls.

Mom. C

Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den i ämnet väckta motionen II: 579; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Johansson i Stockholm begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra lagutskottets hemställan i mom. C i utskottets utlåtande nr 39, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den i ämnet väckta motionen II: 579 av herrar Johansson i Stockholm och Hagberg.

Sedan kammarens ledamöter här efter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Därvid befanns, att flertalet av kammarens ledamöter röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 6

Föredrogs andra lagutskottets memorium nr 40, angående uppskov med behandlingen av vissa ärenden.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 7

Förbud mot innehav av vissa stiletter m. m., tillika svar på interpellation ang. åtgärder mot farliga leksaker

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 41, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om förbud mot innehav av vissa stiletter m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet Johansson, hade tillkännagivit, att han hade för avsikt att i samband med behandlingen av detta ärende besvara fru Svenssons interpellation angående åtgärder mot farliga leksaker.

Genom en den 24 april 1959 dagtecknad proposition, nr 158, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden, inhämtat riksdagens yttrande över ett i propositionen intaget förslag till förordning om förbud mot innehav av vissa stiletter m. m.

I propositionen föreslogs, att förbud infördes mot import och tillverkning av s. k. springstiletter och springknivar samt att dylik stilett eller kniv inte heller skulle få förvärfvas eller innehavas av den som ej fyllt 21 år eller över-

Förbud mot innehav av vissa stiletter m. m.

lätas eller upplätas till sådan person. Överträdelse av förbud skulle medföra straff och förverkande. Även vårdnadshavare till barn under 15 år skulle kunna straffas, om barnet med hans vetenskap innehade springstilet eller springkniv.

I samband härmed hade utskottet behandlat de i anledning av propositionen väckta motionerna I: 513 av herr *Hanson*, *Per-Olof*, samt II: 622 av fröken *Höjer m. fl.*, i vilka hemställts att riksdagen, i anledning av förevarande proposition, nr 158, ville i skrivelse till Kungl. Maj:t

dels som sin mening giva till känna, att förordning om förbud mot innehav av vissa stiletter m. m. borde utfärdas i huvudsaklig överensstämmelse med det genom propositionen framlagda förslaget, men att förbudet skulle gälla generellt,

dels begära utredning och förslag till höstsessionen med årets riksdag angående beslag och eventuell inlösen av stiletter i enlighet med vad i motionerna anförts.

Utskottet hemställde

A. att riksdagen, i anledning av det genom förevarande proposition, nr 158, framlagda förslaget till förordning om förbud mot innehav av vissa stiletter m. m. ävensom motionerna I: 513 och II: 622, ville i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening giva till känna vad utskottet anförte;

B. att motionerna I: 513 och II: 622, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet hemställt under A., icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid yttrade:

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet **JOHANSSON**:

Herr talman! Ledamoten av denna kammaren fru Svensson har frågat mig om jag finner det önskvärt och lämp-

ligt att utan tidsutdräkt föranstalta om en utredning angående utvidgade och verksamma bestämmelser, som hindrar barn och ungdom att förvärva och inneha farliga leksaker av vissa angivna slag, och om jag finner det lämpligt att, i avvaktan på utredning och därav föranledda åtgärder, importstopp införes beträffande sådana föremål i likhet med vad som skett i fråga om stiletter.

Till svar härpå får jag anföra följande.

Den svenska lagstiftningen innehåller åtskilliga bestämmelser, som syftar till att förhindra att skador inträffar genom att sådana föremål som avses i interpellationen användes av olämpliga personer. Sålunda föreskriver vapenförordningen tillståndstvång för införsel, förvärv och innehav av skjutvapen och ammunition. Detaljerade bestämmelser om innehav och handhavande av explosiva varor, vartill även pyrotekniska leksaker är att hänföra, finns i förordningen om explosiva varor. För att stävja missbruk av pyrotekniska leksaker överväger man f. n. att ytterligare skärpa dessa bestämmelser. Enligt allmänna ordningsstadgan får sprängning, fyrverkeri och skjutning med eldvapen inom stadsplanlagt område i stad, köping och annat samhälle, där byggnadslagens bestämmelser för stad gäller, inte äga rum utan tillstånd av polisen, och sådant tillstånd fordras också för att den som inte fyllt 16 år skall få skjuta utomhus inom dylikt område med luft- eller fjäderbössa eller luft- eller fjäderpistol. I lokal ordningsstadga kan föreskrivas att, nämnda bestämmelser i allmänna ordningsstadgan skall gälla även inom andra än stadsplanlagda områden. För att förbudet för minderåriga att använda luft- och fjädervapen skall få verklig effekt har i ordningsstadgan införts straffbestämmelse även för vårdnadshavare, som låter barn under 15 år bruka sådant vapen i strid mot förbudet. Slutligen må erinras om att den föreslagna förordningen om förbud mot

Förbud mot innehav av vissa stiletter m. m.

innehav av vissa stiletter är avsedd att förhindra, att barn och ungdom under 21 år förvärvar eller innehar s. k. springstiletter och springknivar, som utövat stor lockelse på ungdomen och visat sig särskilt farliga.

Fru Svensson nämner som exempel på farliga leksaker, vilka utan några restriktioner eller någon kontroll är åtkomliga för barn och ungdom, de s. k. kolsyrepistolerna. Dessa vapen torde emellertid falla under vapenförordningen. Kolsyrepistol torde sålunda inte få införas till riket utan tillstånd av länsstyrelsen och inte förvärfvas eller innehavas utan tillstånd av polisen. Emellertid har jag vid undersökningar med anledning av interpellationen erfart, att en del myndigheter betraktat kolsyrevapen som likställda med luftvapen, vilka är undantagna från vapenförordningen. Med hänsyn härtill är det min avsikt att föranstalta om sådana åtgärder, att någon tvekan inte kan råda om att införsel, förvärv och innehav av kolsyrevapen fordrar myndighets tillstånd.

Vad beträffar luft- och fjädervapen är dessa, som jag nyss sagt, undantagna från vapenförordningen. De kan alltså anskaffas utan några formaliteter. Emellertid är som jag också nämnt, användningen utomhus i tättbebyggt område förbjuden för minderåriga, vilket förbud lokalt kan utsträckas till andra områden. Genom införandet av dessa föreskrifter, som gällt blott sedan den 1 januari 1958, har enligt mitt förmenande gjorts vad som från det allmännas sida lämpligen bör göras för att minska riskerna för olyckshändelser bland barn vid lek med luft- eller fjädervapen. I övrigt synes det böra ankomma på föräldrarna att se till, att deras barn inte missbrukar sådana vapen.

I interpellationen antyds, att myndigheterna också bör inskrida med förbud mot slangbågar och andra liknande leksaker. Hur angeläget det än är att försöka stävja missbruk av sådana lek-

saker, anser jag dock icke att man — såsom interpellanten ifrågasatt — bör införa nya förbudsbestämmelser. Av olika skäl är det knappast möjligt att åstadkomma några effektiva bestämmelser. Då sådana leksaker i regel används av barn under 15 år, skulle t. ex. en straffsanktionering av förbudet inte få någon större betydelse. Att införa straffansvar för vårdnadshavare synes mig i detta fall inte kunna komma i fråga, då vårdnadshavaren ofta, kanske som regel, saknar vetskap om barnets innehav av slangbåge och liknande leksaker. En slangbåge kan vara av mycket enkel konstruktion, och barnen kan själva snabbt tillverka sådana. Gränsdragningen mellan tillåtna och otillåtna leksaker skulle f. ö. erbjuda avsevärda svårigheter. Vidare är det knappast möjligt att effektivt övervaka en förbudsbestämmelse. Enligt min mening bör man därför i stället för att införa ineffektiva förbudsbestämmelser försöka stävja missbruk av här avsedda leksaker genom att barnen i hemmen och skolorna upplyses om de faror sådana leksaker kan medföra. Givetvis bör skolmyndigheterna också förbjuda barnen att inneha dylika saker i skolan.

Herr talman! Härmed anser jag mig ha besvarat interpellationen.

Fru SVENSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet och chefen för inrikesdepartementet för det svar jag i detta sammanhang erhållit på min interpellation.

Det var i första hand förekomsten av dessa riskfyllda kolsyrepistoler och de svåra attentat som förövades med sådana vapen vid månadsskiftet mars—april i år, som föranledde mig att interpellera statsrådet i denna fråga. Det var bl. a. attentatet vid tågmetet på Årstabron, där såväl vuxna som barn svävade i uppenbar livsfara. Det var vidare överfallen på tunnelbanetågen, vilka nära nog hörde till ordningen för dagen — och fortfarande förekommer —

Förbud mot innehav av vissa stiletter m. m.

som upprörde och upprör människorna på grund av den livsfara och den skadegörelse som de innebär.

Det har hänt mycket i den vägen under de veckor som gått sedan interpellationen framställdes, och frågan är lika aktuell i dag, i riksdagens så att säga sista skälvande minuter av vårsessionens arbete.

Dessa kolsyrepistoler är, liksom stiletterna, oerhört spännande leksaker, men enligt polisen och myndigheterna är de ytterst farliga och helt onödiga tingselar. Statsrådet säger i sitt svar, att kolsyrepistolerna torde falla under vapenförordningen och sålunda inte få införas i riket utan tillstånd av länsstyrelse, och de får inte heller förvärfvas eller innehavas utan tillstånd av polisen. Det är emellertid alldeles tydligt att lagen inte tolkas på detta sätt, eftersom dessa kolsyrepistoler säljes utan några som helst restriktioner — om nu inte priset, som är ganska högt — det lär röra sig om cirka 80 kronor — kan verka i någon mån återhållande på köplusten.

Det är väl så att dessa vapen, eller i varje fall deras riskfylldhet sådan vi nu möter den, inte var känd då lagen rörande dessa frågor kom till. Det finns därför möjlighet att i detta som i så många andra fall föra ut saker på marknaden, vilka tangerar lagens gräns, eller också utnyttjar man eventuella kryphål i lagen.

Departementschefen säger också i sitt svar, att han vid undersökningar som företagits med anledning av interpellationen erfarit, att en del myndigheter betraktar kolsyrevapen som likställda med luftvapen, vilka är undantagna från vapenförordningen. Departementschefen drar också konsekvensen härav genom att säga, att han ämnar »föranstalta om sådana åtgärder, att någon tvekan inte kan råda om att införsel, förvärv och innehav av kolsyrevapen fordrar myndighets tillstånd». Denna passus i interpellationssvaret noterar jag med särskild tacksamhet, även om

jag hade hoppats att kolsyrepistolerna skulle bli underkastade samma tillverknings- och införselförbud som nu föreslås då det gäller springstiletter och springknivar. Kolsyrepistolerna har nämligen liksom stiletterna inte någon som helst nyttig funktion att fylla. De är helt enkelt livsfarliga leksaker — om vi nu skall säga leksaker i stället för vapen. Detta faktum har för övrigt resenärerna på tunnelbanorna här i staden och resenärer annorstädes sannerligen fått erfara.

Nu kan vi helt naturligt inte stifta lagar och utfärda förordningar för allting, så att de i varje tid och varje situation verkligen täcker behovet och ger trygghet. Men i den tid vi nu lever i råder tyvärr en ganska stark våldsmentalitet, där respekten för människors liv och egendom sannerligen inte sitter i högsätet. Jag tror därför det är nödvändigt att vi för att hindra våld och för att skapa trygghet till liv och lem skärper bestämmelserna på detta område. Detta hjälper inte över allt och vid alla tillfällen, men det hjälper dock en hel del.

Då det gäller de från vapenförordningen undantagna luft- och fjädervapnen, som kan anskaffas utan några som helst formaliteter, så undrar jag ändå, om det inte skulle vara lämpligt med något slags översyn över vad som numera ingår i denna arsenal. Vi vet alla, att projektilerna från en del luftgevär har mycket stor genomslagskraft och faktiskt är livsfarliga. Olyckor och tillbud saknas inte heller, för att inte tala om materiell skadegörelse. Kanske man ändock kan göra något åt detta, om man sorterar bort några av de mest riskfyllda vapenleksaker, som nu kan köpas utan några restriktioner.

Visst är det riktigt som statsrådet säger, att vi har ordningsstadgor, som reglerar en hel del på detta område inom städer och tätbebyggda samhällen och som kan utsträckas att gälla även områden därutanför.

Förbud mot innehav av vissa stiletter m. m.

Jag är också fullständigt ense med statsrådet beträffande föräldraansvaret i dessa frågor som i så mycket annat. Ty det är ofrånkomligt, att föräldrarnas inställning i detta sammanhang är av den allra största betydelse. Det är verkligen inte mycket vunnet med att förbjuda en femtonåring att köpa en stilet eller en kolsyrepistol, om sedan pappan går och köper den åtrådade leksaken för att låna eller ge den åt ynglingen i fråga. Då har han inte bara saboterat syftet med bestämmelsen utan också spolerat respekten för lag och rätt.

Det är sådana fall och liknande, som faktiskt tvingar oss till översyn och skärpning av bestämmelserna. För de ungdomar — och de är lyckligtvis de flesta — som respekterar föreskrifter och ordningsstadgor, krävs inga skärpta bestämmelser. Det är inte de som oroar oss utan det är den lilla procent av ungdomen som visat tendens att råka på villovägar. Det är i deras händer som dessa leksaker verkligen blir livsfarliga vapen.

Då det sedan gäller den fråga vi behandlar, så tillhör jag dem som helst skulle ha sett att det blev totalförbud och att således bestämmelsen om 21 års ålder för innehav av stilet kunde ha fått strykas ur 2 § 1 mom. Där vill jag helt instämma med remissinstansen Unga Örnars Stockholmsdistrikt, som finner det högst otillfredsställande med en förordning, som tillåter personer över 20 år att köpa och handha dessa livsfarliga och onyttiga vapen. De flesta remissinstanser har också gått på totalförbud. Men departementschefen deklarerar på s. 16 i propositionen, sedan han förklarat anledningen till att han inte nu velat föreslå ett totalförbud: »Skulle det visa sig att lagstiftningen med den förordnade begränsningen inte blir tillräckligt effektiv, torde man få överväga att vidtaga skärpningar». Detta gör, att jag inte ansett mig böra komma med

något annat yrkande än bifall till utskottets förslag.

Herr **WACHTMEISTER** (h):

Herr talman! Inrikesministern gjorde i sitt interpellationssvar till fru Svensson en mycket klar skillnad mellan kolsyrevapen och andra luftvapen. Jag vågar ifrågasätta om det numera är berättigat att upprätthålla denna skillnad. De moderna luftvapnen är hög-effektiva även om de kanske inte på längre håll har samma verkan som kolsyrevapen. Men på kortare håll är de, om än inte dödande, så tillräckligt starka för att t. ex. förstöra ögonen på en lekkamrat.

Risken med att kolsyrevapnen på detta sätt är undantagna från alla bestämmelser är att ungdomarna kan få för sig att dessa vapen är ofarliga. För inte så många dagar sedan gick jag i en park i Stockholm och fick syn på några ungar som höll på att skjuta med luftgevär på en stackars ekorre. Den blödde och ett framben var avskjutet, och man kan tänka sig vilka plågor det arma djuret gick till mötes. Det var bara ett exempel.

Det vore nog önskvärt om inrikesministern i samband med revisionen av vapenförordningen när det gäller kolsyrevapen ville titta närmare även på luftvapnen. Det är naturligtvis bra, om det kan avgöras på det lokala planet om man vill tillåta vapnen eller inte, och man är säkert på många håll restriktivt inställd. Men det finns andra håll, där man inte tycks ha någon förståelse för detta. Jag vädjar som sagt till inrikesministern att titta närmare på luftvapnen.

Herr *Staxäng* (h) instämde häri.

Herr **HELEN** (fp):

Herr talman! Det är synd att riksdagen fått upp denna fråga om förbud mot stiletter i sista stund, så att utskottets behandling av den har måst ske under stor brådska. Jag hör till dem som

Förbud mot innehav av vissa stiletter m. m.

motionerat om att förbudet mot innehav skulle göras totalt, och jag vågar uttala den förmodan, att om utskottet hade haft mera tid på sig att undersöka möjligheterna att göra detta totalförbud effektivt exempelvis genom att utröna hur ett kommande beslut skulle utformas, så hade utgången av behandlingen i utskottet blivit en annan.

Jag vill, herr talman, närmast som en opinionsyttring yrka bifall till motionen. Jag menar att det är utomordentligt viktigt att inrikesministern följer saken i fortsättningen och ser till att lagen verkligen blir effektiv.

Låt mig, herr inrikesminister, bara antyda en konkret situation, som visar hur ineffektiv den förordning vi nu går att rekommendera enligt utskottets uppläggning kan komma att bli. Låt oss tänka oss att det står en grupp av ungdomar i åldern 19, 20, 21, 22 år på en sådan plats där denna typ av gängbildning i syfte att ofreda andra sker. En av dem, en 19-åring, har det ifrågasvarande vapnet, och ungdomarna misstänker att det skall bli en polisrazzia. Man behöver väl inte på något sätt ge några tips åt dessa ungdomar för att 19-åringen skall lämna över vapnet som gåva till 22-åringen, så att denne äger det i det ögonblick då polisrazzian sker.

Det är inte minst mot den psykologiska bakgrunden, att det nu är nödvändigt att visa att riksdagen menar allvar med att inte längre tolerera sådana typer av ligistmetoder som har fått göra sig breda på senare år, som jag menar att det vore önskvärt om denna lag verkade med fullständig och hård skärpa.

Jag ber alltså, herr talman, trots det arbetsläge kammaren befinner sig i att få yrka bifall till motionerna nr I: 513 och II: 622.

I detta anförande instämde herrar *Björkman* (h), *Löfgren* (fp), *Nelander* (fp) och *Bengtsson* i Göteborg (h).

Herr **LOTHIGIUS** (h):

Herr talman! Att jag nöjde mig med utskottets skrivning och inte reserverade mig för en ytterligare skärpning berodde på att utskottet sagt, att frågan om en skärpning av förbudet skall övervägas, om de åtgärder som nu föreslagits inte visar sig effektiva. Dessförinnan måste en utredning göras om inlösen av dem som försäljer dessa ting för att man inte skall göra intrång hos den enskilde eller affärsmannen. Därför, herr talman, tillstyrker jag utskottets linje.

Herr **JACOBSSON** i Tobo (fp):

Herr talman! Med hänsyn till vad i synnerhet herr Lothigius nu anfört ber jag att få yrka bifall till andra lagutskottets förslag.

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet **JOHANSSON**:

Herr talman! För att det inte skall råda någon tvekan om var jag står i denna fråga vill jag säga, att jag gärna hade sett att man på en gång kunnat införa ett totalförbud mot innehav av de vapen som avses i propositionen.

Jag har emellertid den uppfattningen, att om vi inför ett totalförbud, så måste vi samtidigt införa bestämmelser om inlösen av vapen, dispens för museiföremål o. d. Det är inte heller alldeles riktigt att säga, att en stilet eller springkniv endast är ett mordvapen. De kan för vissa människor, t. ex. invalider, vara ett nödvändigt verktyg. Man måste därför införa ett dispensförfarande i samma ögonblick som man beslutar om ett totalförbud.

Regeringen överlämnade i december 1958 åt kriminaltekniska anstalten att skyndsamt utreda denna fråga. Utredningen fann, att det inte var nödvändigt att införa ett totalförbud, eftersom — så långt utredningen kunde finna — det var ytterst få människor över 21 år

Förbud mot innehav av vissa stiletter m. m.

som hade sådana vapen. Därför ansågs det vara riktigt att begränsa förbudet på det sätt som här skett. Detta gjorde att man på kriminaltekniska anstalten inte tog upp frågan om inlösen, dispen্সförfarande o. s. v.

I den situationen var ju frågan för oss i departementet, huruvida vi skulle sätta i gång en ny utredning med sikte på totalförbud och komma med förslag till höstriksdagen eller nästa års riksdag. Jag fann det emellertid vara viktigast, att vi fick en lagstiftning som gav myndigheterna befogenheter att ingripa mot ungdomars innehav av stickvapen och att en sådan lagstiftning så snart som möjligt skulle kunna träda i kraft.

Om det visar sig att detta inte är tillräckligt, får vi snabbt göra en ny utredning och eventuellt införa totalförbud. Då måste dock först hela problematiken med inlösningsförfarande vara klarlagd.

Jag är helt ense med dem som velat ha totalförbud. Jag är också övertygad om att det varit utskottets tankegång, när man liksom vi gjort i propositionen har sagt ungefär så här: Låt oss ta detta nu och låt oss ge polisen och skolmyndigheterna möjligheter att ingripa mot ungdomar under 21 år och lägga beslag på dessa vapen. Visar det sig vara otillräckligt, får vi gå till totalförbud.

Låt mej, herr talman, också säga, att jag är helt överens med utskottet om att fallskärmsjägarkniv eller commando-kniv också borde omfattas av förbudslagstiftningen.

Jag tror att det beslut som jag förmodar att riksdagen nu kommer att fatta skall bli ganska effektivt. Det är ändå fråga om importförbud, förbud mot tillverkning och förbud för personer under 21 år att inneha dessa stickvapen. Det föreligger också ansvarsskyldighet, och det kan bli straffpåföljd för vårdnadshavande, om barn under 15 år innehar sådant vapen.

Visar det sig inte vara riktigt att vi med detta förbud uppnår effekt, får vi gå längre.

Herr HELEN (fp):

Herr talman! Efter inrikesministerns yttrande är jag fullt övertygad om att han kommer att handlägga denna fråga med all energi och noggrannhet.

Att jag likväl kvarstår vid mitt yrkande beror på de omständigheter jag redan anfört samt på en annan omständighet, närmast av psykologisk art. Jag finner det en aning stötande, att rätten att inneha vapen av denna typ skall höra till de medborgerliga rättigheter som man förvärfvar på 21-årsdagen.

Jag kommer emellertid, med hänsyn till att ett bifall till motionen skulle kunna äventyra förbudets omedelbara ikraftträdande, icke att begära votering.

Fru TORBRINK (s):

Herr talman! Eftersom jag tidigare interPELLERAT i denna fråga, skall jag be att få säga några ord.

Vi har väl alla sett skämtteckningen med pappan som ligger på golvet och leker med sin sons leksakståg. En gång berättade en högst respektabel kåsör om hur han på en utlandsresa hade träffat en person som hade en stilet. Han hade aldrig sett någon sådan förut, och det första han gjorde när han kom fram och skulle köpa en souvenir, det var att köpa en stilet. Sedan köpte han en till, ty han tyckte att det var så trivsamt att ha sådana saker. Jag sade till honom, att jag inte ansåg att det ur barnuppföstringssynpunkt var så särskilt lämpligt att skriva på detta sätt.

Det har nu föreslagits att vi skall få förbud mot innehav av stiletter när det gäller minderåriga. Andra har velat gå längre och har inte ansett sig kunna tolerera att de som är 21 år och däröver skall få ha sådana här vapen. Jag tänkte närmast på de minderåriga när jag interPELLERADE. Redan ett beslut beträffande dem skulle i alla fall ge handlare och importörer en nyttig läxa. De måste då förstå, att vi inte är intresserade av att införa dessa saker utifrån och sätta

Förbud mot innehav av vissa stiletter m. m.

dem i händerna på våra barn och ungdomar.

Jag är glad över att saken avancerat så långt den gjort, och jag hoppas på god fortsättning.

Herr Helén har nu sagt att han inte ämnar begära votering. Inrikesministern har ju också klart och tydligt deklarerat, att ett bifall till motionen skulle försinka hela frågan.

Barnen är mycket obetänksamma, och de tycker att sådana här saker är spännande och kul. Vi äldre, vilken post vi än har i samhället, bör gå före med gott exempel. Om vi skriver och säger, att dessa saker är roliga och spännande, så tycker ungdomen det också. Om vi i stället säger att det här inte är någonting att ha, så bryr sig barnen inte om dessa saker. Barnen har alltid tyckt om att kasta stenar och förstöra gatlyktor. Men skola, barnavårdsnämnder och hemmen bör hjälpas åt att komma till rätta med de värsta avarterna. Vi i riksdagen bör också visa vår goda vilja i det avseendet.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 8

Föredrogs vart för sig

tredje lagsutskottets memorial nr 21, angående uppskov med behandlingen av vissa utskottet tilldelade ärenden;

bevillningsutskottets betänkande nr 52, i anledning av väckta motioner om slopande av beskattningen av familjebidrag till värnpliktiga;

statsutskottets memorial:

nr 133, angående uppskov med be-

handlingen av vissa till utskottet hänvisade ärenden, och

nr 135, angående tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1958/59; samt

bevillningsutskottets memorial nr 53, angående uppskov med behandlingen av vissa till bevillningsutskottet hänvisade ärenden.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda memorial och betänkande hemställt.

§ 9

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 301, angående tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1958/59;

från bankoutskottet:

nr 305, angående reglering för budgetåret 1959/60 av utgifterna under huvudtiteln Riksdagen och dess verk m. m.; samt

från andra lagutskottet:

nr 308, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med särskilda bestämmelser om biografföreställningar m. m., dels ock i ämnet väckta motioner; och

nr 309, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om förbud mot innehav av vissa stiletter m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

§ 10

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 10.50.

In fidem

Sune K. Johansson

Lördagen den 30 maj

Kl. 9.30

§ 1

Anställdes, jämlikt § 65 riksdagsordningen, omröstning över följande av statsutskottet i dess memorial nr 138 föreslagna, av riksdagens båda kamrar godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 239 och II: 301,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1959/60, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för Uppsala universitet, som föranledas av vad departementschefen anför;

b) godkänna följande avlöningsstat för Uppsala universitet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1959/60:

Avlöningsstat

Utgifter

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, *förslagsvis* 5 559 900
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, *förslagsvis* 39 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:
 - a. Arvoden och löner till arvodesanställda universitetslektorer, biträdande lärare, assistenter, amanuenser m. m., *förslagsvis* 5 250 700
 - b. Avlöningar till arbetare vid botaniska trädgården, *förslagsvis* 257 000
 - c. Avlöningar till annan icke-ordinarie personal, *förslagsvis* 5 583 500

4. Rörligt tillägg, *förslagsvis* 2 331 000

5. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, *förslagsvis* 116 500

Summa kronor 19 137 600;

Särskilda uppbördsmedel

Ränta å vissa donationsfonder 42 600

Nettoutgift kronor 19 095 000;

c) till *Uppsala universitet*: *Avlöningar* för budgetåret 1959/60 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 19 095 000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 239 och II: 301, beslutat att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1959/60, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för Uppsala universitet, som föranledas av vad utskottet anför;

b) godkänna följande avlöningsstat för Uppsala universitet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1959/60:

Avlöningsstat

Utgifter

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, *förslagsvis* 5 559 900
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, *förslagsvis* 39 000

3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:	
a. Arvoden och löner till arvodesanställda universitetslektorer, biträdande lärare, assistenter, amanuenser m. m., <i>förslagsvis</i>	5 258 700
b. Avlöningar till arbetare vid botaniska trädgården, <i>förslagsvis</i>	257 000
c. Avlöningar till annan icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	5 590 500
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	2 334 000
5. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	116 500
Summa kronor	19 155 600;

Särskilda uppbördsmedel

Ränta å vissa donationsfonder	42 600
Nettoutgift kronor	19 113 000;

c) till *Uppsala universitet*: *Avlöningar* för budgetåret 1959/60 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 19 113 000 kronor.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit uppläst, verkställdes omröstningen medelst omröstningsapparat, och utföll densamma med 96 Ja och 97 Nej, varjämte 10 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 78 Ja och 52 Nej, vadan, då därtill

lades andra kammarens röster eller	96 Ja och 97 Nej,
sammanräkningen visade	174 Ja och 149 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

§ 2

Justerades protokollet för den 25 innevarande maj.

§ 3

Föredrogs statsutskottets memorial nr 137, angående statsregleringen för budgetåret 1959/60.

Punkterna 13, 14 och 16

Lades till handlingarna.

Övriga punkter

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 4

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 294, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar om dels vissa anslag för budgetåret 1959/60 till universiteten, den medicinska utbildningen m. m., dels ock ökat stöd åt forskning m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 302, angående statsregleringen för budgetåret 1959/60; och

nr 303, med överlämnande av rikstat för budgetåret 1959/60.

Vidare anmälades och godkändes bevilningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 310, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i tulltaxan den 12 september 1958 (nr 475);

nr 311, angående beräkning av bevilningarna för budgetåret 1959/60, m. m.;

nr 312, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan Sverige och Förbundsrepubliken Tyskland för undvikande av dubbelbeskattning beträffande skat-

Vårsessionens avslutning

ter å inkomst och förmögenhet även-
som beträffande vissa andra skatter;

nr 313, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition med förslag till förordning
angående ändrad lydelse av 10 § 2
mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr
576) om statlig inkomstskatt, m. m.;
och

nr 314, i anledning av väckta motio-
ner angående ändring av kommunal-
skattelagens regler om beskattning av
ersättning till riksdagsmän.

§ 5

Justerades protokollsutdrag.

§ 6**Vårsessionens avslutning**

Herr TALMANNEN yttrade:

Efter samråd med första kammarens
talman får jag meddela att riksdagens
höstsession kommer att taga sin början
fredagen den 16 oktober, då kammaren
sammanträder kl. 14.00. Kallelse kom-
mer på sedvanligt sätt att ske genom
annonsering och tillkännagivande i ra-
dio.

Ärade kammarledamöter! Kammaren
står nu inför avslutningen av sitt arbete
för vårsessionen. Jag ber att få fram-

föra ett tack till kammarens ledamöter
för det intresse ledamöterna har visat
för kammarens arbete under de gångna
månaderna. Jag är övertygad om att
var och en gjort de insatser, som han
ansett vara riktiga med hänsyn till lan-
dets och folkets gagn.

Jag ber också att få uttala ett tack
till vice talmännen för deras beredvillig-
het att stå till tjänst och hjälpa mig
under den gångna tiden.

Jag vill också rikta ett speciellt tack
till vår sekreterare — inte bara å egna
och vice talmännens vägnar, utan jag
tror jag kan göra det å hela kammarens
vägnar — för det sätt på vilket sekre-
teraren skött sina uppgifter.

Till sist, ärade kammarledamöter, ber
jag att få önska eder alla en angenäm
sommar med vila och återhämtande av
krafter till höstsessionen, en höstsession
som jag är övertygad om kommer att
bli mycket arbetsam.

Härmed förklarar jag vårsessionen
avslutad.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 9.42.

In fidem

Sune K. Johansson

Onsdagen den 10 juni

Kl. 12.00

Jämlikt bestämmelse i § 5 riksdagsstadgan hade tillkännagivande blivit vederbörligen utfärdat därom, att justering av kammarens protokoll för den 26 och den 27 nästlidne maj komme att denna dag kl. 12.00 försiggå i kammarens konferensrum; och tillstädeskommo därvid följande ledamöter:

herr *Nilsson* i Svalöv,
» *Carbell* och
» *Kellgren*.

Ovannämnda protokoll samt protokollet för detta sammanträde upplästes för justering och blevo av kammarens tillstädesvarande ledamöter godkända.

In fidem
Sune K. Johansson

Tisdagen den 23 juni

Kl. 12.00

Jämlikt bestämmelse i § 5 riksdagsstadgan hade tillkännagivande blivit i vederbörlig ordning utfärdat därom, att justering av de kammarrens protokoll, vilka vid vårsessionens slut återstode ojusterade och som icke justerats vid sammanträde den 10 innevarande juni, komme att denna dag kl. 12.00 försiggå i kammarrens konferensrum; och tillstädeskommo därvid följande ledamöter:

fru *Sandström*,
fröken *Vinge*,
herr *Gustafsson* i Stockholm och
» *Carbell*.

Protokollen för den 28, den 29 och den 30 nästlidne maj samt för detta sammanträde upplästes för justering och blevo av kammarrens tillstädesvarande ledamöter godkända.

In fidem
Sune K. Johansson